Ilustrația copertei: ANTON SLAVNICU

Lector: RADU VLĂDUȚ
Tehnoredactor: VASILE CIUCĂ

TIPOGRAFIA "ARC" 2000 Tel./Fax: 2118617

ion pop-reteganul

zâna apelor

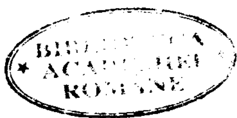
poveşti ardeleneşti
culese din gura poporului

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ,
PREFAȚĂ
ŞI TABEL CRONOLOGIC
DE IORDAN DATCU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1997
EDITURA MINERVA • BUCUREŞTI

Cartea a apărut cu sprijinul
MINISTERULUI CULTURII

I.S.B.N. 973-21-0532-1

PREFAȚĂ

Întrebarea ce se pune în legătură cu aproape toți culegătorii de povești populare de până la apariția mijloacelor moderne de înregistrare (banda magnetică, filmul) este aceasta: cât de fidel au reprodus discursul povestitorilor populari ? Întrebarea, se înțelege, privește și cele aproape o sută de povești culese de Ion Pop-Reteganul, începând de prin 1873 și publicate, din 1878, în periodice și apoi în volume, cele mai reprezentative colecții ale sale fiind *Povești ardelenești* (1888), *Povești din popor* (1895) și *De la moară*, vol. I (1903). Întrebarea amintită se cere formulată cu și mai mare îndreptățire în cazul unor culegători cum au fost P. Ispirescu, D. Stăncescu și Ion Pop-Reteganul, care au publicat și scrieri personale și au năzuit să fie scriitori. Ion-Pop Reteganul s-a pronunțat, în declarații scrise, pentru reproducerea aidoma a creațiilor populare. Astfel, într-un chestionar, foarte temeinic sub raport științific, intitulat *Programul pentru adunarea materialului literaturii populare*, tipărit în *Gazeta Transilvaniei* (1887), cerea celor ce-i vor trimite material să-l pună „pe hârtie întocmai cum iese din gura poporului", iar dacă nu vor reuși această performanță, cel puțin să adopte șirul ideilor și vorbelor [ale povestitorilor populari] mai uzitate". Cum a procedat Ion Pop-Reteganul cu creațiile populare pe care i le-au trimis alții, și fără îndoială și cu cele pe care el însuși le-a cules, mărturisește în prefața volumului *De la moară*: „poveștile și legendele în proză mai toate le scrisei eu însumi, luând de la cele mai multe numai fondul din manuscrisele primite, iar forma le-o dădui eu, după cum se vede, grijind după putință să nu mă îndepărtez de povestitorii necărturari". Au rezultat din operațiunea aceasta creații personale ? trebuie trecut I.P. Reteganul între autorii de basme culte, sau între folcloriști ? Convingerea unor importanți exegeți ai basmelor publicate de acesta a fost că Reteganul s-a ținut aproape de caracterul folcloric al textelor. B. P. Hasdeu, după ce citise un manuscris cu povești populare trimis de Reteganul la Academia Română, a exprimat opinia „că la I.P. Reteganul individualitatea lui nu joacă nici un rol, fiindcă la dânsul nu ni se înfățișează producțiuni proprii, ca în acele ale lui

nu se aseamănă nici cu acelea ale lui Fundescu, Sbiera şi alţii. Lipsite de adausul oricărei podoabe, poveştile d-lui Pop Reteganul ne oglindesc poporul dintr-o localitate cu toate proprietăţile de obiceiuri şi grai."Vom vedea că totuşi personalitatea Reteganului şi-a pus amprenta pe poveştile publicate, că el n-a explorat doar o localitate.

Esenţial este că Reteganul a prins bine motivele, ciclurile şi tipuri ale basmului românesc. Demonstraţia a făcut-o Lazăr Şăineanu în masivul său studiu *Basmele române* (1895). Basme ale lui Reteganul reprezintă secţiunea fantastice (mitice), etico-mitice (psihologice), religioase (legende) şi poveşti glumeţe (snoave). Basmul *Zâna apelor* reprezintă tipul *Melusina (femeie-animal)* şi, totodată, face parte şi din ciclul *descinderilor infernale*, tipul *deceurilor*. Din acelaşi ciclu, dar reprezentând tipul *femeia-lebădă*, face parte basmul *Voinicul Parsion*. *Crăiasa Zânelor* face parte din ciclul *interzicerilor*, tipul *camera oprită*. Basmul *Lupul cu cap de fier* face parte din ciclul *juruinţelor*, tipul *Iephta*. Basmul *Făt-Frumos zălogit* face parte din ciclul *metamorfozelor*, tipul *Ison*. Basmul *Vizor, craiul şerpilor* combină, scrie L. Şăineanu, motivul *animalelor recunoscătoare* cu al *Psychei*. Din ciclul *ascensiunilor aeriene* face parte basmul *Crâncu, vânătoriul codrului*. Din ciclul *Isprăvi eroice*, tipul *Ileana Cosânzeana*, face parte basmul *Din fată, fecior*. Din ciclul *Trei fraţi*, tipul *fraţilor perfizi*, face parte basmul *Aripă-Frumoasă*. Din acelaşi ciclu, însă reprezentând tipul *tovarăşilor năzdrăvani*, face parte basmul *Fiuţul oii*. Din ciclul *Doi fraţi*, tipul *Doi fraţi de cruce*, fac parte basmele *Măr şi Păr* şi *Pipăruş Petru şi Florea-Înfloritul*. Din ciclul *Femeii perfide*, tipul *Dalila*, face parte basmul *Urmă Galbină şi Pipăruş Petru*. Din ciclul *Mamei vitrege*, tipul *Phryxos (prefacere în cerb)* face parte basmul *Cerbul*, iar din tipul *Rodia (rivalitate între mamă şi fiică)* face parte basmul *Mama cea rea*. Din ciclul *Fatalităţii*, tipul *Moira (ursita)* face parte basmul *Aflatul* iar din tipul *Nemesis (Dreptatea divină)* face parte basmul *Dreptatea şi Strâmbătatea*. Din ciclul *Omului viteaz*, tipul *Orion (naştere minunată)*, face parte basmul *Ioaneş Măsariul*, iar din tipul *Hercule-Păcală (Voinicul isteţ)* face parte basmul *Stan Bolovan*. Din ciclul lui *Dumnezeu*, tipul *Dorinţelor*, fac parte basmele *Azima mergătoare* şi *Omul de omenie nu piere*, iar din tipul *Talismanului* fac parte basmele *Doftorul Toderaş* şi *Trifon hăbăucul*. Din ciclul *Morţii*, tipul *Călătoria morţii*, face parte basmul *Săraca mamă*. În fine, din ciclul *Fetei isteţe* face parte basmul *Isteaţă şi pace* iar din ciclul *Păcală* face parte povestea *Moş Arvinte*. Nu am citat numeroasele variante la aceste cicluri, publicate de alţi folclorişti, ele se găsesc în studiul citat al lui Lazăr Şăineanu. Concluzia ce se impune, fie şi numai examinând basmele dintr-o singură colecţie a lui Reteganul, şi anume *Poveşti ardeleneşti*, este aceea că

poveştile publicate de el fac parte din repertoriul general al poveştii populare româneşti.

Un alt argument pledează în favoarea păstrării de către Reteganul a elementelor definitorii ale poveştii populare. Un astfel de element caracterizant sunt formulele iniţiale, mediane şi finale ale basmelor. Formulele cu care debutează basmele din *Poveşti ardeleneşti* sunt fie lapidare, succinte: „A fost odată ca niciodată" (*Măr şi Păr, Ganul ţiganul, Aripă-Frumoasă, Vizor, craiul şerpilor*), „A fost ce-a fost, că de n-ar fi fost nu s-ar povesti" (*Pipăruş Petre şi Florea-Înflorit*), fie extinse, ca aceea cu care debutează povestea *Din fată, fecior*: „Cică a fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti, că nu-s dator a minţi, ca şi-un purece a plesni, că eu nu-s de când ferestrile, ci eu îs de când poveştile. Când poveştile pe la noi trecea, mama atunci mă făcea şi apucai una de chică şi-o aruncai într-o vică; şi-am apucat una de picior şi-o aruncai după cuptor, şi-o bătui bine, bine, să mă-nveţe şi pe mine, după aceea o am lăsat şi iată că m-a-nvăţat." Formulele mediane au menirea de a întreţine interesul ascultătorilor asupra poveştii. Şi acestea sunt fie scurte („Ar crede cineva că aci povestea e gata, dar se-nşeală, căci d-aci încolo vin minciunile" – *Povestea lui Pahon*), fie ample, ca în *Crăiasa Zânelor*: „Şi s-au dus, s-au dus multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că cuvântul din poveste mai înainte este, mândră şi frumoasă, s-ascultaţi şi dumneavoastră. Cine o va aculta o va învăţa, cine va durmi bine va odihni." În *Nu minţi, Crăiasa Zânelor* şi *Voinicul Parsion* întâlnim aceeaşi formulă mediană. Alte formule mediane au darul de a atrage atenţia ascultătorilor că povestitorul nu lungeşte expunerea: „Ce să mai întind vorbe ?" (*Toarceţi, fete, c-a murit Baba Cloanţa*); „Ce să vă mai înşir vorbă ?" (*Crăiasa Zânelor*). Formulele finale sunt şi ele fie lapidare („Cine-o ştie mai departe, spună-o, că nu-l opresc" – *Cei trei prieteni*; „Cine-o ştie mai departe, eu nu-l opresc, spună-o, că eu atâta am auzit, atâta v-am spus" – *Norocul şi Mintea*; „Iar eu mă suii pe-o şea şi o spusei aşa; şeaua a fost cam ruginoasă şi povestea mincinoasă"; fie dezvoltate, cu o serie de elemente umoristice ori de folclor absurd: „Eu mă aflam pe acolo, tăiam lemne cu sapa şi căram apă cu ciurul. Ieşea zama pe vârful curţii şi carnea pe fereşti. Câinii umblau cu colaci în coadă şi lătrau că mor de foame. Eu neavând vreme să mănânc luai un hârbuţ cu ceva de mâncare şi o lingură de lemn, apoi mă arăduiesc către satul meu."

Adesea, în poveştile populare se întâlnesc fragmente de proză rimată, element de asemenea prezent în unele poveşti ale lui Reteganul:

să-mi dai bani de cheltuială
şi haine de primeneală,
un cal bun de călărie,
să merg să o aduc soţie.
(*Crăiasa Zânelor*)

merseră ca gândul
de întreceau vântul
(Din fată, fecior).

Dacă pe cele de mai sus noi le-am aşezat în versuri, altele apar chiar sub această formă, ca în basmul *Ganul ţiganul*:

Scumpă masă
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu ţigări
Şi cu vin
De-l pelin.

I.P. Reteganul a surprins o serie de expresii populare, cum sunt acestea: *foamea-i mare doamnă; minte de stă soarele-n loc; câtă frunză şi iarbă; a pus-o de mămăligă; a bate lela; nerodul nerod rămâne şi-n ziua de Paşti.*

După ce am văzut câteva elemente esenţiale ale poveştilor populare, respectate şi preluate de Reteganul, revenim la pecetea personală pe care şi-a pus-o folcloristul pe poveştile din volumul la care ne referim. Ion Muşlea, care a emis cele mai pertinente opinii în această chestiune, este îndreptăţit să afirme: Reteganul „nu a adunat niciodată o poveste întreagă aşa cum a auzit-o, înregistrând cuvânt cu cuvânt cele spuse de informatorul său“. I. Muşlea s-a aflat în situaţia norocoasă de a fi în posesia unui text originar al poveştii *Maestrul şi hoţul*, pe care l-a comparat cu varianta prelucrată după el de Reteganul, examen în urma căruia autorul studiului conchide: „El nu putea copia întocmai o poveste primită de la un corespondent, căci simţea nevoia imperioasă să intervie personal, prefăcând-o, înfrumuseţând-o ca limbă, ca stil, dialog, ba chiar introducând episoade care lipseau în original sau modificându-le. Care era motivul acestor schimbări ? Foarte probabil, sentimentul că poate da povestei o formă mai literară, un caracter mai artistic decât al originalului trimis de corespondentul-învăţător sau de informatorul-ţăran !“[1] Să adăugăm că dacă unele piese au fost auzite şi scrise în aceeaşi localitate, altele au fost scrise mai târziu şi chiar în altă localitate. La *Stan Bolovan*, spre exemplu, se menţionează că a fost „auzită de la un păcurar din Reteag şi scrisă în Deva ca pedagog“. Un informator al său, N. Trâmbiţoniu, din Sarmizegetusa, publica el însuşi folclor prin reviste şi a tipărit chiar vreo trei broşurele. Are dreptate însă Ion Breazu când scrie că Reteganul, spre deosebire de P. Ispirescu, cu care îl compară, a dat „o culoare mai ţărănească, atât în

[1] *Cercetări etnografice şi de folclor*, I, ediţie îngrijită, cu studiu introductiv de Ion Taloş, Editura Minerva, 1971, p. 194.

cuprinsul cât şi în expresia"[2] basmelor publicate. Au contribuit la această reuşită buna cunoaştere a etosului şi eposului popular, faptul că a fost, cum a apreciat un lingvist, „un excelent cunoscător al graiului ardelenesc", fapt ce a conferit basmelor sale „un pronunţat caracter oral"[3].

Cu siguranţă sunt o marcă a personalităţii lui Reteganul numeroasele fraze lungi din basmele sale. De asemenea, o serie de expresii, de termeni, care nu puteau să fie ai povestitorilor populari. Vom da mai multe exemple: „N-ai să dai la nimeni *pardon*", rosteşte un personaj din basmul *Aflatul*. Un personaj din basmul *Doftorul Toderaş* este „îmbătat de dragoste". „Doamne, ce mai curţi *pompoase* curţile zânelor", exclamă un personaj din povestea *Nu minţi*, culeasă în Valea Jiului. Iar în basmul *Zâna apelor* (cules în Sâncel, jud. Alba) aflăm că două personaje se „trezesc în nişte curţi mai *pompoase* decât curţile împărăteşti". Termenul *graţie* nu putea să facă parte din graiul popular. Îl întâlnim totuşi în două basme: „Măria ta, înălţată Crăiasă ! *Graţie* capului meu ?" (*Crăiasa Zânelor)*; „Nu cer *graţie*, am răspuns împărătesei, că de *graţie* nu sunt vrednic" (*Părintele Arvinte*). Verbul *a măguli* nu credem, de asemenea, că face parte din graiul popular, şi totuşi îl întâlnim în basmul *Cei doi copii cu părul de aur*: „Nu vorbi pustiu, că ne *măguleşti*, răspunse fata". În *Norocul şi Mintea*, aceasta îi reproşează celui dintâi: „tu ridici la domnie pe câte un *tigru setos de sânge*". În *Isteaţă şi pace !* întâlnim termenul *paragraf*: „De cumva era pe atunci advocaţi, ce mai ştii, poate aflai vreun *paragraf*". În *Măr şi Păr*, dăm peste termenul *uimitor*: „Măr îi apucă şi pe aceştia şi cu o vitejie *uimitoare* se luptă cu ei". Nici verbul *a seduce* nu face parte din graiul popular şi totuşi îl întâlnim în *Tămâia dracului*: „cel mai mişel dintre draci să fie îndatorat *a seduce* pe sfântul părinte". Unele poveşti se încheie cu o morală, fără să folosească termenul. La Reteganul el apare chiar aşa, în finalul poveştii *Nu minţi*.

Comparaţia multiplă, desfăşurată este tot o contribuţie a scriitorului Reteganul: „Şi Maria era bogată şi frumoasă, frumoasă ca o zână şi bogată ca o crăiasă, şi bună ca pita cea albă, când e omul flămând, frumoasă ca primăvara, bogată ca toamna şi bună ca o fată mare..." (*Săraca mamă*); „Un peţitor voinic şi frumos ca un soare, voinic ca un stejar şi bogat ca un fecior de împărat" (*Ibidem*). Despre Pahon şi însoţitorii săi – un câine, un motan şi un şarpe – se spune că mergeau „încet şi semeţi *ca nemeşii când aleg deputaţii*". În două basme, *Cerbul* (cules la Sâncel, lângă Blaj) şi *Părintele Arvinte* (poveste „auzită de la un bănăţean şi scrisă la Rodna") apare aceeaşi înţeleaptă constatare: „Dar (Aşa) a lăsat Dumnezeu/După bine s-aştepţi rău", pe care noi o socotim ca făcând parte tot din arsenalul scriitorului

---

[2] Apud Ion Muşlea, p. 194.

[3] Pompiliu Dumitraşcu, *Observaţii asupra limbii şi stilului operei lui Ion Pop Reteganul*, în *Limba română*, an III, nr. 3, sept.-oct. 1954, p. 44-49.

Reteganul. O formulă care exprimă admirația totală față de un personaj apare aproape aidoma în două basme diferite: „să mai fi avut doi ochi ca să te uiți la el" (*Tămâia dracului*); „cât să mai ai doi ochi să te uiți la el" (*Urmă Galbină și Pipăruș Petru*), culese, tot așa, din localități diferite. Există anumiți termeni obsesivi ai lui Reteganul, care apar în povești diferite, în această situație fiind *săcreată-săcreți*: „astă *săcreată* de lume mare" (*Cerbul*); „munți *săcreți*", „munții acei *săcreți*", „*săcreata* de cătănie" (*Părintele Arvinte*).

Am semnalat o serie de peceți puse de scriitorul Reteganul pe povestiri populare pe care le-a cules și publicat. Aceste semne ale personalității sale sunt, fără îndoială, mai multe, și pentru ca demonstrația existenței lor să fie și mai concludentă examinarea lor trebuie extinsă la întregul repertoriu de povești culese de Reteganul.

Sigiliul personal al lui Reteganul, pus pe poveștile publicate de el nu trădează însă spiritul poveștilor populare, fiindcă în cazul său, a remarcat judicios Ion Mușlea, „avem de-a face cu armonizarea firească a însușirilor sale literare cu natura creației populare. Aceasta înseamnează că aportul lui nu alterează nicidecum caracterul popular al basmului, ci dimpotrivă, îl accentuează, îi dă mai mult relief. Reteganul s-a realizat ca un creator anonim în tipare populare."

Colecțiile de basme ale Reteganului s-au bucurat de o caldă receptare atât din partea cititorilor de rând cât și a unor scriitori transilvăneni. Basme ale sale au servit ca izvoare de inspirație lui G. Coșbuc. Liviu Rebreanu își amintește cu plăcere de citirea *Poveștilor ardelenești*: „Cele dintâi plăceri ale slovei tipărite și ale științei de carte tot în Maieru le-am avut, în forma primelor lecturi care m-au pasionat, *Poveștile ardelenești* ale lui Ion Pop Reteganul, vreo cinci volume, pe care le-am recitit cu o dragoste înfiorată de vechi amintiri și acum câțiva ani. Zmeii și zânele, și balaurii, și câinii năzdrăvani, și toate minunile cuprinse în basmele pe care le citeam căutam să le găsesc, în zilele următoare, însoțit de numeroși tovarăși voinicoși ca și mine, pe dealurile și râpele de pe malurile Someșului, pe măgurile înalte, pe tot cuprinsul hotarului comunal."[4]

Poveștile ardelenești și celelalte colecții de povești publicate de Reteganul s-au constituit într-un moment important al cercetării populare românești. Ele au făcut din cel ce le-a cules și publicat, așa cum a apreciat Ion Mușlea, „creatorul povestei populare a Ardealului de altădată".

IORDAN DATCU

---

[4] *Mărturisiri literare*, Organizate de D. Caracostea în anii 1932-1933. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, Editura Minerva, 1971, p. 294-295.

TABEL CRONOLOGIC

1853 *10 iunie.* Se naşte în satul Reteag, jud. Cluj, Ion Pop-Reteganul, fiul lui Dumitru („om sărac, scăpase de iobăgie cu pământ puţin şi fără vite") şi Mărina. La Reteag a urmat clasele primare.

1864 La liceul din Năsăud face, începând din acest an, două clase.

1870 Se înscrie la Preparandia din Gherla.

1871 Se înscrie la cursurile Preparandiei din Deva.

1873 Este numit învăţător la şcoala din Orlat, de lângă Sibiu.

1875 Este învăţător în Vâlcelele Rele, jud. Hunedoara.

1876 Este învăţător la Baru Mare, jud. Hunedoara.

1878 Trimite lui Iosif Vulcan, pentru *Şezătoarea*, prima sa poveste, versificată, *Paripul ţiganului.*
Este transferat învăţător la Lisa-Făgăraş.

1878-1879 Este învăţător la şcoala confesională din Bouţaru Inferior şi Superior, lângă Porţile de Fier.

1880 Este învăţător la Grădiştea (Sarmizegetusa).

1881 Este învăţător la şcoala confesională din Bucium, în Munţii Apuseni, unde rămâne timp de trei ani.

1884 *Trandafiri şi viorele.* Poezii populare culese şi aranjate de..., tom. I, Gherla (pe copertă: 1886). Ed. a 2-a, amplificată, 1891; ed. a 3-a, 1908; ed. a 4-a, 1912.

1884-1886 Este învăţător în Sâncel, lângă Blaj.

1885 *Inimioara adecă Floarea poeziei naţionale din cei mai buni scriitori români pentru uzul tinerimei române* adunate de..., Sibiu; ed. nouă, îndreptată, 1907.

1886 Este redactor la *Cărţile săteanului român* (Blaj).

Ţiganii. Schiţă istorică lucrată pentru petrecere după mai mulţi autori de..., Blaj.
Stan Bolovan. Poveste de..., Braşov. În 1899 a ajuns la ed. a 5-a.

1886-1887 Este redactor la *Convorbiri pedagogice* (Satu Nou, Panciova).

1886-1892 Este învăţător la Rodna Veche, jud. Bistriţa-Năsăud.

1887 *Chiuituri de care strigă feciorii la joc*, Gherla.
Eu despre mine (Autobiografie), în *Convorbiri pedagogice*, Panciova, an. II, nr. 11, noiembrie, p. 240-249.
Isteaţă şi pace ! Poveste de..., Braşov. Ed. a 2-a, 1899.
Norocul şi mintea. Poveste de..., Braşov.

1888 *Poveşti ardeleneşti din popor adunate* de..., pref. de Alexiu Viciu, părţile I, II, III, IV, V, Braşov.
28 decembrie. V. Alecsandri îi scrie, de la Paris, lui Ion Pop Reteganul că a citit „cu multă plăcere" *Poveştile ardeleneşti* pe care i le trimisese şi îl îndeamnă să urmeze „înainte preţioasa culegere şi publicare ce aţi întreprins şi care este menită a ocupa un loc însemnat în tezaurul literaturii populare".

1888-1898 Predă la Academia Română, pentru a fi publicate, manuscrisele: 1. *Hore lungi* (ms. 4524); 2. *Cântece voiniceşti* (ms. 4524); 3. *Cântece ostăşeşti* (ms. 4525); 4. *Cântece de bucurie* (ms. 4526); 5. *Cântece de iubire* (ms. 4527); 6. *Cântece de jale* (ms. 4528); 7. *Cântece de dor* (ms. 4529); 8. *Cântece de urât, mânie, necaz* (ms. 4530, 4531); 9. *Doine satirice* (ms. 4532); 10, 11, 12, 13. *Chiuituri* (ms. 4533-4536); 14, 15, 16 *Diverse* (mss. 4537-4539); 17. *Proza*. partea I, *Naşterea, tinereţea, moartea la români* (ms. 4540); 18. *Proza*. partea II, *Nunta la români* (ms.4541); 19. *Proză*, partea III: *Sărbătorile anului* (ms. 4542); 20. *Proză*, partea IV: *Crăciunul* (ms. 4543); 21. *Diverse* (ms. 4544).

1889 *Curs practic despre cultivarea pomilor şi fragarilor lucrat după a lui Paulu Gönczy pentru învăţători şi privaţi* de..., învăţător, Arad.

1890 *Buchetul*, culegere de cântece, Gherla. O nouă ed. în 1894.

1890-1891 B. P. Hasdeu, *Despre colecţia de poezii populare a lui Ion Pop Reteganul*, în *Analele Academiei Române*, Seria II, p. 88-89.

1891 *Cine nu ştie striga cetească cartea asta, adecă chiuituri de care strigă feciorii în joc, adunate din popor* de... şi date poporului, Gherla. Ed. a 2-a, 1896, sau 1898; ed a 3-a, 1907; altă ed. 1911.

Starostele sau datini de la nunţile românilor ardeleni. Adunate de..., Gherla. Ed. a 2-a, 1896; ed. a 3-a, 1900; ed. a 6-a,1911.

125 chiuituri de cari strigă feciorii la joc, Gherla.

1892 *Cartea de cetire pentru anii din urmă ai şcoalelor poporale de repetiţiune, cursurile de adulţi şi pentru poporul nostru,* întocmită de..., Braşov. O altă ed. în 1900.

1893 *Leonat cel tânăr*. Istorie în versuri scoasă de..., Gherla. Alte ed.: 1901, 1904, 1910, 1915.

1893-1894 Redactor la *Dreptatea* (Timişoara).

1893-1894 B. P. Hasdeu, în *Analele Academiei Române,* Dezbateri, XVI, p. 272-273, 276-277 scrie: „Colecţiunea lui Ion Pop Reteganul, care a publicat până acum cinci fascioare de basme este mai interesantă din punct de vedere folcloristic tocmai pentru că la Ion Pop-Reteganul individualitatea lui nu joacă nici un rol, fiindcă la dânsul nu ni se înfăţişează producţiuni proprii, ca poveştile lui Creangă, nici nu transpiră în ele orăşeanul ca în acele ale lui Ispirescu, pentru că nu se aseamănă nici cu acelea ale lui Fundescu, Sbiera şi alţii."

1893-1896 Este secretar secund la Asociaţiunea pentru literatură şi cultura poporului român (ASTRA) la Sibiu.

1895 *Prietinul săteanului român. Sfaturi în formă de dialog pentru elevi şi adulţi* compusă de..., cu un adaus de poezii alese, Gherla. *Poveşti din popor,* Sibiu.

1896-1898 Pensionar, locuieşte la Monar, jud. Bistriţa-Năsăud şi la Reteag.

1897 *Bocete adecă cântări la morţi*. Adunate de..., Gherla. O altă ed. în 1906, în acelaşi oraş.

1898 *Pintea Viteazul*. Tradiţiuni, legende şi schiţe istorice, Braşov. *Novele şi schiţe* scrise de..., vol. I, broşura 1, Gherla; broşura 2, 1899, Sibiu. O altă ed. în [1902].

Opşaguri. Cât cioplite, cât pilite şi la lume împărţite de..., Gherla. Altă ed. în [?1902].

125 *Chiuituri de cari strigă feciorii la joc.* Adunate din popor de... şi date poporului, Gherla. Alte ed.: 1900, 1902, 1904, 1905.

1898-1899 Redactor la *Revista ilustrată* (Reteag, Şoimuş).

1899 *Românul în sat şi la oaste apreţiat din cântecele lui poporale*, Gherla.

1899-1901 Este redactor la publicaţiile *Tribuna* şi *Foaia poporului.*

1900 *Pilde şi sfaturi pentru popor* scrise de..., Gherla.
Poezii poporale. Cântece bătrâneşti. Din culegerile lui..., Sibiu. Alte ediţii: 1905, 1914.
Povestiri din viaţa ţăranilor români de... Sibiu; cartea a 2-a, 1901. Cartea I reapare în 1911; cărţile I-II, 1913,1914.

1901 *Novele* de..., Bucureşti. Altă ed. în [1910].

Zidirea lumei. Adam şi Eva. Originea sfintei cruci şi cele 12 Vineri (După tradiţii poporale şi manuscrise vechi) de..., Gherla. Alte ed.: 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1908, 1909, 1915.

1903 *De la moară.* Poveşti şi snoave adunate de..., vol. I, *De la moară în sus;* fasc. a 2-a, 1903.

1904 *Pomicultura sau cultura arborilor roditori*, Şimleul Silvaniei.

1904-1905 Redactor la *Gazeta de duminecă* (Şimleu).

1905 *Cele 12 Vineri* de...; ed. a 3-a, Gherla.
3 aprilie. Ion Pop-Reteganul se stinge din viaţă, la Reteag, în vârstă de 52 de ani.

*

1908 *Povestiri* de... cu o pref. de Octavian Goga, Sibiu.

1912 *Poveşti ardeleneşti culese din gura poporului*, ed. a 2-a, Braşov, părţile I, II, III, IV, V.

1923 *1000 doine, strigături şi chiuituri ce se obişnuiesc la jocurile şi petrecerile noastre poporale*, Braşov.

1925 *Lucă minte slabă şi alte povestiri pentru popor;* ed. a 2-a, Sibiu, 1943.

1929 *Stan Bolovan şi alte povestiri ardeleneşti*, Sibiu.

1930 *Din Ţara Haţegului,* Sibiu.

1931 *Copiii Ursuțului și alte povestiri pentru popor*, pref. de H. Petra-Petrescu, Sibiu.

1932 *Dascălul Ioniță*, Sibiu.

1933 *Odinioară și acum (amintiri din copilărie)*, Sibiu.

1935 *Munți, animale și pământ*, Sibiu.

1938 Sebastian Stanca, Elie Dăianu, *Din viața dascălului Ion Pop-Reteganul*, Cluj.

1940 *Din poveștile ardelenești culese din gura poporului*, Sibiu.

1941 Ion Chinezu, *Ion Pop-Reteganul*, în *Transilvania*, Sibiu, an. LXXII, nr. 10, decembrie, p. 688-694.

1943 *Legende, povestiri și obiceiuri românești*, București.
Povești ardelenești. Cu desene de N. Brana, ed. I, îngr. de Vasile Netea, București.
Vasile Netea, *Ion Pop-Reteganul*, București.

1944 Vasile Netea, *Ion Pop-Reteganul*, în vol. *De la Petru Maior la Octavian Goga*, București, p. 143-165.

1953 Ion Breazu, *Ion Pop-Reteganul*, în *Almanahul literar*, Cluj, an. IV, nr. 6, iunie, p. 110-117.

1954 *Povești ardelenești culese din gura poporului*, București.
P. Dumitrașcu, *Observații asupra limbii lui Ion Pop-Reteganul*, în *Limba română*, an. III, nr. 5, p. 44-45.

1963 *Crâncu, vânătorul codrului*; altă ed., 1971.

1968 Mircea Popa, *Contribuții noi la biografia lui Ion Pop-Reteganul*, în *Folclor literar*, Timișoara, II, p. 469-479.
Gh. Vrabie, *Folcloristica română*, București, p. 200-209.

1969 Ion Apostol Popescu, *Ion Pop-Reteganul. Viața și activitatea*, Cu o pref. de Ion Agârbiceanu, București.
Amintirile unui școlar de altădată, îngr. și pref. de Ion Apostol Popescu și Serafim Duicu, București.

1970 *Crăiasa zânelor. Povești ardelenești*, ed. îngr. de Vasile Netea, București.

1971 *De n-ar fi poveștile*, ed. îngr. de Nicolae Nistor și Ion Drăgoescu, pref. și glosar de Vasile Rusu, Sibiu.

Ion Muşlea, *Cercetări de etnografie şi folclor*. Ed. îngr. şi st. intr. de Ion Taloş, I, p. 169-200.

1974 Ovidiu Bârlea, *Istoria folcloristicii româneşti*, Bucureşti, p. 285-291.

1979 Iordan Datcu, Sabina Cornelia Stroescu,*Dicţionarul folcloriştilor*, I, p. 354-357.
Ion Apostol Popescu, *Folclor şi etnografie în viziunea lui Ion Pop-Reteganul*, în *Samus*, Dej, II, p. 149-157.

1981 *Poveşti ardeleneşti*, Antologie pentru copii, pref. de Virgiliu Ene, Bucureşti.

1986 *Poveşti ardeleneşti*. Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri, ed. îngr. şi st. într. de Vasile Netea, Bucureşti.

1989 *Poveşti populare*. Tabel cronologic şi glosar de Doina David, Timişoara.

1991 Anca Goţia, *Cu privire la cântecul epic din culegerile manuscrise ale lui Ion Pop-Reteganul*, în *Acta Musei Porolissensis*, Zalău, XIV-XV, 1990-1991, p. 591-597.

1993 *Opera inedită a lui Ion Pop-Reteganul*, în *Anuarul Arhivei de Folclor*, XII-XIV (1991-1993), p. 476-477.

1995 Rodica Raliade, *Manuscrisele etnologice ale lui Ion Pop-Reteganul*, în *Revista de etnografie şi folclor*, tom 40, nr. 5-6, p. 565-573.
Liviu Păiuş, *Activitatea lui Ion Pop-Reteganul la Rodna*, loc. cit., p. 575-588.

1997 Virgiliu Florea, *Ion Pop-Reteganul. După 90 de ani*, în *Anuarul Arhivei de Folclor*, XV-XVII (1994-1996), p. 559-565.

I. D.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Ediţia aceasta reproduce integral colecţia lui Ion Pop-Reteganul, *Poveşti ardeleneşti* culese din gura poporului de..., Prefaţă de Alexiu Viciu, apărută la Editura *N. I. Ciurcu*, din Braşov, în 1888, în cinci părţi: partea 1, VIII + 80 p., partea a II-a, 80 p., partea a III-a, 88 p., partea a IV-a, 80 p., partea a V-a, 86 p. De la ediţia a II-a a acestei colecţii, apărută în 1913, *Poveştile ardeleneşti* n-au mai apărut toate, adică toate cele 34 de poveşti, câte a cuprins ediţia princeps. Nici chiar merituoasa ediţie *Poveşti ardeleneşti, Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri*, Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Vasile Netea, Editura Minerva, 1986, care se recomanda a fi ediţie critică, a omis poveştile *Tămâia dracului* şi *Părintele Arvinte*.

Ediţia noastră preia textul ediţiei princeps, menţinând ordinea poveştilor din această ediţie. Ea păstrează particularităţile lingvistice (fonetice şi morfologice) ale textelor. În transcriere am aplicat principiul interpretativ, respectând ceea ce am considerat ca ţinând de pronunţie şi modificând grafia, potrivit normelor ortografice actuale. Explicarea unor cuvinte mai rare ori regionale am făcut-o în subsolul paginii.

I. D.

TRIFON HĂBĂUCUL

A fost odată, ce a fost, că de n-ar fi fost, nu s-ar pomeni, au fost odată doi oameni, un bărbat şi o muiere, dar tare nepotriviţi, după cum prea des se-ntâmplă în lume. Şi muierea era foarte isteaţă şi din neam bun, iar bărbatul era un hăbăuc ca vai de el; nu era cu nădejde la nici un lucru. Oriunde mergea numai singur, totdeauna făcea prostii, apoi mai era şi băutor, încât biata muiere se luase de gânduri cu el. Nu era nici o mirare dacă muierea-l cam sfădea, ba, gurile rele ziceau că-l şi dobza[1] când i da mâna. Şi muierea cerca cu el şi cu buna, cu frumuşelul, dar nerodul nerod rămâne şi-n ziua de Paşti ! Nu era chip să o ducă laolaltă; altă muiere nici două zile n-ar fi mâncat cu el dintr-un blid, dar ea tot credea, doar azi, doar mâne şi-a veni hăbăucul în fire, să nu se mai facă de râsul lumii.

Drept aceea răbda şi-l mai probozea şi-l mai învăţa: «ai de grijă, bagă de seamă ce faci, că doară nu eşti copil, să nu se poată omul încrede în tine, uită-te tu cum fac şi alţi oameni, nu fi tot prost !»

Într-o posomorâtă zi de toamnă, ningea şi bătea vântul de gândeai că piere lumea şi ei nu aveau nici un lemn la tăietor. Îndată a doua zi muierea se sculă des-de-dimineaţă şi clătind pe nerodul din pat îi zice:

– Dar scoală, somnore, ce zaci ca o vită, vezi de gată carul şi mergi la pădure, că doară vezi că nu avem nici un lemn de foc !

El însă, de sub ţol, somnuros cum era, îi răspunde:

– Mă scol de sculat, dar în pădure nu merg de nu vii şi tu !

– O ! ierte-te Dumnezeu, nătântocule, dar nu ţi-ar fi chiar ruşine să nu vreai tu a merge-n pădure fără mine; tu un ometeu cât un urs şi eu o muiere slabă, printr-o vreme ca asta ? Unde ai mai văzut tu

[1] A *dobza*, a bate tare pe cineva.

muierile mergând la pădure după un cărucean de lemne, cu bărbat cu tot ? Ridică-te şi te cară, că azi râde dracul de noi !

– Apoi te ascult dară, zise Trifon. Şi se îmbrăcă el încetinel, îşi înjugă boii şi merse la pădure. Frigul îl făcu cu mult mai harnic şi mai sprinten, de cum credea el că este; încărcă deci carul numaidecât. Când să plece însă cătră casă, îi vine un vultur mare şi punându-se pe car, îi zice:

– Frate, nu mai pot de foame, dă-mi un bou să-l mânc, că de mare folos ţi-oi fi la vreme de lipsă. Şi hăbăucul nu se gândi la paguba ce ar avea-o dând boul, ci numai la împrejurarea că ce-o zice muierea de va merge numai cu un bou şi cum să-şi ducă carul. Deci îi răspunse vulturului:

– Ei bine, eu poate că ţi l-aş da, dar cum să-mi duc carul cu lemnele până acasă şi ce să zică muierea ?

– Numai de atâta te plângi ? zise vulturul, carul ţi-l duc eu apoi acasă, doar nu muierea e mai mare, ci bărbatul !

– Apoi mâncă-l dar !

Ţipă odată vulturul şi se adunară mai mult de douăzeci de vulturi şi-ndată-i mâncară boii amândoi.

– Ei duceţi-mi carul acasă, – zise prostul, – ori de ce mi-aţi mâncat boii ? Ei însă nu voiră, ci zburară de-acolo zicând:

– Îţi mulţumim, frate, că şi noi ţi-om prinde bine odată.

Rămas nerodul singur lângă car, începu a se gândi ce să facă. «Tot sunt eu prost, bine zice muierea mea, să las eu boii pradă vulturilor şi acasă n-am nimic, nici un lemn de foc; muierea cu fraţii ei tot mă omoară; nu-i de-a merge acasă, fug în lume !» Aşa zise nerodul şi se duce până ce dă într-o poiană. Acolo era o căpiţă de fân. El aprinse fânul. În fân erau o mulţime de şerpi, se adăpostiseră peste iarnă şi când simţiră fumul şi fierbinţeala, începură a ieşi unul câte unul din foc. Dar care cum ieşea, îl lovea nerodul cu săcurea şi-l omora. Mai în urmă-şi scoase capul din fum un şarpe mai mare, uriaş şi i se rugă nerodului:

– Frate, cruţă-mi viaţa şi mă lasă slobod, că-ţi dau avere cât ai putea duce: îţi dau turme de oi, ciurde de boi şi bani, câţi-i putea duce-n spate.

Şi ajută nerodul la şarpe să iasă din foc şi se luă tot după el, haidi, hai ! prin crânguri şi prin desişuri, până ce-l pierdu din vedere. Acum iar începu a se năcăji: «Vai prostul de mine, azi dimineaţă-mi dădui boii la vulturi, acum umblu flămând şi ostenit după un şarpe; el să mă

facă avut, dacă nu avui minte să-l omor; acum cum amarul voi şti ieşi de-aci ? Nu ştiu pe unde am venit, nu mă pot nici mişca din loc», că era înfundat într-un desiş, lângă o prăpastie. Atunci îi vine vulturul şi-i zice:

– Frate, ce năcaz te-a ajuns ? Iată, am venit să te scap.

– Să fii afurisit, mişelule, mă lăsaşi fără boi, acum vino şi mă mănâncă şi pe mine, că tot nu mai pot ieşi de aci la lume !

– Ba nu te voi mânca, ci hai, sui pe mine călare şi eu te voi duce la tata şarpelui celui uriaş, pe care l-ai mântuit tu azi; el e împăratul şerpilor şi dacă-i vei spune că i-ai scăpat copilul de pieire, te va îmbia cu turme de oi şi cu ciurde de boi şi cu bani câţi vei putea duce; dar tu să nu iai nimic decât mărgeaua de după măsea, că aceea te face mai bogat decât toţi bogaţii din lume. Trifon hăbăucul (că aşa-i era numele) se sui călare pe vultur şi-ntr-o minută fu lângă curţile împăratului şerpilor.

– Dă-te jos, zise vulturul, dar ai de grijă ce ţi-am spus, să nu lăcomeşti la nimic, numai la mărgeaua de după măsea. Trifon intră înlăuntru la împăratul şerpilor. Şarpele cel tânăr îl cunoscu şi zise către bătrânul:

– Tată, iată acest om de omenie m-a scăpat azi din foc, fii bun şi-l miluieşte cu ceva, că e un om sărac şi de omenie. Şi împăratul şerpilor îmbie pe Trifon numaidecât să şază şi-i zise:

– Fiindcă eşti om de omenie, iată-ţi dau o turmă de oi şi o ciurdă de boi şi bani câţi vei putea duce cu tine. Dar Trifon răspunse:

– Înălţate împărate ! Sunt om sărac, dacă m-ar vedea lumea cu atâtea vite ar zice că le-am furat, dar nici nu aş avea cu ce să le ţin, banii încă sunt grei şi eu sunt slab, dar să-mi dai mărgeaua cea de după măsea. Împăratul şerpilor se mânie foc pe el pentru această cutezare şi voi ca să-l mănânce, dar totuşi la ruga copilului nu-l mâncă, ci-i dete mărgeaua şi-l slobozi din curţi. De loc se întâlni Trifon iară cu vulturul, apoi se sui călare pe el şi veni în lumea oamenilor, iar aci vulturul se cam mai duse.

Acum iar începu Trifon a blestema pe vultur: «Prostul tot prost rămâne, zicea el, dracul m-a pus să ascult de vultur, nu puteam eu lua banii, boii şi oile, să merg bogat acasă ? Baremi de nu mi-ar fi aşa foame ! Dă-mi acum de mâncat, tu mărgea !» El o aruncă jos ca pe un lucru făr de preţ, iar acolo se întinde o masă cu fel de fel de mâncări şi băuturi, cu muzicanţi şi cu veselie de să tot trăieşti. Şi unde mi se pune Trifon a mânca şi-a trăi bine şi-a cânta după muzică,

de gândeai că-i un crai. «Totuși e bună mărgeaua asta, zise acum Trifon. Doamne, ține pe vulturul, care m-a învățat s-o cer !» Își strânse apoi masa și se duse mai departe. În mijlocul unui sat îi veni pofta să se mai ospăteze, ca să vază și alții ce domnește știe el trăi. Și-și face voie bună, uitând de toate supărările de până atunci. Mulțime de oameni se adunară pe lângă el și se minunau de traiul lui cel bun.

Doamne, și multă lume mai umblase după mărgeaua aceea, dar nimeni nu putu să ajungă la împăratul șerpilor și dacă a și ajuns cineva și-a pus capul pentru ea și tot n-a căpătat-o.

Pe când își petrecea Trifon mai bine, iată că se ivește un om cu o sabie ruginită și-i zice:

– Măi fârtate, să schimbăm, uite-ți dau sabia și tu să-mi dai mărgeaua.

– Dar de ce folos este sabia aceea, întrebă Trifon.

– O, Doamne, răspunse omul acela, sabia aceasta este de mare folos, că ea omoară singură pe cine vei porunci.

– Așa ? Atunci schimbăm ! Și schimbară numaidecât. Dar îndată ce-și văzu Trifon sabia în mână, îi porunci să omoare pe omul care l-a înșelat cu mărgeaua. Și sabia îndată-i tăie capul, iar Trifon își luă mărgeaua.

Acum avea și mărgea și sabie.

Mergând mai departe se-ntâlnește cu alt om, care avea un băț mare de-a umăr și o cârjă mică în mână.

– Buna ziua, frate, zise cel cu bețele.

– Să fii sănătos, frate, răspunse Trifon. Dar unde mergi cu două bețe ?

– Mă duc să-ntâlnesc pe cel cu mărgeaua, doară vom putea face schimb, să-mi dea mărgeaua și să-i dau lui bețele.

– Eu sunt cel cu mărgeaua, zise Trifon, dar de ce folos sunt bețele acestea ?

– Hei, frate, de mare folos sunt aceste, căci dacă vei porunci să bată pe cineva, apoi nici grindina nu-ți flecește mai tare cucuruzele de cum ți-i dobzază aceste bețe și cu deosebire cea mică e bună de dezmierdat muierea.

– Dacă stă treaba așa, zise Trifon, atunci hai să schimbăm, că eu sunt omul cel cu mărgeaua. Și schimbară. Dar după ce căpătă bețele, porunci la sabie și de loc îi tăie capul și-i luă mărgeaua înapoi.

Acum avea mărgea, sabie și două bețe și plecă astfel mai departe. Dar nu merse mult și se-ntâlni cu alt om, care avea o pălărie rea-n cap și neşte desagi tot ţiră-n spate.

– Bună ziua, frate !

– Să trăieşti cu bine, frate !

– Dar unde mergi cu desagii aceia răi şi cu pălăria asta rea ?

– Merg să mă-ntâlnesc cu omul cel cu mărgeaua, doar voi putea face schimb cu el.

– Şi de ce folos sunt aceste ?

– Hm ! de mare folos; dacă vei lua pălăria din cap înaintea cuiva, acela se face stan de piatră; iar dacă vei arunca desagii jos, din ei ies cătane câtă frunză şi iarbă, tot înarmaţi până-n dinţi.

– Dacă-i aşa, hai să schimbăm, că eu sunt omul cel cu mărgeaua.

Şi schimbară numaidecât. Dar după ce se văzu Trifon şi cu aceste scule, porunci sabiei să-i taie capul, apoi îşi luă mărgeaua şi se cam mai duse.

Nu merse încă mult şi se întâlni cu alt om purtând un zbici grozav de mare pe umăr.

– Bună ziua, frate !

– Să fii sănătos, frate !

– Dar unde mergi cu zbiciul acesta grozav ?

– Merg, doară voi întâlni pe omul cel cu mărgeaua, poate că putem schimba.

– Eu sunt omul cel cu mărgeaua, dar de ce treabă e zbiciul tău ?

– O doamne, zbiciul acesta-nvie orice morţi, ori oameni, ori dobitoace.

– Dacă e aşa, hai să schimbăm, iată mărgeaua şi dă-mi zbiciul. Ei schimbară. Dar îndată ce căpătă Trifon zbiciul, el îi şi porunci sabiei să-i taie capul şi-şi luă mărgeaua.

Cu toate sculele-n spate se apropie de casă. Muierea cât ce-l zări îi ieşi-nainte suduindu-l şi ocărându-l:

– O, ucigă-te crucea, tu ai chiar nebunit de tot, de porţi ruptura aceea de pălărie pe cap şi desagii-n spate ca un cerşitor; dar sabia aceea de unde-o ai, parcă te-a făcut dracul şi cătană ! Nu-i alt modru, ai căpiat. Unde-i carul, unde-s boii ? Nemernicule, văieratule, prăpăditule, beţivule ?! El însă se făcu a nu o vedea şi a nu o auzi, ci întră în casă, se aşeză după masă şi zise cătră mărgea: «Vezi de-mi dă de mâncare», şi îndată se umplu masa de mâncări şi băuturi, iar bănzile[2]

---

[2] *Bandă*, trupă de muzicanţi.

ziceau de gândeai că atunci e nunta dracului. El mânca și se veselea, dar muierea mai văzând și una ca asta, nu se putu stăpâni a nu începe de nou la el:

– Bețivule, prăpăditule, blăstămatule, mi-ai dat boii pe mâncări şi pe băuturi şi încă mai aduci şi bănzi în casă; şi-atunci se repezi să dea-n el. Dar Trifon zise:

– Tu muiere, fii cu minte, că de te mâncă cojocul, acum am ac de el; temu-mă că tu-i plânge, mai bine vino şi tu şi mâncă şi bea şi te desfătează, mulţumeşte lui Dumnezeu, că ai din ce. Ei, dar muierea ca o meliţă nu-l mai slăbea din: blăstămatule, afurisitule, neghiobule și câte-i vineau la gură. Atunci şi Trifon îşi ieşi din răbdare – şi era poznaş când pierdea răbdarea, îi zise dar cârjei:

– Dezmiardă-mi, fii bună, pe drăguța mea de muiere. Iar bâta nu glumi, mi-o-ncinse cum e data, de tot mieunându-se, ca o pisică cu coada tăiată, fugi la părinții și fraţii ei şi le spuse că Trifon a bătut-o și că şi-a vândut boii și i-a dat pe mâncări şi beuturi, și încă a venit cu bandă acasă. Fraţii ei numaidecât veniră cu bâte să bată pe Trifon, ba să-l şi omoare de l-or putea. Dar Trifon văzându-i că vin asupra casei lui, porunci bâtei să le iasă înainte. Aceea nu glumi, ci mi-i purecă cât se poate de bine.

La larmă şi la tolălăul[3] cel mare, se sculă tot satul cu furci de fier, cu securi şi cu bâte, să vază ce hoţ e acela la care strigau fraţii muierii, tot hoţ şi tâlhar. Dar o păţiră cât se poate de rău, căci el le ieşi-n cale înarmat cu sabia, cu bâtele şi cu pălăria şi cu desagii de-a umăr; apoi le zise sătenilor:

– Să ştiţi voi, că nu de voi, dar nici de împăratul, cu toate cătanele lui nu mi-e frică. Atunci sătenii dau năvală asupra lui; Trifon însă nu le dă răgaz, ci luă pălăria de pe cap şi toţi se făcură stan de piatră, numai pe primarul satului l-a cruţat, ca să fie de mărturie despre puterea lui. Apoi zise primarului:

– Ei, vedeţi acum ce putere mare aveţi voi ? Primarul plângea văzând atâta moarte deodată şi temându-se că şi rândul lui vine. Plânse dar primarul, plânse mult, până-i veni în minte, că cine are putere a omorî gloate de oameni, fără să pună mâna pe careva, trebuie că are putere şi să-i învie; deci se rugă de Trifon, zicând:

– Fii bun, Trifoane şi învie pe nemernicii ăştia, ce veniră cu gând rău asupra casei tale. Iar Trifon îi zise:

---

[3] Tolălău, tălălău, zgomot mare.

– Poate că o să te-ascult, numai ca să vezi ce putere am. Apoi porunci zbiciului să pocnească pe fiecare câte o dată și pe care din cei împietriţi cum îl pocnea, îndată se trezea ca dintr-un somn greu şi: la drum, copile ! nu se mai oprea păn-acasă după cuptor de frica lui Trifon.

Dar sătenii nu putură suferi o ruşine atât de mare, să tremure ei toţi înaintea unui om, înaintea lui Trifon hăbăucul, deci ţinură sfat în ascuns, vedeţi dumneavoastră cum ţin toţi păcătoşii şi ticăloşii în ascuns, închişi în casă şi cu ţundre-n ferestri şi şoptind numai ca-n biserică de tare: «Oare ce să facem, să ne mântuim de Trifon ?» Iar primarul zise: «Dar nu vă aduceţi aminte că s-a lăudat că nici de împăratul nu se teme cu toate armezile[4] lui ?» Apoi mai sfătuiră şi scriseră carte mare la împăratul, precum că Trifon s-a lăudat că e mai tare singur decât împăratul cu toate armezile lui.

Şi nu trecu multă vreme şi-i veni lui Trifon poruncă de la împăratul să meargă la un raport. Şi Trifon îşi băgă mărgeaua în şerpar, încinse sabia cea ruginită la brâu, luă pălăria cea stricată pe cap şi desagii pe umăr, asemenea bâtele şi zbiciul şi plecă. Când ajunse Trifon, astfel îmbrăcat la curtea împărătească, împăratul era numai singur în casă, dar el întră înlăuntru şi nici nu-şi luă pălăria de pe cap, ci-i zise:

– Bună ziua, împărate ! Împăratul se uită lung la el, apoi zise:

– Cine te-a adus pe tine-aici-n curtea mea ? cerşitor eşti ? nebun eşti, ori cum de umbli cu atâtea bâte şi zbiciuri şi nici nu-ţi iai pălăria din cap ? !

Iar Trifon răspunse:

– Înălţate împărate, nu sunt cerşitor, că sunt mai tare şi mai bogat ca tine, cu toate că eu nu asupresc pe nimeni cum asupreşti tu ţara; nu sunt nici nebun, ci tu eşti nebun, fiindcă crezi că vei împărăţi până la sfâşitul vieţei, cu toate că eu încă azi îţi voi ascunde soarele de voi voi; pălăria din cap nu o arunc, căci nu eşti mai mare decât mine şi va fi vai de pielea ta când o voi arunca.

Auzind împăratul vorbele lui Trifon, crezu că-n adevăr e nebun, îi zise deci:

– Du-te la Dumnezeu, nefericitule, că nu voi să am vorbe şi cu nebunii.

Ei, dar Trifon nu avea grija aceea, ci-i zise împăratului:

---

[4] Armezi, armate.

– Dacă m-ai chemat aci, hai să ne batem, să ne știm odată răfuiți, să nu ne tot temem unul de altul. Auzind împăratul vorbele acestea, se mânie foc și-i porunci să iasă afară la câmp și comandă cătanele să iasă și ele în câmp și să-l împuște. Până se puneau cătanele împăratului în rând de bătaie, Trifon sta de-o parte fălos și râdea de ei; iar când le comandă împăratul să puște..., atunci își luă Trifon pălăria din cap și toți amorțiră ca morții, afară de împăratul, că așa vruse Trifon.

Să fi văzut acum pe împăratul cum plângea, căci știa că fără cătane și el e pierit, îi zise dar lui Trifon:

– Să te lupți tu luptă dreaptă cu cătanele mele, nu să le omori tu iar așa cu vorba.

– Bucuros, zise Trifon, iată ți le scol îndată, apoi să vezi ce-o mai fi, și Trifon pocni o dată cu zbiciul în cătanele împăratului de toate se sculară, dar cum înviară, cum o tuliră la fugă de frica lui Trifon. Dar împăratul le poruncește să stea-n loc și stau cătanele să țină luptă dreaptă cu Trifon, iar Trifon aruncă desagii jos și se făcură cătane câtă frunză și iarbă, și văzând împăratul și una ca asta, i se făcu părul măciucă-n vârful capului și începu a plânge și-a zice:

– Vino, Trifoane, să-ți dau avere, că văd că ești mai tare decât mine, numai lasă-mă-n pace; dacă vrei îți dau și jumătate împărăția, numai pace să am din partea ta. Dar Trifon răspunse:

– Din partea mea pace poți avea, că nu râvnesc la calicia ta; ca totuși să nu zici că sunt mânios, iată primesc o căruță cu doi cai ș-un car cu doi boi. Și i-a dat împăratul și s-a dus Trifon de a dat carul cu boii la muierea lui, iar cu căruța umblă în lume-n sus și-n jos, mai tânăr și mai frumos decât fusese păn-atunci.

Scrisă în comuna Pănade, lângă Târnava Mică în Ardeal.

AFLATUL

În vremurile cele bătrâne, când umblau ursitoarele-n lume printre oameni și le urseau soarta pe viața-ntreagă, de la leagăn și până la mormânt, în acele vremi a avut loc întâmplarea ce voiesc a vi-o

povesti; fiţi deci cu luare-aminte, dragii mei, că nu vă spun acum nici o poveste cu zmei şi balauri, nici cu împăraţi şi cu crai, nici cu alte năluciri ca de altădată, ci vă spun o drăguţă de poveste cum o auzii la desfăcutu de cucuruz de la George Găureanul, de la şchiopul din Sâncel, colo lângă Blaj, în Ardeal.

Zice că odată, cam de mult de bună seamă, pe când nu erau pe la noi căi ferate, mergea un boier mare acasă pe jos, cine ştie de unde. Destul că-l prinde pe boier ploaia şi se face tină până în glezne, de abia mai putea păşi. Ba dă Dumnezeu de vine şi drăguţa de noapte şi el tot nu mai soseşte acasă, ba nici de sat nu se apropia. Colo pe la cina cea bună nimereşte însă într-un sat. Acum începuse a răsufla mai uşor văzându-se-n sat şi începu a bate pe la uşile oamenilor să-l lase de mas. Dar gândeai că-i făcătură: unul nu-i răspundea, altul nu voia să-l lase, al treilea avea bolnavi în casă, la al patrulea plângeau copiii, al cincilea avea chiar mort şi nimeni nu voieşte a lăsa pe boier de mas. Tot bătând la uşi şi la fereşti şi, lătrat de cei câni, părândă satul întreg; numai o căsuţă se mai vedea în capul satului, la care să nu-şi fi cercat norocul. Merse şi acolo până la fereastră, de unde văzu licărind o rază slabă în vatra focului şi-un bărbat stând lângă foc, iar lângă pat o muiere bătrână. După ce se uită oleacă pe fereastră strigă:

– Dormi, bade ?

– Ba nu, dar de ce?

– Să faci bine să mă laşi de mas, că plouă de cură afară şi bate vânt şi e-ntunerec de nu-ţi vezi mâna, încât nu-i modru să mai pot merge până se lumină de ziuă şi câtu-i satul de mare m-am rugat la toţi oamenii să mă lase de mas, dar nici unul n-a voit: fii bun lasă-mă dumneata.

– Bucuros te-am lăsa, îi zise stăpânul casei, dar vezi că muierea mi se trudeşte cu durerile naşterii, moaşa e acolo, de-aseară de pe la vecerne se tot trudeşte şi nu poate să nască, ni-i oarecumva să lăsăm om străin în casă chiar când avem o astfel de întâmplare.

– Da fie, nu mă alunga de la casă-n cap de noapte, că, zău, mi-i groază să ies afară şi nici la un om nu văzui lumină; stau într-un unghiu oriunde, fie batăr şi în tindă.

Atunci moaşa ţipă de bucurie: Mulţam Doamne ! şi muierea din pat oftează o dată şi-ncetează de a mai geme. Toate se schimbară spre bucurie. Născuse muierea un fecioraş frumos şi sănătos de pare că să te tot uiţi la el. Peste o jumătate de ceas lumina se stinse; căsenii, obosiţi fiind de priveghere, toţi se aşază care pe unde pot şi adorm ca

duşi din lume. Boierul fu culcat pe o laviţă la fundul casei sub fereastră. Cântatul cocoşului de miezul nopţii nu-l auzise nimeni din căseni, afară de boierul, care singur nu dormea-n toată casa. Când încetă cocoşul cu cântatul, vin ursitoarele la fereastră şi încep a ursi. Una zice: «Prin multe necazuri va trece acest copil, dar bine va ajunge cu vremea»; alta zice: «Voinic şi frumos se va face şi foarte cuminte, dar şi norocul i se arată»; a treia ursitoare zice: «Şi va moşteni toată averea boierului, ce azi e în casa aceasta».

După vorbele acestea, ursitoarele se cam mai duc şi boierul rămase cam supărat, văzând ce-i cobiră ele. De unde să mai închidă ochii? Cât fu noaptea de mare nu dormi cât ai coace-un ou, ci se tot gândea şi se răzgândea, cum ar putea prăpădi copilul ce are să-i moştenească averea. De-abia a aşteptat să se facă ziuă o dată. După ce se ridicară din aşternut, boierul începu:

– Dragii mei, toată nopticica n-am dormit tot m-am gândit ce bine ar fi dacă mi-aţi da voi mie copilaşul acesta, voi sunteţi săraci şi tineri, puteţi încă să mai aveţi copii destui, dar eu sunt boier avut şi nu avui noroc de la Dumnezeu să am un copil. Eu l-aş ţinea şi l-aş creşte ca pe un cocon, dacă mi l-aţi da mie; ce ziceţi ?

– Doamne fereşte-ne, boierule, ziseră bărbatul şi muierea cu un glas: doară n-am ajuns până într-atâta să ne dăm pruncuţul nostru cel dintâi ! Nu mai grăi de acestea, să te ţină Dumnezeu.

– Ian staţi, oameni buni, zise boierul, nu trebuie să vorbim aşa, iată aci o sută de galbeni, daţi-mi copilul şi fie ai voştri. Zicând boierul acestea, puse pe masă o sută de galbeni frumoşi şi sclipitori, de la soare pare că te-ai fi putut uita o ţâră, dar la ei ba.

Văzând oamenii noştri banii cei mulţi şi frumoşi, de cari ei nu avuseră în viaţa lor, îşi gândiră în capul lor, copii ne va mai da Dumnezeu, dar o sută de galbeni nu ştiu când vom mai vedea. Şi adunară banii şi dădură pruncuţul înfăşat boierului, care se cam duse cu el.

– Mulţam, Doamne, zise boierul ieşind din casă, mulţam, Doamne, de-acum să-l văd cum o să-mi moştenească el averea mea !

După ce ieşi din sat dete către casă prin o pădure a sa. În mijlocul pădurei puse pe bietul copilaş în scorbura unui lemn borţos şi se duse mai departe gândind în inima sa cea neagră că prin fapta asta va putea face de minciună pe ursitoare şi copilul murind în scorbură nu-i va moşteni averea. Dar Dumnezeu e părintele şi sprijinitorul celor fără de putere. Copilul neputincios trezindu-se din somn, începu a zbiera

cât bietul putu de tare. Un cioban al boierului chiar trecea pe-acolo înaintea turmei şi auzind plâns de copil din scorbură, zise către fiul său, ce era îndărătul turmei:

– Mă băiete, ian ascultă şi tu, pare că aud ceva glas înăduşit, ca şi cum ar fi plâns de copil mic, ascultă şi tu, c-auzi mai bine.

– Dar lasă, tată, zise copilul, o fi Doamne apără, să nu ne trecem vremea căutându-l, mai bine să ne facem cruce şi să zicem: feri-ne Doamne !

– Aşa ar fi să fie, dar mie nu-mi stă bună, parcă mi-ar fi păcat să nu văd eu cine plânge, de o fi Ucigă-l toaca, ne facem cruce şi-l închinăm în stani şi-n bolovani: de-i suflet de om, vedem să-l scăpăm de pieire. Şi-ncepură amândoi, tata şi feciorul a-şi face cruce şi a-l căuta zicând *Tatăl nostru*. Dar nu căutară mult, căci îndată ce se apropiară de borta arborelui auziră mai lămurit şi, scoţându-l, văzură că de bună seamă e copil mic, care crezură că atare blăstămată l-a aruncat, ori poate vreo muiere prăpădită, ca să scape de el.

– Mulţam, Doamne, ziseră atunci amândoi, că ne-ai adus pe această cale, de putem mântui cap de om. Să-l luăm, dragul tatii, să-l luăm cu noi, e frumos, sănătos, înfăşat bine, l-om boteza, că Dumnezeu ştie botezatu-i ori ba, şi apoi l-om apleca la oi ca pe miei, şi bun e Dumnezeu, o să ne fie de ajutorinţă de va trăi; de unde nu, fie voia Tatălui ! Şi-şi făcură păcurarii cruce şi plecară la părău, unde-l botezară şi-i puseră numele Aflatul.

Şi creştea Aflatul ca din poveste de iute şi se-ntărea şi era din ce în ce mai mare şi mai frumos, hrănit cu laptele de oaie şi legănat într-un leagăn de cetină. Iarna, vara era cu ciobanii, la ei se deştepta, pe ei începu a-i cunoaşte, în munţi se deprinse a umbla în picioare, jucându-se cu mieii şi cu iezii; de la mierlă învăţă a cânta cu gura, fluieră îi făcuse nenea Pahon, iar în frunză-l învăţă a zice moş Gligor. Aflatul creştea ca din apă şi nu se scobora din munţi de la turmă nicicând. Când era cam de douăzeci de ani, vine boierul la stână să-şi vază turma. El nici nu ştia de Aflatul ciobanilor. Dar când îl văzu întrebă pe moş Gligor:

– Moşule, al cui e feciorandul acesta ?

– Al nostru, boierule, e al nostru şi al lui Dumnezeu sfântul.

– Cum al vostru ? Eu ştiam că tu ai numai pe Pahon, iar Pahon nu e însurat, cum zici că e al vostru ?

– D-apoi iac-aşa, boier dumneata, l-am aflat acum vreo douăzeci de ani într-o scorbură în pădurea cutare şi fiindu-ne milă de el, l-am

crescut, şi-acum, de când a apucat măricel, ni-e de mare trebuinţă la turmă; el cu Pahon umblă la oi şi eu rămân la stână de fac caşul şi de-ale mâncării până vine vremea mulsului.

Când auzi boierul una ca asta, îi trecu un fior rece prin sân, ca un şarpe. Dar peste puţin îşi reveni iar în fire şi zise către moş Gligor:

– Ştii ce, moş Gligor, să-mi dai tu mie pe Aflatul, să-l ţin la curtea mea, că nu capăt argat cu credinţă; el ştiu că-mi va fi cu credinţă, voi l-aţi crescut în frica lui Dumnezeu şi ştiu că nu m-a fura.

– O, Doamne, boierule, dar cum să facem noi una ca asta, că doară de aceea ne-am trudit de l-am făcut mare, ca să ne fie de ajutorinţă; nu-l putem da, boier dumneata, nu, nicidecum.

– Mă, moş Gligor, ştiţi bine că vi-l pot lua şi cu puterea, dar nu voiesc, ci uite aci ai o sută de galbeni, pune banii bine şi mi-l lasă mie argat, adică slugă precum se zice.

Moş Gligor, care nu avusese-n viaţa lui nici un galben, dar o sută nici văzuse cândva, lăcomi la suta de galbeni şi primind-o zice:

– Apoi hai, de, fie, ci m-i că nu va vrea să meargă, iar eu ferească-mă Dumnezeu să-l fac cu puterea să se ducă.

– Nu aşa, moş Gligor, îl vom trimite c-o carte până la cucoana mea, la boieriţa, şi-apoi dumneaei îl va lua cu buna, cum ştiu muierile, şi el nici că se va mai gândi la voi şi la turmă.

Învoiala fu făcută. Pahon şi Aflatul nu ştiuseră nimic de unealta boierului cu moş Gligor. Boierul scrise o carte pe o foaie de hârtie, o împătură în patru şi-o dete lui moş Gligor, să o dea lui Aflatul, iar acela s-o ducă la cucoana boierului acasă.

– Mă Aflatule, strigă moş Gligor, mă, ian hai încoace. Şi după ce se apropie feciorul de ei îi dădu petecul de hârtie scris pe de-o parte şi-mpăturat, zicându-i:

– Să mergi cu aceasta la cucoana boierească, la curte; boierul nu merge acasă vreo săptămână, iar tu să stai acolo până se va reîntoarce boierul şi după ce dumnealui va sosi acasă, iar te va slobozi şi vei veni la oi; înţelesu-m-ai ?

– Înţeles, moş Gligor; ci mă rog de iertare, să meargă nenea Pahon, că eu nu am fost nicicând în sat între oameni, nici nu ştiu unde să duc cartea, nici cum să vorbesc cu cucoana, îţi spun drept, că eu de voie nu merg, fără silit doar.

Moş Gligor scapă o lacrimă, dar simţind că-l arde pe obrazi se-nturnă într-o parte de-o şterse şi-apoi zise:

– Du-te tu, dragul moşului, du-te, nu trebuie să ne arătăm împotrivnici boierului, că iacă la turma domniei-sale trăim şi-n locurile dumisale; apoi doară o săptămână, două, nu-i un cap de lume, până va veni boierul, ci tu fii cuminte şi credincios jupânesei boieriţe.

Cu aceste vorbe trimiseră pe Aflatul spre sat, arătându-i de departe la poalele muntelui un turn acoperit cu pleu[1] şi spunându-i că acela e al bisericii iar lângă biserică sunt casele boierului, singure cu două rânduri de ferestri în tot satul, să întrebe numai de curţile boierului, că oricine i le va arăta, nefiind alţi boieri în tot satul, apoi cartea să o dea jupânesei.

S-a dus.

Boierul îşi căută de cale zicând un: «mulţam, Doamne», şi gândind în mintea lui: «acum tot nu scapă». Moş Gligor încă zise un «mulţam Doamne» şi arătă lui Pahon galbenii, care văzând atâta aur deodată, mai că înlemni şi nici cuteză a întreba pe bătrânul de unde-s galbenii, dar nici nu-i plesni prin minte că doar aceia ar fi preţul Aflatului. La plecare, Aflatul îşi ridică căciula de pe cap, făcu trei sfinte cruci şi zise de trei ori: «Doamne ajută !», aşa era învăţat de moş Gligor.

Şi merse Aflatul, şi merse, dar merse voiniceşte pe colnic în jos şi colea când arde soarele mai tare, dete de o fântână sub un fag mare. «Aci o să poposesc una», zise Aflatul şi se puse la umbra fagului, şi beu o dată apă păcurăreşte, se trânti alene pe spate şi aruncând căciula cât colo cu carte cu tot, scoase fluierul şi-ncepu a trage un cântec, de mierlele stau pe cloambele[2] fagului ca mute şi-l ascultau, parcă ar fi vrut să-nveţe şi ele a cânta ca el. Tot zise, tot zise, din fluier şi deodată-i căzu fluierul din mâini, adormi.

Pe-atunci umbla Dumnezeu cu Sfântul Petru pe pământ. Chiar ajung la fântâna aceea şi beură apă şi ei, ca drumarii, când sunt obosiţi de cale. Sfântul Petru vru să trezească pe Aflatul, dar Dumnezeu zise:

– Lasă-l să se odihnească, că e obosit sărmanul; vezi ce bine-i cade somnul. Apoi luă cartea de lângă căciulă şi ceti: «Dumneata, jupâneasa mea, să ştii că flăcăul ce aduce cartea aceasta se cheamă Aflatul, şi eu doresc şi poruncesc ca-ndată ce ajunge acasă să-l mâni

[1] *Pleu*, tablă.

[2] *Cloambă*, creangă, ramură.

în pivniță după ceva, iar țiganul nostru să fie ascuns după ușa pivniții, și cum ce va vedea că intră acolo Aflatul, să-i taie capul. Dacă nu vei face cum îți poruncesc eu, să nu mă aștepți acasă, fără să mergi cât te vor duce doi ochi. Peste o săptămână și eu merg acasă. Nime, afară de țiganul nostru, nu are să știe de tot lucrul». Aci era apoi iscălitura boierului.

Dacă văzu Dumnezeu ce-i scris în carte, zise lui Sfântul Petru:

– Vezi, prietene, boierii și-mpotriva ursitoarelor vor să se pună, dar una ca asta tot n-a fi. Apoi scrise sfinția-sa altă carte, chiar ca aceea de mare și o puse lângă căciula Aflatului, iar cartea boierului o puse în buzunar și se cam mai duseră.

De la o vreme, colea după ce se sătură de somn, se sculă și Aflatul, fără să știe că doară cineva a mai fost pe-acolo și puse fluiera după șerpar, căciula pe ceafă, cartea într-o mână și bâta într-alta și hai către sat. Era pe la ojină, când ajunse la curtea boierească și dete jupânesei cartea. Aceea cunoscu scrisoarea că-i a boierului, apoi chemând pe Aflatul în casă, unde era și Săftica, cuconița boierului, și singura lui fată, ceti cu glas înalt: «Să știi că flăcăul care aduce cartea asta se cheamă Aflatul, e din neam mare și voiesc să poruncesc ca îndată ce va sosi cartea la mâna ta, tu să chemi preotul satului și să-i spui să-l cunune cu coconița noastră Săftica. Asta e dorința și porunca mea, și dacă nu o vei împlini, să mergi cât te vor duce doi ochi, să nu te aflu acasă. Eu voi sosi acasă peste vreo săptămână». Aci apoi era iscălitura boierului.

– Ați auzit, dragii mei, ce poruncește soțul meu, boierul ?

– Auzit mamă, răspunse Săftica, și nu se sătura destul uitându-se la frumosul și voinicul flăcău.

– Auzit, cocoană, răspunse Aflatul, uitându-se cu niște ochi mari la gingașa și frumoasa cuconiță, cât gândeai să o mânce cu ochii. Îndată fu îmbrăcat boierește, preotul veni și-i cunună, și satul întreg era la nunta coconiței cu a boierașului Aflatul. Nici dragoste ca la cei doi miri nu se prea vedea, decât arareori. Ei erau fericiți; Săftica mulțămea lui Dumnezeu că i-a trimis un bărbat voinic și frumos și înțelept; dar și Aflatul mulțămea lui Dumnezeu că i-a trimis pe acel boier de cinste-n cale.

La săptămână veni boierul acasă și află pe jupâneasa lui în genunchi mulțămind lui Dumnezeu de fericirea fiicei sale, iar pe Aflatul cu Săftica umblând și jucându-se ca copiii prin grădină printre flori.

– Ce ai, nevastă ? întrebă boierul intrând în casă.

– Dar ce să am, mulţămesc lui Dumnezeu, că ne-a dat un ginere vrednic de casa noastră.

– Ce ginere ? întreabă boierul.

– Dar ce ginere, pe acela pe care mi l-ai trimis tu azi e săptămâna !

– Tu muiere, tu nu ai făcut ce-am poruncit în scrisoare; ian adu scrisoarea !

– Cum să nu ? zise jupâneasa dându-i scrisoarea. Boierul, cum ceti scrisoarea, crâşni din dinţi, dar deodată-şi veni în fire şi zise:

– Îmi place, bine-i că s-a întâmplat.

Îndeseară începu a se înnora. Boierul merse până la vie şi zise vinţelerului[3]:

– Mă, strugurii şi piersicele sunt bune de mâncare, am înţeles că le cam fură, tu nu grijeşti bine. Iată-ţi spun, vai de pielea ta dacă voi afla că nu păzeşti cumsecade. Ai să puşti pe oricine ar veni noaptea-n vie, nu-i iertat să dai la nime pardon; priceputu-m-ai ? Iar dacă-i putea puşca numai un mişel de hoţ, ai cinci galbeni de la mine, m-ai priceput ?

– Priceput, boierule.

Colea pe la cină începu a ploua, de nu altmintrelea, fără gândeai că o să piară lumea, fulgera şi bubuia de se clătinau oalele-n cui. După cină, zise boierul:

– Doamne, cum aş mai mânca vreo doi struguri buni, proaspeţi, când s-ar afla un voinic să-mi aducă o corfiţă.

– Aci sunt eu, tată, zise Aflatul, şi luă o corfiţă şi du-te pe uşă afară, muierile nici nu prinseră de veste până era şi dus.

– Doamne, Doamne, zise Săftica, n-ai putut trimite un argat, de chiar pe el l-ai aflat să meargă pe o vreme ca asta ?

– Doar aşa, întregi cocoana.

– Ian tăceţi, zise boierul, doar aţi văzut că el numai de drag a mers, ştiu că nu l-am trimis eu; apoi doară e voinic, nu tândală. În gând însă zise:

– Doamne, mulţam, acum ştiu că nu scapă nepuşcat, şi tot rămân şi ursitoarele o dată de minciună, că nu va moşteni averea mea, ce nici să nu-i ajute Dumnezeu. Dar atunci uşa se deschide şi Aflatul intră cu corfiţa plină de struguri frumoşi şi buni.

---

[3] Vinţelar, paznic la vie.

– Nu v-am spus ? zise boierul, nu v-am spus că-i voinic, nu-i tândală ? ! Dar în gând nu se putea împăca cum de-a scăpat nepuşcat. Într-aceea mai stete ploaia şi boierul ieşi fără veste afară şi hai la vie, să pedepsească pe vințeler. Când dă să intre-n poala viei... puff ! ! o pocnitură de puşcă şi boierul se răstoarnă răcnind ca un bou. Apoi vine vințelerul să vadă cine e, şi se îngrozeşte văzând că e chiar boierul !

– Nu te speria, nu-i nimic, zise boierul, bag seamă asta aşa a fost să se întâmple, du-mă acasă la ai mei.

Mai trăi boierul până către miezul nopții, apoi muri, dar până nu închise ochii zise:

– Împotriva ursitoarelor să nu se pună om pământean, fie chiar şi boier, iată eu m-am pus, dar mi-am pus capul !

Aflatul şi Săftica moşteniră averea şi boieria, şi de n-au murit şi astăzi mai trăiesc.

DREPTATEA ŞI STRÂMBĂTATEA

Un om mergea la târg, vezi cum merg oamenii cu doi boi, ca să-i vânză. Cum mergea-n urma lui Surilă şi Bourean cu bâta-n mână, cu traista-n spate şi cu gândul la bănişorii ce o să-i capete pentru boi, îl ajunge-un alt om, care însă nu mâna nimic la târg, dar avea o bâtă chiar mai mare decât a celui cu boii.

– Bun ajunsul, vere !

– Bună să-ți fie inima !

– De mult tot dau să te-ajung, că spunându-ți cea dreaptă, nu mi-e-ndemână a merge singur fără pic de vorbă, ca un mut, apoi târgarii vor fi-ndărăpt tare, că nu văzui suflet de om afară de domnia-ta.

– D-apoi ce mai ştii, poate să fi trecut unii chiar de astă-noapte; dacă suntem în lături de la drumul țării, nu mai auzim nici nu mai vedem toate celea.

Apoi începură a vorbi, unul una, altul alta, până odată zise cel numai cu bâta:

– Mă vere, te-o fi durând umărul de traista cu merinde şi de desaga cu fân, mai dă-mi-le să le duc şi eu, că şi aşa nu am nimic de dus.

– Ba că nu te osteni pentru mine; drept că-s cam grele, dar s-or uşura ele, că mai încolo vom poposi şi noi şi boii.

Mai o vorbă, mai alta, unul ca să-i ajute, celălalt ca să nu se ostenească, până-n urma urmelor zice omul cel cu boii şi cu traista:

– Apoi dară mai du-le şi dumneata vere, şi unde vom poposi vei mânca şi dumneata cu mine, că şi aşa văd că n-ai traistă.

Când stau să poposească de prânz, zice omul cel cu boii către cel cu bâta, care acuma avea şi traista.

– Scoate, vere, din traista aceea ceva, să vedem ce mi-a pus boreasa de merinde.

Cela însă tace.

– Adu traista-ncoace să prânzim !

Dar cela-i răspunde:

– Scot eu bucuros merindea din traistă, şi-ţi dau şi ţie de mă laşi să-ţi scot un ochi.

– Dar du-te, Doamne iartă-mă, că acuşi era să zic, du-te să nu te spurc; nu ţi-e ruşine a vorbi comedii de acelea ? Adu traista !

– Adecă pe calea asta chiar nu-i mânca, precum văd eu; de altcum ţie poate că nici nu ţi-e foame.

– Ştii ce ? du-te-n păcate cu glumele tale şi adă traista să scot merindea, că şi ţie-ţi dau, nu-mă ţinea atâta, să mâncăm ce-om mânca şi să ne vedem de cale.

– Eu o să mânc, bine zici tu, dar ţie nu-ţi dau să văd că te chiar stropşeşte, de nu mă laşi să-ţi scot un ochi.

Şi golanul naibei scoate din traistă ceva-nvăluit într-o merindare albă ca ometul şi pe la capete cu vrâste roşii şi vinete de arnici.

– Dar nu te temi de Dumnezeu a vorbi d-acelea, au ţie ţi-a pus mama mea merindea ? Ori adusu-o-ai de la tine de-acasă ? Dar chiar a ta să fie, putere-ai tu lăsa pe cineva flămând, fără a-i da o bucătură până-i vei scoate un ochi ?

Dar golanul naibei, care-ndopa la merindea celuia, dete din umeri şi zise râzând:

– Dacă vreai, bine; dacă nu, rabdă !

Ştiut lucru este că foamea-i mare doamnă, nu o poţi alunga cu minciuna, nici cu nădejdea, că atunci sau atunci vei mânca şi nici cu aducerea aminte, că atunci sau atunci ai mâncat, fără de vrei a o

alunga trebuie să mânci îndată; apoi văzând pe altul mâncând parcă mai tare flămânzeşti şi din ce erai flămând. Aşa era şi omul nostru. «Flămând e rău, dar fără un ochi încă nu e bine; de nu-mi dă să mânc, cine ştie ajunge-ne cineva să-mi facă dreptate, ori ba, dar eu pot foarte bine să slăbesc de foame, încât să cad jos şi-n urmă hoţul mă lasă-n drum şi merge cu merinde şi cu boi cu tot; oare să-l cerc, doară nu va fi el chiar al zmăului ? !» Apoi zice golanului:

– Şi zău tu nu glumeşti ?

– Dar glumeşte ruşinea, vezi tu că eu mănânc; de vreai să mânci şi tu, hai, nu te gândi toată ziua, lasă-mă să-ţi scot un ochi şi capeţi de prânz.

– Apoi hai de, mai văzut-am eu oameni numai cu câte-un ochi şi trăiesc ca şi alţii cu doi, să văd ce a mai fi din omenia ta !

Şi golanul îi scoate frumuşel un ochi, apoi îi dă de prânz, şi încă cu subţirele.

Târgul era foarte departe, cale de-o zi şi jumătate. Mai merg oamenii noştri cât merg până colea către amiezi, atunci mai lăsară boii să pască pe-un şanţ şi ei se pun la umbra unui pom, că era căldură mare şi năbuşală cumplită. Omul cel c-un ochi zice golanului cu traista să scoată din ea să mânce şi acela şi scoate, ce-i drept, dar nu dă ăstuia nici un miez baremi.

– Dar dă-mi şi mie, ce-ndopi numai singur, că parcă a mea era traista şi merindea – zice omul cel c-un ochi. Dar golanul îi răspunde bătându-şi joc de el:

– Bucuros, ci mai aşteaptă, că numai înainte mâncaşi, apoi pe tine toată mâncarea te costă un ochi, mai ieftină nu ţi-o pot vinde şi ochi nu mai ai decât unul !

– Ba mai du-te şi dracului, tu n-ai frică de Dumnezeu, n-ai ruşine de lume, ce om eşti tu ?

– Cum mă vezi; acum ştiu că nu-i mânca, că-ţi pare rău după ochi, ci veni-va vremea de tu vei zice să ţi-l scot, numai să-ţi dau o coajă de pâne.

Atâta le-a fost toată vorba. Bietul om se căia că a dat traista din spate, se căia că a prins vorbă cu coldanul[1] acel mişel, ba blăstăma în gândul său şi ceasul în care plecase din casă, dar erau toate prea târziu; apoi gândeai că-i făcătură, nici pe drum nu mai umblau oameni ca altădată, drept că şi era vremea fânului şi astfel bunul om

[1] *Coldan*, cerşetor, milog.

trebuia, vrând, nevrând să meargă-n ortăcie cu golanul, care nici nu voia altcum a se lăsa de el, după ce se legase ca scaiul de oaie. Aşa pate omul câteodată în lumea asta, dacă-i scoate Dumnezeu în cale pe omul dracului !

– Vai, bată-te Dumnezeu, holă[2] spurcată şi latină rea; pentru merindea mea vreai tu să mă laşi orb de tot, nu-i destul că mi-ai scos astă dimineaţă un ochi, mai vreai să mi-l scoţi şi pe cesta ce bietul mai am ? ! nu te temi că te va prăbuşi Dumnezeu într-o clipită ?

– De vrei, vrei, de nu, nu te silesc. Dar foamea-i poamă rea; nu mai putea bietul om de foame; îi coräiau maţele de gândeai că n-a mâncat d-o săptămână; săracul, foalele lui, acela de bună seamă va fi gândit atunci că i s-a spânzurat gura. Zice deci sărăntocului:

– Tot atâta mi-e, scoate-mi şi celălalt ochi, numai dă-mi să mai mănânc o dată cumsecade, apoi nu-mi pasă, mă şi omoară cu o cale.

Şi sărăntocul dracului nu glumi, îndată-i scoase şi celălalt ochi, apoi îi dete puţină merinde şi-l lăsă să o mănânce, după ce-l duse sub o cruce mare, ce era lângă drum.

Hoţul de golan merse apoi cu boii şi cu merindea omului încătrău îl trase firea lui cea blăstămată; iar bietul orb sta răzimat de cruce şi se gândea-n capul său: Doamne, Dumnezeu meu, prin multe trebuie să mai treacă omul trăind în lumea asta blăstămată; cu multe feluri de oameni trebuie să se întâlnească, multe trebuie să mai pătimească. Astă-dimineaţă eram sănătos ca mărul, plecai din casa mea, de la mama mea şi de la fraţii mei, eram avut, şi mai că nici de tine nu mă gândeam tare, fără din obicei, îmi făcui sfânta cruce; bag seamă pentru păcatele mele-mi scoseşi în cale pe Doamne apără, care-mi mâncă merindea, îmi scoase ochii şi mă puse unde sunt, după ce se depărtă cu boii mei.

Într-acestea parcă auzi ceva vâjâind în aer şi i se păru ca şi când s-ar fi lăsat ceva pe cruce. Era noaptea târziu, cel puţin lui aşa i se părea, deoarece nu vedea chiar nimic – neavând ochi – apoi nici nu-l mai ardea soarele de mult, semn că de mult sfinţise, simţea deci bine răcoreala, dar cerul cel senin nu-l vedea. Deodată aude un glas de pe cruce:

– Dar unde aţi mai fost, fraţilor, de când nu ne-am mai văzut şi ce-aţi auzit prin cea lume mare ?

---

[2] Javră, potaie.

Atunci un alt glas răspunde: „Am umblat, fraţilor, către răsărit şi-am ascultat pe-un sihastru cetind într-o carte: «de-ar şti orbii cum nu ştiu, să se spele cu roua care cade din cer, îndată ar vedea», dar voi pe unde-aţi umblat şi ce-aţi auzit ?"

Atunci alt glas răspundea: «Eu am fost către ameazăzi şi o zână din mare cânta că-n cutare sat este un popă şi popa acela are o fată atât de frumoasă, cum nu mai este alta-n lume, dar e bolnavă de-o grămadă de vreme, încât nici înturna de pe-o lature pe alta nu se poate, de nu vor înturna-o alţii cu lepedeul, şi din boala aceea grea cu greu s-a vindeca, căci a scăpat la Sfintele Paşti o sfărimitură de pască jos şi aceea a apucat-o o broască şi s-a ascuns cu ea sub pristol[3]. Dar un om totuşi o poate vindeca, acela adecă, care va scoate broasca de sub pristol, va crepa-o-n două şi va scoate sfărimitura de pască din ea şi dând-o fetei să o mănânce, aceea va fi sănătoasă; dar tu, frate unde-ai fost şi ce-ai văzut pe unde-ai umblat ?» Al treilea glas răspunse: «Eu am fost către apus şi o babă meşteră o auzii povestindu-i altei babe că-n cutare sat, înainte cu şapte ani, era numai o fântână, dar era atâta apă-n ea, încât se sătura satul întreg cu toate dobitoacele şi oamenii, şi mai curgea din fântână de se făcea pârâu mare. Acuşi şapte ani a fătat iapa popii un mânz, dar mânzul e şolomănar[4] şi, cum s-o ivit el pe lume, în satul unde s-a ivit şi unde trăieşte au secat de tot izvoarele. De-atunci în zădar mai cearcă bieţii oameni din satul acela şi mai fac la fântâni, mai la fiecare casă e fântână, dar numai atâta ţine apa-n ele cât ţin şi ploile, cum dă ceva şi secetă, îndată seacă toate izvoarele. Bieţii oameni stau să pustiască satul din lipsa apei şi n-or avea apă-n fântână, până nu s-ar afla cineva care să se suie pe cal, şi cât va sta popa într-o duminecă-n biserică, atâta să tot încungiure, în fuga cea mai mare, satul cu el; când vor trage clopotele de ieşit din biserică, calul va fi tot plin de spume şi va cădea jos ca mort, dar nu va muri, numai cât îi va ieşi puterea cea năzdrăvană de şolomonar şi de loc vor începe izvoarele a slobozi apă-n fântâni».

După ce se gătară şi vorbele acestea, iar i se păru orbului c-aude ceva vâjâind în aer şi zbrr ! cele trei paseri năzdrăvane, cari fură pe

---

[3] Masă din mijlocul altarului unei biserici, pe care se ţin obiectele necesare oficierii liturghiei.

[4] *Şolomonar, solomonar,* persoană cu pretinse puteri supranaturale, care ar putea provoca sau împiedica diverse fenomene naturale.

cruce, şi cari vorbiră precum v-am spus, îşi luară zborul în trei părţi, iar bietul orb tresări de sub cruce ca şi când l-ar fi trezit cineva din somn, când visa mai dulce.

După aceea-ncepură a-i veni-n minte una câte una vorbele pasărilor măiestre şi-ncepu a vrăji cu mânile pe jos pe iarbă, ca să i se ude de rouă şi să deie cu ea la ochi. Cum dete cu rouă pe la ochi întâia oară începu a vedea ca printr-o sită deasă, dacă se mai spălă a doua şi a treia oară, văzu tot mai bine şi mai bine, până-n urmă văzu cumsecade. Atunci căzu bietul om cu faţa la pământ şi nu ştia ce să crează: minunea că din orb s-a făcut cu ochi sănătoşi, ori că doară numai visează. După ce se convinse că nu e vis, începu a plânge de bucurie şi-a zice mulţămind lui Dumnezeu: «Mulţam Doamne, mulţam Doamne, mulţam Doamne, acum văd că mare este puterea ta !»

După aceea, merse încătrău îşi chibzuia el că e satul cel cu fata popii cea bolnavă şi fântânile seci. Ajunse când întrau oamenii-n biserică. Intră la popa, întrebă de servitori, că unde e calul popii cel scump şi după ce-l scoase din grajd se pune pe el şi hi ! cât făcu preotul slujbă-n biserică, el tot încunjură satul în fuga mare, călare pe cal, şi când clopoţau de ieşit din biserică, calul era tot alb de spume, gândeai că-i săpunit cu săpunele, aşa era de asudat, atunci se lăsă jos ca mort. Nu muri însă, numai îşi pierdu puterea cea năzdrăvană şi izvoarele numaidecât începură a slobozi apă.

Acum merge omul la biserică, de unde chiar atunci ieşeau oamenii. Intră la preotul în altar şi-i zise:

– Sfinţia-ta, să fie cu iertăciune că cutez a te opri chiar când voieşti a ieşi din biserică, ci auzii că ai o fată bolnavă şi deci venii ca să-i căutăm leacul, chiar aci sub pristol; că e păcat de moarte să chinuie biata fetiţă atâta.

Preotul fireşte că se-nvoieşte prea bucuros şi numaidecât scot de sub pristol o trăsnită de broască, mare, râioasă, o taie în două şi află-n ea sfirimătura de pască. O iau şi cum o duc fetei, nici să-i iai durerea cu mâna, nu s-ar fi putut însănătoşa mai curând. Dar minunea era şi mai mare ! Când merseră oamenii de-acasă la sfânta biserică, era mare lipsă de apă, în tot satul nu era apă mai în nici o fântână, decât numai mocirlă rea şi puturoasă, şi şi de-aceea numai puţină pe fundul fântânilor; cât timp au stătut în biserică nu a plouat, preotul încă nu a făcut în aceea duminecă rugăciuni de ploaie, şi totuşi, când ieşeau oamenii din biserică, apa numai cât nu da afară din fântâni. Mare minune era asta ! Se pun oamenii a se sfătui ce poate fi.

Atunci un bătrân mai înțelept zise:

– Dragii mei vecini și prieteni, eu cred că omul acel strein, care a vindecat tot acum pe coconița domnului părinte, acela a adus ceva leac și pentru izvoare; și dacă va cunoaște că el ni-a făcut binele, haidați să-i dăm fiecare câte-o holdă de arătură lucrată gata și câte-o vituță, să-l facem bogat și să nu mai meargă de la noi, că foarte mare bine ne-a făcut astăzi. Toți oamenii se-nvoiesc după sfatul bătrânului și și merg câțiva la părintele, unde omul se ospăta cu toți căsenii popii de bucurie, că li s-a-nsănătoșat fata, și-ntreabă pe omul strein:

– Dumneata ai făcut bunătatea asta cu noi ? Iar el le răspunse ca la niște oameni cinstiți:

– Dragii mei, nu eu, ci bunul Dumnezeu s-a milostivit și m-a trimis la voi să alung șolomănarul de pe izvoarele fântânilor voastre, dați deci laudă lui Dumnezeu, care și-a adus aminte și de voi. Dar oamenii bine văzură că el le făcu binele, după cum zicea și el, cu ajutorul lui Dumnezeu, deci se hotărâră numaidecât, după cum îi sfătuise bătrânul și-i deteră fiecare câte-o holdă de arătură lucrată și sămănată, numai s-o secere, alții-i deteră fânațe destule și din vite, fiecare ce se-ndură: unul o vacă, altul un junc, altul o iapă, al patrulea două-trei oi, astfel încât în câteva ceasuri se făcu omul cel mai bogat în tot satul. Popa-i dete fata de muiere și astfel se făcu om avut și fericit și mulțămea lui Dumnezeu pentru binele de care l-a-nvrednicit. Apoi și trimite oameni în satul lui, să poftească pe mumă-sa și pe frații mai mititei să vină spre a petrece cu el împreună în bogăție, unde el le va fi sprijinul și ajutorul, după cum le fusese și-n satul lui. După ce-și văzu și mama și frații aci, câte cu ceva ce mai adusese și ei, se credea omul cel mai fericit în sat și mulțămea lui Dumnezeu, ziua și noaptea, pentru binele cu care l-a-nvrednicit. Petrecu el mai multă vreme-n fericire, când odată se-nfiorează de ce vede:

Potcașul[5] cel hoț, care-l orbise, îi mâncase merindea și-i furase boii, prăpăditul de sărântoc vine la el, și știți cu ce vorbe ? Iată ! Cum ce intră-n casă zice:

– Vere, acum ești avut și fericit, numai eu te cumpănii la asta, poftesc ca și tu să-mi faci mie asemenea.

Un alt om cum ce vedea pe hoțul l-ar fi dat pe mâna judecătorilor, să-l pedepsească, dar omul nostru nu făcu așa, el îl

[5] *Potcaș*, cel care face o încurcătură, aduce un necaz.

îmbie să şadă, ba-l şi omeni cu mâncare şi beutură. După ce-l ospătă cumsecade, apoi zise golanului:

– Pentru Dumnezeu, ce vorbeşti ? au nu ştii tu că eu şi până a nu ne cunoaşte aveam ce mânca şi ce mâna la târg; nu ştii că tu m-ai înşelat de ţi-am dat traista cu merindea numai că voiai să-mi ajuţi, că aşa ziceai tu, şi căci vedeam că tu n-ai o îmbucătură de merinde; ai uitat cum mi-ai scos ochii pentru merindea mea şi-n urmă m-ai părăsit să mă prăpădesc, după ce-mi luaşi şi boii; cum şi cutezi a mai veni la mine. Piei-mi din nainte !

– Nu-mi pasă, zice golanul, hai şi tu colo în vârful dealului la cruce şi-mi scoate ochii, apoi suntem împăcaţi.

Dar omul cel de omenie zise:

– Vere, nu ţi-aş scoate ochii, mai bine ţi-aş da jumătate din averea mea, că eu ştiu cât e de rău orb; nu, eu niciodată nu m-oi încumeta a ţi-i scoate.

Potcaşul însă nu se-ndestuleşte, merge la judecătorie, mituieşte pe judecător din banii boilor celor furaţi şi pofteşte pe omul cel de omenie la lege. Judecătorul i-ascultă, nevoiaşul sta să-i scoată ochii-n deal la cruce, omul de omenie nu se-nvoia şi-n fine judecătorul, ca să fie pace, porunci unui ţigan blăstămat să meargă cu el la crucea din deal şi de va cere şi-acolo să-i scoată ochii, atunci să-i scoată şi să-l lase lângă cruce. Aşa se întâmplă. Pe la cina cea bună ţiganul scoase ochii blăstămatului de golan, la pofta şi după dorinţa lui, apoi îl lăsă singur sub cruce, vedeţi dumneavoastră, trăgând nevoieşul nădejde că peste noapte şi-a recăpăta ochii şi cu ei dimpreună daruri minunate şi averi mari.

Ce era însă să se întâmple ? Cam pe la miezul nopţii auzi şi el ceva vâjeitură-n vânt şi i se păru că ceva s-a lăsat şi s-a aşezat pe cruce. Tot vine câte-o mătăhuie[6], una după alta, vreme de-o jumătate de ceas şi se tot aşază pe cruce, de se clătina crucea cu ele. Erau vulturii năzdrăvani, mai morţi de foame. Nevoieşul de orb nu-i vedea, ci-i auzea bine, când se slobozeau pe cruce şi când începură a vorbi cu glas omenesc. Unul zicea: «Fraţilor, care pe unde-aţi umblat, de când ne-am despărţit şi ce-aţi văzut şi auzit, spuneţi-vă fiecare păţăniile, că şi eu apoi vă spun ale mele». Atunci alt glas se auzi răspunzându-i: «Bucuros, frate, dar mi se pare că pe aci pe aproape este un om păcătos şi viclean, care ne spionează, haideţi să ne

[6] *Pasăre*, fiară urâtă.

mântuim de el, apoi ne mai putem sfătui». La vorbele acestea, nici din puşcă nu iese glonţul mai repede de cum se repeziră vulturii asupra golanului de jos şi-l sfâşiară cât ai bate-n pălmi şi-ntr-o minută-l şi mâncară, de nu rămase nimic din el.

Aşa păţea pe acelea vremi toţi cari umblau cu nedreptatea, cu hoţia şi cu viclenia, iar oamenii de omenie – precum văzurăm.

Ce s-or mai fi-nţeles vulturii după aceea, nimeni nu ne mai poate spune, că nimeni nu mai trăieşte de pe acelea vremi.

Omul nostru însă, care a umblat numai cu dreptatea, s-a-mbogăţit, precum l-am văzut şi cu soţia aceea frumoasă i-a dat Dumnezeu feciori şi fete, de n-a murit şi azi trăieşte fericit.

Auzită şi scrisă în Zlatna.

FĂT-FRUMOS ZĂLOGIT

Au fost odată doi împăraţi vecini cu ţările şi vecini buni, ba încă erau şi neamuri, aşa mai departe, a cincea, a şasea spiţă. Unul era Împăratul Galben, iar altul Împăratul Verde. O dată, din ce, din ce nu, dau la pricină. Apoi pricina-i poama dracului, în loc să se domolească tot mai mare se face până ce nu ajunge la bătaie, se-ncaieră cum e data. Împăratul Verde avea armată mai puţină decât Împăratul Galben, de aceea el se şi cam temea de acela şi începu a cere ajutor de la alţi crai şi împăraţi: de la Împăratul Roşu, de la Împăratul Alb, de la Craiul Negru, de la prinţul Albastru şi de la alţi stăpânitori de atunci. Dar nici unul nu putea veni; unul zicea că-i teacă, altul că-i pungă, al treilea că pe dincolo, ştiţi dumneavoastră, cum e omul când îşi pune în cap să nu ajute: minte de stă soarele în loc, iar luna se bagă după nor de ruşine. Că aşa-ţi minte de stai a-l crede, ba-l şi crezi până ţi-aduci aminte că-i om.

Şi plecă Împăratul Verde supărat la bătaie; ce va da Dumnezeu aceea va fi, cugetă el, îşi face cruce şi hai la drum, după ce-şi luă rămas bun de la împărăteasa, care tocmai era însărcinată.

Şi merge şi merge, du-te, du-te, până mai se apropie de locul bătăliei. Şi-a mers multă vreme până acolo, că doară era departe, apoi atunci nu erau care de acestea cu foc, care să meargă fără cai. Şi-a

ajuns într-o zi, cam de către seară, tocmai la locul acela. Acolo se pune să odihnească, fac foc, îşi fac de cină şi se culcă. Împăratul era într-un cort numai cu ghinărarii şi cu căpitanii lui, iar cătanele erau culcate pe jos, care pe unde apucase, pe iarbă verde, că era vară şi cald ca-n casă, iar luna lumina de-ai fi putut număra galbeni, numai să fi avut. Până nu se culcă împăratul, vine acolo un om strein la cortul lui şi zice:

– Înălţate împărate ! Nu fi îngândurat, că eu te pot scăpa din încurcătura-n care te-a aruncat Împăratul Galben, şi de-mi făgăduieşti că-mi vei da ce n-ai acasă, eu te mântuiesc.

– Şi cine eşti tu ? întrebă Împăratul Verde.

– Eu sunt Craiul Zmeilor, răspunse streinul.

– Hm ! Craiul Zmeilor ! Craiul Zmeilor ! Apoi stătu pe gânduri şi-şi zise:

– E drept că dacă acesta este Craiul Zmeilor mă poate scoate din încurcătură, dar apoi oare ce cere el ? Zice că să-i dau ce nu am acasă; numai pe mine nu mă am acasă şi cătanele mele; apoi zice către Craiul Zmeilor:

– Prietine, doară pe mine vrei să mă iai, ori cătanele mele ?

Iar Craiul Zmeilor zice că nu.

Mai gândeşte, mai răsgândeşte, în urma urmelor zice:

– Fie ! al tău să fie lucrul acela, care azi nu e al meu şi-n casa mea nu se află.

Tocmeala fu gata. Dimineaţa, cum se face ziuă, încep a bubui tunurile Împăratului Galben, iar de la cortul Împăratului Verde începură a ieşi pe rând, pe rând una după alta cătane de oţel şi de fier şi de aramă, dar nu altmintrelea, fără era greu pământul de ele, erau câtă frunză şi iarbă, tot voinici de-ai Craiului Zmeilor. Ce să zic ? Dar nu ţinu lupta până la prânzişor şi cătanele galbene ale Împăratului Galben erau bătute, ştii cum bat pe ţiganii de la oale, aşa le bătură cătanele cele de fier, de oţel şi de aramă. Nici nu era mirare, doar zmeul numai va avea mai multă putere decât un biet nemernic de împărat pământean.

De la bătaie se duc toţi care-ncătrău; Împăratul Verde încă merge acasă şi zmeul iară în ţara lui. Mare bucurie îl aştepta pe Împăratul Verde acasă: înălţata împărăteasă născuse un drag de copil, numai ca el, apoi era cel dintâi, mai-nainte n-avuseră nici un copil. Lumea era veselă la curtea Împăratului Verde, dar Împăratul Verde era supărat şi mâhnit de moarte ! Şi cum n-a fi, când îi veni-n minte că făgăduise

zmeului lucrul acela care-l are la el acasă şi nu ştie de el ? Iată, zicea împăratul, acesta este lucrul pe care-l aveam la mine acasă, dar nu-l văzusem încă !

Se face însă a fi voios şi-ncepe a se gândi cum să-l poată amăgi pe zmeu. Întâmplarea aduse cu sine că chiar atunci, deodată cu împărăteasa, născu rotăriţa şi făuriţa împăratului. Deci cugetă împăratul: «La vremea vremii schimb copilul, zic că unul din aceia-i al meu şi mă plătesc de zmeu cu el». Dar nu trecu multă vreme şi deodată, noaptea târziu, pe vremea când umblă zmeii, bate cineva la fereastra împăratului.

– Cine-i ? întrebă împăratul.

– Mai încet, zice zmeul, că eu sunt Craiul Zmeilor, am venit să-mi dai făgădaşul.

– Dar ce făgădaş ? se face a întreba Împăratul Verde.

– Nu ştii ? ţi-ai uitat ? Ei bine, iată-ţi voi spune: copilul nu-l aveai, când ne întâlnirăm colo pe câmpul de bătaie, el era la tine acasă, dar nu-l văzuseşi niciodată; după el am venit, vezi de mi-l dă !

Împăratul încremeni, dar iarăşi prinse putere şi zise:

– Ştii ce, prietine ? Ar fi bine să laşi copilul aici baremi până-l va-nţarca împărăteasa, dacă nu te vei învoi a-l lăsa până ce va fi de vreo zece ani, să vină băiatul la pricepere.

Craiul Zmeilor se gândi puţin, apoi zise.

– De azi în zece ani sunt aci, să mi-l dai. Cu aceste vorbe merse de la fereastră.

Împăratul Verde era tot voie bună ştiindu-se liniştit zece ani de zile. În timpul acesta tot gândea cum ar pune pe copilul rotarului ori pe-al faurului în căruţa zmeului, sub nume că e copil de împărat. Copiii se jucau toţi laolaltă, pe o formă erau de mari, şi cam sămănau laolaltă, iar colo după ce cam trecură de nouă ani îi îmbrăcă împăratul într-un port, şi când se apropie al zecelea an îi luă şi pe cei doi la el în curte. Dar zece ani iute trec, şi o dată pe la miezul nopţii aude împăratul o ciocnitură în fereastră:

– Cine-i ? întrebă el.

– Eu, prietine, se-mplinira zece ani, dă-mi copilul.

Supărat şi năcăjit împăratul, dar trebuia să se ţină de vorbă. Ia deci un copil din pat şi-l dă zmeului. Zmeul, zmeu, dar tot nu le ştie toate nici el. Pune deci copilul în căruţă şi hai la drum. Şi merg şi merg, până colo către prânzul cel bun, atunci sare un raf[1] de pe roată. Zmeul dă să dreagă, dar nu-i prea era îndemână.

[1] Şină de pe roata căruţei.

– Să fie la tata-n făurişte, zice copilul, de atunci era gata !
– Cum, la tatăl tău în făurişte, doar tatăl tău e împărat, nu faur ?!
– Ţi-ai găsit-o ! zice copilul râzând; tata e faurul Împăratului Verde, iar eu sunt copilul tatii, *aşa să ştii, jupâne Scaraoschi* !
Şi se supără zmeul foc pe împăratul şi merse cu copilul înapoi. La miezul nopţii era la curţile împăratului, şi dete cât putu cu pumnul în porţi:
– Împărate, hai şi na copilul faurului şi-mi dă pe al tău, că pe tine te-am scos din năcaz, nu pe faurul. Împăratul se făcu supărat, luă copilul faurului şi-i dădu alt copil. Acum merse cu acesta cât merse, tot într-o fugă, drăceşte, până colo către amiazi. Atunci i se strică o obeadă de la roată. Dă să o tocmească, că vezi, cum să meargă cu ea stricată ! Şi mocoşeşte, şi drege, dar se vedea că nu-i este îndemână.
– Oh, zice copilul, tata de-atunci punea şi trei obede nouă de când te căzneşti tu cu aceasta.
– Cum ? zise zmeul, tatăl tău, împăratul ştie lucra şi la roate ?
Iar copilul începu a râde cu hohot, ca copiii şi a zice:
– De ce nu zici încai[2] că tata-i împărătoiu ? el e numai rotar la Împăratul Verde, nene !
– Aşa ? zise zmeul, ei lasă, că-l voi învăţa eu a minţi ! şi hai cu trăsura înapoi !
Colo către miezul nopţii era îndărăt la Împăratul Verde, la fereastră !
– De două ori m-ai înşelat; dar mai mult nu mă vei înşela; adă-ţi copilul tău şi nu umbla cu minciuni, vrând a mă înşela cu copii streini.
Vrând-nevrând, împăratul trebui să-şi deie copilul la Craiul-Zmeilor. Doamne, ce mai plângeau împăratul şi împărăteasa şi curtenii, tot jale şi-ntristare era-n toată împărăţia verde. Dar ce să faci ? Nu putură ajuta cu nimic cu vaietele, trebuiră să zică: aşa a fost să se întâmple, fereşte-ne Doamne de mai rău.
Şi merse Craiul Zmeilor acasă-n ţara lui şi puse pe copilul împăratului la capre, zicându-i: alt lucru n-ai, mâncare, băutură, haine capeţi, tu să păzeşti caprele acestea, că eu merg de acasă, merg iară pe cea lume. Şi rămase fiul Împăratului Verde la caprele zmeului, ziua umbla cu ele la câmp, iar noaptea trăgea la curţile zmeului. Şi se deprinse fiul împăratului cu traiul acela, că doară copiii se dedau cu toate, apoi acolo trăia bine.

[2] Cel puţin, măcar, barem.

Peste vreo cinci ani, aduce zmeul o copilă ca de zece ani de mărişoară, dar aşa dragă de copilă, cum nu s-a mai pomenit. Adecă să vă spun, ea era fiica Împăratului Galben, o luase de la acela zmeul, iar te miri pentru ce treabă ce i-o făcuse. Aduse zic şi pe fetişoara aceea la el acasă şi-o puse să păzească gâştele. Şi umblară copiii amândoi, unul la capre şi altul la gâşte, umblară multişor până ce nu dădură-n cunoştinţă. Când se cunoscură, el era ca de 19-20, iar ea ca de 14-15 ani.

Se-ntâlniră într-o dimineaţă, când nu era zmeul acasă, şi-şi povestiră toate tainele inimii: el îi spuse că-i feciorul Împăratului Verde, iar ea-i spuse că-i fata Împăratului Galben şi plânseră, şi se drăgostiră, şi se sărutară, şi se mângâiară, punându-şi în gând să fugă de-acolo.

– Oh ! zise fetiţa, de nu se certau părinţii noştri, noi n-am fi acum aci !

– Nu am fi aci, răspunse feciorul, dar poate că nici nu ne-am cunoaşte: eu unul mai bucuros stau aci toată viaţa, decât să merg pe cea lume, la curţile tatălui meu, fără tine.

– Şi eu aşa, zise fetiţa, şi iară se drăgostiră ca doi porumbei.

De la o vreme se despărţiră, ca să nu-i afle zmeul: feciorul merse la caprele lui, iar fetiţa la gâştele ei.

O dată, când trecea fetiţa pe lângă partea de miazănoapte a curţilor zmeului, aude din pivniţă un glas răguşit şi rugător. Ea plecă urechea la fereastra privniţei şi-aude un glas de muiere care zicea:

– Draga mătuşii, fii bună şi-mi întinde o bucată de pâne şi-o gură de apă, că bag seamă pe mine mă fac uitată; nu mai ţin minte de când nu-mi deteră nici mâncare, nici băutură, mă sfârşesc de foame şi de sete.

Şi fetiţa nu mai întrebă nimic, ci-i dete toată merindea pe fereastră înlăuntru, apoi i-aduse apă într-un urcior şi merse la mama zmeului să-i dea ei altă merinde, zicând că i-a mâncat-o un câne.

În mai multe zile făcu fetiţa aşa, adecă dăduse mâncarea şi băutura la roaba din pivniţa zmeului, până-n urmă se prinseră prietene bune. O dată zice roaba către fată:

– Draga mătuşii, eu sum bătrână şi slabă, multe zile nu mai am şi nici nu doresc să mai am, că-n robie traiul nu e trai, iar la vârsta care sunt, chiar să capăt slobozenie, ce-aş şti face ? Sunt slabă, în ţara mea nu aş putea nici nu aş şti merge, că pe mine m-a celuit de la părinţi când eram numai de 3 ani, dar vai ! tu cu voinicul cela de la caprele

zmeului, voi ar fi păcat să îmbătrâniţi şi să trageţi chinuri în slujba zmeului; puneţi-vă la cale şi mergeţi la ţara voastră.

– Oh ! mătuşă dragă, zise fata, bucuroşi am merge şi noi, dar ne temem să plecăm, că ne-a urmări zmeul, apoi de ne-a ajunge ne şi omoară !

– Nu vă temeţi, dragii mătuşii, nu vă temeţi; haideţi la mine să vă farmec şi de vă veţi purta bine puteţi ajunge sănătoşi în ţara voastră.

Şi merseră amândoi tinerii la fereastra babei din închisoare şi le dete nişte unsori de se unseră, apoi le zise:

– Mâne dimineaţă voi plecaţi la drum; de va porni zmeul după voi, când veţi simţi că s-apropie vă daţi numai peste cap şi îndată vă veţi face ce veţi gândi, apoi zmeul e prost, va crede orice veţi spune, numai să nu vă afle în forma care vă cunoaşte.

Se poate întâmpla, mai în urmă, să meargă bătrâna, hăranca[3], mama zmeului după voi, atunci puneţi seamă, vă dau un pieptene, o năframă, o perie şi un amnar; când veţi vedea că e cât pe aci să pună mâna pe voi, aruncaţi un lucru de-acestea în urma voastră şi voi mergeţi mai departe până va fi aproape de voi, atunci apoi aruncaţi altul, şi tot aşa, până doar veţi ajunge-n ţara voastră. Frică însă să nu vă fie de nimic; în stele este scris: că de piere zmeoaica îi crapă şi fiul, atunci împărăţia zmeilor a pus-o de mămăligă, oamenii nu vor mai avea să le mai ducă grijă; de crapă fiul, atunci ea, bătrâna, piere de jale şi tot bine va fi de oameni; am mare nădejde-n Dumnezeu că zilele zmeilor sunt numărate. Acum porniţi în ştirea Domnului, că se zăreşte de ziuă; zmeul acum doarme mai bine, Dumnezeu să vă poarte-n pace !

Mulţumiră babei şi-i lăsară merinde destulă, apoi hai la drum.

Şi-au mers ei, mers, multă lume împărăţie, au mers ca tinerii, mai povestind, mai drăgostindu-se de părere de bine că scăpară din mâna zmeului, dar când fu colo către prânzul cel mare, iată din întâmplare se uită fata-ndărăpt şi mai ameţeşte de frică văzându-l pe zmeu venind tot fuga în urma lor.

– E aci zmeul, zise ea.

– Fie, zise el, dă-te iute peste cap ! Şi se deteră iute peste cap şi se făcură îndată: ea o turmă de oi frumoase, iar el un păcurar voinic şi trăit bine, colea păcurăreşte.

---

[3] *Hărancă*, nume de ocară ce se dă unei femei rele, nemiloase.

Cum ajunge zmeul lângă el, îl întrebă:

– Eşti de mult cu turma pe-aici ?

– De mult, oh Doamne, tare de mult, nici nu ţin minte de când sunt aci, tot în locul acesta mi-am prăsit oiţele, nici nu m-am depărtat cu ele din acest loc.

– Şi n-ai văzut trecând pe aici, pe drum, doi tineri, un fecior şi o fată mare ?

– Ba văzut, zău, eu; i-am văzut, chiar pe drumul acesta trecură...

– Şi e demult de-atunci ?

– De mult... numai o mioară aveam atunci şi din mioara aceea mi-am înmulţit toată turma pe care o vezi !

– Oh, zise zmeul, dar numai în zadar mai merg în urma lor !

– Şi mie aşa mi se pare, zise păcurarul.

După vorbele acestea, zmeul îşi luă rămas bun şi se-ntoarse de unde a venit, iar păcurarul cu turmă cu tot se dau peste cap şi se fac fecior şi fată, ca mai înainte. Apoi du-te, băiete !

După ce ajunse zmeul acasă, spune mamei sale toată întâmplarea, cum a umblat, cum nu i-a ajuns, cum s-a întâlnit cu un păcurar ce păştea o turmă de oi, care i-a spus că văzuse tinerii fugind, dar tare de mult, pe când avea numai o mioară, iar acum are-o turmă mare, mare, care de atunci s-a prăsit numai din mioara aceea. Văzând că n-o să-i ajung, mă-ntorsei acasă, că ştiu că de mult vor fi ajuns în ţara lor, unde nu mai am putere, după ce-n mână avându-i nu i-am ştiut griji. Aşa zise zmeul. Dar zmeoaica de năcaz începe a-l înjura:

– O, mişelule, ticălosule şi năucule ! mai puţină pricepere decât tine n-are doară nici o gâscă; du-te după ei, aceia au fost: păcurarul era feciorul, iar turma era ea, mişeaua de fată.

Şi se pune zmeul iar la cale, du-te, du-te până de-abia răsufla de obosit, era mai la amiazi şi el nu mâncase încă-n aceea zi. Şi frigea soarele de nu altmintrelea fără gândeai că să se aprinză lumea ! Atunci se uită fata iar îndărăpt şi, cum zăreşte pe zmeu, zice:

– Dă-te, frate, peste cap, că ni-e zmeul la spate !

Şi s-au dat amândoi peste cap şi s-au făcut, el un călugăr bătrân, de-abia se mişca, genele şi le ridica cu cârja de pe ochi, iar barba-i era până-n pământ; ea s-a făcut o mănăstire veche, slabă, de gândeai că-i de când lumea.

Când ajunse zmeul la călugăr se opreşte-n loc şi zice:

– Nu ai văzut, cinstite părinte, trecând doi tineri, un fecior şi-o fată pe drumul acesta ?

– Ha ?... zi mai tare că n-aud, zise călugărul. Apoi îl întrebă zmeul mai tare, zicând:

– N-ai văzut doi tineri, un fecior şi o fată trecând p-aici ?

– Ba am văzut, hm ! văzut-am chiar când zideam eu la mănăstirea asta, trecea un feciorandru cu o fetişoară ţinându-se pe după cap, veneau de către miazănoapte şi mergeau către miazăzi.

Auzind zmeul vorbele acestea, pierdu toată nădejdea de a-i mai găsi şi se-ntoarse iar acasă, luându-şi rămas bun de la călugăr; cum pleacă el însă, îndată se dă călugărul peste cap şi se face fecior, iar mănăstirea – fată ca mai-nainte şi, du-te, copile !

După ce ajunge zmeul acasă, îl întreabă mamă-sa:

– Dar unde-s fugarii ?

– Nu i-am adus, nu ştiu unde sunt.

– Cum ? nu ştii unde sunt ? Dar până acuşi unde bătuşi lela, de nu-i căutaşi ? Eu ştiam că tu după ei ai plecat !

– Aşa, e, mamă, zise zmeul plângând de frică, că-l bătea mamă-sa dobză, când se mânia; aşa e, după ei fusei, şi-am mers de nici iepure nu s-ar fi ţinut de mine, ci-n zadar; am mers până ce-am dat de-o mănăstire veche, toată dărâmături, şi la ea un călugăr mai bătrân decât toţi oamenii ce i-am văzut, era ca tine, mamă, dar şi mai bătrân, c-auzea foarte rău, de văzut nu putea, până ce nu-şi ridica genele cu cârjele de pe ochi, iar barba-i era până-n pământ de lungă şi albă, mamă, albă ca un caier de fuior.

– Tu ai întrebat pe călugărul despre ei, aşa e ?

– Aşa, mamă !

– Ştiut-am, dar ce ţi-a răspuns ?

– Mi-a răspuns că el de bună seamă a văzut pe acolo trecând doi tineri cuprinşi de după cap, ci demult, chiar când zidea el la mănăstire: drept aceea, văzând mănăstirea aşa de risipită şi veche m-am întors îndărăpt; că dacă trecură ei pe-acolo, când zidea el mănăstirea, de atunci e de mult, ei vor fi şi murit poate ori şi dacă nu, acum vor fi de mult ajunşi în ţara lor şi vor fi oameni bătrâni.

– Destul, necălitule şi prăpăditule, şi prostule şi năucule ! destul, zicea mamă-sa; taci din gură, că te picur; n-ai putut vedea că mănăstirea nu poate fi decât fata cea fugară, iar călugărul – hoţul de fecior... Mergi, înşală-mi calul cel cu nouă rânze, să-i aduc eu !

Şi-nşală feciorul calul cel cu nouă rânze şi pleacă ea c-o falcă-n cer şi cu alta-n pământ, c-una bruşii măturând, cu alta stele culegând, şi mergea de gândeai că piere lumea.

Când era mai să-i ajungă, se uită fata-ndărăpt, şi cum o zăreşte zice către fecior:

– Frate, aruncă pieptenele-n urma noastră, că-i aci baba.

Şi aruncă feciorul pieptenele jos şi se făcu un zid din cer până-n pământ de-nalt şi gros, de putea umbla pe el douăsprezece cară alăturea, şi lung, Doamne, lung de la un capăt de pământ până la celălalt. Cercă baba să meargă până la un capăt al zidului, dar în zadar, că pe după el nu se putu vârî să meargă după fugari, cercă pe la celălalt capăt, nici pe acolo nu putu; cercă să sară peste el, se lovi însă cu capul de bolta cerului, de căzu jos. Atunci gândeai că plesneşte de năcaz: deci se pune cu cei doi colţi ce-i avea a roade la zid, şi roade şi roade, până făcu prin el cale şi trecu cumsecade; cu cal cu tot prin el. Acum s-o fi văzut cum fugea după fugari; soarele şi luna se feriră din calea ei, temându-se să nu-i îmbuce într-o clipă.

Când era mai să ajungă iar pe fugari, feciorul aruncă năframa jos şi se făcu din ea o apă mare, o Dunăre ! dar nu, mai era mai lată ! dar nu mai era-nfoiată ! turbure şi spumegoasă ! de Doamne fereşte să cerce cineva să o treacă, fie acela chiar... zmeu ! Nici nu se încumetă zmeoaica a o trece, ci merse până la izvorul apei, în capătul lumei şi o trecu pe unde putu şi hai după fugari. Merge, merge, de mai stă să plesnească şi ea şi calul, când îi zăreşte cale de trei zile. Fata încă o zăreşte, deci zice cătră fecior:

– Frate, frate, iar e aci baba, aruncă peria jos !

Şi feciorul aruncă peria jos în urma lor şi se făcu... Doamne ! se făcu o pădure mare, până-n cer şi deasă, de nici degetul nu-l puteai băga prin ea.

Nici că mai cercă baba să ocolească de colo până colo, că ştia că nu are capăt, deci se pune a o roade, şi roade la pădure mai vrăjmaş decât capra la curechi şi-şi face loc şi iese. Acum iar se pune a fugi după ei, haide hai ! rândunica să se ascundă cu zburatul, precum fugea ea. Şi era cât pe-aci să-i ajungă, dar băgând fata de seamă zise:

– Frate, aruncă amnarul jos; că ne-ajunge hăranca !

Şi feciorul aruncă amnarul între ei şi între babă şi se făcu din amnar un munte de oţel, din cer până-n pământ de mare şi gros. Doamne, gros cât ai fi putut face pe el în voia cea bună o cetate, apoi lung cât lumea. Nu cercă baba să meargă până la capătul lui fiindcă capăt ştia ea că n-are, nici nu cercă a-l sui, că era mai luciu decât oglinda şi mai oblu decât păretele; începu dar a roade la el ca la un măr, şi roade şi roade, şi roade, până ce iese din munte călare şi du-te

mai mânioasă decât până atunci, dar cam târziu, că fugarii erau în țara lor. Baba însă nu vru să bage de seamă că întrase-n țară streină, ci tot merge să-i ajungă și să-i ducă îndărăpt în robie. Când era la spatele lor, numai cât să pună mâna pe ei, se-ntorc repede peste cap și ce să vezi ? din fată se face un lac mare, iar din fecior un rățoi înotând pe lac.

Numai că nu plesnea baba de năcaz; deci se pune a ocoli lacul, strigând: pi, pi, pi ! pi, pi, pi ! dar rățoiul nu-și scoase capul din apă, temându-se să nu-i fure vederile, că așa îl învățase vrăjitoarea. Și se-ntoarce baba pe lângă lac și se zdrobește, dar în zadar, că rățoiul nu-și scoate capul din apă. Atunci de mânie se pune să beie apa din lac, cugetând că dacă va seca lacul, rățoiul va fi silit să-și scoată capul, și ori îl prinde, ori îi fură ochii, apoi meargă orb oriunde. Și soarbe baba la apă, și soarbe, de gândeai că acuși, acuși va seca lacul. Dar când îl băuse mai de jumătate, îi plesnește rânza de năcaz, de oboseală și de-atâta apă ce băuse. Atunci se cutremură o dată pământul și de atunci zmei nimeni n-a mai văzut pe lume !

Rățoiul se dă peste cap și se face fecior ca mai înainte, lacul se face fată și merg la Împăratul Verde acasă. Și-și cunoscu împăratul feciorul, apoi îl întreabă că cine e fata cea frumoasă, iar el îi descoperi că e fata Împăratului Galben, că au fost robi amândoi la zmeul, iar că acum s-au mântuit pe ei și pe toată lumea de puterea zmeilor.

De aci merseră cu voie bună la Împăratul Galben, care încă se bucură văzându-și fata scăpată, apoi logodiră și cununară pe tineri, iar bătrânii se retraseră de la domnie, împreunară împărățiile laolaltă și puseră pe acest tânăr împărat, care fu numit Împăratul Pestriț și, de n-au murit, și azi trăiesc. Cine vrea să-i vadă, meargă, că eu nu-i opresc; eu unul însă n-oi merge, că nice nu sunt învățat a colinda pe la curți domnești și mă și prinde somnul. Noapte bună !

Auzită și scrisă în miliție de la un fecior de lângă Lăpuș.

CERBUL

Un biet de om rămase văduv, vedeți dumneavoastră, cum rămân mulți în astă săcreată de lume mare, îi murise adecă nevasta și rămase cu doi copii, cu o fetiță Tiriana și c-un fecioraș Tirion. Dar omul

nostru n-avea nimic, nici barem o mâţă. Şi lucra bietul om pe la cei bogaţi, ca să agonisească celea de lipsă pentru copilaşi, dar unde nu-i mamă, nu-i şi pace !

Cum rămâneau copiii singuri acasă, mai mergeau pe uliţă de se jucau cu alţi copii, apoi îi miluia câte-o vecină bună cu câte ceva, iar seara se duceau acasă, unde se-ntâlneau cu tatăl lor. Una din vecine, văduva Sofe, zicea de multe ori către copii: «Dragii mei, vedeţi voi cât de bine vă ţin, am vacă cu lapte, am bucăcioare bune, cum trebuie la prunci, ziceţi către tatăl vostru să mă ia pe mine, c-apoi şi mai bine vă voi ţinea !» Aşa-nvăţase lelea Sofe de mai multe ori pe copii.

Odată spun copiii tatălui lor, că iată ce muiere bună e lelea Sofe, şi că ar fi bine să o ia el de muiere, deoarece e rău fără muiere-n casă. Apoi, mai adauseră copiii, lelea Sofe e şi muiere bună, ne iubeşte şi chiar a zis c-ar veni după dumneata, tată. Aşa ziseră copiii-n mai multe rânduri, dar omul nostru se făcu ca şi când nu i-ar auzi. O dată însă ascultă cu băgare de seamă povestea şi sfatul copiilor, apoi le răspunse:

– Dragii tatii, eu bucuros aş lua-o, şi cred că ar veni după mine, dar mi-e frică că s-ar purta rău cu voi, cum nu-i prea-nvăţată cu copii, că ea n-a avut copii niciodată. Drept aceea, de va fi să mă mai însor, că numai singur nu vă pot creşte, de va fi să mă mai însor, zic, mi-oi căuta una, care să fie dedată cu copii şi să nu vă poarte rău.

– Ba, tată, ia pe lelea Sofe, că ea nu ne va purta rău, dar altele, ori pe cine-ai lua, ştiu că bine nu ne-ar purta, iar ea a zis că ne-a fi ca o mamă de bună.

Şi se-nduplecă omul nostru de mila copiilor şi luă pe văduva Sofe de muiere. Nu-i vorbă, tocmai rău nu o nimeri, că lelea Sofe avea câte ceva şi la-nceput o duceau cât de bine. Dar de la o săptămână, de la două, lelea Sofe începu a urî copiii. În cele din urmă atât îi era de urâţi, încât nu se mai putea uita la ei, de urâţi ce-i erau. Bieţii băieţi bine vedeau, dar nu grămuşdeau[1] nici ţiţ, ştiind bine că numai ei făcură pe tată-său s-o aducă-n casă; tatăl lor încă vedea ce-i şi cumu-i, dar n-avea ce face, bine ştia el că nu poţi face pe nimenea să iubească ce nu vrea. Se luase de gânduri bietul om. Dar lelea Sofe îl scoase de pe gânduri, cum nici n-ar fi gândit.

– Măi bărbate, zice ea odată, alege-ţi una din două: ori merg eu de unde-am venit, ori alungă-ţi copiii de la casă.

---

[1] *A grămuşdi*, a spune, a vorbi încet.

Când auzi bărbatul una ca asta, mai înlemni; schimbă la feţe, se uită lung la lelea Sofe, ca şi când ar fi voit să zică: glumeşti, tu muiere ? Dar ea-i răspunse scurt şi-ndesat: «Din două una, ori merg eu, ori duduie[2]-i pe ei !»

Mult se gândi bietul om, ce-ar face şi cum ar urma, ca să nimerească mai bine . De muiere nu s-ar despărţi bucuros, iar copiii cum să şi-i duduie ca un păgân ? În urmă se hotărăşte să duduie copiii, dar cum ? Cu minciuna !

– Haideţi, dragii tatii, zise el într-o dimineaţă, haideţi la pădure să aducem uscăţele, să ne facă mama voastră plăcinte. Şi merseră copiii amândoi cu tatăl lor la pădure. Dar fetiţa-şi umplu şurţul de cenuşă şi tot presără pe cale, până-n pădure.

După ce ajunseră-n pădure, tot umblară de colo până colo adunând uscăţele, până se pierdură de tată-so. Dau să-l strige: «Tată, tată !» Dar tata nu-i ca-n palmă. Acum nu ştiură-ncătrău să deie, pe unde să iasă din pădure. Dar umblând ei aşa supăraţi şi singurei ca vai de ei, dau de cenuşă şi se iau tot pe urma cenuşii până ajung deasupra satului, acolo nu li se mai vedea cenuşa pe jos, dar de-acolo ştiau merge acasă şi pe nimerite, că oamenii începuseră a aprinde luminile şi chibzuiau ei unde trage casa lor. Şi-au mers la fereastră şi se uitară pe ochiul ferestrei, cum mănâncă tată-so şi cu maşteră-sa lor plăcinte, iar tatăl lor zicea: «Săracii copiii mei, să fie şi ei aci să-mbuce barem o dată din plăcintele acestea calde şi bune !» Dar lelea Sofe zise: «Taci, nu-mi mai pomeni de ei, mai bine-i lasă-n cioare, să nu le mai aud de nume !» Atunci copiii strigară de la fereastră: «Aci suntem, tată !» Şi-i slobozi omul înlăuntru şi le dete de cină, apoi îi culcară-n căldură colo după cel cuptor. Cum erau bieţii copii osteniţi de cale, adurmiră cum puseră capetele pe căpătâi, iar lelea Sofe începu a mustra pe bietul om: «De ce m-ai ştiut tu minţi pe mine ? Tu ai zis c-ai prăpădit pe tăndalele[3] acestea de copii, şi iată că nu fu drept ! Să ştii că mâne dimineaţă merg eu, dar aşa merg cât să nu mă mai întorc la copiii tăi şi la calicia ta. Aşa, bărbate, dacă nu poţi fi tu fără ei, vei fi fără mine !»

Nu durmi toată noaptea bietul om, iar dacă se făcu ziuă îşi luă iar copilaşii şi merse-n pădure. De astă dată Tiriana-şi umplu şurţul de tărâţe, neavând cenuşă de-a-ndemână şi tot presără pe drum mergând

[2] *A dudui*, a face să dispară.

[3] *Tăndală* , *tândală*, om care nu este bun de nici o treabă, care lucrează fără rost sau care îşi pierde vremea umblând de colo până colo.

câte vreo două, ca să cunoască calea, de s-ar întâmpla să se piardă de tată-so. În pădure iară făcu tată-so ce făcu şi se pierdu de copii. Începură copiii iară a-l striga, dar el nu le răspunse chiar nimic, ci merse acasă mâhnit.

– Noa, prăpăditu-i-ai ? întrebă lelea Sofe.

– Prăpădit, ştiu bine că altădată nu or mai veni bieţii copii acasă.

Aşa a şi fost.

Acum după ce nu aflară bieţii copii pe tată-so, după ce nici drumul nu-l mai cunoscură, că o spurcată de vulpe linsese toate tărâţele. Astfel începură a pribegi prin cele păduri plângând. Dumnezeu le-ntări inima şi-ncetând de-a mai plânge-şi căutară mure şi smeură, alune şi jir şi se hrăniră cu de-acestea, iar noaptea durmeau prin crengile copacilor, ca să nu deie de ei vreun lup să-i mânce. Şi petrecură multă vreme, Dumnezeu ştie câţi ani, aşa prin pădure, poate vreo nouă ani şi Tiriana se făcu o fată frumoasă, iar Tirion un voinic numai ca el. Dar nu aveau haine, toate li se rupsese, de nu se mai ţineau petec de petec. Dumnezeu însă le dărui îmbrăcăminte ca la peşti, le dărui solzi. Într-o zi, umblând prin pădure, văzură că de-o parte li se răreşte, ca şi când ar fi aproape de-o margine. Şi se bucurară foarte, că o să scape la largul, că doară de-atâta amar de vreme li se mai urâseră şi lor prin cei codri săcreţi. Dar Tirion nu mai putea de sete. Deci zise către soru-sa:

– Tu, soro dragă, eu mă topesc de sete, hai să căutăm undeva oleacă de apă ! Tiriana însă-i zise:

– Rabdă, frate dragă, că acuşi o să ieşim la largul, unde apoi cred că dăm de mai bine ! Între acestea nimeresc peste o urmă de bou, plină de apă limpede. Tirion îndată se plecă să bea, dar soru-sa-l opreşte zicându-i:

– Frate dragă, nu bea, că-ndată ce bei te faci bou şi mă iai în coarne. Şi nu beu Tirion, cu toate că-l cocea setea, de gândeai că nu alta, fără se topeşte. Mergând mai departe, dau peste o urmă de lup, iar plină de apă limpede; Tirion iar se pleacă să bea, dar Tiriana-l opreşte:

– Frate dragă, nu bea, că îndată ce beai te faci lup şi mă mânci. Şi ascultă Tirion şi astă dată. Dar mergând mai departe, când era mai să iasă la largul, dau peste o urmă de cerb plină de apă. Acum zice Tirion:

– Trebuie să beau, că de nu tot plesnesc de sete.

– Nu bea, frate dragă, că-ndată ce beai te face Dumnezeu cerb şi mari năcazuri vor veni peste noi, că vor năvăli puşcaşii peste tine şi te vor împuşca !

– Fie ce va fi, zise Tirion, eu trebuie să beau, că de nu tot mor. Şi nu-l mai putu opri soru-sa să nu bea, dar, îndată ce beu, se făcu un cerb mare şi frumos, cu coamele aurite. Acum Tiriana plângea lângă el, dar el îi zise:

– Nu plânge, soro dragă, că va fi ce va vrea Dumnezeu ! Apoi şi-a smuls Tiriana câteva fire de păr şi-a legat cerbul de coarne şi-l ducea astfel după sine. Îndată şi ieşiră acum din pădure şi dădură într-o poiană frumoasă, unde erau câteva căpiţe de fân şi otavă groasă pe lângă ele; Tiriana se vârî într-o căpiţă de fân să odihnească, iar cerbul păştea otavă-n jurul căpiţei.

Nu trecu însă multă vreme şi nimeriră pe-acolo nescai vânători cu căpăi[4] şi cu ogari, cum umblă ei.

Căpăii şi ogarii dau năvală asupra cerbului, dar el nu fuge din loc, ci se apără, mai cu picioarele, mai cu coamele. Vânătorii văzând că cerbul nu fuge din loc, numai se apără de câini, nu puşcară-n el, ci merseră mai aproape, că nu văzuseră nicicând drag de cerb ca acela, cu coarne de aur. Adecă dacă ajunseră lângă căpiţă, văzură că cerbul are-n coarne o funie de păr de aur şi că funia duce c-un capăt în căpiţă. Desfăcură fânul, adecă acolo durmea ca dusă o fată frumoasă cu păr de aur, cu haine de solzi de peşte şi ţinând în mână capătul funiii cu care era legat cerbul. Mult se minunară şi de cerb, mai mult însă de fată, credeau că văd chiar pe zâna codrului. Dar ea se deşteptă în lătratul cânilor şi-n vorba vânătorilor şi-i era cam frică, unde se văzu ocolită de-atâţia vânători armaţi şi de-o droaie de câini.

– Nu te teme, draga mea, spune-ne cine eşti, de unde vii, unde mergi şi cum ai ajuns aci cu cerbul acesta după tine, spune-ne, că nici un rău nu ţi s-a întâmpla, că eu sunt mai mare pe-aici, eu sunt craiul cel tânăr, feciorul împăratului.

Aşa-i zise unul din vânători. Iar Tiriana-i spuse toată întâmplarea, vedeţi dumneavoastră, chiar precum vi-o spusei şi eu; îi spuse cum au rămas orfani de mamă, cum tată-său luă de muiere la îndemnul lor pe lelea Sofe, cum apoi, la învăţul maşteri-sa, tată-so-i dudui, adecă-i făcu pierduţi prin pădure, cum apoi ei au trăit atâta vreme, iar când era să iasă mai la largul, cum se făcu Tirion cerb.

[4] Copoi.

Şi ascultă craiul cu mare băgare de samă vorbele ei, apoi îi zise:

– Draga mea, vino cu noi la curţile mele, te voi îmbrăca ca pe-o împărăteasă, te fac muierea mea, iar de cerb voi griji ca de-un frate, fiindcă el va fi şi cumnatul meu.

Şi merseră toţi la curţile craiului, cine nu crede nu asculte, că eu nu fac pe nime cu tăria să asculte, nici să creadă, dar mie deie-mi pace să o minţesc până-n capăt, cum se duculeşte[5]; şi merseră adecă la curţile craiului, acolo o îmbrăcară ca pe-o împărăteasă şi se cunună cu craiul cel tânăr. Cerbului îi făcură loc într-o livade frumoasă, şi era vesel şi el de binele în care ajunsese soru-sa.

Dar a lăsat Dumnezeu
După bine s-aştepţi rău.

Abia trecură câteva săptămâni şi craiul trebui să meargă-n ţară, să vadă de trebile ţărei. Crăiasa rămase numai singură acasă, adecă nu chiar singură, ci cu o froaie[6] de ţigan, care trăsese nădejde să se facă ea crăiasă, bat-o inştănţiile holă spurcată, ce gărgăuni îi umblase ei prin cap, să se facă crăiasă; destul că rămase crăiasa numai cu ţiganca acasă. Ţiganca hamişă[7] şi celancă ca toţi ţiganii, începu a arăta crăiesei câte toate şi a-i spune câte verzi şi uscate, de gândeai că-i o meliţă. Odată o chemă pe crăiasa-n grădină să-i arăte lacul. Acolo se pun într-o luntre şi ce face hăranca ce nu face, că răstoarnă luntrea şi crăiasa cade-n lac şi se tot cufundă, că ţiganca pe nesimţite îi legase o piatră de moară de grumazi. După aceea, merse-n pălat şi se îmbrăcă în hainele crăiesei.

Dar din fundul lacului ieşea un glas bulbucind prin undele lacului şi printre bulbucii de nufăr:

Frate, frate Tirioane,
Vino bag-a tale coarne
Tocma-n fundul ăst de apă
Unde soru-ta se-neacă,
Că piatra rău o apasă
Şi-i zdrobeşte a ei oasă,
Iar apa o-năbuşeşte,
Frate, frate te grăbeşte,
De moarte o mântuieşte...

Şi cerbul bine-auzea, dar nu-i putea ajuta nimic, că şi el era legat d-un stâlp de piatră, îl legase ţiganca, deci îi răspundea soru-sei în cântec:

---

[5] *A duculi*, a se cuveni, a se cădea.

[6] Femeie, fată (de la germ. *frau, fraulein*).

[7] *Hamiş*, viclean, răutăcios.

Soră, soră, draga mea-re,
Duce-m-aş să am putere,
Dar ţiganca m-a legat,
De un stâlp m-a ferecat...

Într-acestea sosi şi craiul acasă. Ţiganca îmbrăcată în hainele crăiesei zăcea pe pat şi se văieta că nu mai poate de beteagă. Craiul, crezând că e crăiasa lui, o întrebă ce-o doare, să meargă după doftori, dar ţiganca-i spune că ea nu se mai scoală până nu va mânca carne din cerbul cel cu coarnele de aur.

– D-apoi cum ? să omor eu pe cumnatul Tirion, pe frate-to ?

– Omoară-l, bărbate dragă, porunceşte la puşcaşi să-l puşte, că de nu mănânc carne din el, tot mă prăpădesc !

Şi craiul, ca să se tămăduiască muierea, porunci puşcaşilor să meargă să împuşte cerbul. Ci când se apropie de el, el aşa cânta de jalnic:

Soră, soră Tiriană !
Vino şi-ţi fă o pomană,
Scoate-mă de la puşcaşi,
Că de nu mor mintenaşi !

Şi Tiriana auzi glasul cerbului şi-i răspunse-n cântec:

Frate, frate, suflet dulce,
La tine nu mă pot duce,
Că-s în apă aruncată
Şi pe mine stă o piatră,
Numai cât nu-s înecată !...

Auzind puşcaşii cântecele acelea, îi lovi mila şi nu vrură sămpuşte cerbul. Deci zice ţiganca către craiul:

– Trimite măcelarii să-l belească, să mănânc carne din el, că de nu tot mor. Şi trimise craiul măcelarii să belească cerbul.

Dar cerbul când mi-i zărea,
Se izbea şi se plângea:
– Soră, soră, suflet drag,
Ieşi afară, ieşi din lac,
Ieşi afară şi mă scoate,
Soră dragă, de la moarte...

Dar soru-sa iar îi răspunde:

Frate, dragă, suflet dulce,
La tine nu mă pot duce,
Că-s în apă aruncată
Şi pe cap îmi stă o piatră,
Numai cât nu-s înecată !...

Şi măcelarii auziră tânguirile cerbului şi şi glasul din apă şi li se făcură milă de cerb şi nu-l beliră, ci spuseră craiului toată întâmplarea. Craiul numaidecât merse înlăuntru şi se uită mai bine la crăiasa lui cea beteagă, adecă aceea era ţiganca, deci îi porunci iute să-i spună unde e crăiasa şi cum cutează a face un lucru ca acela, dar ţiganca, hoaţă, răspunse numaidecât craiului:

– Înălţata crăiasă s-a jucat cu luntrea pe lac şi s-a înecat, apoi eu am gândit să nu-ţi spun nimic, fără să mă îmbrac în hainele ei şi să mă fac crăiasă de voi putea, că tot am trăit noi bine odată...

Craiul porunci de dezlegară cerbul, iar acela-n fuga mare merse la lac şi scormoni cu coarnele până dădu de soru-sa şi o scoase deasupra apei, apoi îi dezlegară oamenii piatra de la grumazi şi-n scurtă vreme fu iară sănătoasă, ca mai înainte şi spuse craiului toată întâmplarea. Bulbucii de nufăr sunt din lacrimile Tirianei, că până atunci nufărul nu avea flori.

Craiul apoi porunci de legară pe ţiganca de coadele la două iepe sirepe şi pe una o mânară într-o parte iar pe alta-n altă parte, de făcură tot mii de bucăţele din ea.

Craiul cu crăiasa apoi au trăit de aci încolo multe zile dalbe, dar s-or fi stins şi ei acum, că e mult de atuncea: despre cerb însă n-am mai auzit nimic.

Auzită şi scrisă în Sâncel, lângă Blaj.

TOARCEŢI, FETE, C-A MURIT BABA CLOANŢA...

Ileana lelei Nastasie era o fată, cât să-i cerci părechea, de frumoasă ce era; nu e deci nici o mirare că era cam somnuroasă – la omul frumos îi stă bine şi cam somnuros. Cele babe slabe de gură-i scoaseră vestea c-ar fi chiar leneoasă, ca toţi lenioşii, că ziuliţa îndelungată şade numai şi mănâncă şi cască gura după cei drumari, că numai a se găti ştie... şi mai ştiu eu câte vorbe numai scoaseră blăstămatele de babe despre Ileana lelei Nastasie ? Oleacă de adevăr poate că era şi-n vorbele babelor, fireşte nu tocmai aşa cornurat, cum îl spuneau ele. Ba ce să zicem ! unii oameni – Dumnezeu să nu le scrie-n osândă – răi la gură ori că doară prietini de-ai babelor, ori că doară duşmani de-ai Ilenii, unii oameni de-aceştia mai scorniră minciuna că lelea Nastasie ar cam netezi din când în când pe Ileana cea frumoasă şi leneoasă cu câte-o despicătură de lemn, ca s-o facă harnică şi bărbată, dar în zădar ! Eu nu-s omul care să cred minciuni, cu deosebire despre fetele frumoase, nu voi să aud pic de hulă, că şi

de-o aud nu o cred. Destul, că o dată, aşa se povesteşte, lelea Nastasie chiar peria pe Ileana c-o despicătură de lemn şi încă aşa de frumos, încât biata fată scotea nişte zbierete de gândeai că se prăpădeşte lumea. Crudă mamă mai era lelea Nastasie ! Chiar când se văita Ileana mai cu tărie, când plângea mai cu lacrămi şi ofta mai cu suspin, trece feciorul împăratului pe-acolo într-o căruţă, cum numai la feciori de împăraţi vezi. Fata plângea amar. Cugetând feciorul împăratului că poate ajuta ceva, opreşte trăsura-n drum şi intră-nlăuntru. În vremile acelea se vede treaba că nici feciorii de împărat nu erau aşa făloşi, ca acum; mai intrau şi ei prin casele oamenilor de rând. Întreabă deci pe fată de ce plânge. Dar buna mamă, lelea Nastasie, nu lăsă pe Ileana să se obosească cu răspunsul, ci răspunse ea:

– Doară uite, domnişorule, trăsnita asta de fată are să-mi mănânce zilele cu-ndărătnicia ei; avut-am noi cânepă, avut-am şi in, eu n-am tors nici un fir, numai tot ea, doar voi vedea-o sătulă de tors, de unde ? mai ajută la cele vecine, mai la neamuri, mai şi la streini, cine numai ştia că are cânepă nu scăpa de ea să nu-i dea un caier de tors, până gătă la tot satul. Acum, după ce nime nu mai are de tors, s-a pus, focuita, că n-oi zice mai bine, s-a pus dumneaei să toarcă – cum n-a mai tors om pe lume – uite dumneata, domnişorule, nuielele din gard, apoi să n-o bat ? ba o omor cu bătaia.

– Numai atâta a greşit ? întrebă feciorul împăratului; dacă toată greşala ei e asta, atunci n-o mai bate, făr' las-o să vină cu mine la mama, îi va da ea cânepă şi in până se va sătura de tors şi n-a fi silită să toarcă grădelele.

Lelea Nastasie, într-o bobotă de mânie, dădu bucuroasă pe Ileana şi din minutul acela n-a mai văzut-o.

După ce ajunse feciorul împăratului acasă, spune mamei sale întâmplarea cu fata cea frumoasă, chiar cum v-o spusei şi eu dumneavoastră, adecă el spuse mamei sale atâta cât ştiu de la lelea Nastasie, dar eu ştiind mai mult decât el, vă spusei ceva mai multişor. Destul că împărătesei îi păru bine că feciorul i-a adus o fată atât de harnică, o torcătoare atât de năzdrăvană, că vedeţi dumneavoastră, doară şi la curţile împărăteşti este lucru, şi încă cât lucru ? ! Să îmbraci tu atâta amar de cătane, să le hrăneşti, să le mai dai şi arme, şi Dumnezeu mai ştie cât este acolo de lucru şi de învăluit ? !

Împărăteasa însă, muiere bună şi-nţeleaptă, nu dădu Ilenii câteva zile nimic de lucru, că doară era obosită de cale şi o lăsă până-şi va veni în ori. Într-o seară însă, după ce cam gândi împărăteasa că şi

Ileana se va fi odihnit destul, o cheamă în curte şi-i dădu nici mai mult nici mai puţin decât doi saci plini, unul cu fuioare de cânepă şi altul cu fuioare de in, şi-i zise:

– Ileană, vezi tu aceşti doi saci, sunt plini de fuioare şi cred că tu până dimineaţă le vei toarce toate; dimineaţa să vii dar, draga mea, cu sacul cu ghemele; acum poţi merge, dar toarce subţire şi răsuceşte bine tortul, să fie tare, să nu avem val cu el la ţesut.

Sărmana Ileană ! de-abia-şi duce biata de ea sarcinile până-n chilie, nici nu cutează a le dezlega, ci începe a se boci şi a plânge, şi plânge şi se vaietă, şi-şi blastămă ceasul în care s-a născut, şi blastămă pe mumă-sa de ce n-a spus adevărul la feciorul împăratului, căci atunci nu o aducea la curte s-o facă de ruşine. Până la miezul nopţii ţinu tot un plâns. Atunci vede că se deschide uşa singură şi intră în casă o babă lungă, seacă, gheboasă, cu neşte dinţi lungi ca şi colţii de la greblă, era-n adevăr deşirată, de nu o poţi numi mai potrivit ca Miezul-Nopţii, ori Marţi-Seara ori Mama-Huciului. Era Baba Cloanţa. Fiind însă că întâmplarea o aduse chiar într-o marţi seara, Ileana credea că vede pe Marţolea. Cât ce intră baba în casă, suflând greu în degete şi răzimată pe-o cârjă, începe a încuraja pe Ileana.

– Nu te teme, draga mătuşii, va fi cum va rândui Dumnezeu, ştiu eu de ce plângi, ştiu eu ce supărare ai, cunosc eu năcazul care te-a ajuns, dar nu te supăra nimic, culcă-te şi dormi în pace, voi isprăvi eu tot lucrul, apoi trăind în săcreata asta de lume, îmi vei răsplăti tu cândva osteneala.

Se culcă Ileana, cât de frică, cât de supărare, cât de ruşine şi cât de bucurie; îi venea a crede că baba asta e o strigoaie şi vrea s-o omoare, atunci se-ngrozi şi-i era frică de ea; apoi se gândea că dacă-i Muma-Pădurii şi poate că n-a omorî-o, ci-i va toarce fuioarele, dar o va şi spune împărătesei, apoi ce ruşine o să fie aceea pentru ea !? Se cam uita din pat, de sub învelitoare şi nu se putea destul mira de iuţeala cu care se învârtea fusul în degetele babei; gândeai că nu alta, fără dracul îl poartă, Doamne iartă-mă şi nu mă scrie-n osândă ! aşa de repede sfârâia fusul între degetele lungi şi subţiri ale babei. Nu trecu un ceas bun de vreme şi baba goli un sac de fuioare şi-l umplu cu gheme. Tot aşa de lesne făcu şi inul tot gheme, fireşte după ce-l toarse, şi cum gătă lucrul se făcu nevăzută, pieri ca o nălucă. Ileana nu credea că fuiorul e tors, credea că ea visase numai întâmplarea, ce vi-o spun, cu baba. Dar nici noaptea nu putu ţinea până-i lumea; se făcu odată şi ziuă, şi până încă a nu se îmbrăca, fugi la saci. Bucuria

ei, când văzu sacii plini de gheme, dar nu mai scotea ghemele afară, de nu le cântărea în mâni, era numai voie bună, puteai prinde iepuri cu ea de voioasă ce era. Colea după prânz, merge cu sacii cei plini de gheme la înălţata împărătească. Să fi auzit la laude, să fi văzut de-aici încolo trai şi mai bun, mâncări şi mai scumpe, haine şi mai alese, scurt: Ileana-şi avea raiul pe pământ la curtea împărătească.

Împărăteasa era cu voie bună, feciorul împăratului nu era supărat, Ileana... off ! ea era fericită. Şi merse vestea fetei peste mări şi peste ţări, şi veneau împărătese şi crăiese să vadă pe Ileana cea harnică şi frumoasă, şi duceau numai vorbe de laudă despre ea.

O dată, chiar erau multe doamne de cele mari la curte, şi împărăteasa chemă pe Ileana înainte şi-i zise:

– Ileană, ca să vadă doamnele acestea cât eşti de harnică, până mâne dimineaţă vei toarce fuioraşele acestea de in. Adecă erau patru saci mari, plini plinuţi cu fuioare de in, încât nici a-i duce nu putea, ci doi argaţi împărăteşti fură nevoiţi a-i duce până-n chilia Ilenei. Acum se puse Ileana iar pe gânduri, plângea, suspina, se ruga la Dumnezeu: ori s-o omoare, ori să-i aducă iar pe Baba Cloanţa să o scoată din năcaz. Când era la miezul nopţii, uşa se deschise şi deşirata de babă intră:

– Bună seara, draga mătuşii; de ce plângi ? Culcă-te şi dormi în pace, lasă pe mătuşa, şi vina ei să fie de va fi vreo scădere.

Ce să mai întind vorbe ? Ileana se culcă şi dormi boiereşte iar baba toarse în câteva minute tot inul, apoi îl făcu ghem şi hai cu ele în sac, după aceea se făcu soră cu drumul.

În dimineaţa următoare, căută Ileana sacul cu ghemele, le numără, le cântări-n mână, apoi îngenunche şi plângând de bucurie mulţumi lui Dumnezeu. După prânz, le duse doamnei împărătese, care o lăudă foarte şi-o îmbrăcă în haine şi mai frumoase, apoi o arătă doamnelor celor streine, care încă o lăudară cu toatele şi-o cinstiră cu bani de aur şi de argint pentru hărnicia ei. Nu-i lipsă să vă mai spun cât era Ileana de voioasă. Acum începură a veni chiar şi feciori de împăraţi să o vază. Şi le căzu dragă, că doară era frumoasă, nu glumă, apoi de hărnicia ei nu mai era om dimprejur care să nu ştie. Trebile se puneau de minune la cale. Într-o zi, feciorul împăratului care o adusese zise mumei sale:

– Mamă, mi-a venit vremea să mă-nsor; avere avem destulă, ţări înc-avem, dacă însă totuşi avem lipsă de ceva, apoi aceea e o muiere harnică; ce zici, mamă, oare să nu iau eu pe Ileana de soţie ?

Mumă-sa nu mult se gândi şi zise:

– Fiule, chiar era să zic, dar am aşteptat ca să-ţi văd gândurile tale mai întâi; după ce-am adus-o la noi în casă, după ce e aşa de frumoasă şi de harnică, ştiu că peţitori i-or veni destui şi s-a mărita, dar noi de ruşine n-o putem lăsa fără pic de zestre; apoi şi tu, Dumnezeu ştie pe cine ai lua, să nimereşti mai bine decât cu ea. O să mai fac, dragul mamii, o probă cu ea şi, de s-a ivi tot harnică, ca până-acum, a ta să fie, adecă a noastră: muierea ta şi nora mea !

Pe cum se vede pe vremile acelea nici feciorii de împărat nu se ruşinau a lua fete de naţie, din popor, dacă chibzuiau că-s harnice; astăzi tot petecitul ar trage să ia doamne, şi încă doamne bogate şi frumoase şi-nvăţate !

Preste câteva zile, chiar într-o marţă, pe la ojină, merge împărăteasa în chilia Ilenei şi-i zice:

– Draga mamei, să vii să-ţi mai arăt ce să torci la noapte. Şi merse Ileana cu înălţata împărăteasă şi-i numără zece saci plini, cinci cu fuioare de cânepă, cinci cu fuioare de in, şi-i zise:

– Pe mâne dimineaţă să fie gata, ci vezi de-l toarce ca sârma, că vom face din el aţă de cusut haine cătăneşti. Zece slugi de-abia duseră sacii până-n chilia Ilenei. După ce rămase Ileana singură-n chilie, se puse nenişorule iar pe plâns, dar aşa plângea, de-i curgeau lacrămile ca bobul pe obraz la vale. «Cum nu m-a trăsnit Dumnezeu – se bocea ea – să nu mai fi cunoscut nici mamă, nici feciori de împărat, nici curţi împărăteşti ? Cine m-a pus să tac, să nu spun la început că eu nu ştiu toarce, că doară zicea popa nostru în biserică că cu minciuna nu mergi departe, ori cinezi, ori prânzeşti cu ea, dar amândouă rar le faci; peste mine trecu ispita de două ori, dar a treia oară ştiu că nu scap, de m-or prinde cu minciuna, tot mă omoară, de nu m-oi omorî eu de ruşine; m-arunc în fântână cu capul în jos, colo de către ziuă» – tot astfel de gânduri îi umblau fetii prin cap până colo către miezul nopţii, atunci uşa se deschide şi, Doamne apără, intră adecă Baba Cloanţa.

– Bună seara, draga mătuşii ! tu iar eşti supărată, iar plângi, Doamne, slabă mai eşti de înger; taci, că te scap eu şi de năcazul acesta, dar, uite, pentru osteneală tu să mă chemi la nunta ta, ori după cine ţi-a fi rânduit să te măriţi, să mă chemi, şi eu voi veni şi mult bine-ţi voi prinde.

– Dar cum voi şti să te chem ? întrebă Ileana.

– Vei ieşi, zise baba, vei ieşi afară când vor fi oaspeţii adunaţi şi când vei fi la tăietor vei zice: Babă Cloanţă, hai la ospăţ, că iată mă mărit. Înţelesu-m-ai ?
– Înţeles.
– Şi te legi că mă vei chema ?
– Mă leg.
– Ei bine, dormi în pace şi n-avea nici habar de tors.
Şi unde nu se puse Ileana pe un somn dulce, de gândeai că nu alta, fără de-ar fi şapte nopţi legate laolaltă încă s-ar cumpăni să le doarmă. Şi se deşteaptă ea de deşteptat – ca omul îngândurat când era de mult ziuă. Împărăteasa se uitase în vreo două-trei rânduri pe fereastră la ea, de când se făcuse ziuă, dar îşi zise: «E obosită sărmana, ar fi păcat s-o trezesc, că acuma e somnul mai dulce, după atâta amar de muncă !» În urmă însă rupând-o foamea pe Ilenuca, se deşteptă şi, frecându-se la ochi, merse la saci să-şi vadă munca. După ce pipăi cu băgare de seamă şi simţi în toţi sacii ghemele tari şi mari ca bostanii, nu se putu stăpâni a nu o podidi un plâns de bucurie şi a nu zice:
– Mulţumescu-ţi, Doamne Dumnezeul meu, că m-ai scăpat şi de astă muncă, îndură-te şi nu mă părăsi până voi fi vie. Dar gândul îi era la Baba Cloanţa. Şi împărăteasa auzi vorbele ei, ea era chiar la uşă şi-ncepu şi ea a plânge de bucurie, apoi intră în chiliuţa Ilenei, o ridică din genunchi, o strânse la piept şi sărutând-o zise:
– Lasă, Ileană, tu pentru hărnicia ta să ştii că mi-ai intrat atât de dragă, încât m-am hotărât să mi te fac chiar noră !
Toate ca toate, dar una ca asta n-o visase Ileana, că mă rog, a fi împărăteasă doară e lucru mare, nu iac-aşa. Se vede că Ileana se născuse în planeta cea bună, că feciorul împăratului, prinţul, vine la ea cu feluri de haine şi scumpeturi şi-i spune că să se gate de nuntă. Apoi, mă rog, cine nu se ştie găta, când are cu ce ?
Colo de către seară încep oaspeţii a veni, în urmă vine şi popa de-i cunună, apoi se pun la mâncate, la beute, la dinum-danam[1], de gândeai că trei prinţi se însoară, nu numai unul.
Când era veselia mai pogană[2], Ileana iese afară, se duce la tăietor şi zise-ncet: .
– Mătuşă Cloanţă, hai la ospăţ şi iartă că te chem aşa târziu !

---

[1] *Dinum-danam*, veselie, ospăţ, petrecere.
[2] *Pogan*, straşnic, grozav.

Baba atunci fu aci, lungă, deşirată, gheboasă, colţată, sacă, cum o cunoaşteţi; şi cum ieşi la iveală, zise Ilenii:

– Draga mătuşii, când vom intra în casă, tu să zici: Cinstiţi boieri de cinste şi de omenie, să nu vă fie lucru cu supărare, dacă am cutezat a chema pe mătuşa la nunta mea, e bătrână, e urâtă, cum o vedeţi, dar are o inimă tare bună către mine şi-o iubesc şi-o cinstesc ca pe mama, ba şi mai tare, că mama e departe, dar ea e aci.

Şi-aşa făcură. Iar oaspeţii se mirau de baba aceea deşirată şi împărăteasa nu se putu răbda să nu zică:

– Mătuşă ! De ce ai dinţii aşa lungi şi degete aşa sucite ?

– O ! draga mătuşii, torsul cel mult, torsul m-a schimonosit, că numai nepoata Ileana e torcătoare cum eram eu în vremea mea, dar mulţămesc lui Dumnezeu că-şi capătă bărbat care doară n-a pune-o la tors să i se strice faţa şi dinţii şi degetele şi să se facă din frumoasă cum e, schiloadă ca mine.

Iar împărăteasa mulţumi bătrânei, că le spuse şi zise înaintea tuturor:

– Ileană, draga mamei, de azi încolo să nu mai cutezi a prinde caier în mână, că nu doresc ca să te văd ca pre mătuşă-ta, iar de vei cuteza a călca porunca, te alung nu numai de la curte, dar şi din ţările mele; priceputu-m-ai ?

– Priceput, răspunse Ileana, iar oaspeţii strigară: bravo ! şi vivat !

Baba Cloanţa se duse de unde-a venit şi de atuncea nu s-a mai ivit să mai ajute cuiva la tors; din curţile împărăteşti a ieşit caierul încă-n dimineaţa următoare, şi ieşit e până în ziua de azi; Ileana cu prinţul ei, de n-au murit, şi azi mai trăiesc, iar eu gătându-mi minciuna zic:

– Toarceţi, fete, toarceţi c-a murit Baba Cloanţa !

Auzită şi scrisă în Reteag, lângă Someşul Mare.

GANUL ŢIGANUL

A fost odată, ca niciodată.

A fost odată ce-a fost, dar n-a fost aşa mare minune, c-a fost numai un ţigan cu numele Ganul. Cum să fie aceea mare minune ? că doară ţigani totdeauna că au fost, ici ţigani, colea ţigani, dincolo

ţigani, în ceea parte iar ţigani, tot de ţigani dai şi cu ţigani te-ntâlneşti; ba ici colea mai vedem şi câte un om mai ţigan decât toţi ţiganii.

E, dar ţiganul meu şi-al dumneavoastră, de care vreau să vorbesc, într-un chip era ţigan ca ceilalţi ţigani; adecă era sărăcuţ săracul de el, încât câteodată, ba de cele mai multe ori, trăia tot cu noduri fripte învăluite cu răbdări prăjite, dar într-alt chip se deosebea de ceialalţi ţigani. Anume el era cu minte. Pot să fie şi ţigani cu minte, aşa mai rari, dar vorba e aşa că ţiganii sunt toţi nărozi. Şi Ganul ţiganul era cu minte, zău cum să nu fie, când el fără vreo măiestrie, fără cămin, fără ceteră, fără casă, fără masă, numai c-un bordei, care nu era nici acela al lui, ci al naşului, trăia cum putea, de pe-o zi pe alta, dar rău trăia.

Ganul ţiganul nu era singur, căci avea ş-o muiere cu care căpătase vreo şase puradei, vasăzică pui de ţigan. Acum chiar nime n-ar putea zice că Ganul ţiganul nu era om cu minte, căci el şi ca om sărac totuşi s-a nizuit să aibă o familie. Apoi dacă ne cugetăm că el cu sărăcia lui a crescut şase prunci, sau mai bine zis, după datina ţiganului, i-a lăsat să crească, precum îşi cresc toţi ţiganii copiii, aceea nu e lucru mare. Ba da, chiar lucru de mirat şi de pocosit[1].

În urmă totuşi a gătat Ganul ţiganul cu toate; oamenii din sat de mult nu i-au mai dat nimic, iar acum de vreo câteva zile nici de la naşu-său nu a mai căpătat ce să rumege, cu ce să-şi ostenească fălcile şi cu ce să-şi îndoape foalele.

Ce să facă el dară ?

De răbdări s-a săturat ca de mere acri; de lipsuri, calea valea, dar nu mai avea nimic, iar copiii i se trânteau pe jos de foame, muierea pe-aceea cale.

Ce să facă el aşadară ?

Fluieră una a pagubă, se mai gândeşte şi iar se mai socoteşte ce să facă, încătrău s-apuce şi de ce să se prindă. Să meargă să fure nu-i venea la socoteală, căci la furat trebuie oameni sprinteni, oameni iuţi şi oameni cu curagiu, care pot să se apere, dar să şi fugă la vreme de lipsă. Apoi el să fie harnic de-aceea treabă ? Ba. El necum să aibă curagiu, dar nu putea nici fugi, căci era lat de foame deoarece de trei zile nu mâncase nimic.

Ce să facă dară ?

Se mai gândeşte şi iar se mai socoteşte, apoi se mai scarpină-n cap, poate de năcaz, dacă nu de altele, în urmă ajunge la aceea

---

[1] *A pocozi*, a se mira, a se minuna.

credinţă că Dumnezeu e pricina, că el e sărac şi că de aceea moare el de foame.

Dacă nu era Dumnezeu, chiar Dumnezeu, atunci era ce era, căci ţiganul tare deznădăjduise. În urmă se conteni, dar iar se gândi c-aşa nu-i bine să rămână, dar nici nu poate să rămână, căci n-are ce mânca. Deci zise muierii sale:

– Tu, babă !

– Ce-i, Gănuţule ?

– E rău, zice ţiganul scărpindu-se-n cap, cine ştie din ce pricină e rău, că mai rău de-aşa nu se poate, fiindcă acum chiar n-avem ce mânca. Până acum mai căpătam de ici de colea câte ceva, dar acum parcă nu-i lucru curat, nu mai căpătăm nimic de nicăiri, iar aşa nu putem sta. Să-mi faci tu mie o turtă de cenuşă, muiată ştii tu cu apă de cea proaspătă şi limpede de râu, ca să am ce să mânc pre cale, căci eu mă duc la Dumnezeu, să mă sfădesc cu el, pentru ce ne ţine aşa de rău, dacă-i suntem toţi copiii lui şi el ni-i la toţi tată bun.

– Bine zici tu, Gănuţule dragă, îi răspunse muierea, oftând una, ai drept, iată-ntr-o clipită-ţi voi face şi te du, căci aşa nu mai putem sta.

Se puse ţiganca şi aduse apă de cea proaspătă şi limpede din râu, alese două blide de cenuşă, le muie şi le frământă cumsecade, dar să fi văzut cum frământa, aşa frământa, aşa scutura, încât cugetai că vrea să coacă un cuptor de douăzeci de pite şi vreo câteva mălaie.

În scurt timp turta fu pusă pe vatră şi coaptă cum e dată.

Şi plecă ţiganul cu cugetul de-a merge până la Dumnezeu, pe care voia să-l bată, dacă nu-l va ajuta cu ceva. Se duse şi călători mult, până mâncă turta de jumătate. Chiar drum lung nu făcu, fiindcă nu putea merge aşa tare, deoarece, precum v-am spus, era lat de foame. Mergând aşa pe cale, iată se-ntâlneşte cu un bătrân.

Acela era Dumnezeu, dragul de el, care luase chip de om şi plecase înaintea ţiganului, ca să facă, ce va face, să-l împace şi pe el.

– Bună seara, măi ţigane ! îi zise Dumnezeu.

– Să fii sănătos, bătrânule !

– Dar unde te duci ?

– Dă-mi pace, nu mă opăci[2], se răsti ţiganul, căci am să mă duc până la Dumnezeu să mă bat cu el.

– Apoi pentru ce să te baţi tu cu el ?

---

[2] *A opăci*, a împiedica, a opri, a abate pe cineva dintr-o activitate.

– Pentru că nu-mi dă de mâncare şi mă lasă să pier de foame cu muierea şi cu copiii cu tot. Mă duc dar să văd, sau îmi dă, sau e rău de amândoi.

– Lasă-te, măi ţigane, de gândul tău, căci pe Dumnezeu tot nu-l vei găsi, iată-ţi ajut eu şi nu te las să mori de foame cu muierea şi cu copiii tăi. Uită-te aici şi na masa aceasta, către care când vei zice:

Scumpă masă
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu ţâgări
Şi cu vin
De-l pelin,

atunci ea-ndată se va aşterne cu tot felul de mâncări şi beuturi, din cari poţi mânca totdeauna când eşti flămând, până te vei sătura, iar când vei fi sătul vei zice:

Ian adună,
Masă bună,
Bucături
Şi sfărmituri
Laolaltă
Păn' de-altădată,

căci îndată se vor strânge tot ce va fi rămas iar laolaltă şi tu-ţi poţi căuta de lucrul tău şi muierea ta de-al ei, căci nu va trebui să trudiţi după de-ale gurii şi de a foalelui.

– Îţi mulţumesc, răspunse ţiganul, şi-ţi sărut picioarele, mânile, tălpile, spatele şi pe tot locul bogdaprosta de ce-mi dăduşi, că baremi acum nu mai trebuie să lucru şi să mă amuţe cei rumâni cu cânii !

I fu mult ţiganului până rosti aceste vorbe, căci le zice cam cu grabă nici ştiind ce zice. Cugetul lui fu la aceea cum o să mănânce şi să se sature, ca de care n-a mai văzut niciodată.

Se întoarce deci de pe calea apucată, căci acum avea ce-i trebuie de rândul gurii. Abia aştepta să găsească vreun loc ascuns, ca să mânce ce-i poftea inima. Spre nenorocirea lui, nu departe găsi o groapă în pământ, aci se aşează ca, deşi era seară, să-şi facă ameazul. Înainte de toate însă apucă jumătatea de turtă de cenuşă din traista toată petecită, se uită la ea şi zice:

– Tu turtă de cenuşă ! de tine am avut parte mai mult ca de toate celea-n lumea asta, am văzut bine că eşti rea, dar fără tine o duceam şi mai rău. Acum nu mai am lipsă de tine, căci de aici încolo nici popa cel rumânesc nu trăieşte mai bine de cum voi trăi eu.

Du-te dar, să nu te mai văd.

Zicând acestea așa a aruncat-o, cât nici schiamătă[3] nu s-a ales de ea. După aceea prinse masa, care o pusese jos, o chiti bine pe pământ, se linse o dată pe buze, apoi zise:

Scumpă masă
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu țâgări
Și cu vin
De-l pelin,

Nici nu gătă bine vorbele acestea, când masa începu a se așterne și a se umplea cu tot felul de mâncări, cu beuturi, cu țâgări și cu câte de toate sunt pe-o masă domnească. Era zupă grasă cu stele, care parcă sclipeau, era curechi cu clisă și sângereți, era carne friptă de purcel, erau plăcinte, erau... da câte mai erau, că cine biruie să spună toate câte-au fost, că doar au fost multe. Apoi era vin, de cel roșu pelin, de care beau numai domnii cei mari, mai erau ce-i este tare de folos omului săturat, adecă țâgări. Dar să știți dumneavoastră de cari ? ! Vai Doamne ! erau de cele cu pai, de care fumează numai domnii și numai acei domni cari au pungă mare și plină.

De acestea de toate erau pe masa lui Ganul țiganul.

Când le văzu acestea toate țiganul, nu credea ochilor, el nădăjduise c-acea masă tainică-i va da cel mult balmoș, nu și de celea mâncări, pe care nici nu le cunoștea, fiindcă nici nu mai văzuse asemenea.

D-apoi când văzu vinul ? Auleo Doamne ! vin de care nici neam de neamul lui Ganul, doar nici nașul lui n-a gustat; el de aci încolo, gândea, va să bea în toată ziua petrecându-și ca domnii cei mari.

Se puse deci la mâncare și cum fu lipit de foame, dar mai ales de dragul mâncărilor, se sătură de se făcu burduf. Mai mâncă, mai beu vin, mai mâncă iar, mai beu iar vin, apoi aprinse țigarea, o fumă până către capăt, iar capătul țigării după datina strămoșească a țiganilor îl aruncă-n gură, punându-l pe o măsea.

După ce se sătură bine, țiganul zice către masă:

Ian adună,
Masă bună,
Bucături
Și sfărmituri
Laolaltă
Păn' de-altădată.

[3] Urmă, rămășiță.

După ce zise aceste vorbe, aşa se ascunseră toate bucatele rămase de pe masă, ca şi când n-ar fi fost nimic niciodată. Apoi luă masa în spate şi haid' la drum către casă. Dar cum făcu, cum nu făcu, cum se gândi, cum nu se gândi, se băgă la naşu-sau, care era rumân. Poate că de aceea s-a fi băgat, că fiind foarte întunerec, îi era frică să meargă mai departe. Nici el n-avu gând chiar să se bage, dar acum era băgat, şi-apoi frica, mai ales la ţigan, e mare doamnă.

Naşul său român, şi ca atare ospătarnic, ca tot românul, mai ales cu finii săi, îl pofti la cină, care chiar atunci se pusese la masă. Cina se ajungea, căci românul totdeauna face mâncare să s-ajungă şi să nu lipsească. Era o mămăligă, la a cărei umbră puteai bate coasa, şi aşezată pe un cârpător; un blid ca o jumătate de mierţă era plin de curechiu acru, colea prăjit cumsecade, mai având în el şi ceva mărunţişuri.

Din curechiu mâncă ţiganul, dar nu prea mâncă, dar când tot în acel blid se turnă zară, în care se dumică mămăligă, atunci lua, lua, încât gândeai precum gândea şi naşul, că de trei zile n-a mâncat nimic. El mâncase săracul, dar zara fiind bucătura cea mai gustoasă şi mai după neam, mai bine să se-ntâmple orişice decât să rămână zara.

Aşa cum gândi şi făcu, căci mâncând la zară, şi-a fost uitat, că el numai mai înainte era sătul, iar ca unul care-ndrăznea la masa naşu-său luă blidul, după ce se lăsară ceilalţi, îl puse-n poală şi-l goli de tot.

După cină, vru ţiganul să plece, însă naşu-său i zise:

– Nu te duce, finule, doar să nu te prăpădeşti dumneata acum în noaptea asta-ntunecoasă pe uliţele satului, rămâni de dormi la noi, că doar ai unde să rămâni. Iată muierea mea ţi-aduce paie ici în casă şi-ţi aşterne, ca să odihneşti bine.

– Rămân, dar iată masa mea aici, am căpătat-o azi de la un bătrân şi nu cumva să ziceţi către ea:

Scumpă masă
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu ţâgări
Şi cu vin
De-l pelin,

c-apoi se-ntinde cu tot felul de mâncări şi beuturi şi apoi nu ştiţi ce să ziceţi ca să se strângă iar, căci trebuie zis:

Ian adună,
Masă bună,
Bucături
Şi sfărmituri
Laolaltă
Păn' de-altădată.

Dacă-mi făgăduiţi că mă veţi asculta, atunci rămân, dacă nu, mă duc.

– Cum să nu te ascultăm, finule, că doară noi n-avem nimic cu masa dumitale, pentru aceea poţi dormi odihnit, noi nu-i vom avea grijă.

Se culcă ţiganul, se culcară şi ceilalţi, ţiganul pe vatră, iar ceialalţi în pat.

Ţiganul adormi iute, căci era ostenit şi sătul, dar naşul cu naşa nu aţipiră, căci aveau de gând să afle ce poate face masa cea tainică a ţiganului. Colo, pe când cântă cocoşii întâia oară, se sculă naşa-ncet, apoi aprinse lumina, când se sculă şi naşul, luară masa, o duseră-n cămară, închiseră după ei uşa cămării şi zise naşa către masă:

Scumpă masă
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu ţâgări
Şi cu vin
De-l pelin.

Precum au fost auzit de la ţiganul, când gătară vorbele acestea, numai se minunară şi se pocoziră, văzând că e drept ce le-a zis ţiganul, finul lor. Asta ne-a fi şi nouă bună, cugetară ei, cum să facem s-o luăm de la ţigan ? În urmă naşa zise:

– Măi bărbate, haid' s-ascundem masa asta.

– E ! dar ce va zice ţiganul atunci ?

– I vom da lui a noastră cea din pod, căci seamănă cu asta.

Cum ziseră aşa făcură. Scoborâră masa din pod, o spălară, o duseră-n casă, pe urmă se puseră-n pat şi dormiră păn' la ziuă.

Dimineaţa, se sculă ţiganul, mulţămi de ospitalitate, îşi luă rămas bun şi plecă. Când ajunse-n uşa bordeiului strigă:

– No, baba mea şi puradeii mei, de aci încolo nu mai flămânziţi, ci veţi trăi ca domnii. Haideţi, dragii tatii, aici, pe lângă masa aceasta şi aşteptaţi să zic să vină mâncările. Începu deci:

Scumpă masă
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu ţâgări
Şi cu vin
De-l pelin.

Sta ţiganca, stau copiii cu gurile căscate, dar sta şi ţiganul aşteptând să vină ceva, dar nu venea nimic. Mai zise o dată, mai zise şi-a doua oară şi-a treia oară, dar nu plăti nimic. În urmă se mânie, luă săcurea şi-o tăie toată bucăţi, apoi zise muierii sale:

– Tu, muiere, văd că Dumnezeu m-a înşelat, căci nu mi-a lăsat darul, care mi l-a fost dat bătrânul cu masa. Să-mi mai faci mie o turtă de cenuşă, ca şi care mi-ai făcut-o ieri, căci eu acum chiar vreau să mă duc, că unde-ntâlnesc pe Dumnezeu acolo să-l bat, până nu-mi dă tot ce-mi trebuie mie. Auzit-ai, tu ?

– Auzit, Gănuţule dragă, auzit, dar vezi bine că nu mai pot să mă mişc de slabă ce sunt, fiindcă nu mai pot de foame. Apoi n-auzi tu copiii cum zbiară, se tânguiesc şi cer de mâncare ? N-auzi tu bine ? şi dacă n-auzi, ian ascultă şi mă priveşte, apoi spune-mi ce să mai fac, cum s-o mai întorc ?

– Acum, draga mea muiere, fă ce vei face şi-mi fă turta, că doară spre binele vostru plec unde plec. Când gaţi mai du-te şi mai cere de la vecini şi de la alţi rumânaşi, că doară de-aceea ţi-a dat Dumnezeu o gură destul de mare.

Nu mai zise nimic ţiganca, căci ştia ea bine din ce pricină nu mai cere, fiindcă toţi s-au fost săturat de cerutele ei şi nu-i mai da nimeni nimic. Deci făcu altă turtă de cenuşe, după cum a fost făcut-o cea dintâi, o coapse colea cumsecade şi-o dete bărbatului.

Plecă iar ţiganul cu turta-n traista cea toată petece. Dar nu merse mult, căci în locul în care s-a întâlnit ieri cu bătrânul, care era Dumnezeu drăguţ de el, s-a întâlnit şi azi.

– Unde mergi, măi ţigane ? îl întrebă Dumnezeu, în chip de om bătrân.

– Acum chiar mă duc la Dumnezeu să mă bat cu el.

– Dar pentru ce ?

– Pentru că nu grijeşte de mine, aceea e una, iar alta e că dumneata ai făcut ieri bine cu mine de mi-ai dat o masă, care să-mi dea totdeauna de mâncare. Mi-a şi dat o dată, dar astăzi dimineaţă, când am venit cu ea de la naşul n-a vrut să-mi deie, din care pricină eu am tăiat-o toată şi-am băgat-o în foc, şi-acum plec unde-am plecat ieri, dar dumneata m-ai opăcit.

– Opreşte-te, ţigane, şi nu te duce, uite calul, care e aci lângă noi, prinde-l de frâu şi du-l, căci ăsta-ţi va fi de folos anume, când vei zice către el:

Scump cal
Din Ardeal,
Dă-mi bani,
Gologani,
Taleri laţi,
Galbeni spălaţi,

atunci va vărsa tot felul de bani din el, din care poţi folosi, câţi vreai, iar ceialalţi cât rămân, i va soarbe iar, dacă vei zice:

Soarbe banii,
Gologanii,
Ce-au rămas
Iar pe nas.

– Îţi mulţămesc, om bun ce eşti, căci faci mult bine cu mine, că de nu făceai, drept la Dumnezeu mă duceam. Păn' la el nu mă opream.

Ar fi zis ţiganul mai multe, dar bătrânul se făcu nevăzut, atunci se-ntoarce cătră casă, dar la locul unde mâncase ieri se opri să vază, drept e ceea ce-a zis bătrânul binefăcător despre cal.

Băgă calul în groapă şi zise:

Scump cal
Din Ardeal,
Dă-mi bani,
Gologani,
Taleri laţi,
Galbeni spălaţi,

Atunci, oh minune ! calul începu a vărsa bani pe gură şi pe nas, cât strălucirea lor îţi întuneca ochii. Erau taleri de cei mari şi groşi, erau galbeni de cei mari şi de cei mici, c-un cuvânt erau bani ca şi care n-a avut nimeni aşa de mulţi. Se bucură ţiganul încă mai tare ca ieri, căci acum gândea «banul e roata lumii», iar el având mulţi bani, va face tot ce va voi, va trăi bine şi-şi va face neşte curţi, ca şi care nici seamăn să fie pe lumea asta.

Îşi umplu deci buzunarele cu bani, iar ce-a mai rămas pe jos îi sorbi calul, când îi zise:

Soarbe banii,
Gologanii,
Ce-au rămas
Iar pe nas

şi plecă mai departe până dete de-o ospătărie, aci se băgă-nlăuntru şi mâncă, beu şi trăi cum i pofti inima, pentru care plăti bani nenumăraţi. După ce se înseră porni cătră casă, dar fiind întunerec şi fiindu-i frică să meargă acasă, se băgă până la naşul.

– Bună seara, naşule, că iară vin.

– Să fii sănătos, finule, bine că vini, că nouă ne pare totdeauna bine când vin finii noştri.

– Tu, babă, ian vezi grăbeşte cu cina, să cinăm cu toţii.

– Păn-atunci, finule, şezi colea pe scaun.

– Aş şedea, naşule, vă mulţămesc, dar am afară un cal scump şi mi-i frică, că mi-l fură, faceţi bine şi-i faceţi ceva rânduială baremi orşiunde, să fie la scuteală legat şi să aibă baremi ceva ogrinji[4] dinainte.

[4] Resturi de paie, de fân etc. nemâncate de vite; cotoare, tulpini ale plantelor de nutreţ.

– Cum să nu, finule, bun bucuros, ian du-te, mă slugă, de vezi de calul finului, du-l în grajd şi dă-i fân să mânce, să nu flămânzească. Zise aşa naşul, că baremi cu asta să plătească masa ţiganului, apoi mai cugetă că cine ştie ce-o fi şi ce-o plăti calul acesta.

– Naşule, te mai rog, fii bun dă-mi un pic de apă să beau.

– Lasă, finule, nu bea apă, iată aici a adus baba mea din pivniţă un ulcioraş de vinars, o să gustăm de-acolo până se gată cina.

Aşa făcură, ţiganul cam slab de minte se cam îmbătă, iar venind cina mâncă, după care voia să plece.

– Să faceţi bine, naşule, să-mi daţi calul, căci vreau să plec acasă, zise ţiganul, abia stând pe picioare.

– Oh ! nu te gândi la de-acestea, finule, rămâi aci peste noapte, că doar nu te vei duce prin aşa întunerec, având unde să dormi. Tu, babă, ian du-te, adă nişte paie şi aşterne finului jos să se culce, să se odihnească, căci e ostenit. Apoi, măi slugă, tu să ai bine grije de calul finului.

– Eu rămân dar, răspunde ţiganul, însă nu care cumva să vă pună păcatele să ziceţi către calul meu:

Scump cal
Din Ardeal,
Dă-mi bani,
Gologani,
Taleri laţi,
Galbeni spălaţi,

c-apoi atâţia bani varsă, cât n-aveţi unde să-i puneţi şi ce să faceţi cu ei, şi-apoi nu ştiţi să ziceţi calului:

Soarbe banii,
Gologanii,
Ce-au rămas
Iar pe nas,

căci numai laăste vorbe-i soarbe iar; dacă nu, ştiind hoţii ce aveţi, vin şi vă omoară şi vă fură calul.

– Nu, nu, nu, finule, nu te teme, că nu suntem noi aşa oameni.

Ţiganul fiind ostenit şi cam beut, adormi iute, cât nu mai ştia de el.

– Oare ce va mai fi asta, zise naşa către naşul într-un târziu, haid' să ne sculăm şi să cercăm, adevăr e ce zice finul?

Se sculară, se duseră-n grajd şi ziseră către cal:

Scump cal,
Din Ardeal,
Dă-mi bani,
Gologani,
Taleri laţi,
Galbeni spălaţi.

Ce-au văzut atunci, s-au minunat, calul voma bani cu nenumărata.

– Ah ! cugetă naşa, calul acesta ne va fi bun nouă; iar finului vom da unul din ai noştri, căci el şi aşa nu-l cunoaşte. Zice deci calului:

Soarbe banii,
Gologanii,
Ce-au rămas,
Iar pe nas !

Aşa au făcut. Dimineaţa, când se sculă ţiganul, luă calul, care-l dete naşul şi plecă cătră casă, unde când ajunse zise ţigancei:

– Tu, babă, acum am scăpat de sărăcie, avem acum bani şi mai mulţi de câţi ne trebuie, ian uite ce se face dacă zic:

Scump cal,
Din Ardeal,
Dă-mi bani,
Gologani,
Taleri laţi,
Galbeni spălaţi.

Tot aştepta, tot aştepta să verse calul bani, dar în zadar. Mai zise o dată, mai de două ori, apoi văzând că tot nimica e a lui, luă săcurea şi omorî calul. Se căută apoi prin buzunare şi află un taler pierdut din ziua de ieri, îl dete ţigancei şi zise:

– Du-te, babă, undeva şi cumpără pe banul acesta ceva de mâncare, ca să mâncaţi cu toţii, dar grăbeşte, că ai să-mi faci acum o turtă din făina ce-o vei cumpăra, să plec şi să mă duc iar la Dumnezeu, ca să mă sfădesc cu el, deoarece de două ori m-a înşelat până acum. Acum chiar nu-l mai las, fie ce va fi.

Se duse ţiganca şi câştigă de-un taler, mai fărâină, mai brânză, mai lapte acru, aşa cât cu toţii se putură sătura odată după o foame răbdată de vreo câteva zile.

Apoi din fărina rămasă, se puse ţiganca şi făcu o turtă, dar asta era chiar turtă, făcută colea bine şi frământată cumsecade. Plecă ţiganul, nu mai aşteptă, şi merse, ca să facă ce va face să scape de batjocura, de care dete, ajungând de două ori norocul la el şi tot deatâtea ori nu a fost harnic de el.

La locul cunoscut iar se-ntâlni cu bătrânul, care precum ştim era Dumnezeu milostivul, în chip de om.

– Unde mergi, ţigane ?

Ţiganul nu răspunse nimic şi merse mai departe.

– Unde mergi, măi ţigane ? întrebă Dumnezeu a doua oară.

– Dă-mi pace, nu mă mai opăci...

– Ian stăi, măi ţigane !

– Ce ai cu mine ?

– Să-ntreb unde te duci iar ?

– Apoi dacă vrei să ştii, acum de bună seamă mă duc la Dumnezeu să mă bat cu el, căci numai el e pricina că eu sunt nefericit.

– Eşti nefericit ?

– Da.

– Cum ? Poate n-ai ce să mănânci şi să bei ? N-ai bani ? Ce-ai făcut cu ce ţi-am dat ?

– După ce-am durmit la naşul, totdeauna am plecat dimineaţa acasă, dar în deşert am mai aşteptat, căci masa nu mi-a dat de mâncare şi beutură, iar calul nu mi-a dat bani. Iar la acestea numai Dumnezeu e pricina.

– Lasă-te, ţigane, nu merge mai departe, căci o să-ţi mai dau încă ceva, de care ştiu că eşti harnic.

– Dar numai aşa să-mi dai, să nu mă mai înşele.

– Bine, nu te teme, că acum nu-ţi piere din mână.

– Dar ce-mi dai ?

– Uite aici ce-ţi dau, na jiloveaţa[5] aceasta din nuiele legate laolaltă, către care când vei zice:

Jiloveaţă,
Legată cu aţă,
Să te-ntorci şi să te suci
Şi mintea la loc s-o duci,

atunci vei vedea ce vei căpăta, de care când te vei sătura să zici:

Acum lasă ş-odihneşte,
Căci asta mult foloseşte.

– Dar ce-mi va da ? întreabă ţiganul.

– Vei vedea tu ce-ţi va da.

Când vru ţiganul să mulţămească, bătrânul se făcu nevăzut, dar nici nu era să mulţămească cu toată voia, căci el se grăbea la locul unde gustase el de două ori fericirea. Era tare neodihnit să vadă ce va primi acum în dar de la bătrânul binefăcător. Alergă deci într-un suflet până la groapa lui cunoscută, se puse jos şi zise:

Jiloveaţă
Legată cu aţă,
Să te-ntorci şi să te suci
Şi mintea la loc s-o duci.

Cum gătă aceste vorbe, jiloveaţa se puse pe el şi-l lovea peste cap, peste spate, peste mâni şi peste unde ajungea. Dar aşa da, îmblătea pe

[5] *Jiloveaţă*, retevei, lemn sau smicele.

bietul ţigan, ca să-i vină mintea la loc, încât abia-i veniră în minte vorbele spuse de bătrân, deci între lovituri strigă:

Acum lasă ş-odihneşte,
Căci asta mult foloseşte,

când loviturile se conteniră, el abia putea răsufla.

Acum îi sosi mintea la loc, căci ştia el ce avea să facă.

Plecă deci mai departe cugetând în sine: Trebuie să mă abat acum pe la naşul, ca să-i joc puţintel, dacă ei vor fi pricina nefericirii mele, nu-i voi juca eu adecă, căci se vor juca ei pe ei.

Ajungând la naşul cam înserase.

– Bună seara, naşule, zise ţiganul întrând, iară vă vin pe cap.

– Bine faci că vini, finule, că şi noi numai pe dumneata te-avem, apoi acum în serile aste lungi de toamnă ni-e urât şi nouă singuri; ian şezi colea pe scaun să mai povestim de vremuri şi de lipse, iar tu, babă, du-te-n pivniţă şi adă un ulcioraş de vinars, să mai gustăm cu finul nostru printre poveşti, că acela e de noi, apoi te sileşte cu cina s-o faci colea cum ştii tu, barem acum când aduse Dumnezeu mai de vreme pe finul nostru, căci acum nu ne putem mântui, că e prea din vreme, nu ca-n celelalte sări.

– O să facă bine, să ierte şi finul nostru, zise naşa, căci câteodată suntem şi noi mai învăluiţi, nepregătiţi, cu toate că păn-acum ne-a dat Dumnezeu de avem din ce să trăim de pe-o zi pe altă, fără multe gânduri.

– Eu iert bine, răspunse ţiganul, că beau şi mânc, când vin aici, nu ştiu cum veţi ierta dumneavoastră.

– Nu te gândi la aceea, răspunse naşul, ci primeşte cu ce te îmbiem, că te îmbiem cu inimă curată.

Între acestea, naşa aduse ulcioraşul de vinars din pivniţă şi se puseră a mai gusta câteodată între poveşti, până când naşa gătind cina se uită, acum colea, acum pe dincolea, să vadă ce-a adus iarăşi ţiganul, însă văzând jiloveaţa, nu putea înţelege pentru ce să fie aceea. Nădăjduia că la toată întâmplarea are să fie ceva bun.

Puse cina, care căzu foarte bine ţiganului, deoarece era flămând, apoi şi după bătaia primită slăbise tare, avea deci acum lipsă de întărit.

După ce cină şi după ce mulţămi pentru ospitalitate, prinse jiloveaţa şi vru să plece.

– Cum vreai dumneata, finule, să pleci acum în cap de noapte pe aci încolo, îi zise naşul, rămâi aici, că vei pleca dimineaţă, aici te vei odihni destul de bine. Du-te, babă, şi adă vreo două paie.

– Oh ! Doamne, finule, ce vreai, mă şi mir de dumneata, zise naşa repezindu-se la el şi luându-i jiloveaţa din mână, cum nu ţi-i frică să mergi prin acest întunerec, luând satul de-a lungul; şezi jos pe scaun, căci îndată mă voi duce să-ţi aduc paie şi-ţi voi aşterne un pat, încât vei durmi ca şi-un domn de bine.

– Mă duc, zise ţiganul, să nu vă fac val, altmintrea aş rămânea, dar mi-i frică că dumneavoastră o să ziceţi cătră jiloveaţa mea:

Jiloveaţă,
Legată cu aţă,
Să te-ntorci şi să te suci
Şi mintea la loc s-o duci,

şi-apoi atunci nu va fi bine de mine.

– Nu teme, finule, cum şi gândeşti de-acelea, căci doar noi avem destulă blagă[6] de la Dumnezeu şi n-avem lipsă să-nşelăm de la altul, şi mai ales de la un fin al nostru.

– Atunci dar rămân, dacă nu vi-s spre greutate.

– Doară nu te poftim că ne eşti spre greutate, ci că ni-i drag de dumneata.

Aduse naşa paie şi până baţi în pălmi patul fu aşternut pe jos, apoi se culcară toţi. Nu peste mult ţiganul începu a horcăi, dând să cunoască, că el a adormit.

Mai într-un târziu zise naşa:

– Măi bărbate, haid' să ne sculăm, căci acum ştiu că doarme finul şi să vedem ce mirozenie[7] a mai adus şi-acum.

Se sculară, luară jiloveaţa, o duseră-n cămară, aprinseră lumina, apoi zise naşa cătră jiloveaţă, în timpul când naşul se uita cu gura căscată:

Jiloveaţă,
Legată cu aţă,
Să te-ntorci şi să te suci
Şi mintea la loc s-o duci.

Abia gătă vorba din urmă şi se puse jiloveaţa pe ei şi dete şi dete; ei o luară la fugă, jiloveaţa după ei, în urmă întrară în casă făcând o larmă mare, încât se trezi ţiganul.

– Nu ne lăsa, finule, căci ne omoară, fii bun, nu ne lăsa.

---

[6] Avere, bogăţie.

[7] Fapt, obiect ieşit din comun care uimeşte.

– Nu pot, naşule dragă, până vine mintea la loc.
– Nu ne lăsa, finule, că-ţi dăm masa şi calul care l-am luat.
Atunci zise ţiganul:

Acum lasă, odihneşte,
Căci asta mult foloseşte,

şi-ncetă jiloveaţa cu bătaia. Naşul aduse din grajd calul ţiganului, iar naşa din cămară-i aduse masa, apoi cu toate plecă ţiganul cătră casă în capul nopţii, fără de a mai fi fost îmbiat de naşul să rămână.

Ajungând acasă îşi sculă familia, o chemă lângă masă şi zise.

Scumpă masă,
De mătasă,
Ia aminte
De te-ntinde
Cu mâncări,
Cu ţâgări
Şi cu vin
De-l pelin.

Fiind acum masa întinsă, se puseră purădeii şi ţiganca la mâncare, dar mâncară cât abia fu în stare masa să-i îndestulească.

După aceea, băgă calul în bordei şi zise:

Scump cal,
Din Ardeal,
Dă-mi bani,
Gologani,
Taleri laţi,
Galbeni spălaţi.

Calul şi începu a vărsa bani, iar purădeii a aduna.
În urmă zise ţiganul:
– Acum aţi mâncat şi-aţi băut, aţi căpătat bani, vă mai dau încă ceva, ce-am căpătat eu.
– Ce-ai căpătat, tată, ce ? întrebau cu toţii.
Îndată veţi vedea:
Aduse jiloveaţa şi-i zise:

Jiloveaţă,
Legată cu aţă,
Să te-ntorci şi să te suci
Şi mintea în loc s-o duci.

Să învârti jiloveaţa prin bordei şi-i luă pe rând pe ţigani, încât făceau o larmă... în urmă-i fu ţiganului milă de familia sa şi zise:

Acum lasă şi-odihneşte,
Căci asta mult foloseşte.

După ăstea toate, se puseră şi se culcară, adormind bine până la ziuă, când des-de-dimineaţa veni executorul de dare, care auzise că

ţiganul are un cal, deci trebuia să-şi plătească darea, căci de nu, cuprinde calul.

Pe executor îl chemă ţiganul în bordei şi-l pofti să şeadă până, cum zise el, aduce banii. Se duse afară, făcu ce făcu şi după ce veni înlăuntru zise jiloveţei:

Jiloveaţă,
Legată cu aţă,
Să te-ntorci şi să te suci
Şi mintea la loc s-o duci.

Apoi se puse jiloveaţa pe executor şi-l îmblăti cumsecade, încât abia avu timp să fugă.

Pe la ameazi iată vin doi bătrâni cerşitori, erau Dumnezeu şi Sf. Petru, care umblau atunci pe pământ, se abătură şi pe la ţiganul şi-i cerură ceva milă.

Ţiganul îi chemă în bordei şi-i îmblăti cu jiloveaţa cumsecade, mai zicând plin de fală:

– Eu încă am fost calic ca şi voi, dar m-am străduit şi nu m-am lăsat până am căpătat din ce să trăiesc.

Sf. Petru, scăpând cu fuga de la bătaie zise lui Dumnezeu:

– Vezi, Doamne, cât de nemulţămitori sunt ţiganii pe lumea aceasta; lipseşte-i de darurile tale, că nu-s vrednici.

Dumnezeu atunci zise:

– Am crezut că dând daruri ţiganului îl voi face om de omenie, dar văd că m-am înşelat. Din ţigan om de omenie nu va fi niciodată.

Lipsit să fie dar ţiganul de darurile mele, şi să-i rămână numai calul, cu care numai dacă va trudi va trăi.

Şi de-atunci ţiganul n-a mai mâncat mâncări, căci masa nu i-a mai dat, dar bătaia umbla ca ploaia.

De-atunci ţiganii sunt cumu-i vedeţi.

Mă suii pe-o şea
Ş-o auzii aşa,
Mă suii pe-o găină
Şi venii prin tină,
Mă suii pe coasă
Şi-o spusei mincinoasă.

Comunicată de N. Trâmbiţoniu,
învăţător în Ulpia Traiană, Grădiştea.

CRĂIASA ZÂNELOR

Bag seamă lumea asta n-a fost niciodată fără împăraţi; aşa a rânduit Dumnezeu, ca unii oameni să fie mai mari, alţii mai mici, iar cei mai mici să se supună şi să asculte de cei mai mari. Apoi, precum bine ştiţi dumneavoastră, câte ţări atâţia împăraţi, aşa era din bătrâni, toată ţara-şi avea împăratul şi tot satul popa şi mergeau lucrurile strună de oable; astăzi, fireşte, nu mai poate fi aşa, că lumea s-a viclenit şi oamenii s-au sărăcit; la un împărat îi trebuiesc mai multe ţări şi la un popă mai multe sate, şi tot nu-i mai vede omul sătui.

Dar, zice că era într-o ţară departe, departe şi e de mult de atuncea, era un împărat, Împăratul Roşu. Şi el, ca toţi împăraţii, avea bunurile şi bunătăţile sale, dar bine zice zicala:

Unde-s turme mari de oi,
Sunt şi turme de nevoi;
Unde-s turme de miei blânzi,
Sunt şi mii de lupi flămânzi.

Adecă Împăratul Roşu avea mulţi duşmani, şi nici să putea altfel, că doară:

Numai omul seriman[1]
Nu are nici un duşman.

Apoi el numai sărac nu era. Şi cu duşmanii trebuia să ţină luptă pe moarte şi pe viaţă, că doară împăraţii nu se luptă iac-aşa ca ciobanii, să-şi dea o trântă, două ş-apoi iar să se ogoaie[2]; nu, ei se bat ca ţapii, tot în capete, până unul mai nu se mai poate mişca, adecă oştile lor, că împăraţii stau şi se uită, chibzuiesc, atunci apoi se împacă şi se fac prieteni buni. Şi când a plecat Împăratul Roşu la bătaie împotriva duşmanilor şi-a luat rămas bun de la înălţata împărăteasă şi de la cei trei feciori ce îi dăduse Dumnezeu, apoi îi sărută şi dă să iasă pe poartă afară. Atunci îl plesneşte ceva prin minte, îşi opreşte calul, că mergea călare, vedeţi dumneavoastră, ca gazdele, cheamă feciorii la sine şi dându-le o legătură de chei, le zise: «Vedeţi, dragii tatii, cheile astea sunt de la palatele noastre, care sunt

---

[1] Sărman, sărac.

[2] *A ogoi*, a (se) linişti, a (se) potoli.

atât de multe, câte zile-s într-un an şi încă mai mult cu trei; iată că vă dau vouă cheile, nu cumva să le pierd în cea cale lungă, iar voi fiţi cu minte, grijiţi de mama voastră şi de casă, şi în toate puteţi intra, numai în chiliuţa de către miazăzi, unde slujeşte cheia asta ruginită, să nu intraţi, că de veţi intra, bine nu va fi».

Apoi se duce împăratul. Iar copiii rămân cu legătura de chei în mână sfătuindu-se că ce o fi având tată-său în chilia de către miazăzi. Deocamdată prind ei a căuta prin alte chilii; într-una aflară arme fel de fel, rămase de la moşi-strămoşi; în alta află bani din toate ţările şi de peste toate mările; bani de aur şi de argint, cum numai la împăraţi se pomenesc; în altă chilie află haine împărăteşti nouă şi vechi, rămase din moşi-strămoşi, toate numai posomanturi[3] şi pietre scumpe; în altă chilie află scumpeturi şi bogăţii, la soare parcă te puteai uita oleacă, dar la ele ba. Şi caută feciorii împăratului şi se miră, dar nu prea, căci erau obişnuiţi a vedea asemenea scumpeturi. În urma urmelor ajung la chilia de către miazăzi. Aci sta locului şi se întrebă: Să intre ? Să nu intre ? Ar intra, se tem că cine ştie ce o fi acolo. Nu cumva să dea de ceva primejdie, şi nici n-ar fi voit să calce voia tătâne-său; n-ar intra, dar nu-şi pot stăpâni dorul de a şti că oare ce-i acolo, de ce să nu intre. În urmă se hotărăsc să intre, ce a da Dumnezeu, aceea va fi ! Şi vârâră cheia cea ruginită în zar şi suciră o dată, de două ori, de trei ori şi de-abia putură deschide uşa aceea. Iar după ce intrară-nlăuntru, ce văzură ? Chilia era goală-goluţă, nimic, dar nimic nu văzură. Era cât pe-aci să iasă afară, când feciorul cel mai mic zăreşte aninat de perete ceva: o icoană cu faţa către părete. Haid să vedem ce o fi aceea, doară nu e chiar fermecată ! Şi luară icoana jos şi se uitară la ea, dar... of Doamne ! rămân înmărmuriţi lângă ea. Pe icoană era pingălit[4] un chip de muiere atât de frumoasă, cum nu mai văzură nicicând; amuţiră când o văzură şi nu mai putură ridica ochii de pe ea. Veni vremea prânzului, dar unde să se poată dezlipi ei de lângă icoană ? Uitară tot, şi mâncare şi băutură, şi numai la icoană priveau.

Împărăteasa s-ar fi pus la masă, dar nu-i era îndemână singură; deci începu a striga după feciori, nimeni nu-i răspunde, apoi începe a căuta pe tot locul, când într-un târziu îi află cu icoana în mână. Se uită şi ea la icoană, se miră de frumuseţea femeii aceea, şi parcă ar fi

---

[3] *Posomant, posmant,* podoabă, ceapraz pentru împodobit haine etc.

[4] Pictat.

voit să fie şi ea aşa. Într-un târziu apoi merseră la mâncare. Dar voia cea bună era dusă din curtea Împăratului Roşu; feciorii nu mai aveau voie la nimica, nici la mâncare, nici la băutură, că de lucru nici până atunci nu aveau; de-abia aşteptau să vie tatăl lor, să le spună cine e fata ori muierea aceea. Toată ziuliţa steteau feciorii cu icoana în mână, ba şi noaptea, până cădeau obosiţi de atâta uitat, ca şi când ar fi cosit ori îmblătit cine ştie cât.

O jumătate de an se munciră cu lucrul acesta, şi de ce se uitau mai mult la icoană, de aceea ar fi voit să o vadă mai mult, şi tot din ce în ce li se mărea mai tare pofta să ştie cine e, şi... Dumnezeu mai ştie câte gânduri mai umblau tinerilor prin minte ! Ar zice cineva că ce e o jumătate de an de a sta cineva aţintit la un lucru pe care nu-l cunoaşte şi pe care ar dori să-l aibă. Dar nu-i aşa; o zi încă e mult, ba şi o minută e mult, să se muncească cineva cu gânduri de ale dragostei, când nici nu cunoaşte pe fiinţa care i-a căzut atât de dragă. Dar peste o jumătate de an se gătă bătaia şi împăratul veni acasă. Cât îi fu de mare mirarea, când îşi află copiii slabi, îmbătrâniţi şi schimonosiţi, iar la plecarea lui îi lăsase pe toţi frumoşi ca trei ruji.

– Aţi intrat la icoană ! zise împăratul.

– Am intrat, tată, răspund toţi trei feciori cu un glas.

– Ştiut-am că nu vă veţi putea răbda; aşa vă trebuie, de ce nu m-aţi ascultat ? De altmintrelea şi eu sunt de vină; de nu vă opream, poate că voi nici nu vă gândeaţi a umbla acolo.

– Tată, zic feciorii, fii bun şi ne spune, cine e muierea aceea zugrăvită în icoană ? Fată e, ori nevastă ? Să cercăm, doar de ţi-o vom putea face noră !

– Dragii tatii, nu e nevastă, e fată, e Zâna Zânelor, e crăiasa lor, dar e de când lumea de bătrână şi tot nu îmbătrâneşte, şi de nu se va mărita, nu îmbătrâneşte în veci, că numai măritându-se îşi pierde puterea de zână şi începe a îmbătrâni. Şade departe de aci, în împărăţia zânelor, unde nu moare nimeni; oamenii pământului însă, care merg, nu se mai întorc, toţi se prefac în dobitoace ori în stâni de piatră; îi prefac zânele. Mulţi voinici au cercat să peţească pe Crăiasa Zânelor, dar bine n-au umblat, căci zânele i-au fermecat, deoarece de s-ar mărita cumva crăiasa lor, atunci împărăţia lor trebuie să se stingă, căci e ursită de Dumnezeu atâta să trăiască, până vor fi toate fete fecioare, şi călcând numai una cuvântul ursitoarei, împărăţia să se prăpădească, ele să piară deodată, iar cea măritată să se facă om

pământean, supusă năcazurilor acestei vieţi. Drept aceea puneţi-vă pofta în cui de a mai şi gândi la ea.

Împăratul credea că cu vorbele acestea a băgat minte în capul feciorilor lui, şi nu-şi aducea aminte că prin ele mai tare le-a aţâţat dorul de a o vedea şi a o lua de muiere. A pus paie şi oleu în foc, apoi poftea ca focul să se stingă !

Aşa e în lumea asta, iar dumneavoastră de nu vă place nu ascultaţi, pe mine lăsaţi-mă să o... minţesc mai departe.

După câteva zile, vine feciorul cel mare înaintea împăratului şi zice:

– Tată, lasă-mă să-mi cerc norocul, să mă duc să văd pe Crăiasa Zânelor.

– Eu te las, dragul tatii, ci ştiu bine că numai în zadar te-i osteni; mai bine rămâi tu aici şi nici nu mai gândi la ea: mergem şi peţim fata Împăratului Verde, care vine bucuroasă în casa noastră şi bine-ţi va fi.

– Ba, lasă-mă, tată, dă-mi bani de cheltuială şi haine de primeneală, un cal bun de călărie să merg să o aduc soţie.

– Bine, du-te, numai să nu te căieşti.

Şi s-a dus feciorul cel mare al împăratului în grajd şi ş-a ales calul cel mai frumos şi a intrat în chilia cu armele cele mai nouă şi mai scumpe, şi şi-a umplut două perechi de desagi cu bani, apoi a încălecat şi hai la drum.

Când iese de pe poartă, îi stă în cale o babă bătrână şi urâtă şi-i cere ceva de pomană, dar el se face a n-o vedea şi merge mai departe. Baba însă zise:

– Du-te, du-te, că acuşi vii tu iar îndărăt ! şi se duse feciorul cale de un ceas până iese din oraş şi dă să treacă un pod dintre hotară, dar calul nu vru să meargă. Dă în cal, dă tare cu salcia, dar calul sta neclintit, că de sub pod se auzeau răcnete ca de urs. Şi unde nu iese de sub pod o mamiţă hâdă şi grozavă de i se ridică părul măciucă în vârful capului şi hai, băiete, îndărăt, de gândeai că nici pe acolo n-a mai fost. Ajungând acasă, spune tătâne-său cele întâmplate.

– Nu ţi-am spus, – zice bătrânul, – că aşa te vei reîntoarce, cum ai plecat ? Mulţam Domnului, că n-ai umblat mai rău, doară ţi-a veni mintea-n belge !

Peste câteva zile, vine la împăratul feciorul cel mijlociu şi iar se roagă să-l lase, doară el va fi mai norocos decât cel mare. Ce să vă mai înşir vorbă ? Acesta încă umblă ca cel mai mare. Acum stau ca opăriţi amândoi, când se iveşte cel mai mic, un drăguţ de fecior cât

toată lumea se mira de obrăjorii lui cei frumoşi, nici semn de barbă ori de mustăţi, vine acela la împăratul:

– Tată, cercat-au fraţii mei dar în zadar, ar fi ruşine pe noi că nici unu să nu izbutim nici barem a vedea pe Crăiasa Zânelor, necum a o avea de soţie. Fii bun, lasă-mă să-mi cerc şi eu norocul. Împăratul începe a râde cu hohot, apoi zice:

– Dacă fraţii tăi cei mari nu putură ieşi nici din hotar afară, atunci tu o să intri în ţara zânelor ? Una ca asta mi-ar plăcea să o văd, dar nu cred. Gată-te cum îţi place, că deseară ştiu eu că cinăm laolaltă !

Copilul cel mai mic, voios că-l lasă tată-său să-şi cerce norocul, porni către stavă[5] să-şi caute un cal potrivit pentru o cale atât de lungă. Nu ieşi bine din curte şi se întâlneşte cu o babă hâdă şi gârbovită de greutăţile acestei lumi:

– Fă-ţi milă şi pomană, domnişorule, întinde babei ceva, cu ce te-a miluit Dumnezeu sfântul. Şi fiul de împărat bagă mâna în buzunar şi dete babei un pumn de bani.

– Dumnezeu să-ţi fie de ajutor şi să-ţi facă ţie după pofta inimei, zise baba depărtându-se. Nu merse feciorul mult şi se întâlni cu o altă babă, parcă mai slabă şi mai neputincioasă decât cea dintâi. Dădu şi aceleia un pumn de bani şi aceea încă îi mulţumi cum ştiu mai frumos. Când era să se apropie de stavă, cum mergea cu căpăstrul în mână, numai vede că iese ca din pământ altă babă cerşitoare în cale şi se roagă să o miluiască şi pe ea. Şi feciorul milui şi pe baba asta cu un pumn de bani. Atunci baba începu a plânge de bucurie şi a zice:

– Dragul mamei, (că mamă-sa era, împărăteasa, care în chip de cerşitoare ieşise din palat ca să cerce firea copiilor; mare fermecătoare şi strigoaie mai spun că era, îngheţa apa în blid în postul Sf. Petrului, aşa ne spun bătrânii, de aceea şi ieşise ea la fiecare fecior de aci în cale să le cerce mintea şi curagiul), dragul mamei, tu văd că o să ajungi la Crăiasa Zânelor, dar de nu mi-i asculta tot nu vei umbla bine. Din stavă alege calul cel mai rău, du o trocuţă cu ovăz şi una cu jar din vatra focului, tu să nu lăcomeşti nici la un cal care va trage la ovăz, dar de calul care va trage la jar să nu te depărtezi. Arme nu lua din cele sclipicioase, ci zi către tată-tău să-ţi dea paloşul din holteie. Acela tot este ruginit, dar nu-ţi pese, acela să-l iai. Bani nu lua cu tine, nici merinde, lasă că în locul acelora o să-ţi dau eu ceva, numai vino la mine în palat.

---

[5] Loc îngrădit în care se ţin caii pentru a paşte împreună.

Când gătă împărăteasa vorbele astea de zis, se făcu nevăzută şi feciorul tresări ca şi când s-ar trezi dintr-un somn greu. Apoi merse îndărăpt acasă, luă o trocuţă cu ovăz şi una cu jar şi plecă cătră stavă. La troaca cu ovăzul ar fi tras stava întreagă, iar la cea cu jar veni foarte încet o mârţoagă de gândeai că o să cadă de slabă. Se uită lung fiul de împărat cum mârţoaga îmbuca cu lăcomie din jar, dar nu zise nimic, gândea însă în mintea sa: dacă m-oi duce cu schiloada asta, nu stau bun că o să ajung departe; numai împrejurarea că mânca foc îl făcu să nu crează că mumă-sa l-ar fi păcălit. Calul încă îşi ridică capul şi zise:

– Drag domnul meu, ştiu ce gândeşti, dar nu te teme, bun e Dumnezeu şi bună minte ţi-a dat de m-ai căutat, gată-te de cale, dar până atuncea mai dă-mi un vrav bun de jar să mă satur, apoi îmi porunceşte cum să merg: ca vântul ori ca gândul ?

Şi merse fiul împăratului cu mârţoaga acasă; fraţii cei mai mari nu-şi putură stăpâni râsul când îl văzură cu ce cal voieşte a pleca, ba cel mai mare chiar zise în batjocură:

– Pare-mi-se că de ceialalţi te temi. Tată-său însă nu se învoia o dată cu capul a-l lăsa să plece cu acel cal, dar după multă rugare în urmă zise:

– Acum fă ce ştii, eu nu mă mai amestec. Şi dete feciorul un vrav mare de jar calului, şi mânca calul la jar mai pogan de cum ar mânca alţii ovăz, şi dacă gătă tot jarul de mâncat, sforăi o dată de tot scântei îi ieşiră pe nări, apoi se scutură de îi căzu tot părul de pe el şi rămase numai un păr luciu-galben ca aurul şi era acum calul mai frumos decât toţi câţi îi avea împăratul. Atunci zise împăratul:

– Cu calul acesta am umblat şi eu a peţi.

După aceea, întră feciorul în chilia împărătesei să-şi ia rămas bun, iar ea îl sărută şi-i dete trei lucruri: un inel, un ceas şi o lădiţă de aur. Aceste trei daruri aveau un preţ foarte mare, deoarece inelul răspândea lumină ca soarele, ceasul strălucea ca soarele, şi dacă îl puneai pe masă deschis, cânta mai frumos decât toate muzicile din lume, iar lădiţa asemenea era strălucitoare ca un soare şi când o puneai pe masă şi o deschideai, ieşeau din ea cele mai bune mâncări şi băuturi ce sunt pe astă lume. După aceea, îşi încinse paloşul cel ruginit, îşi luă sănătate bună de la tată-său şi de la fraţi şi hai la drum. Apoi îl întrebă calul:

– Domn, domnuţul meu, dar cum să te duc; ca vântul ori ca gândul ?

– Să mă duci ca gândul, răspunse feciorul şi începură a merge mai întâi mai lin, apoi tot mai tare, până nu se mai vedeau.

La podul dintre hotare se auzi un glas răguşit şi înspăimântător, dar calul nu se înfrică, ci zbură peste pod cum zboară o rândunea peste firul de la telegraf. Şi s-au dus, s-au dus multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că cuvântul din poveste mai înainte este, mândră şi frumoasă, s-ascultaţi şi dumneavoastră; cine o va asculta o va învăţa, cine va durmi, bine va odihni; s-au dus până au ieşit din ţara Împăratului Roşu şi au ajuns în ţara Împăratului Verde, unde sunt oameni verzi, vitele verzi şi tot e verde ce vezi.

Şi au ieşit şi din ţara Împăratului Verde, care se mărginea cu împărăţia zânelor; şi între ţara zânelor şi ţara Împăratului Verde era o apă mare, ca Dunărea, ori poate şi mai mare.

Lângă apă era căsuţa unui om, care ţinea crâşmă şi era şi pescari. Acolo intră în casă:

– Bună ziua, om de omenie.

– Bună să-ţi fie inima, voinice, dar de unde şi până unde ?

– Apoi, vezi, om de omenie, sunt drumar, am venit din ţara Împăratului Roşu, şi de mi-ar ajuta Dumnezeu, vreau să merg în ţara zânelor...

– Hm ! zdravăn fecior şi frumos ca o doamnă, ar fi daună să mergi pe acolo, că Doamne, mulţi voinici şi-au pus capul care au cutezat a se apropia de cetăţile lor. Eu aş gândi să te laşi de gândul cu care ai venit, mai bine şezi şi te odihneşte, apoi du-te în alte părţi, unde te va îndrepta Dumnezeu, dar acolo nu merge, că numai eu ştiu până la o sută de voinici care au trecut pe aici şi nu s-au mai reîntors.

– Fie ce va rândui Dumnezeu, dar eu mi-am pus în gând că ori aduc pe Crăiasa Zânelor, ori îmi pun capul.

Mai povestesc ei, cât povestesc, apoi se îmbracă feciorul în haine feteşti, de ai fi jurat că-i o zână, îşi ia inelul, ceasul şi lădiţa într-o străistuţă şi dă să treacă graniţa peste apa cea mare. Până a nu pleca însă zice către gazda casei:

– Bade, calul mi-l voi îndrepta iar la dumneata, să ai grijă de el până mă reîntorc. Dar calul zice:

– Ba nu, eu voi merge tot cu tine. Şi s-au dus. După ce-au ajuns în ţara zânelor, a zis calul către fecior:

– Drag domnuţul meu, ia-mi frâul din cap şi-l pune bine, şi când vei avea lipsă de mine numai scutură frâul, că eu voi fi la tine. Aşa au făcut. Şi s-a luat feciorul pe jos, du-te, du-te prin căldură, de gândeai

că se topeşte. Şi a mers multă vreme; unde-l lovea foamea punea lădiţa jos, o deschidea şi din ea ieşeau tot felul de mâncări şi băuturi.

După cale de mai multe zile, a ajuns la curţile zânelor. Zânele se jucau într-o grădină frumoasă de nici raiul doară nu poate fi mai frumos decât grădina aceea. Lângă poarta care era închisă, începe feciorul a plânge şi a se ruga să-l lase înlăuntru. Îndată vin vreo douăzeci de zâne, una mai frumoasă decât alta, şi încep a-l întreba:

– Cum ai cutezat, tu, fată pământeană, să intri în ţara noastră ? Nu ştii că om pământean nu e iertat să intre aici ? Acum vei muri, sărmană, vai de capul tău ! Ele credeau că e fată, că parcă vă spusei că se îmbrăcase feteşte.

– Fie-vă milă, zice el, vedeţi că sunt o fată neputincioasă, lăsaţi-mă la voi, că am fugit în lume de frica părinţilor, care vreau să mă mărite, iar eu mai bine am fugit în lume decât să-mi trebuiască bărbat. Zânelor le fu milă de biata fată, o lăsară înlăuntru şi o duseră înaintea crăiesei, căreia încă-i spuse că e fată din lume, fugită de la părinţi de frica măritatului. Şi crăiasa o primi servitoare făgăduindu-i că-i va plăti simbria pe an; atunci era anul de trei zile în ţara zânelor. Şi sluji fata noastră vreo trei ani dupăolaltă şi învăţă toate obiceiurile zânelor, şi se făcu prietină cu toate zânele, încât ele o preţuiau ca pe o soră a lor. De multe ori se chiar juca cu ele.

Într-o noapte, târziu, scoase inelul din trăistuţă şi-l pune pe masă în căsuţa ei, că ea avea o căsuţă chiar lângă patul crăiesei, vedeţi dumneavoastră să fie de-a îndemână când va căpăta ceva poruncă. Şi când puse inelul pe masă, se stinseră toate lămpile şi luminile din palatele zânelor şi se vedea în ele numai de la inel, mai tare decât de la soare. Se spăimântară zânele, că ce lucru poate să fie, ieşiră toate din casă şi începură a căuta unde şi ce e. Adecă mirarea lor fu mare când văzură pe masa slujnicei inelul acela minunat. Şi crăiasa chemă pe slujnică la sine, să-i vază inelul. Slujnica bună bucuroasă merse şi arătă crăiesei inelul. Da unde nu pune crăiasa inelul pe deget, da atâta îi părea de bine şi era de zece ori mai frumoasă.

– Copilă, zise crăiasa, dă-mi mie inelul acesta, ce să-ţi dau pe el ?

– Bucuroasă ţi-l dau, înălţată crăiasă, dacă mă vei lăsa să-ţi sărut mâna.

Crăiasa se învoi. Ea sărută mâna crăiesei, şi crăiasa rămase cu inelul. Dar nu ştiu cum se simţiră amândouă, parcă nu ca mai înainte. Zânele celelalte începură a-şi bănui ceva, dar iară se îmbărbătau:

– E fată ca şi noi, a cinstit inelul crăiesei, căci o lăsă aci în ţară la noi şi nu o alungă de unde a venit de groaza măritişului.

Mai trecu multă vreme până o dată, chiar pe când era o petrecere mare în curţile zânelor, slujnica scoate lădiţa din traistă şi o pune pe masă. Cum o scoate, cum se sting şi lampele şi luminile de prin feşnice, şi de la lădiţă se vedea mai bine decât de la soare când e cerul senin, iar măsuţa slujnicei se umplu de mâncări şi băuturi mult mai bune şi mai scumpe decât ale zânelor, ba şi decât ale crăiesei. Minunea era mare. Îndată sar toate de după masă şi năvălesc în căsuţa servitoarei; acolo mândrenii cum doară numai în rai poate fi, toată casa juca în aur, masa încărcată de mâncări şi băuturi şi de poame, care de care mai bune şi mai scumpe. Veţi gâci acum şi dumneavoastră că crăiasa a poruncit să meargă slujnica înlăuntru numai ea singură şi cu lădiţa. Şi s-a dus.

– De unde ai tu lucrurile acestea scumpe, zise crăiasa.

– De la mama mea, răspunse slujnica, şi nu minţea, adevărat vorbea.

– Ce să-ţi dau să-mi dai mie lădiţa ?

– Oh, înălţată crăiasă, aceasta e scumpă, că în orice lipsă ea mă luminează şi mă nutreşte, şi mă adapă, dară nădăjduiesc că înălţimea ta nu mă vei alunga de aici câtă vreme oi mai avea de trăit zile cu păcate, văzând că am mâncare şi băutură, a măriei-tale să fie dacă... mi-i lăsa să te sărut o dată cu dulce...

Atunci îi rase o palmă, dar după aceea se căi şi zise:

– Bine, aşa să fie, hai şi mă sărută, iar tu să-mi dai lădiţa. Vă puteţi închipui ce sărutare dulce a fost aceea.

Dar, adevărul vorbind, după sărutarea asta se simţi crăiasa nu ştiu cum v-aş spune, dar toată roşie ca para focului, când simţi buzele slujnicei lipindu-se de ale ei. Zânele ar fi jurat că ceva schimbare a trebuit să se întâmple în natura crăiesei, dar tăcură, vedeţi dumneavoastră; cine să cuteze a zice cuvânt nechibzuit despre crăiasă ?

Şi era făloasă crăiasa: inelul nu-l mai depărta din deget şi mai în fiecare zi punea o dată lădiţa pe masă să-şi arete puterea; nu mai ştia ce face de părere de bine. O dată îi plesni prin minte să facă un ospăţ mare, mare, de la care să nu lipsească nici o zână din lume, dar nici una, ca tot poporul de zâne să se poată mira de inelul şi lădiţa ei, şi mirându-se cu atâta să o cinstească mai tare.

Şi se adună poporul de zâne din toate părţile, veniră zâne de la răsărit şi de la apus, de la miazăzi şi de la miazănoapte, zâne bune şi

zâne rele, dar toate frumoase, una mai frumoasă ca alta; zâne şi pace ! Şi crăiasa nu le aştepta cu nimica mâncare, nici nu aprinse nimeni focul în bucătărie ori în cuptorul de copt, că de vară era vară, iar lădiţa făcea ce făcea şi sătura pe toţi cei din giur. Destul că se adunară zânele din toată lumea într-un palat mare, şi se puseră în jurul unei mese să ospăteze. Mesele însă erau goale-goluţe, nici tăniere[6], nici furculiţe, linguri, ba nici feţe nu erau pe mese. Deodată intră crăiasa în palat cu o lădiţă în mână, şi îndată toate zânele puseră mâinile la ochi, neputându-se uita la ea ca la un soare. Încetul cu încetul li s-au dedat ochii cu strălucirea şi începură a-şi lua câte una mâinile de la ochi. Minunea era mare. Dar când deschise crăiasa lădiţa, atunci minunea minunilor ! Masa se încărcă singură de mâncări şi băuturi, la toată zâna tot tăniere de aur, linguri şi furcuţe de aur şi cuţite de diamant, la fiecare zână pahar de aur şi mari cupe de aur pline cu băuturi scumpe. Acolo să fi fost la ospăţ.

Destul că se minunară zânele, da, se minunară şi se ospătară, mâncară şi băură, şi apoi începură a gusta struguri şi alte poame scumpe, care ieşeau ca din pământ, numai vedeau că se pun pe masă, dar de unde şi cum nimeni nu înţelegea, afară de crăiasa şi de curtenele ei.

Şi văzură soare răsărind şi soare sfinţind, dar întunecându-se nu văzură, că lumina inelului şi a lădiţei mai tare era decât a soarelui. Veselia era mare, cinstea crăiesei şi mai mare ! «În adevăr, ziceau zânele, – noi nu ne putem măsura nici în frumuseţe, nici în minte, dar nici în putere cu zâna noastră».

Şi crăiasa era fericită. Şi porunci zânelor să cânte toate împreună o cântare de veselie. Iar zânele nu aşteptară să le mai spună o dată, ci începură a cântare, dar aşa cântară, încât îngerii din rai să tacă înaintea lor. Doamne, ce drăguţă de cântare ! Toată ceata era beată de bucurie şi fericire, apoi ridicară paharele în cinstea crăiesei lor viteze şi le goliră până în fund, după aceea iar începură o cântare şi iar o ciocnire de pahare, şi tot aşa până colo către miezul nopţei. Atunci, tocmai când zânele scoteau cântarea cea mai frumoasă din gurişoarele lor, servitoarea scoate orologiul şi-l pune pe masă în căsuţa ei. Să fi văzut mândreţe ! Soarele să se ascundă, că e numai ca o umbră pe lângă acel ceas strălucitor. Când îl puse pe masă, gândeai că toate curţile sunt ocolite de sori, aşa lumină arunca. Apoi îl

[6] *Tănier*, farfurie.

deschise şi începu ceasul a cânta, dar aşa cântare, încât zânele, că erau zâne, dar rămaseră ca mute, nici nu puteau asemăna glasurile lor cu cântarea ceasului, înmărmuriră odată, îngălbeni fiecare, se uită una la alta spărioase ca o căprioară şi numai târziu prinseră inimă, după ce le chemă crăiasa cu ea, să vază ce e. Şi-au mers toate împreună şi au văzut ceasul pe masă în căsuţa slujnicei, şi nu se puteau destul mira de frumuseţea şi de măiestria lui. Crăiasa se uită cât se uită, apoi făcu semn zânelor să intre în palat, că şi ea vine îndată. Şi intrară zânele în palat zicându-şi: «Crăiasa o să cumpere şi muzicele de la servitoare». Iară crăiasa dacă rămase singură cu servitoarea zise:

– Draga mea, de unde ai tu lucrul acela frumos ?

Iar servitoarea răspunse:

– De la mama mea le avui toate; două lucruri îţi dădui măriei-tale, şi mie îmi rămase acesta.

– Oare să mi-l dai tu mie, zise crăiasa.

– Cam cu greu măria-ta, că eu sunt fată streină şi săracă iar când mă ajunge jalea îl pun de-mi mai cântă, să-mi mai stâmpăr sufletul: numai atâta mângâiere mi-a mai rămas în lume.

– Ba, zise crăiasa, tu rămâi pentru totdeauna aicea la noi, voi aduna zânele la o zi mare să te farmece şi pe tine; să te facă zână, şi nu vei mai şti în veci ce sunt supărările: dă-mi mie ceasul.

Atunci slujnica zise:

– Măria-ta, înălţată crăiasă ! Graţie capului meu ?

– Graţie, fata mea, răspunse crăiasa.

– Ei bine, măria-ta, dacă vrei ca şi ceasul acesta cu muzici să fie al măriei-tale, atunci vino şi în noaptea aceasta, dormi cu mine în căsuţa aceasta, în patul acesta, ca să ştiu că am dormit şi eu o dată cu Crăiasa Zânelor.

Atunci crăiasa...pliosc ! cu o palmă peste capul slujnicei: aceasta însă tăcu. După aceea se gândi crăiasa: «De ce să nu dorm cu ea într-un pat ? E fată frumoasă, patul ei e ca şi al meu; mâne-poimâne o facem zână; mă supun, ştiu că nu mă farmecă ea; cum nu mi-a fost nimic când mi-a sărutat mâna şi când m-a sărutat pe obraz, nici acum nu-mi va fi». Apoi zise către servitoare:

– Auzi, fetică, dă-mi ceasul şi, după ce se culcă toate zânele, iată îţi dau cuvântul meu de crăiasă că viu şi dormim împreună.

Fata se-nvoi. Crăiasa merge făloasă cu ceasul şi-l pune pe masă, iar ceasul începu a cânta până ce toate zânele adormiră cu capetele

pe masă, căzură ca moarte de ospătate şi de cântecul cel puternic al muzicei din ceas. Crăiasa apoi merse încet, în vârful degetelor, până în căsuţa slujnicei, care o dezbrăcă şi se culcară amândouă cuprinse una în braţele alteia.

A doua zi, când era soarele la prânz, se deşteaptă îmbrăţişaţi... bărbat şi nevastă. Ea începu a plânge temându-se de furia zânelor, dar el o mângâie, apoi se îmbracă şi ies amândoi afară. Nici urmă de palate nu mai era, nici umbră de zâne nu se mai vedea. În minutul când crăiasa a devenit nevastă, curţile zânelor se cufundaseră în pământ cu zâne cu tot şi rămase numai căsuţa unde dormea crăiasa cu feciorul de împărat. Ceasul şi lădiţa încă le înghiţiră pământul. Numai inelul mai rămăsese în degetul crăiesei, care încă îşi pierduse puterea de zână şi rămase o femeie ca toate femeile, numai mai frumoasă decât toate. De atunci zâne nu mai sunt pe pământ.

Acum zise feciorul către ea:

– Draga mea, aşa a fost să se întâmple, veacul zânelor a trecut, iar tu a fost scris să fii soţia mea, crăiasa mea. Femeia răspunse:

– Văd că aşa a fost să se întâmple, drept aceea eu mă las condusă de tine, unde ne-a împinge soartea acolo merg cu tine.

Şi se luară la drum, şi-au mers multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că cuvântul din poveste mai-nainte este, mândră şi frumoasă, s-ascultaţi şi dumneavoastră, că cine o va asculta o va învăţa, cine va dormi bine se va odihni; cui nu-i place, nu asculte, pe mine mă lase să minţesc până la capăt. Şi s-au dus multă cale şi lungă, tot pe jos.

O dată îi plesneşte feciorului prin minte că el are şi cal, căută frâul, îl scutură şi se iveşte calul lui zicând:

– Ce porunceşti, drag domnuţul meu ?

– Să ne duci pe amândoi dincolo de apă.

– Ca gândul ori ca vântul ?

– Ca gândul !

Şi se suiră amândoi pe cal şi zbură calul cu ei până la pescarul, dincolo de apă. Şi era obosit calul, că mă rog zburase cu ei trei ani de zile, cale lungă, nu glumă. Când fu la casa luntraşului, calul plesni de obosit. Ei stătură cât stătură, şi dau să meargă acum pe jos, prin ţara Împăratului Verde, către casă, în ţara Împăratului Roşu. Acum însă aveau un copilaş ca de doi ani. El luă copilul în braţe şi merg amândoi, cale de o jumătate de zi. Când fu pe la amiazi nu mai puteau de cald. Ajungând la un râu dau să se scalde. Lasă deci copilul pe

țărmure jucându-se cu inelul și ei se bagă în apă să se răcorească. Un trăsnit de corb n-are ce lucra, ci vine și fură inelul de la copil și luându-l în cioc zboară cu el în sus. Copilul începe a țipa de părere de rău, tată-său iese repede să vază ce e. Vede atunci corbul zburând cu inelul în gură. De loc ia paloșul și fuga, așa cum era, după corb, că mă rog nu era vreme de pierdut cu îmbrăcatul. Și merge și merge, adică fuge corbul prin văzduh, iar el pe pământ, până era chiar în dreptul corbului, atunci aruncă paloșul și nimerește pe corb chiar în inimă, de scapă inelul din clonț. După ce află inelul, se reîntoarse la soție și la copil, se îmbracă și hai la drum.

Multă vreme vor fi călătorit, cât ? nu se știe, destul că hăinuțele li se stricară și călătoreau de ici până colo, câștigându-și merinde cu lucrul mânilor, ori cu cerșitul. Ajunseră zile grele. O dată, într-o zi, cam pe la ojină, sosiră într-un oraș, chiar în orașul de unde era el, dar nu spuse nevestei că doară ei ar fi ajuns la locul către care călătoreau, ci intrară într-o crâșmă slăbuță, acolo ia el o chiliuță și se așeză zicând:

– În orașul acesta vom sta vreo două-trei zile, vom lucra să ne însămăm bani de cale, să ne ajungă până acasă. Dimineața, se scoală el, merge în boltă[7] și cumpără două perii și vacs și le dă nevestei zicând: «Eu merg la lucru, unde voi căpăta ceva, tu stai în piață, lângă fântâna aceea, colo pe piatră, pe acolo vor trece domni, ofițeri, generali, vor zice să le ștergi păpucii de praf și vei căpăta frumoși bani, iar eu merg, voi căpăta niște lemne de tăiat ori altceva de lucru, numai să ne adunăm ceva bani de cale».

O lăsă și se duse la curtea împăratului, unde de bună seamă, zdrențos cum era, nu-l cunoaște nimeni. Intră la maică-sa, la împărăteasa, care îl cunoaște și poruncește numaidecât să-l îmbrace în haine crăiești, apoi povestește el toate din fir în păr cum s-au întâmplat și unde și cum și-a lăsat nevasta.

După aceea, se arată fraților și tătâne-său, care abia îl mai cunoșteau, crezând că de mult a murit prin cea lume mare. Tatăl său era slab și bătrân, nici nu mai putea umbla; frații lui purtau treburile împărătești. Bucurie mare era și-l întreba care de care că cu nevastă vine. Cu Crăiasa Zânelor ori cu alta ? El răspundea că pe poimâne va fi aci cu mare pompă: să se gate numai de nuntă. Apoi merse cu frații și cu domnii cei mari la preumblare. Când au ajuns la fântâna din

[7] Prăvălie.

mijlocul pieţei, văzură o femeie zdrenţoasă stând pe piatră cu un copil lângă ea:

– Haideţi, zice feciorul cel mai mic, să ne şteargă săraca aceea papucii de praf, să capete şi ea ceva ! şi merseră toţi. Ea le şterse păpucii şi fiecare îi dete câte un taler, doi. Dar ea nu-şi cunoscu bărbatul, cum era acum îmbrăcat crăieşte. Şi căpătă ea o mulţime de bani acum. De-abia aştepta să vină seara, să spună bărbatu-său cât a căpătat. Seara, bărbatu-său dezbrăcă hainele cele scumpe şi îmbrăcă iară cele zdrenţoase şi merge la ea, ducând şi el doi taleri, ce zicea că i-a căpătat şi el în aceea zi. Bucuria fu mare. Ea îi spuse ce domni mari au venit la ea şi câţi bani a căpătat.

– De voi căpăta numai în două-trei zile câte atâţia bani, zicea ea, o să ne facem gazde. Cinară şi se culcară.

A doua zi de dimineaţă îi cumpără el un car de oale, zicând:

– Azi e târg mare aci, tu vei vinde oale, şi eu iar voi merge la lucru, să mai capăt şi eu ceva. Apoi el merse la maică-sa, se îmbrăcă crăieşte, şi acolo către amiazi iese la preumblare, cu un regiment de călăraşi, el chiar în fruntea regimentului şi călăraşii după el, spunându-le că tot după el să meargă, ori pe unde îi va duce. Ajungând în târg, el merge drept peste oalele femeii celei zdrenţoase, şi regimentul după el, de nici un hârb n-a rămas întreg. Biata femeie începe a se boci şi plânge până seara, când îi vine bărbatul.

– Ei, dar ce-ai de plângi ? îi zise el.

– Dar cum n-oi plânge, că a venit un tâlhar de general cu un regiment de călăreţi şi toate oalele mi le-a spart, a trecut cu caii peste ele şi ce câştigasem ieri tot îmi prăpădi azi, prăpădi-l-ar Dumnezeu din lume !

– Nu te supăra, că iată eu aduc iară doi taleri şi pe mâne te-i tocmi bucătăreasă aci la curte, unde tăiai eu lemne azi şi ieri, mâne vei trăi bine şi vom fi într-o curte.

Şi au mers dimineaţa împreună; el a băgat-o în bucătărie, apoi s-a pierdut de ea prin cele case multe. Colo, către amiazi, o cheamă împărăteasa într-o casă, o îmbrăcă ca pe o zână, ieşi bărbatu-său din altă casă şi atunci se cunoscură şi merseră în palat, unde erau domnii şi boierii ţării adunaţi uitându-se la icoana ce stătuse în chilia dinspre miazăzi, cu faţa către părete. Când o zăriră, mai înlemniră de minunea ce le sta înainte; era cu mult mai frumoasă de cum o arăta icoana, iar de braţ cu bărbatul şi cu copilul de mână-i şedea aşa de bine, cum nici spune nu se poate. Acum să fi văzut bucurie şi

desfătare ! Preoţii le cântară Isaia dănţuieşte, ospăţul se începu, muzicele cântau şi toţi erau fericiţi. Împăratul cel bătrân chiar muri de bucurie, iar cu limbă de moarte lăsă ca fiul acesta, cel mai mic, să rămână împărat în locul lui, care lucru s-a şi întâmplat şi, de n-a murit, şi astăzi împărăteşte.

Iar eu mă suii pe o şea şi o spusei aşa, şeaua a fost cam ruginoasă şi povestea mincinoasă !

Auzită în Năsăud de la un păcurar.

CEI DOI COPII CU PĂRUL DE AUR

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi, nu s-ar povesti. A fost un împărat, că vezi bine, împăraţi totdeauna au fost şi vor fi, dar mai mulţi au fost bătrâni, nu tineri şi frumoşi ca acela de care vreau să vă vorbesc.

El era frumuşel ca rupt din soare, dar nu-şi găsea împărăteasă pe plac. Vezi bine, singur nu putea trăi, deci şi-a luat o ţigancă să-i caute de trebile casei. Nu era ea ţigancă, ci fiindcă era neagră şi rea de gură ca o meliţă, toţi în curtea împărătească în batjocură îi ziceau ţigancă. Şi apoi fiindcă gurile rele vorbeau că împăratul se ţinea cu găzdoaia, acelea care ar fi venit nu i-au trebuit împăratului, iar acelea pe care le-ar fi luat nu veneau după el, şi aşa a rămas neînsurat. Nu-i vorbă, nu era bătrân, dar pe atunci se însurau, mai ales feciori de împărat, mai tineri.

Odată împăratul a mers la muştră[1] cu cătanele pe câmp. Împăratul era îmbrăcat ca un ghinărar. Pe câmp culegeau la cânepă trei fete surori. Fetele acelea necunoscând pe împăratul, nici că se cugetau ca el să fie pe aci.

Cea mai mare grăi dar:

– De m-ar lua pe mine diregătorul împăratului toată curtea împărătească i-o aş sătura cu o pită.

Cea mijlocie grăi:

---

[1] Exerciţiu militar, instrucţie.

– De m-ar lua pe mine scriitorul împăratului, toată curtea i-o aş îmbrăca cu un fus de tort.

Iar cea mai mică, care întrecea în frumuseţe pe celelalte surori ale ei, şi care era ca luna între stele, cu păr galbin ca aurul, zise şi ea:

– Pe mine de m-ar lua însuşi împăratul, i-aş face doi feţi-logofeţi cu părul de aur, o fată şi un fecior, ca şi care în lume n-ar mai fi copii omeneşti să-i întreacă în frumuseţe.

Cele două surori mai mari începură a râde, dar cea mai mică zise:

– Ce râdeţi ? Dacă voi n-aţi fi în stare să faceţi ce aţi zis, atunci nici eu, şi atunci trebuie să râdeţi de voi, iar dacă voi aţi fi în stare să faceţi ce aţi zis, atunci de bună seamă şi eu, şi nu trebuie să râdeţi de mine, ci de necazurile noastre, că în necazuri ce suntem cuprinse mai avem timp ca să şi glumim.

Dar fetele tot râseră de supărarea celei mai mici, după aceea vorbiră de alte lucruri.

Un hoţ de cătană, care era la pândă, auzise vorbele fetelor, şi când sfârşi cea mai mică vorbele, iute se şi duse la împăratul şi-i spuse ce-a auzit vorbind cele trei fete din cânepă.

Împăratul se duse pe acolo cu alte tisturi[2] şi văzându-le aşa de frumoase, se îndrăgosti de cea mai mică, cu toate că erau îmbrăcate sărăceşte.

Trimise dar vreo şase cătane şi un căpitan, cu poruncă ca nevătămate să le aducă în curtea împărătească; şi el îşi făcu diregătoria, dar gândul îi era tot la fata cea mai mică şi la dorul de a avea doi copii ca cei făgăduiţi de ea.

Într-un târziu se pomeneşte că vine căpitanul cu cele şase cătane şi zise:

– Înălţate împărate ! Am fost ca să aduc pe cele trei fete din cânepă în curtea împărătească, dar fiindcă ai zis să le aduc nevătămate, nu le-am legat să le aduc cu sila, iar ele de bună voie nu vreau să meargă, zicând că fără de mama lor nu merg vii, decât moarte; deci le-am poruncit să nu se mişte de acolo până ce nu voi merge iarăşi, şi mi-au făgăduit că vor sta acolo. Înălţate împărate, spune-mi dar ce să fac ?

– Du-te şi adu şi pe mama lor şi le du pe toate patru în casa cea de sfat, şi să le încui acolo, dar cheia să nu o dai la nimeni, decât mie.

---

[2] *Tist*, ofiţer; comandant, căpetenie.

– Am înţeles, înălţate împărate, aşa voi face. Împăratul grăbi să meargă iute la muştră, ca să se sfârşească şi să vază ce-a fi şi cu cele trei fete.

Căpitanul s-a dus pe la cele trei fete, le-a luat cu el, s-a dus pe la mama fetelor şi-o adus în holda de cânepă, şi aci împreună cu cele şase cătane, pe care nu le-a dus în oraş, au mers împreună la curtea împărătească şi căpitanul a făcut după cum i-a poruncit împăratul.

Cu lacrămi în ochi şi mai moartă de frică a întrebat mama fetelor pe fete ce au făcut, iar fata cea mai mare a spus tot, din fir până în păr, ce-au vorbit în cânepă, neştiind că le-a auzit cineva, dar zicea:

– Poate că pentru altceva ne-au adus aici.

– Vai, săracele de noi, amărâtele de noi, pentru bunul Dumnezeu ce aţi vorbit, se va fi mâniat împăratul pe noi şi ne va închide pentru nesocotinţa voastră. Vai, nesocotitele de voi, cum ne-aţi nefericit voi, nechibzuitelor, nenorocitelor.

Şi ea îşi smulgea părul de supărare, se văieta săraca mamă şi plângea.

Fetele cu lacrămile în ochi suspinau şi ele şi aşteptau să-şi vază capătul. Cam de către seară veni împăratul în casă, unde erau fetele şi mama lor. Cu împăratul veneau şi diregătorul şi scriitorul împăratului, precum şi alţi domni de divan, şi se puseră la locul lor fiecare.

Când se puse să şază împăratul, fetele şi mama lor, supărate şi cu lacrămile în ochi, se duseră înaintea împăratului, îngenuncheară cerând milă şi iertare.

Împăratul le porunci să se scoale, se uită urât la ele şi le întrebă cu glas aspru:

– Spuneţi, fetelor, ce-aţi vorbit de mine şi de curtea mea, când aţi cules mai în dimineaţă cânepă ? !

Fetele căscară gura să răspundă, dar muma lor le luă vorba din gură şi căzu din nou în genunchi înaintea împăratului şi cu amar plâns zise:

– Milă şi iertare, înălţate împărate, pentru vorbele lor nesocotite şi nechibzuite, milă şi iertare, înălţate împărate, cer !

– Nu te întreb pe tine, ci pe ele, răspunse împăratul cu răstire, spuneţi ce aţi zis tot din fir în păr, şi să nu tăceţi ceva, că am mărturie, şi de vă prind cu minciuna e vai şi-amar de voi, adăugă împăratul. Fetele nu avură ce face şi spuseră, începând cea mai mare:

– Eu am zis, înălţate împărate, că de m-ar lua de nevastă diregătorul înălţimei tale aş sătura toată casa împărătească cu o pită.

– Eu am zis, adăugă cea mijlocie, că dacă m-ar lua de nevastă scriitorul înălţimei tale aş îmbrăca toată casa împărătească cu un fus de tort.

– Eu am zis, urmă a treia, cea mai mică, că dacă... şi începu a plânge şi-şi acoperi faţa.

– Iute, spune ce-ai zis ? întrebă împăratul mânios.

– Dacă m-ai lua de nevastă, înălţimea ta, ţi-aş face doi feţi-logofeţi cu părul de aur, o fată şi un fecior, pe care în lume n-ar mai fi copii omeneşti să-i întreacă în frumuseţe. Şi iar începu a plânge. După aceea urmă: Aici sunt, fă ce-i vrea cu mine, numai mamei să-i dai pace.

Împăratul, rănit până în suflet de frumuseţea fetei celei mai mici, întrebă, mai domol, uitându-se la cea mai mică:

– Aţi fi voi în stare să faceţi ce-aţi zis ?

– Am face, răspunseră toate trei deodată.

– Diregătorule şi scriitorule, voiţi ? că şi eu vreau, grăi împăratul către diregător şi scriitor.

– Vrem ! răspunseră aceia voioşi.

– Mâine ne vom cununa, zise împăratul.

Fetele, la porunca împăratului, rămaseră în curte, cu mama lor cu tot, până în cealaltă zi, când veni popa, îi cunună şi făcură odată trei ospeţe, care au ţinut o săptămână.

După ospeţe, fetele au rămas ca neveste în curtea împărătească, iar împăratul cinstind pe soacră-sa cu fel de fel de daruri a lăsat-o să meargă acasă.

După ce se gătă ospăţul, se începu şi vremea lucrului. Cât era de voios împăratul văzând că cele două fete mari îi ţin hrana aşa de uşor şi fără cheltuială. Fata cea mai mare nutrea curtea cu o pâine, iar cea mijlocie o îmbrăca cu un fus de tort.

Bărbaţii celor două fete, diregătorul şi scriitorul împăratului, erau îndestulaţi cu tocmeala ce au făcut, căci erau frumoase şi făcură pe voia împăratului, făcându-se neam cu el.

Împăratul încă era îndestulit, căci fata cea mai mică era frumoasă ca un boboc; cât de mare îi fu bucuria însă când nevastă-sa, adică împărăteasa, rămase însărcinată, şi abia aştepta, dimpreună cu toţi curtenii, să vază ţinea-se-va de cuvânt precum s-au ţinut surorile ei.

Cele mai nemulţămite erau surorile cele mari şi găzdoaia împăratului, care ţinea cheile pivniţelor şi ale cămărilor; pizma intrase în ele, şi se ciudau toată ziua că au ajuns a fi supuse celei mai tinere.

– De ce n-am zis eu să mă ia împăratul, oftă sora cea mai mare smulgându-şi părul de necaz, căci acum eu aş fi mai mare în curtea împărătească.

– De ce n-am zis eu să mă ia pe mine împăratul, strigă cea mijlocie, bătându-se cu mâinile în piept, acum nu mi-ar porunci ea.

Cioara de ţigancă nu-şi mai ţinea gura, ci ca o meliţă uscată tot clăpânţea[3] la urechile împăratului, învinuind pe împărăteasă cu fel de fel de necuviinţe. Împăratul era om bun, însă temător, el îşi iubea din adâncul inimii sale nevasta, căci pe lângă frumoasă, mai era şi harnică; dar dădea crezământ veştilor ce le auzea de la ţigancă, şi aşa o mai certa câteodată, din care pricină împărăteasa nu era mulţămită cu starea ei.

Odată, aflându-se singură ţiganca, se duseră la ea cele două surori mai mari şi între altele vorbiră şi de starea lor, ce noroc mare au avut, că din fete sărace s-au făcut gazde mari.

– Eu nu sunt defel fericită, grăi sora cea mai mare ! Cum se poate să-mi poruncească mie o soră mai mică ?

– Nici eu, grăi cea mijlocie, nu sunt fericită iarăşi pentru aceea, şi cât voi trăi nu o voi vedea cu ochi buni !

– Nu ştiu pentru ce, se prefăcu ţiganca, nu sunteţi fericite, când vedeţi pe surioara voastră împărăteasă !

– Apoi ca să ne poruncească şi să ne fie doamnă nouă ? grăiră amândouă surorile !

– Aceea nici nu e prea bine, urmă ţiganca, că o soră mai mică să fie stăpână la nişte surori mai mari, nici mie nu-mi cade bine ca ea să mă stăpânească pe mine, care am crescut aici în palat şi-am fost mâna dreaptă a împăratului, dar n-am ce face, trebuie să sufăr şi acest necaz venit pe capul meu.

– Dar oare până când va să suferim ? întrebară surorile odată.

– Până când va vrea Dumnezeu, răspunse ţiganca prefăcută.

– Până când vrem noi ! zise sora cea mai mare.

– Bine zici, soră, zise sora cea mijlocie, să ne mântuim de ea.

---

[3] *A clepănţi*, a clepăi, a clăpăi, a clăpăni.

– Dacă e aşa, zise ţiganca, şi eu vă voi fi soaţă întru nisuinţa de a ne scăpa de ea, şi apoi lăsaţi tot lucrul pe mine, că voi face ce voi şti.

– Bine va fi ! răspunseră cele două surori; îşi deteră mânile şi plecară voioase că totuşi în urmă se vor putea mântui de ea, văzând-o sub picioarele lor.

Vremea naşterii împărătesei se apropia. Împărăteasa avea să sufere destule, atât durerile de naştere, care se prevedeau a fi după cum făgăduise, cât şi clevetirile ce auzea că merg în urechile împăratului, de la ţigancă, că n-ar fi în stare să-şi îndeplinească făgăduinţa, şi alte multe născociri, pe care împăratul le aducea aminte, şi aşa îi amăra zilele vieţii. Împărăteasa tăcea aşteptând timpul în care va curma bănuielile aduse asupra ei, arătând adevărul.

Dar orânduiala dumnezeiască dete că împăratul să se pună în fruntea oastei sale şi să se ducă la hotarele împărăţiei, de unde primise veste că un duşman a venit prădând şi arzând tot şi legând oamenii spre a-i duce în robie.

Cu inima înfrântă, căci se despărţea de nevasta lui în timpul în care văzându-şi dorinţa împlinită, să se poată bucura, supărat căci duşmanul i-a călcat hotarele, a trebuit să plece cu lacrămile în ochi.

Lăsă dar toată curtea împărătească în jale, numai ţiganca şi cele două surori se veseleau, căci îşi vedeau ţinta lor mai ca împlinită, nădăjduind că în timpul în care împăratul nu e acasă, vor putea face ceva cu împărăteasa.

Timpul naşterei sosi, iar ţiganca cu surorile, prin linguşiri, izbutiră a da unele îndrumări, ce avea să ţină împărăteasa, când va naşte. Împărăteasa le crezu şi rugă pe ţigancă să-i fie moaşă. Atunci ţiganca o îndemnă să se suie în pod când va veni clipita, iar ea ca moaşă va sta pe scară cu un ciur în mână, sprijinind feţii ce vor să se nască.

Cum o înteţiră durerile, împărăteasa se sui în gura podului, iar ţiganca ca moaşă şi cele două surori ajutătoare rămaseră la scară, sora cea mai mare cu doi căţeluşi în şurţ.

Născu întâiaş dată un băiat mai frumos ca razele soarelui şi strălucea în ciurul în care căzuse ca un luceafăr. Ţiganca nemiloasă, înainte de a plânge copilul, îl dete surorilor să-l pună deoparte şi să aducă un căţel, pe care i-l puse în ciur. Împărăteasa nu văzu nimic.

Între dureri născu şi al doilea copil, o fată, ce era frumoasă ca şi razele soarelui, cu păr galbin, gândeai că sunt fire de aur. Surorile şi pe aceasta o puseră lângă fecior, şi mai puseră un căţel în ciurul pe care îl ţinea ţiganca.

După ce a născut împărăteasa, a fost luată din pod, dusă în casă şi aşezată în pat, mai târziu, după ce şi-a venit în fire, a cerut să-şi vază copiii, să-i îmbrăţişeze cu drag, ca o mamă, atunci ţiganca a adus înfăşaţi cei doi căţei.

Cu mirare întrebă împărăteasa ce sunt aceia, iar când i-a spus ţiganca că sunt feţii pe care i-a născut, atunci pricepu mişelia ţigăncii.

– Pentru ce aduci aceşti doi căţei ?

– Aceştia îţi sunt copiii ce i-ai născut !

Împărăteasa voi să zică ceva, dar nu putu de amărăciunea ce-i veni, se puse deci cu faţa în jos şi începu a suspina şi a plânge, bătându-se cu pumnii în piept şi smulgându-şi părul de supărare.

I se părea că vede pe împăratul venind şi cum o ar bate şi în urmă o va omorî. De moarte nu-i era frică, ci îi era ruşine de lume, ştia că ea şi-a ţinut cuvântul, dar ţiganca o a înşelat; îi veni în minte traiul cel liniştit de acasă; îi păru rău de ce a făcut, dar toate erau târziu.

Aştepta cu neastâmpăr ce va să fie cu ea, aşteptă pe împăratul cu temere, se rugă lui Dumnezeu să o scape de necazul acesta şi trimise după surorile ei să o mai mângâie.

În zadar îşi aşteptă surorile, căci ele nu veniră, ceea ce îi mai mări necazul şi supărarea: acum ştia că şi surorile ei sunt amestecate în lucrurile ţigancei; acum aşteptă pe împăratul să vină cât de iute s-o scape de lumea aceasta vicleană.

Se văita şi striga:

– Oh ! Doamne, aşa de tare am păcătuit, de mă pedepseşti atât de aspru; iartă-mă de ce am făcut, vai săraca de mine, amărâta de mine ! Ce va fi cu mine ? !

Surorile cu ţiganca suciră capul la copii şi îi duse în fundul grădinei, îngropându-i în gunoi.

La trei zile, veni vestea că împăratul a biruit pe duşman şi are să vină cât de iute.

O parte din slujitorii şi din poporenii oraşului se bucura, iar altă parte se întristă, părându-le rău de împărăteasa, căci o ştiau cât de bună este la inimă.

În cele din urmă ziua sosi. Împăratul întră în oraş şi abia aşteptă să-şi vază dorinţa împlinită, întrebă pe curteni că născut-a împărăteasa.

Curtenii îi răspundeau că da.

Întră în casă, unde zăcea împărăteasa şi zise cătră ţigancă:

– Unde-mi sunt copiii ?

Ţiganca dezvăli atunci căţeii şi arătându-i, zise:

– Iată, împărate, ce ţi-a născut împărăteasa.

Împăratul făcu un pas înapoi, se lovi cu palma peste frunte, se uită la împărăteasa cu mânie şi zise:

– Ce sunt aceştia ? Sunt eu câne ?

– Ba ferească Dumnezeu, răspunse ţiganca, împăratul nostru nu poate fi câne !

– Aruncaţi de aici spurcaţii aceştia, iar pe mama lor duceţi-o dinaintea mea, să n-o mai văd, porunci împăratul.

Ţiganca aşa făcu, căţeii îi duse afară, pe împărăteasa o îngropă până în brâu în groapa din bucătărie, unde aruncau rămăşiţele mâncărei, şi zise:

– Din pulbere ai ieşit, şi tot în gunoi vei rămânea.

Împărăteasa îşi aruncă ochii în jos şi începu a plânge cu amar şi a suspina, părându-i rău că n-a poruncit împăratul s-o ucidă, şi să scape de ţigancă, dar totuşi nădăjduia că doară, doară va ieşi la lumină mişelia ţigancei şi nevinovăţia ei.

Ţiganca ieşind afară pe uşă, zise de auzi împărăteasa:

– De acum iar am să fiu iubită împăratului.

Din locul unde au fost îngropaţi copiii cei adevăraţi, a doua zi răsăriră doi peri, iar la a şaptea zi perii au fost mari, înalţi şi rămuroşi şi plini de pere frumoase, galbene ca aurul şi străluceau ca soarele.

Când se ducea împăratul pe acolo, ramurile perilor se plecau în jos, către împăratul, ca şi când l-ar îmbia să-şi culeagă, iar când mergea ţiganca sau surorile mai mari atunci ramurile se ridicau şi le loveau peste ochi.

Împăratul văzând aceasta zise:

– Oare de unde au răsărit perii aceştia aici, şi pentru ce mie mi se pleacă, iar vouă, nu, dar încă vă şi lovesc ?

– Aceasta trebuie sa fie o boscoană mare, zise ţiganca, ai grije, împărate, să nu dai de rău, şi de nu vei tăia aceşti doi peri, să faci două paturi în casă, să ştii că nu mai mănânc pâne şi sare cu tine.

Împăratul nu avu ce face, se plecă ţigancei, tăie perii cu mâna lui şi porunci că încă azi să facă din aceia două paturi frumoase în casa sa de durmit.

Când veni seara, paturile şi fură gata, în unul se culcă împăratul, iar în celălalt ţiganca.

Noaptea, scândurile din patul unde dormea ţiganca ziseră:

– Greu îţi este, soră ?

– Ba, frate, mie nu-mi e greu, că pe mine doarme împăratul, tatăl nostru. Dar ție greu îți e ?

– Mie mi-e tare greu, că pe mine doarme netrebnica de țigancă.

Și începu patul a se mișca mereu, încât țiganca nu putu dormi de felul felului.

– Împărate, ți-am spus că trebuie să fie ceva boscoane, dar de nu vei tăia paturile și să le bagi în foc să știi că nu mai mănânc pâine și sare cu tine.

Împăratul iar n-avu ce face, se supuse vorbei țigancei, tăie paturile cu mâinile lui și le băgă în foc. Țigancei îi fu frică să nu se născocească ceva din scânteile focului, deci puse la două hornuri, unde era foc, două servitoare cu două mături poruncindu-le să nu lase nici o scânteie să scape afară din horn.

În zadar fu însă truda țigancei, căci de la o servitoare scăpă o schinteie, de la cealaltă altă schinteie și se duseră în grădina împăratului, unde erau florile împărătesei.

În cealaltă zi din scânteile cele două s-au făcut doi mielușei cu lână de aur și coarne de argint.

Când i-a văzut împăratul tare s-a minunat, dar mai tare atunci când văzu că mieii se apropie de el și îi sărută mâna și îl mângâie frecându-se cu lâna cea frumoasă și moale de hainele împăratului.

Împăratul n-a mai știut ce să facă de bucurie, și a strigat pe țigancă să vină să-i arete ceva.

Cum veni țiganca, mieii se luară după ea cu coarnele.

Țiganca o luă la fugă și nu se opri până în casă.

Împăratul râzând o urmă, dar nici nu întră de tot în casă și țiganca cu o gură mare începu:

– Împărate, să știi că este ceva boscoană făcută și crede-mă că o să fie rău de nu vei tăia mieii aceia !

– Iar mă faci să tai niște miei așa de frumoși !

– De nu-i vei tăia, să știi că nu mai mănânci pâne și sare cu mine !

Împăratul tăie mieii cu mânile lui, iar țiganca după ce puse pieile în pod, porunci ca din carne să se facă mâncare, iar mațele le trimise la râu cu două servitoare, lăsându-le aspru, că în spălat să fie cu grijă să nu scape nici un fir pe râu.

O servitoare, când spălă, scăpă un fir de maț și zise către cealaltă:

– Tu, eu scăpai un fir de maț.

– Şi eu scăpai, ţine-te şi nu-l lăsa, acuma e pe la tine. Cea din vale nici nu umblă să prindă maţul, ca să fie şi cealaltă greşită cu lucrul, şi dacă va fi ea pedepsită, să fie şi cealaltă.

După ce au spălat maţele, s-au dus acasă.

Din cele două fire de maţe s-au făcut, aici la marginea râului, doi copii, o fată şi un fecior, nu frumoşi aşa, ci cum n-au mai fost, dar nici nu vor mai fi.

Amândoi aveau păr de aur şi pielea frumoasă, de gândeai că sunt îngeri.

Cum se jucau băieţii pe ţărmure, soarele trecând i-a văzut şi a stat în loc de s-a mirat de frumuseţea lor. Le-a aruncat două rânduri de vestminte, în care copiii s-au îmbrăcat. Feciorașului i-a mai aruncat o fluieră, care cum o văzu se puse şi cântă din ea.

Copilul cânta, iar sora-sa juca; aşa de frumos îşi petreceau, încât soarele a stat în calea sa trei zile şi trei nopţi, şi-ar fi stat mai mult, dacă n-ar fi trimes Dumnezeu după el să grăbească, căci oamenii şi vitele mureau pe câmp de ostenite, şi aşa şi era, căci oamenii lucrau necontenit în vreme bună, tot aşteptând că doară ba acum, ba acum se face seară, dar nu s-a mai făcut până la trei zile, când oamenii şi vitele cădeau de osteniţi, viţeii mureau de foame, caii au picat din ham şi pământul crăpase tot de arşiţa soarelui.

Până seara se tot jucară copiii, iar după ce se îmbeznase cam bine, plecară pe cale, vrând să se bage undeva să doarmă pe noapte. Fiind întunerec la toţi în casă, nu se băgară, ci merseră mai departe, până ce deteră de o casă în care văzură lumină şi acolo intrară.

– Bună seara să dea Dumnezeu ! ziseră copiii.

– Să creşteţi mari ! zise o babă de lângă cuptor.

Acea casă era a unui bătrân şi-a unei bătrâne, care n-aveau copii şi pentru aceea erau foarte supăraţi, căci aveau moşie destulă şi nu era cui să rămână.

Abia îi putură vedea bătrânii pe copii, se râvniră de frumuseţea lor, îi întrebară de unde sunt. Dar copiii au zis că încă nu ştiu de unde sunt, până ce vor creşte mai mărişori, şi se roagă de adăpost peste noapte.

Bucuros se învoiră bătrânii şi îi opriră aici, le deteră ceva de mâncare şi după aceea bătrâna se culcă cu ei în pat. Copiii dormiră bine, căci erau osteniţi de jocul cel mult.

Dacă adormiră copiii, baba grăi:

– Ce copii frumoşi, ai cui trebuie oare să fie aceştia ? Cum îi lasă cineva să umble noaptea pe uliţe ? Nemiloşi părinţi trebuie să aibă !

– Eu gândesc că aceştia n-au părinţi, şi aşa şi trebuie să fie, căci de-ar avea părinţi nu cred că aşa copii frumoşi să-i arunce în uliţe pe la casele oamenilor !

– A bună seamă aşa e. Haid' să-i luăm noi copiii de suflet, căci avem, mulţămită lui Dumnezeu, din ce să-i ţinem şi alţi copii n-avem şi nici nu vom avea, căci suntem bătrâni, să ne moştenească ei moşiile noastre.

– Şi eu m-am gândit la asta, dar aşa să nu ştie nimeni, căci de va şti i-ar lua de la noi, mulţi ar zice că sunt ai lor.

Dimineaţa, când se sculară, le dete baba de mâncare şi le spuse să rămână aici, că vor avea ce să mănânce, şi să nu mai umble a cere, că ea le va fi lor mamă şi bătrânul tată.

Copiii le mulţămiră de astă dăruire, iar baba cu bătrânul îi luară în braţe şi îi sărutau cu foc de dragoste părintească, aşa că în zilele de la început tot în braţe erau.

Copiii creşteau într-un an ca în nouă, şi se înfrumoşeau, şi cu cât creşteau se făceau mai mândri şi mai drăgălaşi, încât ca ei nu erau sub soare, nici seamăn în lumea mare; toţi câţi îi vedeau se mirau de frumuseţea lor.

Copilul tot cânta din fluieră, iar fata însoţea versurile de pe fluieră cu gura. Aşa îşi petreceau ei toată ziuliţa, căci bătrânii de dragul lor nici nu-i puneau la lucru. Având bătrânii aceşti copii, pe cari îi iubeau din adâncul inimii lor, uitară toate necazurile şi numai se pomeniră că copiii sunt de şaisprezece ani; cum să nu ? căci din ziua în care i-au primit n-au mai ştiut de vreun necaz ori supărare, ci avându-i dragi, erau tot cu voie bună.

De multe ori zicea bătrânul să cânte copilul cu fluiera şi în casă, şi atunci era o adevărată veselie de casă.

Se întâmplă odată că bătrânii au dat clacă în tors, la care a venit şi o servitoare de la împăratul. În aceea clacă erau fete, dar şi feciori. Fetele au venit să toarcă, iar feciorii să le mai facă de râs. Pe servitoarea împăratului ţiganca o a fost trimes, căci în toate strânsăturile trimetea ţiganca pe câte cineva.

Copilul începu a cânta cu fluiera, iar ceilalţi jucau. Toţi s-au mirat de frumuseţea şi isteţimea acelor doi fraţi: a fetei în joc şi a copilului în fluierat.

Când s-au fost ostenit de joc, bătrânul a zis că fiecare fecior să spuie câte o poveste, ca ceilalţi să nu adoarmă. Au şi zis toţi, dar când a ajuns rândul pe copilul bătrânului, acela a zis că nu ştie.

– Orişicum să fie, adauseră ceilalţi.
– Că nu ştie, răspunse bătrânul, el săracul n-a fost nicăiri să înveţe poveşti.
– Orişice poveste, numai să zică ceva, ziseră ceilalţi.
Atunci el începu:
– Au fost odată trei fete, care culegeau cânepă... şi-şi spuse povestea sa şi a surorei sale, prin câte au trecut, care dumneavoastră le auzirăţi, şi spuse, până s-au băgat la bătrânul în casă, şi bătrânul i-a primit copii de suflet, iar în urmă gătă aşa:
– Şi au rămas acei copii la bătrânul, şi-au crescut mari şi de n-au murit şi azi trăiesc.
Nimeni n-a ştiut ce însemnează povestea aceea, nici că despre ei sună, numai servitoarea împăratului îndată se arse, căci a fost cam înţeles ceva despre căţei şi copiii frumoşi îngropaţi, iar întâmplările cu perii şi cu berbecii din curtea împărătească îi erau cunoscute.
Când s-a gătat claca, servitoarea abia aştepta să poată merge acasă, să-i spună ţigancei ce a auzit.
Ţiganca la început nu vru să creadă, ci întrebă cu de-amănuntul: despre părul lor, făptura lor, şi că seamănă cu împărăteasa de demult, iar răspunsurile servitoarei o încredinţară că, zău, copiii trăiesc.
Friptă ca de un fier ars, se duse la celelalte surori, le spuse ce-a auzit de la servitoare şi zise:
– Suntem ale naibii, copiii de atuncea n-au murit şi acum sunt feciori mari !
– Ba la dracu ! răspunseră surorile, lovindu-se cu pumnii în piept, cum poate să fie una ca asta, căci i-am omorât ? !
– Cum i-aţi omorât, cum nu, destul că trăiesc, şi acum trebuie să ne chibzuim cum să-i pierdem în aievea.
– Orişicum, trebuie să-i pierdem, răspunseră surorile, căci de nu, suntem noi pierdute.
– Lăsaţi numai pe mine, că n-ajung ei să ne pierdem noi ce am câştigat cu multă trudă, răspunse ţiganca, nici două săptămâni nu vor trece şi va muri băiatul, iar după băiat de supărare va muri şi fata.
– Şi vei fi în stare ? întrebară surorile.
– Mai bine nu trăiesc ! răspunse ţiganca.
– Tot acolo va rămânea dânsa ! răcniră surorile.
«Oare ce să fac ? – se întrebă ţiganca rămânând singură. I-aş chema aici să-i ucid cu mâna mea, nu-i bine căci atunci toată lumea va şti că eu i-am omorât. L-aş face pe împăratul să-i omoare, atunci

îi va cunoaşte, căci vor semăna cu mama lor. Dar acum ştiu eu ce voi face. Îmi voi cere iertare de la împăratul pentru vreo câteva zile şi mă voi băga servitoare la acea casă, unde sunt copiii, şi acolo îi voi otrăvi».

Ursita însă a ursit altmintrelea.

Odată, mergând copiii la biserică, ceea ce făceau ei în toată dumineca, s-au întâlnit pe uliţă cu o muiere bătrână, care cerşea de la trecători, şi ceru şi de la ei.

Copilul atunci zise:

– Mămucă, dar ce să-ţi dăm, vezi bine că şi noi suntem săraci, n-avem în lume pe nimeni, nici taică, nici maică, aşadar de unde să te miluim.

– Dar, drăguţii mei, aşa copii frumoşi cum sunteţi, să n-aveţi părinţi, poate că au murit ?

– Ba nu, dar nu i-am pomenit de felul felului.

– Dar daţi-mi ceva cât de puţin, să vă dau cu norocul, să văd unde vă sunt părinţii.

Atunci copilul luă un bumb de argint de pe cămaşă şi-i zise babei:

– Na, mămucă, bumbul acesta; preţuieşte un sfanţ, fă ce-i vrea cu el.

Se puse baba cerşetoare şi dete cu norocul copiilor, se miră de ceea ce văzu şi zise:

– Oh ! dragii mei, voi sunteţi copii de împărat, muma voastră e la curtea împărătească îngropată în cuhnă şi servitoarele aruncă lăturile pe ea.

– Nu vorbi pustiu, ca să ne măguleşti, răspunse fata.

– Ba pe Dumnezeu meu ! răspunse baba, haideţi cu mine în uliţa de lângă biserica împărătească, că vom aştepta pe împăratul şi voi face să vorbiţi cu el.

Şi merseră copiii după baba cerşetoare, şi nu mult trebuiră să aştepte, căci şi văzură pe împăratul venind.

Îi învăţă baba să-şi ia pălăriile din cap şi să stea lângă împăratul, când va cere ea milă.

Când ajunse pe aici, împăratul la rugarea babei cerşetoare se opri şi întrebă:

– Ai cui sunt copiii aceştia aşa frumoşi ? şi oftă amar, căci îşi aduse aminte de făgăduinţa nevestei sale, se mira de frumseţa lor şi adie pre copil pe cap.

– Sunt din lume, înălţate împărate, răspunse baba, şi dând cu norocul aflai că sunt copii de neam mare.

– Dar unde merg ? întrebă iar împăratul.
– Merg în lume să-şi caute părinţii.
Atunci se arse împăratul, că pot să fie copiii lui, dar nefiind el acasă pe vremea când a născut împărăteasa, cine ştie ce s-a întâmplat cu ei.
Nici nu se băgă împăratul în biserică, ci uitându-se mult timp la ei, văzu că frumseţa lor seamănă cu a împărătesei de demult, iar părul lor e cum a fost făgăduit fata în cânepă mai nainte, şi după aceea lui, când a luat-o de împărăteasă.
Se întoarse cu copiii acasă. Ţiganca nu era acasă, căci era la bătrânul şi la baba, la care au fost şezut copiii, dar văzând că copiii sunt duşi la biserică, mai zăbovi puţin, dorind să-i vază.
Ajungând împăratul în chilia lui, întrebă pe copii de unde sunt, unde le-au fost părinţii, unde merg.
Copilul atunci zise:
– Înălţate împărate ! au fost odată trei fete în câmp culegând cânepă, în acel câmp împăratul de acolo făcea muştră cu cătanele... şi aşa a spus toată povestea lor, şi o sfârşi aşa: Şi i-a chemat împăratul pe copii în curţile sale şi i-a întrebat de unde sunt şi unde merg.
Atunci ştiu împăratul că aceşti copii sunt copiii lui, îi luă de după grumazi şi îi sărută fierbinte, după aceea îi luă de mână, îi duse în cuhnă, să vază cunoscu-şi ei pe mama lor.
Când ajunseră în cuhnă, muma copiilor, adecă împărăteasa era în picioare. Cum o văzură copiii strigară:
– Iată mama noastră, iată mama noastră !
Împăratul căzu în genunchi înaintea ei şi o rugă de iertare, sărutându-i mânile; dar ea se aplecă după el şi îl ridică, îl sărută cu dor şi zise:
– Împărate ! am ştiut că dreptatea trebuie să învingă, pentru aceea am suferit, dar acum mă crezi.
Atunci se îmbrăţişară toţi patru: împăratul, împărăteasa şi cei doi copii şi plânseră de bucurie.
Împăratul întrebă pe împărăteasă:
– Ce să fac cu găzdoaia şi cu surorile tale ?
– Lasă-le, împărate, să trăiască, că cine îţi va ţinea curtea ?
– Ba să moară ! răspunse împăratul.
Porunci împăratul să le aducă pe toate trei înaintea lui.
Chiar atunci venea ţiganca, şi cum văzu ce s-a întâmplat se puse în genunchi înaintea împărătesei şi zise:

– Iacă eu cea mai ticăloasă, că am ascultat de surorile împărătesei; iertare ! iertare !

Aduseră şi pe cele două surori, şi şi ele căzură în genunchi şi se rugară de iertare punând vina pe ţigancă.

Văzu împăratul ce plătesc; porunci dar servitorilor să le lege de codiţele a trei cai neînvăţaţi, că aceştia să le poarte după placul lor.

Aşa şi făcură servitorii. Caii o luară la fugă şi tot mici fărâmi le făcură, încât nu se cunoşteau unde au rămas prin praf, numai câte un os se vedea din ele.

Iar împăratul şi-a dus apoi împărăteasa sus în curţile unde au fost şezut, a îmbrăcat-o în haine frumoase, şi pe copii iarăşi, au făcut apoi un ospăţ mare, au tăiat la laviţi, scaune şi troci, şi au adus apă cu ciurul şi mâncau cu fusele.

Dintre toţi, cea mai sfătoasă a fost baba cerşitoare, căci ea a fost chemată la petrecere. Eu încă am fost pe acolo şi-am văzut, căci de n-aş fi văzut n-aş şti povesti.

Când de acolo am plecat,
Pre un cal am încălecat,
Şi povestea o-am gătat,
Căci acolo o-am uitat.

Comunicată de N. Trâmbiţoniu, înv. în Ulpia Traiană (Grădişte).

VIZOR, CRAIUL ŞERPILOR

A fost odată ca niciodată.

Au fost odată trei păcurari la o stână.

Într-o seară, mulgând oile la strungă, auziră la o depărtare o strigătură puternică. Toţi se cutremurară. Păcurarul cel mai tânăr, numit Petru, zise:

– Eu mă duc într-acolo, să văd ce poate să fie.

– Ba tu nu te duce; mai bine şezi aici locului, căci cine ştie ce va fi acolo, ziseră cei doi.

– Ba mă duc.

– Bine, bine, răspunseră ceilalţi, dacă ţi se va întâmpla ceva tu vei vedea.

– Eu voi vedea.

Atunci îşi luă ciomagul cel mare, cojocul în spate şi plecă într-acolo, unde auzise strigarea.

Iată, într-o vale, văzu un şarpe uriaş de mare, cu un cerb în gură, pe care nu-l putea înghiţi din pricina coarnelor celor mari, cu care era împodobit cerbul. Se aflau amândoi în aşa stare, încât nici cerbul nu se putea mişca, nici şarpele.

Cum se apropie Petru, cerbul zise:

– Haid', fii bun, păcurarule, omoară şarpele acesta, că vrea să mă mănânce şi-mi scapă viaţa, că doară şi eu îţi voi fi bun de ceva.

Şarpele zise:

– Haid', păcurarule, fă bine taie coarnele cerbului, ca să-l pot înghiţi, că-ţi voi da ceea ce ceri tu.

Petru se cugetă şi în urmă zise:

– Mai bine voi ajuta şarpelui să înghită cerbul, căci îmi va da tot ce cer eu, decât să ajut cerbului, care cine ştie, poate-mi fi de ajutor ori ba.

Deci se duse, lovi cu ciomagul coarnele cerbului, care şi picară şi făcu de şarpele îl putu înghiţi.

După ce se linse pe buze de dulceaţa şi grăsimea ce fu în cerb, şarpele zise:

– Văd acum că eşti om de treabă, căci mi-ai făcut mult bine; una, că m-ai mântuit de moarte, a doua, mi-ai ajutat să mănânc cerbul: deci precum ţi-am făgăduit, îţi voi şi da ce vei cere de la mine. Să ştii că pe mine mă cheamă Vizor, craiul şerpilor, şi fiindcă am ceva de lucru, nu pot să viu acasă cu tine, dar te du pe aici încolo, vei întâlni pe păstorii mei, de la care vei întreba de mine. Pre când vei ajunge acasă, eu încă voi fi acolo şi vei vedea cât de mulţămitor sunt.

Petru plecă deci pe calea arătată de şarpe şi nu mult merse, până ce se şi-ntâlni cu stăvarul[1].

– Bună seara, stăvarule !

– Să fii sănătos, voinicule ! dar unde mergi ?

– Merg la Vizor, craiul şerpilor, şi nu ştiu unde şade; n-ai face bine să-mi areţi ?

– Cum nu ? Du-te pe aci încolo, că-l vei vedea pe văcar, care-ţi va spune.

Merse mai departe şi se întâlni cu văcarul, căruia îi zise:

---

[1] *Stăvar*, păzitor de cai la păşune.

– Bună seara !
– Să fii sănătos !
– Unde şade Vizor, craiul şerpilor ?
– Du-te numai pe aci încolo, că-i vedea pe păcurarul lui, care-ţi va spune.
Merse mai încolo şi se întâlni cu păcurarul, către care grăi:
– Bună seara !
– Să dea Dumnezeu bine !
– Fii bun spune-mi, unde şade Vizor, craiul şerpilor ?
– Apucă numai pe calea aceasta, căci vei afla pe porcar, pe acela să-l întrebi.
Nu mult merse şi se întâlni cu porcarul, către care zise:
– Bună seara !
– Bună să-ţi fie inima !
– Unde şade Vizor, craiul şerpilor ?
– Nu şade departe, numai aci, la vreo treizeci de paşi, este o gaură în pământ, slobozi-te pe ea înlăuntru, căci acolo e el. Dar ce-ai cu Vizor, craiul şerpilor ?
– Ia uite, frate, începu Petru, i-am făcut un bine, căci dacă vream îl puteam omorî; iar el văzând fapta mea, mi-a făgăduit că-mi va da tot ce voi cere, numai să vin la el, mi-a şi arătat calea, şi iată că am venit. Nu ştiu ce să cer de la el, fii bun, dacă ştii, dă-mi unele îndrumări, să ştiu ce să fac, îţi voi fi mulţămitor.
– Cum nu ? bucuros, frate, căci trebuie să ne-ajutăm unul pe altul. Despre stăpânul pot să-ţi spun că e foarte bun la inimă. Poţi să ştii că ce ţi-a făgăduit îţi şi dă. Grijeşte numai ce ceri. Are în o chilie mult aur, argint şi pietri scumpe, acele şi jumătate dacă le vei cere, ţi le va da. Eu însă-ţi zic alta. El are numai o fată, care e foarte frumoasă, cugeţi că e ruptă din soare, apoi de bună e ca o bucată de pâne albă. De câte ori vine cineva pe la el, o face şerpoaie şi-o bagă într-o lădiţă urâtă de lângă uşă, vrând s-o ascundă, ca nu cumva s-o ceară cineva, ş-apoi să rămână fără ea, căci îi este foarte dragă. Mai bine ţi-ar fi ţie dacă te-ai folosi de prilejul acesta şi-ai cere lădiţa, căci atunci fiindu-i tu ginere, toată blaga lui va fi a ta. Altminterelea fă ce vrei. Numai de una te rog: dacă nu vrei să mă asculţi, gândeşte-te că eu ţi-am vrut binele şi să nu mă spui la Vizor, craiul şerpilor, că ce ţi-am descoperit, căci atunci e capăt de mine.
– Îţi mulţămesc de sfatul ce mi l-ai dat şi voi cerca să văd dacă-mi dă lădiţa, de care-mi pomenişi, zise Petru.

– De bună seamă ţi-o dă, dacă vei zice că altceva nu primeşti.

Învăţat de porcar, plecă Petru cătră locul arătat, până ajunse la o groapă în pământ. Aici nu ştia ce să facă, să se lase în jos sau să aştepte până va veni şarpele sus ! Nu trebui să aştepte mult, căci şarpele auzind ceva paşi streini, îşi ridică capul sus şi zise:

– Intră, păcurarule, fără nici o frică !

Atunci se slobozi înlăuntru şi intră în o casă foarte frumoasă. De aci îl duse şarpele în o altă casă, plină cu aur, argint, diamanturi şi alte pietri scumpe, pe care le arătă una câte una, apoi când gătă zise:

– Vezi, dragul meu, câtă blagă am eu. Cere cât pofteşti, căci pentru binefacerea ta nu-mi pare rău după ele. Ce-ţi trebuie ? aur, argint, diamant, ori alte pietri scumpe ? Sau vrei să-ţi dau din toate câte ceva, ca să te fac de acum înainte avut ?

– Ba eu nu poftesc de aceste, îi răspunse Petru. De bogăţie n-am trebuinţă, căci până am aceste două mâini nu mi-e frică de sărăcie. Te rog însă să-mi dai lădiţa aceasta mică de după uşă, căci de când am intrat aici ochii tot pe ea i-am ţinut.

– Ce vrei tu să faci cu aceea lădiţă ? zise şarpele plin de mirare, nu-i poţi lua tu nici un folos. Am găsit-o eu de mult şi-am pus-o aici. Ia tu mai bine ce-ţi dau eu, ca să fii fericit pe toată viaţa ta !

– Dacă nu-mi dai lădiţa aceea, atunci nu primesc nimic.

– Ia priveşte ce e aici, în lădiţă ! zise şarpele mânios, uită-te, că e un pui de şarpe. L-am găsit eu odată îngheţat pe cale şi l-am adus pentru ca să-l cresc.

– Tocmai pentru aceea te rog să mi-l dai mie, zise Petru, căci îl voi creşte eu, toată viaţa mea am dorit să am unul.

– Bine, eu îţi dau lădiţa, ia-o şi să fii sănătos.

Înainte de a pleca însă, îi aşternu masa şi-i puse de mâncare şi de băutură, dar de spus nu i-a spus că ce-i şarpele din lădiţă, cugetând că doar se va lăsa de cugetul de a lua lădiţa, dacă nu acum, de bună seamă mai târziu, când i se va urî cu şarpele.

Plecă păcurarul cu lădiţa, însă nu la stână, ci acasă, unde avea numai o mamă bătrână. Ce să caute el cu fata lui Vizor, craiul şerpilor, la stână ? Să i-o fure alţii ? Ba ! El merse acasă, să se facă gazdă de casă şi de nevastă.

Ajungând acasă, spuse mamei sale prin câte a umblat şi de ce n-a mai stat la stână. Ceru de mâncare şi pentru sine şi pentru şarpe. El, fiindcă era într-o miercuri, mâncă nişte castraveţi acri, iar şarpelui îi dete pe un taler lapte.

După ce mâncă şarpele tot laptele, se sculă din lădiţă, se dete de trei ori peste cap şi se făcu o nevastă frumoasă, care n-avea seamăn în lume. Nu era în altfel, decât chip îngeresc. Orişicine n-ar mai fi flămânzit, ba nu şi-ar fi adus aminte de foame nicicând uitându-se la ea.

Petru, cum o văzu, înmărmuri de frică, temându-se că-l va părăsi. În urmă prinse inimă şi zise:

– Nu cumva voieşti să mă laşi ?

– Ba nu te las, dragă Petre, zise ea venind la el şi sărutându-l, cum să te las ? Dumnezeu dacă mi-a rândui să fiu a ta, atunci voi fi şi cred că nu-ţi va părea rău că m-ai cerut de la tata.

Se îmbrăţişară şi se sărutară, ca doi noi căsătoriţi. Într-un târziu nevasta zise:

– Noa ! să ne mai lăsăm de jucate, să ne punem şi la lucrate. Iute aduse apă, făcu foc, spălă rufele, vasele, curăţi în casă; adecă făcu tot ce trebuie la o găzdoaie bună. Dar aşa de iute făcea, aşa de iute îi umbla pristenul, încât mama lui Petru n-avea timp să se mire îndestul, iar Petru sta înmărmurit, fără răsuflare, nesăturându-se de a se uita la ea.

Mai îndeseară făcu de cină, apoi mâncară, după aceea îşi mai petrecură, cum îşi petrec tinerii, mai târziu făcu patul, după aceea iar îmbrăcă pielea de şarpe şi se băgă în lădiţă.

Tot aşa se întâmplă în ziua a doua, a treia şi aşa mai departe, în timp de o săptămână.

Atunci bătrâna, mama lui Petru, se duse la moaşa ei şi zise:

– Uite moaşă, ce-i cu nevasta care o aduse feciorul, nu-i nevastă ca toate nevestele. De bărbată e bărbată ca focul şi nu-i pot băga altă vină, decât... şi-i spuse tot ce avu de spus.

– O, draga mea, răspunse moaşa, nu e lucru mare; se poate îndrepta. Ia ascultă cum: Du-te acasă, pune ţestul de copt mălai pe foc să se înfierbânte şi hurduie[2] vasele, ca să audă ea, că trebuie apă, iar când se va duce după apă, tu apucă pielea ei de şarpe şi-o aruncă în foc.

Aşa şi făcu baba. Se duse acasă, făcu foc bun, puse ţestul pe el, încât se roşi de fierbinţeală, apoi hurdui vasele dând semn că nu este apă în ele.

---

[2] *A hurdui*, a face zgomot. În cazul de faţă a lovi vasele, a le trânti cu zgomot.

Nevasta era în pielea de şarpe în lădiţă, că Petru nu era acasă, să-şi petreacă cu el. Cum auzi hurduitura, hop ! iute sări din lădiţă şi se duse după apă la fântână.

Gazda fântânii făcuse chiar un ospăţ, şi-atunci ţiganii erau cu ceterele în ocol şi cântau, iar unii flăcăi jucau. O cerură şi pe ea la joc şi se şi duse, dar numai la un singur joc, nemaivrând să rămână, căci ştia că acasă nu e apă.

Când ajunse însă acasă, dă să se îmbrace, dar nu-şi găseşte pielea. Întrebă pe mumă-sa.

Baba atunci zise:

– Să mă ierţi, draga mea, că eu n-am văzut, am măturat casa şi noi vinerea, când măturăm casele, trebuie să aruncăm gunoiul în foc, căci aşa e bine. Cum am făcut, cum n-am făcut, destul că din negrije am băgat şi pielea ta în foc; dar acum mai lasă-te şi fără piele de şarpe, căci n-ai lipsă de ea, destul eşti de frumoasă ca nevastă. Las' să se fălească Petrea al meu cu tine.

N-avu ce face nevasta lui Petru, căci ca o muiere cu minte ce era trebuia să se supună soacrei sale şi să nu cârtească contra ei.

Se mai puse la lucru până îndiseară, când veni bărbatul său.

Atunci merse în grădină şi începu a plânge, dar văzu că nici plânsul nu-i foloseşte nimic, plecă dar către locuinţa tată-său, şi-i spuse tată-său ce-a făcut soacră-sa cu pielea ei şi că acum nu se mai poate ascunde noaptea în lădiţă.

– N-am ce-ţi face, îi răspunse tată-său, aşa e soartea. Dacă Dumnezeu a orânduit să fii nevasta lui Petru, du-te la el şi ascultă de el şi de mumă-sa. Nu-ţi fie ruşine că e sărac, căci precum văd e copil harnic şi frumos. Haid ! să nici nu ştie că ai fost la mine. Altă dată puteţi veni amândoi.

Mângâiată, se duse acasă şi, întrebând-o Petru că unde a fost, ea răspunse:

– Am fost în grădină după porci, dar porcii au apucat la fugă şi aşa am întârziat atâta.

Dimineaţa, până a nu se face ziuă, veni poruncă de la «domni», să meargă la lucru, că era şi atunci iobăgie. Petru avu alte lucruri pe acasă, se duse nevasta lui la «domni», şi se puse în rând cu alţi lucrători, dar pe toţi îi întrecea, atât în isteţime, cât şi după buneţea lucrului.

Domnul, altcum «Spăhie» (Spăiie = Grundherr – domn de pământ, mare posesor de moşii), neîncetat se uitase la nevasta lui

Petru, care îi căzuse la inimă și-și puse în gând că orișicum să piardă pe Petru, iar nevasta apoi s-o ia el.

Seara, când fu gata lucrul, domnul zise:

– Nevasta lui Petru să vină încoace !

– Poruncește, Măria ta, aici sunt, răspunse ea.

– Spune-i lui Petru că mâne dimineața să fie aici în curte, ai înțeles ori ba ?

– Înțeles, și-i voi spune.

Când fu cealaltă zi pe la prânz, Petru era în curte.

– Știi, Petre, pentru ce te-am chemat ? îl întrebă Domnul.

– Știu de-mi vei spune, răspunse Petru.

– Ascultă dar ! Vezi colo înaintea casei mele două stoguri mari de grâu ?

– Văd, Măria ta.

– Până dimineață tot să fie îmblătit, fără ca să strici stogurile; grâul să fie tot grămadă în șură și tot din grâul acela pe mâne la prânz să mânânc pită; m-ai înțeles măi ?

– Te-am înțeles, dar e cu neputință să și fac ceea ce-mi poruncești.

– Cu putință ori cu neputință, asta e treaba ta; dacă vei împlini bine de bine, dacă nu, capul nu-ți va sta unde-ți stă acum, ci sub picioarele mele. Acum cară-te !

Petru ieși și plângând veni până acasă, unde se trânti supărat pe un pat. Nevastă-sa, văzându-l supărat veni la el și-l întrebă:

– Ce ți-a zis domnul ?

Atunci tot plângând spuse:

– Iacă rămâi fără mine.

– Cum ? îl întrebă ea din nou îngrijată.

– Iacă cum și iacă cum; și-i spuse tot ce a vorbit cu domnul.

– Nu te teme de nimic, Petre, îi zise ea, hai să mâncăm și să bem, căci te scapă tata de acolo.

Se puseră la mâncare și beutură până seara.

Atunci plecă Petru la socru-său.

– Ce-i, Petre ? îl întrebă acela văzându-l.

– E rău, tată, răspunse Petru supărat.

– Doar nu ți-e pe plac nevasta ?

– Ba ! aș păcătui de moarte dacă o aș învinui numai cât e negru sub unghie, sunt foarte mulțumit cu ea, ba sunt cel mai fericit între ceilalți oameni, dar alt năcaz mă mănâncă.

– Sunteți săraci ?

– Ba nu, suntem foarte mulţămiţi de cele ce ne-a dat Dumnezeu, numai sănătate mai cerem: lucrând cu mâinile noastre nu ni se dedă la averea nimănui, fie cât de mare.

– Spune-mi dar iute, ce-ţi este de eşti supărat ?

– Am dat de un mare năcaz. Domnul nostru ne-a chemat ieri la lucru, iar eu având alte cele pe acasă mi-am trimes nevasta, care când a venit seara de la lucru mi-a adus poruncă, ca să mă duc eu azi dimineaţă acolo.

– Şi nu te-ai dus ?

– Ba m-am dus, tată, şi mi-a poruncit, că până mâne dimineaţă stogurile lui cele mari de grâu să le îmblătesc, fără ca să sparg stogurile, grâul să-l fac grămadă, în şură, iar din el tot la noapte să-i şi coc pâne, să mănânce dimineaţă. Dacă i-am spus că nu voi putea împlini porunca, mi-a răspuns că aceea e treaba mea, numai dacă nu voi face ce mi-a poruncit nu-mi va sta capul unde-mi stă acum, ci sub picioarele lui.

– Numai atâta ?

– Numai.

– Pentru aceea eşti tu supărat ?

– Cum să nu fiu supărat, căci mi-e frică să nu pot împlini porunca şi atunci nevasta mea rămâne fără mine. Pentru aceea am venit să te rog să mă ajuţi, cum mă vei ajuta, să scap de pacostea aceasta, care chiar din senin veni peste capul meu.

– Voi cerca să văd.

– Da, fii bun, tată, scoate-mă, aibi milă de mine.

– Nu te teme nimic, că te scot eu; până atunci haid' să gustăm ceva de cină. Se puseră amândoi la cină, mâncară, beură şi-şi petrecură «domneşte». Când fură gata cu cina, Vizor ieşi afară şi pocni cu un biciu de foc în patru laturi ale lumii, la care atâţia zmei veniră câtă frunză şi iarbă. Tot veneau şi nu mai încetau. Într-un târziu, Vizor, craiul şerpilor zise:

– Unde sunt ceilalţi ?

– Vin toţi pe rând.

– Vedeţi pe omul acesta ?

– Vedem.

– Să mergeţi cu el unde vă va duce; acolo să vă faceţi toţi şoareci şi să scoateţi toate boabele de grâu din stogurile care vi le va arăta el, să le faceţi grămadă în şură, o parte din el să-l măcinaţi, să-l cerneţi

şi să-l faceţi pâne. Până s-a zări de ziuă tot să fie gata, căci de nu, capul nu vă stă unde-i acum, ci sub picioarele mele. Aţi auzit ?

– Auzit, drag stăpânul nostru.

– Mergeţi şi faceţi ce v-am zis.

Merseră cu toţii la stogurile domnului, se făcură toţi şoareci, dar atâţia şoareci erau, încât din nouă stoguri mari abia s-a ajuns la fiecare câte o boabă de grâu. Făcură un mare vrav de grâu în şură, unii au măcinat, au cernut şi copt, aşa că după miezul nopţei pânea a fost gata, când le-a spus Petru zmeilor să meargă acasă.

Dimineaţa, când răsări soarele, Petru se duse «în sus» cu pânea coaptă. Plin de bucurie, cum era, fiindcă Domnul nu s-a fost sculat încă, l-a sculat el, i-a dat pânea şi i-a arătat vravul de grâu în şură şi stogurile nesparte.

– Bine, Petre, îi răspunse domnul, eşti copil harnic, pentru aceea eşti vrednic de oareceva. Ian strigă servitorii mei să vină.

Petru îi chemă şi veniră vreo zece servitori, neştiind ce poruncă nouă au să capete.

– Petru acesta e om vrednic, începu domnul.

– E vrednic, Măria ta; căci am văzut ce-a lucrat.

– Ascultaţi ! e om vrednic şi pentru lucrul ce-a făcut astă-noapte să-i daţi douăzeci şi cinci de nuiele. Iată aici, să văd !

Miraţi de astă straşnică poruncă, nu ştiau ce să facă, ci se uitau unul la altul. Mai tare se mira însă Petru, căci el avea să primească acea răsplată.

Văzând servitorii că domnul nu-şi schimbă gândul, n-avură ce face, ci puseră pe laviţă pe Petru, iar unu cu o nuia, de care era plină curtea, îi dete lui Petru douăzeci şi cinci.

«Aceste fură bune pe nimica», gândi Petru, sculându-se de pe laviţă.

– Acum voi căraţi-vă afară la lucru vostru ! zise domnul către servitori.

După ce plecară servitorii, Domnul zise către Petru:

– Petre, aş mai avea un pic de lucru cu tine.

– Porunceşte, Măria ta.

– Aş mai avea lipsă să-mi ajuţi la un lucru.

– Bucuros, Măria ta; eu slugă plecată voi ajuta cât voi putea.

– Vezi tu codrul acela ? zise arătându-i o pădure mare.

– Văd, Măria ta.

– Până mâne dimineaţă acel codru să fie tăiat, lemnele puse toate grămadă, rădăcinile scoase, pământul să fie arat, plantat cu viţă de

vie, dar aşa că mâne dimineaţă să-mi aduci struguri pe un tăier, să mănânc, m-ai înţeles ?

– Înţeles, Măria ta, numai mi-e frică că nu voi putea îndeplini ce-mi porunceşti în aşa timp.

– Aceea e treaba ta, însă dacă vei împlini până mâne dimineaţă, bine de bine, dacă nu capul nu-ţi va sta unde-ţi stă acum, ci sub picioarele mele. Ai auzit ?

– Auzit, Măria ta.

– Acum cară-te.

Ieşind afară se gândi la porunca pe care o căpătase şi-o află mai grea de împlinit. Se gândi şi la aceea, că oare socru-său mai vrea sau mai poate să-l ajute. Apoi îi mai veni în minte şi răsplata cea «dreaptă», ce o primi pentru împlinirea poruncei de ieri.

Supărat până la inimă merse acasă, dar nu ştiu cum merse, nu văzu cu cine se întâlni, ci ajungând acasă se puse pe un plâns amar.

Muierea îi era la apă cu rufele; când veni, văzându-l supărat, se duse la el şi-l întrebă:

– Ce ţi-e dragă, de eşti supărat iară ?

– Oh ! Lasă-mă, căci acum chiar rămâi fără mine.

– Cum ? poate n-a putut tata să-ţi ajute ? îl întrebă îngrijată.

– Ba mi-a ajutat, numai ian ascultă ce poruncă mi-a mai dat. Şi îi spuse adecă cum a umblat pe la tătăl-său, cum a împlinit porunca, ce răsplată «dreaptă» a primit şi ce poruncă nouă i-a mai dat. Precum văd eu, acela cu orişice modru vrea să-mi pună capul, încheie Petru, plin de amărăciune.

– Nu fi supărat, Petre dragă, că tata şi de acolo te scoate; apoi cu ce te răsplăteşte, doar este Dumnezeu în cer, ca să i-o răsplătească lui. Haid' să mâncăm şi să bem, până îndeseară, când iar vei merge la tata, să te scoată din primejdie şi năcaz, cum te-a scos şi azi.

Mâncară, beură şi-şi petrecură cum îşi petrece omul, când se simte scuturat de vreun năcaz.

Când se înmurgi, plecă la socru-său.

– Bună seara, tată ! zise întrând în casă.

– Să ai noroc, dar cum de vii aşa de târziu, parcă iar eşti supărat ? Cum, nu i-a plăcut la Domnul tău cum ai împlinit porunca ?

– Ba a fost îndestulit, mi-a şi plătit bine lucru.

– Cu ce ?

– Cu douăzeci şi cinci de nuiele.

– Prea bine, se vede că e om foarte darnic. Pentru acestea eşti supărat ?

– Ba, pentru asta nu sunt supărat. Asta a fost şi a trecut, dar acum mi-a dat alta de cap.

– Care ?

– Mi-a dat o poruncă de împlinit. Mi-a spus că codrul acela până dimineaţă să fie tăiat, lemnele aşezate grămadă, rădăcinile scoase, pământul arat, sădit cu viţă de vie, dar aşa că pe mâne dimineaţă să-i duc struguri pe tăier. Când i-am spus că această poruncă e mai grea de împlinit ca cea de ieri, mi-a răspuns că asta nu e treaba lui, numai eu să ştiu că dacă o voi împlini, bine de bine, dacă nu, nu-mi va sta capul unde-mi stă acum, ci sub picioarele lui. Pentru aceea am venit şi azi să mă rog de dumneata, fii bun şi mă scoate şi din năcazul acesta, precum m-ai scos din cel de ieri.

– Nu te teme de nimic, dragul tatii, că te scot; până atunci haid' să bem, apoi să gustăm ceva de cină.

Se puseră amândoi la cină, beură şi mâncară cumsecade.

Când gătară cu cina, Vizor ieşi afară şi pocni cu un biciu de foc în patru părţi ale lumii; atâţi zmei veniră încât nu i-ar fi putut nimeni cuprinde cu ochii; erau mai mulţi ca în seara trecută.

– Aici sunteţi toţi ? – întrebă craiul şerpilor.

– Ba chiar toţi nu, dar vin şi ceilalţi pe rând.

– Vedeţi iar pe omul acesta ?

– Vedem.

– Să mergeţi cu el unde vă va duce, iar codrul pe care vi-l va arăta să-l tăiaţi, lemnele să le tăiaţi, să le aşezaţi grămadă, rădăcinile să le scoateţi, pământul să-l araţi şi să-l plantaţi cu viţă, de unde veţi afla mai bună. Aveţi grijă însă ca pe mâine dimineaţă strugurii să fie copţi, să se poată folosi omul acesta de ei. Aţi auzit şi m-aţi înţeles ?

– Auzit şi înţeles, drag stăpânul nostru.

Ca din pământ scoaseră unii săpoaie, alţii ferestraie şi toate uneltele de care aveau lipsă şi plecară către codrul arătat de Petru. Ajungând acolo, unii s-au pus la tăiat de lemne, alţii la grămădit, alţii la scos de rădăcini, alţii la săpat, alţii s-au dus după viţă de vie, şi ei ştiu de unde au adus atâta cât au plantat tot codrul; după aceea s-au pus cu toţi a sufla peste struguri, aşa că după ce trecu de miezul nopţii strugurii erau copţi, apoi toţi s-au dus la ale lor.

Când se făcu de ziuă, Petru culese pe un tăier struguri şi plecă cu ei la Domnul, pe care, fiindcă dormea, iară l-a sculat din somn, însă

nici acum nu fu mai norocos decât mai-nainte, căci drept răsplată acum capătă, nu douăzeci și cinci, ci de două ori atâta, adică cincizeci de nuiele îndesate.

Ca o slugă plecată le suferi și aceste, cu toate că e cam greu a suferi atâtea deodată. Așa e însă românul; el sufere până poate; mai bine sufere el, decât să-și piarză chibzuiala, căci vai atunci de acela care face ca românul să-și iasă din sărite. Aceasta o simțea Petru și ca om chibzuit se mai lăsă de astă dată.

După ce se petrecură aceste, Domnul zise:

– Încă o poruncă mai am a-ți da ca s-o împlinești, Petre !

Tatăl meu a murit, când eram de zece ani, eu acum sunt de șaptezeci și opt de ani ! L-am înmormântat cu o coroană de aur și alte pietri scumpe pe cap; acum am căutat în mormânt după acea coroană, dar n-am aflat-o, de bună seamă o a fi dus în cealaltă lume cu suflet cu tot, însă acea coroană este foarte scumpă, deci mi-ar trebui mie, ca să nu se stingă pe nimic. Să te duci tu după ea și să mi-o aduci iar la mâna mea.

– Apoi cum voi putea eu să mă duc pe cealaltă lume cu trupul ? întrebă Petru: pe unde să mă duc, încătrău să plec și de unde-l voi putea cunoaște pe tata Măriei tale, ca să cer coroana ? Se vede că Măria ta ți-ai pus de gând să mă pierzi cu orice preț, continuă Petru pierzându-și răbdarea.

– Eu te țin pe tine pe lume ! se răsti Domnul spre el, din binele meu mânci și bei, din mila mea ești pe pământ, din bunețea mea trăiești, așadară unde te mân, de te-aș mâna în al nouăzeci și nouălea cer, tu trebuie să te duci, ori mai multe nu-s. Iată-ți spun: dacă nu-mi aduci coroana în restimp de douăzeci și patru de ceasuri, capul nu-ți va sta unde-ți stă acum, ci sub picioarele mele, fără coroană să nu te văd în ținuturile mele, căci atunci e vai de tine, m-ai înțeles ? !

Petru iar tăcu.

– Cară-te, gozul pământului ce ești, și te ține de ce ți-am zis.

Abia se putu trage acasă de năcaz, căci știa el bine acum că din asta nu va mai putea nici socru-său să-l scoată. Când ajunse acasă se lăsă pe scaun supărat și-ncepu a plânge, dar așa plângea, mai rău ca un copil de un an, încât îți era mai mare mila de el. Plângea și-și smulgea părul de pe cap. Nevastă-sa era în vecini cu soacră-sa cu tot, urzea pânză și când auzi plânsul și vaietul acasă, gândi că cine știe ce se va fi întâmplat; deci alergă în graba mare să vadă ce e. Intrând în

casă, cum o văzu Petru se ridică de pe scaun, o îmbrăţişă de după cap şi astfel începu a plânge.

Nevastă-sa, temându-se de altceva, începu şi ea a plânge şi plânseră amândoi un timp bunişor, în urmă îl întrebă:

– Ce te-a ajuns, dragă Petre ? spune-mi să ştiu, că mi se rupe inima.

– Rău, dragă, de tot rău, ba mai rău decât aşa nu poate să fie.

– Şi eu văd că e rău, căci când plângi bine nu poate fi, dar spune-mi iute de ce.

– Acum chiar rămâni de mine, dragă nevasta mea... Mai mult nu putu zice, căci se înecă de un plâns amar.

– Mai prinde, Petre dragă, şi vorbeşte, doar dacă n-o fi aşa de rău, cum îţi închipuieşti tu şi cum ţi-ai închipuit şi mai-nainte.

– Mi-a dat Domnul o poruncă, zise el, care văd bine că n-o pot împlini, iar dacă n-o pot împlini capul nu-mi va sta unde-mi stă acum, ci sub picioarele lui, sau să mă pustuiesc[3] din ţinuturile acestea, căci atunci e vai de mine.

– Ce poruncă ţi-a dat, de ţi se pare aşa de grea de-mplinit ?

– Mi-a poruncit să aduc din cealaltă lume coroana tatălui său, care a murit acum şasezeci şi opt de ani. Cum pot eu să mă duc în cealaltă lume şi cum voi putea cunoaşte pe tatăl lui, ca să-i cer coroana ? Apoi cine ştie, are ori ba coroana, şi dacă o are, voi-va să mi-o dea ?

– Asta-i toată porunca ?

– Asta, şi-i destul pentru un om ca mine.

– Nu te teme, Petre, că tata cum te-a scos din cele două năcazuri de mai-nainte, şi din acesta te va scoate.

– Putea-mă-va oare ?

– Cum să nu te poată ! Hai să mâncăm, să bem şi să ne petrecem până deseară; atunci te vei duce iar la tata să-l rogi să te ajute.

Bine ! Se puseră şi-şi petrecură până înmurgi bine, atunci Petru se sculă, plecă şi se duse la socru-său Vizor, craiul şerpilor.

– Bună seara, tată, zise Petru intrând.

– Bună să-ţi fie inima. Bine că venişi. Ian şezi aici pe scaun. Ce-ţi mai face nevasta ? Pentru ce n-a venit şi ea ?

– Ea face bine, că-i sănătoasă. N-a putut veni, căci şi eu am venit într-o treabă mare. E rău...

---

[3] *A pustui*, a (se) pribegi.

– Cum ? Iar e rău ? Nu i-a plăcut la domnu-tău cum ai împlinit porunca ce ţi-a dat-o ?

– Ba i-a plăcut. A trebuit să-i placă, căci a fost bine de tot, dar eu nu ştiu ce are cu mine. Acela vrea cu orice preţ să-mi vadă capul tăiat şi pus sub picioarele lui. În loc să-mi dea pace, că i-am fost aşa slugarnic, acum mi-a dat cincizeci de nuiele.

– Şi tu astea le-ai ţinut ?

– Ce aveam să fac ? Le-am răbdat, că doar n-o să mă prind cu el.

– Asta e răul de care vorbişi înainte ?

– Ba ăsta nu-i. Altu-i mai mare. Mi-a dat o altă poruncă de împlinit, care, zău, numai aşa o pot împlini, dacă vei face bine să-mi ajuţi şi acum. Deci te rog, fii bun, stă-mi şi acum întru ajutor.

– Ce poruncă ţi-a dat ?

– Mi-a poruncit să-i aduc din cealaltă lume coroana lui tătâne-său, care a murit acum şasezeci şi opt de ani, căci dacă nu, capul nu-mi va sta unde-mi stă acum, ci sub picioarele lui; ori să nu mă mai vază, că va fi rău de mine.

– Şi dacă o vei aduce ?

– Atunci nu va fi nimic, ori că-mi va da o sută de nuiele, după rândul început, dacă mă voi lăsa, ceea ce nu cred, căci mă voi opinti să le arăt eu pe cine chinuieşte el în harul domnului, apoi ori scap, ori fac o vrajbă şi îngălmăceală, de se miră toată lumea de el.

– Te ajut eu, Petre, te ajut să scapi şi acuma cu porunca domnu-tău şi nu te voi mai lăsa să te bată slujitorii lui şi să te facă de ruşine, căci oricum eşti copilul meu şi-mi eşti drag. Haida să ne punem să gustăm ceva de cină.

Se puseră la masă şi gustară, dar gustară bine, căci se săturară, de mâncare şi de beutură, adecă îşi petrecură cum îşi petrec oamenii, când sunt în voie bună, sau când scapă din năcazuri.

După cină, luă Vizor, craiul şerpilor, un căpăstru şi un vătrar, le dete lui Petru şi zise:

– Na-le, Petre, acestea, du-te cu ele la stava mea de cai, pe unde ai trecut tu întâia oară, când ai venit la mine, caută calul care e mai slab, dară ai grijă bine, că numai unul e bun de ce-ţi trebuie: arată-i căpăstrul, căci singur va veni la tine. Aruncă-i căpăstrul în cap şi-l prinde cu acesta pe care ţi-l dau eu şi te suie pe spatele lui. Să laşi după el unde te va duce, căci el ştie calea, apoi atunci când va ajunge la o groapă, va sta, atunci tu să te cobori de pe el şi să-l loveşti cu vătrarul acesta în frunte, căci el se va face un stan de piatră. După

aceea, intri în groapă, şi mergând puţintel te vei afla în cealaltă lume; ai grijă însă, să nu uiţi nimic din ce-i vedea, căci tatăl domnului tău, pe care ţi-l va arăta oarecineva de pe acolo, te va întreba de tot ce-ai văzut; altmintrelea acelea îţi vor fi de folos în viaţă. Dacă îţi va da coroana, vei ieşi afară pe calea cunoscută şi, ajungând la cal, îl vei lovi iar cu vătrarul în frunte, de care va învia, te vei sui pe el şi apoi te vei abate pe la mine. M-ai înţeles ?

– Înţeles !

– Dar să nu uiţi ce ţi-am spus !

– Nu voi uita !

– Acum du-te !

Aşa şi făcu.

Luă căpăstrul, se duse la stava de cai şi încălecă pe cal, care era mai slab decât toţi caii din acea stavă. Calul şi plecă cu el şi ajunse la o groapă. Acolo se scobori de pe cal, îl lovi cu vătrarul în frunte, de care lovitură într-o clipită se prefăcu într-un stan de piatră, iar el se scobori în groapă şi intră în cealaltă lume. Griji însă bine de sfatul dat de socru-său, ca să nu uite nimic din ceea ce va vedea.

Adecă ce văzu ?

Tot lucruri de care mult se minună.

Mai întâi trecu pe lângă un om acoperit cu nouăzeci şi nouă de ţoluri, toate nouă nouţe, şi totuşi murea de frig.

Mergând mai departe, văzu un om acoperit cu un ţol de tot rupt şi subţire, iar pe el ploua cu zăpadă şi totuşi îi era cald.

Trecând pe lângă aceştia, nu departe vede un alt om, aşezat cu spatele pe pământ, pe care doi servitori cu un sucitor îl îndopau cu mâncarea, ca pe o gâscă, şi totuşi se văieta că e flămând.

În alt loc văzu un om slab de tot ca o lespede şi mânjit cu smoală, pe care alţi doi servitori îl jupuiau şi iar îi trăgeau pielea pe el.

Mergând mai înainte, văzu un om cufundat într-un lac până la grumazi, pe care, când se încerca să iasă, îl lovea un berbece cu capul în frunte, încât iar cădea în lac.

Trecând de aci, văzu un bolnav zăcând în pat şi tot strigând după ajutor, dar nu venea nimeni.

Mai încolo văzu un om spânzurat de limbă.

În alt loc văzu un om legat de mâni şi de picioare, şi la mâni trăgeau câte doi boi, acum într-o parte, acum într-alta.

Nu departe de la acesta îi veni înainte un păzitor, care îl întrebă:

– Ce cauţi pe aici, pământeanule ?

– Caut pe Mărita sa, Domnul cel bătrân, din satul nostru.
– Ce ai cu el ?
– M-a trimes Măria sa, Domnul cel tânăr, să-i aduc coroana.
– Te du pe aici încolo, căci tocmai acum bea apă dintr-un izvor, vezi-l acolo ?
– Văd.
Se duse Petru şi când fu înaintea lui, îi sărută mâna şi-i spuse din ce pricină a venit.
– I-o dau dară, zise, şi aşa numai asta am adus-o de la el, i-o dau ca să mă limpezesc şi de asta.
Zicând aceste, luă coroana de pe cap şi o puse în mânile lui Petru. Apoi iar zise:
– Acum spune-mi, Petru, ce-ai văzut aici în lumea noastră ?
– O, Măria ta, că multe am văzut.
– Ce ?
– Întâi am văzut un om acoperit cu nouăzeci şi nouă de ţoluri, toate nouă-nouţe şi totuşi îngheţa de frig.
– Ştii, Petre, ce însemnează aceasta ?
– Ba nu ştiu.
– Ascultă dară să-ţi spun. Fiecare om până trăieşte pe pământul vostru păcătuieşte, iar când păcătuieşte, calcă legea lui Dumnezeu. Păcatul poate fi mai uşor sau mai greu, după cum e şi fapta. Dumnezeu nu lasă nici un păcat nepedepsit, numai atunci când omul cunoscându-şi greşala sa se-ntoarce cu inima curată. Apoi unele păcate sunt mari, pentru că le vedem şi noi mari. Dar mai sunt unele păcate care nouă nu ni se par mari şi tot sunt mari. Omul acela, pe care l-ai văzut întâia oară, pentru aceea tremură de frig, sub nouăzeci şi nouă de ţoluri, toate nouă-nouţă, căci el când a fost pe pământ nu le-a dat nici un veştmânt săracilor de pomană. El n-a făcut ceea ce ar fi trebuit să facă şi pentru aceea se pedepseşte. Asta nu se vede aşa păcat mare, dar totuşi e mare. Altul iar face ceea ce nu trebuie să facă; acesta iar e mare păcat. Ce-ai mai văzut ?
– Am văzut un om acoperit cu un ţol de tot subţire şi rupt, şi totuşi asuda de cald.
– Vezi, Petre, acela le-a făcut săracilor vestminte de pomană. Ce ai mai văzut ?
– Am văzut un om cu spatele la pământ, pe care îl îndopau alţi doi oameni cu sucitorul, şi totuşi striga că moare de foame.

– Vezi, Petre, aşa se pedepsesc oamenii cei lacomi la mâncări şi beuturi. Ce ai mai văzut ?

– Într-un loc am văzut un om de tot slab ca o lespede, şi mânjit peste tot trupul cu smoală, pe care tot îl jupuiau şi iar trăgeau pielea pe el. Asta ce va să însemneze ?

– Vezi, Petre, nu înţelegi ce însemnează, cu toate că e uşor de înţeles. Asta e pedeapsa oamenilor doritori de plăceri trupeşti. Trupul e slab, că şi l-a slăbit el, e negru pentru că l-a înnegrit sufletul, pe care l-a fost mânjit el cu atâtea spurcăciuni, iar pe lângă aceea mai capătă ca pedeapsă aceea ce ai văzut. Ce-ai mai văzut ?

– Am văzut un om cufundat într-un lac, pe care, când încerca să iasă, îl lovea un berbece în frunte, încât iar cădea în lac.

– Omul acela, Petre, cât a trăit a tot înşelat, şi acum vezi cu ce se pedepseşte ! Ce-ai mai văzut ?

– Am văzut un om spânzurat de limbă.

– Vezi, Petre, acela a înjurat pe Dumnezeu şi pe alţi oameni, iar acum se pedepseşte după cum i se cuvine. Ce-ai mai văzut ?

– Am văzut într-un loc un om legat de mâni şi de picioare cu un lanţ mare şi gros, iar de lanţ la mâni şi la picioare trăgeau câte o pereche de boi.

– Acela, Petre, pentru aceea se pedepseşte aşa, căci în lume a jurat pe strâmbătate. Dară ce-ai mai văzut ?

– N-am mai văzut nimic.

– N-ai mai văzut că nu te-ai dus mai încolo. Dară să vezi altele te-ai îngrozi; te grijeşte dară să nu ajungi şi tu pe aici. Dar feciorul meu ce mai face ?

– Face bine, că-i sănătos.

– Cum o mai duceţi laolaltă ?

– Rău de tot, că m-a bătut de două ori pe nedreptul.

– Atunci e rău de tot; mă tem că şi el va ajunge pe aici pe undeva. Te du, Petre, du-i coroana şi mai iartă şi tu cât poţi.

Petru nu mai zăbovi mult, ci se duse până la gaură, ieşi afară, se sui pe cal şi-l lovi cu vătrarul în frunte, apoi într-o clipită ajunse la socrul său Vizor, craiul şerpilor.

– Cum, Petre, aduci coroana ?

– O aduc şi-ţi mulţămesc de ajutor.

– Bucuros, Petre; acum du-te şi i-o dă, să nu-ţi bage de vină.

– De dus i-o duc, numai ştiu de bună seamă că acuma îmi dă o sută de nuiele, dară acum nu mă las.

– Bine că mi-ai adus aminte; stăi să-ţi dau o puşculiţă cu apă, şi când vor vrea să-ţi facă ceva, stropeşte-i cu apă şi îndată se vor face stane de piatră.

Plin de bucurie luă Petre puşculiţa, o băgă sub şerpar şi plecă.

Când ajunse Petru cu coroana acasă şi-o dete Domnului, acela iar chemă toţi servitorii şi le porunci să-i dea lui Petru o sută de nuiele. Atunci Petru scoase puşculiţa şi-i stropi pe toţi cu apă, încât într-o clipită toţi, cu Domnul cu tot, s-au făcut stane de piatră.

Văzând asta Petru, îşi aduse aminte de aceea ce a văzut în cealaltă lume şi se cutremură. Deci se duse iar la socru-său, ca să-i dea ceva, ca să-i învie iarăşi.

Zărindu-l, socru-său îi zise:

– Ce-i, Petre ?

– E rău, tată.

– Cum ?

– Mi-e frică de păcat.

– Nu te teme, Petre; aşa li s-a cuvenit lor; aceea le-a fost răsplata. Du-te acasă, ia-ţi nevasta şi pe mumă-ta şi mergeţi de locuiţi în curţile domnul tău, şi moşteneşte tot ce-a avut el.

S-a dus Petru şi aşa a făcut. Iar acum, de nu va fi murit, nu-i om bogat ca el pe lume.

Comunicată de N. Trâmbiţoniu, înv. în Ulpia-Traiană (Grădişte)

TĂMÂIA DRACULUI

Mulţi oameni şi-au bătut capul că de ce-i zic tutunului „tămâia dracului", şi dacă-i tămâia dracului, de ce-l folosesc oamenii cari se zic a fi ai lui Dumnezeu. Dar nimeni nu ştia spune nimica despre aceste lucruri până ce odată învie un om din morţi, apoi acela ne spuse din fir în păr, precum voiesc să vă spun şi eu d-voastră. Cui i s-ar părea că nu mint destul de bine, ori de nu ştie nici ca mine, lasă-mă s-o mint eu, dacă am început-o.

Zice că odată a murit un om, dară murise de tot, cum e data, şi l-au aşezat în sălaş, şi-l gătau de a-l trimete pe cealaltă lume. Şi-l

priveghează o zi şi o noapte, şi iar o zi şi iar o noapte, adecă îl priveghează două zile şi două nopţi, iar a treia zi îi făcură groapa. Groapă afundă i-au făcut, că era gazdă omul, afundă şi largă, cât de-a dragu să intri în ea. Dară mortul naibii ce se gândeşte, ce nu se gândeşte, că se trezeşte până ce nu-l îngroapă, în ziua când era să-l îngroape. Văzând priveghetorii scularea mortului cu pânza pe obraz, o tuliră care încătrău şi mortul rămase singur-singurel în casă. Neamurile şi muierea mortului s-au dus drept la preotul să-i vestească despre învierea mortului şi să-l roage să vină să-i cetească ceva, doar va muri mai bine.

Şi se ia popa meu cu muierea mortului, îşi aprinde pipa, îşi ia ceaslovul şi patrahirul subsuoară şi merg către casa mortului, mergând ghivănind (cum zic bănăţenii), adecă povestind (cum zicem noi). Când întră popa înlăuntru cu pipa aprinsă slobozind fumuri ca un turc, îl zăreşte mortul şi începe la el: „Afară, satană, nu mă afuma cu tămâia dracului !"

Şi popa se supără şi ieşi zicând:

– Ducă-mă, că între nebuni doară n-oi sta, dar şi tu vei merge acuş, că multe nu mai ai, n-ai mai înviat tu să trăieşti, ci să spui o minciună, două şi să adormi somnul cel de veci ! Aşa a zis popa când s-a dus.

Iară după ce s-a dus popa, au întrebat oamenii pe cel înviat din morţi că de ce a zis că popa îl afumă cu tămâia dracului. Iar el a răspuns:

– D-apoi cum să zic, că doară tutunul nu e altceva decât tămâia dracului !

– Cum să fie tămâia dracului ? doară e buruiană ca toate buruienile !

– Dacă sunteţi proşti şi nu ştiţi cum e tutunul tămâia dracului, iată să vă spun eu, dară băgaţi de seamă, nu mă îngăimăciţi, lăsaţi-mă să o mint cumsecade !

Apoi începu cel înviat din morţi:

– Era odată un sihastru sfânt, cucernic şi evlavios, toată viaţa ş-o petrecuse cetind în cărţile cele sfinte, în coate şi în genunchi. Mamonul[1] supusese toată lumea, dară de sihastrul acela nu s-a putut apropia, pe el nu l-a putut supune. Ţinut-au drept aceea dracii sobor, cum ar putea supune şi pe cucernicul părinte. Şi a ieşit din sobor aşa,

[1] *Mamon*, drac.

că cel mai mişel dintre draci să fie îndatorat a seduce pe sfântul părinte. Şi merge dracul cel mai isteţ aţă la mănăstirea sfântului părinte şi acolo se dă peste cap şi se face o fată frumoasă şi intră înlăuntru la călugăr.

– Bună seara, cinstite părinte !

– Bună seara, dar ce vânturi te poartă prin locurile acestea secrete ?

– D-apoi, cinstite părinte, am rătăcit şi nu ştiu unde să merg peste noapte, fii bun şi lasă-mă să rămân la d-ta.

– Bucuros, zice călugărul şi prinde a ceti mai departe în cărţile sale. Şi ceteşte şi ceteşte, dară aşa de la inimă ceteşte, de nici n-auzea cum se văieta fata şi striga:

– Iartă-mă, părinte, lasă-mă să merg, că în veci nu mă mai apropiu de d-ta. Dar părintele era cufundat în cetire şi nu-i auzea glasul. A tot cetit până în zori de zi, atunci s-a uitat îndărăt peste umăr şi a văzut o cioară bătându-se cu moartea, şi iar a cetit până colo cătră prânz; atunci iar s-a uitat peste umăr îndărăt şi văzu că cioara murise. Deci o ia şi o aruncă într-un copaciu din dosul mănăstirei; şi cum o aruncă, cum se opreşte acolo.

Dracii aşteaptă o zi, două, trei..., dar pace, ortacul lor nu se mai întoarce. Atunci zise mamonul cel mare: – Spusu-v-am să nu vă prindeţi în sâmbră cu călugărul cela ? Acum să văd care va merge să afle despre ortacul nostru cel mai isteţ şi mai cutezător ! Nimeni nu cuteza să meargă în aretul mănăstirei, dar mamonul alege şapte drăculeţi cu pinteni şi le zice: „– Să mergeţi aţă la mănăstire şi să vă scăpaţi ortacul de chinuri.“ Şi s-au pornit dracii toţi şapte, fireşte cam cu frica în spinare, dar totuşi s-au dus de frică bucuros. Când se apropiară de mănăstire, le veni încă din depărtare miros de drac. Şi căutară până aflară cioara în arbore, dar nu cutezară să pună mâna pe ea, deşi era mai putredă. Penele îi căzuseră şi din ele crescuseră acolo, unde căzuseră, nescari buruieni cu frunze late ca palma şi cu miros de drac. Şi le adulmecară dracii şi le puseră numele tutun, că aşa fusese numele dracului care se făcuse fată şi din fată cioară, din penele căreia crescuse apoi buruiana aceea cu miros de drac.

Dracii se sfătuiră cum să folosească ei buruiana aceea, care e din fratele lor crescută. Deci se hotărâră să o usce, apoi uscată să o aprinză şi fumul să-l bea mama dracului celui mort, a lui Tutun, era numită Pâca; ea era foarte supărată pentru feciorul ei şi plângea. Soborul drăcesc a hotărât că întru cinstea acestei mame supărate să se facă ulcica în care va arde tutunul. Aşa au făcut pipa, adecă

luleaua. Aşa a poruncit că dracii, cari vor ţinea ţeava pipei în gură, când vor fuma să zică tot: pî ! pî ! pî !, adecă: Pâcă, nu fi supărată !

Şi toate s-au întâmplat la fel; fiece drac şi-a făcut câte o pipă de lut, i-au pus câte o vergea de soc, şi umplându-le de tutun şi dându-le foc, începură a strânge din buze şi a face: pî ! pî ! pî ! Iară Pâca începu a-şi pierde jalea din ce în ce, până în urmă luă şi ea o pipă de la un drăculeţ, care avea două şi pipă şi dânsa, să-i treacă de necaz.

După ce mângâiară pe baba, ţinură dracii alt sobor, ce să facă cu cioara din copaciu. Şi soborul hotărî că din ea să facă numaidecât un ţigan. Şi s-au dus vreo şapte-opt draci şi au furat cioara din copaciu, aşa fără pene cum era, şi-au făcut din ea un ţigan. Acela, cum şi-a deschis ochii, a strigat: „Măi, care mi-aţi luat pipa ?“ Şi mult se bucurară dracii văzând că ţiganul n-are altă poftă mai mare. Acum ştiţi de ce ţiganii sunt aşa mari pipători ? Şi de ce le zice lor cioară ? Dar iar tăceţi, că nu-i gata !

Ei, dar dracii numai cu atâta nu erau mulţămiţi, ci voiră ca buruiana cea crescută chiar din sângele lor să se lăţească în toată lumea, să o folosească toţi oamenii, nu numai ei, adecă dracii şi ţiganii. Aceasta era însă un lucru greu, dar în urma urmelor tot au izbutit.

Era adecă pe vremile acelea un împărat foarte puternic şi bogat, şi el avea numai o fată. Fata aceea era foarte frumoasă, dar fiind pleşugă (pilegă), adecă cu capul gol ca o curcubetă, n-o putea vedea tatăl său în ochi. Odată împăratul a făcut un ospăţ mare, la care a chemat pe toţi craii şi împăraţii vecini. Dar când s-a apropiat ziua ospăţului celui mare şi-a chemat fata înainte şi i-a zis:

– Ia-ţi merinde şi bani, câţi vei putea duce în spate şi te du de la casa mea, dar te du şi dusă să fii, până vei avea păr pe cap, cum au alte fete de vârsta ta. Fără păr pe cap să nu te mai văd ! Aşa i-a poruncit tatăl său, împăratul, iar fata început-a a plânge, a se văieta, că ea nu-i de vină, că şi ea ar vrea să aibă păr, dar dacă nu-i creşte ea nu-i de vină. Împăratul nici că vrea s-o asculte, ci zise:

– Du-te şi fără păr pe cap să nu îndrăzneşti cumva a te mai înturna !

Ce să facă biata fată ? S-a pus pe cale şi du-te, du-te, tot înainte, până i s-au gătat şi merindea şi banii. Atunci a însărat lângă un copaciu, unde erau doi oameni lângă foc şi pipau de mergea colb. Fata nu văzuse până atunci pe nimeni pipând, deci se cam temea de cei doi oameni, dar în urmă se gândi: tot c-o moarte sunt datoare,

şi-aşa merindea mi-am gătat-o, banii încă, acasă n-am ce căuta. Deci merge aţă la foc.

– Bună seara, bade.

– Bună să-ţi fie inima, drăguţă, zise unul din cei doi oameni, apoi o pofti să şază lângă foc, văzând-o ostenită de cale. Şi şezu fata şi prinse a vorbi, le spuse cine e, a cui e, ce caută şi cât a umblat fără de a-şi afla leacul.

– Oh ! zise unul dintre cei doi pipători, bine că ai dat de noi, nu te teme, până dimineaţă ai păr ca fetele cele mai frumoase, apoi ne vei prinde şi d-ta odată bine în vreme de lipsă.

Şi numaidecât ospătară cei doi oameni pe fata împăratului cu ce avură, apoi o unseră cu nişte ulei de cap şi o culcară să se odihnească. Când se trezi, dimineaţa avea păr până în genunchi: galbin, des, moale şi frumos, de să mai fi avut încă doi ochi ca să te uiţi la el. Când îl văzu fata, mai că leşină de bucurie, dar iarăşi trase de seamă şi mulţămi oamenilor frumos, apoi îi întrebă că pentru binele acesta mare ce i-au făcut ei ce vor pofti, că uite, tatăl său le va da orice, că e împărat puternic şi bogat putred. Dar oamenii cei doi au răspuns:

– Nu-ţi cerem nimic, decât că buruiana asta, care se cheamă tutun, să o duci la voi acasă. Îţi dăm şi o pipă, spune înălţatului împărat să pipeze cu ea, să bage adecă în ea frunze de aceste de tutun şi să pună pe ele foc şi să tragă fumul în gură, că este foarte folositor, ca să nu i se gate buruiana asta niciodată şi să aibă totdeauna ce fuma, iată îţi dăm şi seminţe de tutun. Seamănă-le, cum vei ajunge acasă, şi dă la cine va cere din ele, că e o buruiană tare bună şi vrem să se lăţească în toată lumea. Noi suntem doftori şi numai binele oamenilor îl voim; nimic nu cerem nici nu primim pentru leacurile şi sfaturile noastre.

Fata a luat frunzele şi sământa cea de tutun, le-a pus bine cu pipa la un loc şi a mers aţă acasă. Dumnezeu ştie în câtă vreme a tot mers către casă, dar de bună seamă a ajuns curând, că mergea către casă de sta să zboare de bucurie că ea are păr frumos ca alte fete, ba încă mai frumos. La împăratul acasă încă nu se gătise ospăţul, toţi erau în voie bună. După ce întră fata înlăuntru şi văzu împăratul că ea are păr, era să-şi iasă din piele de bucurie. Ea le povesti toată întâmplarea, dărui tatălui său pipa şi frunzele cele de tutun şi el prinse a fuma, şi-i plăcu fumul, cum era cam voios de vin, şi dădu şi celorlalţi oaspeţi să fumeze, şi la toţi le plăcu, că toţi erau serbezi de beutură. Iar fata le dete la toţi sământă să semene şi ei pe acasă buruiana dracului, adecă

tutun. Aşa s-a prăsit tutunul în lume, dragii mei, şi el nu este altceva decât tămâia dracului. Cu toate acestea, azi îl pipează chiar şi popii, că doară văzurăţi cum veni şi popa nostru mai nainte cu un pipoi cât un mături !

Când a isprăvit vorbele aceste, a murit de tot omul nostru, şi mort este până în ziua de astăzi.

Scrisă la Blaj de la un student gimnazial, care era de pe Murăş şi o auzise pe la ei pe acasă.

DOFTORUL TODERAŞ

Zice că a fost odată un om sărac, şi el avea trei feciori; pe cei doi mai mari nu ştiu cum i-a chemat, dară pe cel mai mic ştiu că îl chema Toader şi fiindcă era mai mic îi ziceau Toderică şi Toderaş. După ce au crescut feciorii, de erau cât oamenii de mari, s-au învăţat vânători; mai vânează azi, mai mâne, până într-atâta îndrăgesc vânatul de nu se mai puteau opri locului p-acasă, ci tot prin păduri erau cu puşca în spate. Odată i-a apucat noaptea într-o pădure. Deci s-au tras în lături din drum lângă un copac mare, acolo şi-au făcut foc şi s-au pus pe cină. După cină, se sfătuiesc ei că n-ar fi bine să doarmă toţi trei deodată, ci numai doi din ei, iar unul să meargă lângă drum, să străjuiască, ca să nu li se întâmple ceva, să vie cineva, vezi, să le ia armele, ori doară chiar să-i omoare. Aşadară cei doi mai tineri se pun pe o dungă, iar cel mai mare îşi umple puşca şi merge lângă drum să păzească. Şi nu vede el nimica până colo către miezul nopţii, atunci aude că se apropie într-acolo o căruţă cu patru cai negri, şi cum era lună albă îi vedea apropiindu-se de el.

– Stai ! cine eşti ? strigă feciorul, dar din căruţă nu-i răspundea nime, nimic. Mai strigă şi a doua oară, dar iar nu-i răspunse nimeni, nimic. Atunci strigă feciorul a treia oară:

– Stai, că de nu trag cocoşul ! Şi din căruţă auzi un glas:

– Nu trage cocoşul, că pe de tine stau în loc. Şi n-a tras cocoşul. Iar când a fost căruţa pe de el s-a oprit în loc şi un om din căruţă îi dădu un corn şi-i zise:

– Na cornul acesta şi când vei fi într-un năcaz mare, să sufli în el, că vor ieşi verde de cătane, de va fi greu pământul de ei, iar când vei sufla în el pe celălalt capăt, se vor face cătanele nevăzute. Şi aşa oamenii cei doi cu căruţa s-au dus, după ce-i dădură cornul, iar feciorul rămânând singur, suflă o dată în corn, să-i vază puterea, şi se făcu verde de cătane în jur de dânsul, apoi suflă o dată în capătul celălalt şi iar se ascunseră cătanele. După ce se făcu ziuă, merse la cei doi fraţi ai lui, care dormeau încă.

– Bună dimineaţa, fraţilor, no da cum v-aţi hodinit ?

– Bine frate, dar tu dormit-ai vreoleacă şi ce-ai văzut ?

– De dormit n-am dormit, că omul doar nu de aceea se leagă c-a păzi, ca să se dea somnului, dar n-am văzut nimic.

Acum şi-au făcut feciorii foc, şi-au fript nişte carne de iepure, au prânzit şi-au apucat calea prin cea pădure, să scape undeva la largul, că nu mai aveau sare, ba şi praful li se împuţinase. Şi umblară feciorii mei toată ziuliţa, fără să afle undeva capătul pădurei, iar când fu seară erau chiar la locul de unde plecase dimineaţa. Ce să ştie face ? O să mai mâie o noapte acolo !

Îşi fac foc, îşi fac de cină, cinează şi iar se sfătuiesc să meargă unul să păzească. Acum merge feciorul cel mai mijlociu, şi el cu puşca încărcată şi cu pipa aprinsă, ca să nu îl prindă somnu. Până către miezul nopţii nu văzu nici el nimica, deşi era lună de puteai număra galbini la ea, numai să fi avut, dar la miezul nopţii auzi hurducături de căruţă şi îndată şi văzu una cu patru cai negri.

– Holt, cine-i ?

Dar nu-i răspunde nime nici o vorbă.

Mai strigă o dată holt, şi iar nu-i răspunde.

Când fu la a treia oară strigă:

– Holt, că de nu trag cocoşul !

– Ba nu-l trage, îi zise un om din căruţă, că stăm noi când vom fi pe de tine. Şi n-au tras cocoşul puştii, iar oamenii când fură cu căruţa pe de el stătură în loc şi-i ziseră:

– Na punga asta cu bani, şi oricât vei cheltui din ea, tot nu se vor mai găta. Apoi s-au dus oamenii cu căruţa, iar feciorul au cercat să vadă aşa minunată e punga aceea, după cum i-au spus oamenii; deci luă un pumn bun de galbini din ea şi văzu că ea tot plină rămâne, şi i-au părut bine.

După ce s-au făcut ziuă, s-o dus şi şi-a trezit fraţii să gate ceva de prânz, că lui i era foame, cum nu dormise toată noaptea.

– No da ce-ai văzut, frate ? îl întrebară cei doi.

– N-am văzut nimic, numai sunt cam obosit cum n-am dormit toată noaptea şi mi-e foame; haidaţi să ne facem ceva de prânz şi să mai umblăm prin astă săcreată pădure, doară vom putea ieşi pe undeva din ea.

Aşa au şi făcut, şi-au făcut foc, şi-au fript carne pe cărbuni, au mâncat bine şi-au luat-o prin pădure, doar vor putea ieşi cumva la largul, dar de ce umblau de aceea se înfundau mai tare; şi când fu seară erau chiar la locul de unde plecase dimineaţa. Aci iar îşi făcură foc de cină şi după cină cei doi fraţi mai mari se culcară, iar Toderică merse să-i păzească, că-i venise rândul. Şi păzeşte şi el lângă drum duhănind până către miezul nopţii, dar nu vede nimic. Atunci însă i se pare că aude tropot de cai şi durăitură de căruţă. Ascultă mai bine, să uită în aceea parte cu puşca gata, adecă venea o căruţă cu patru cai negri.

Îndată ce-o zări, strigă Toderaş:

– Holt ! cine e ?

Iar răspuns n-a căpătat; a mai strigat o dată, şi iar nu i-a răspuns nime, nimic. Acum Toderaş văzând că căruţa se tot apropie, a pus degetul pe cocoşul de la puşcă şi-a strigat a treia oară:

– Holt ! stai locului, că de nu trag cocoşul ! Acum i-au răspuns din trăsură:

– Nu trage cocoşul, că stăm când vom fi pe de tine. Şi n-a tras Toderică cocoşul, iar când a fost căruţa pe de el a stat în loc şi-a văzut că în căruţă erau doi oameni, iar unul din acei doi oameni i-a dat un clop şi i-a zis:

– Fiindcă n-ai tras cu puşca în noi, iată-ţi dăm ţie clopul acesta, tu dacă li-i pune în cap, unde vei gândi acolo vei fi şi nimeni nu te-a vedea, poţi să te gândeşti că eşti la împăratul la masă, şi-acolo vei fi numaidecât, şi vei mânca, şi vei bea cu el, şi cu mesenii lui, şi nimeni nu te-a vedea.

Cei doi oameni cu căruţa s-au dus, iară Toderaş era voios de darul ce-a căpătat. Apoi Toderaş şi-a pus clopul pe cap şi a zis: «Să fiu la împăratul la masă». Şi îndată a fost acolo. La curtea împăratului era ospăţ mare, că venise peţitorii la fata împăratului. El s-a pus la masă, a mâncat, a băut, a auzit ce vorbeau şi-a văzut pe toţi, dar pe el nime nu l-a văzut. A văzut cât e de frumoasă fata împăratului şi a auzit-o zicând că ea numai după acela s-a mărita care o câştiga-o în joc de

cărți. El toate le-a văzut și auzit, dar n-a zis nimic, fără după ce s-a săturat a zis:

– Să fiu la frații mei în pădure ! Și acolo a fost numaidecât. Era ziuă albă, când ajunse la ei, dar ei dormeau încă, că vara-s nopțile scurte. Deci i-au trezit și ei l-au întrebat:

– Noa, da ce-ai văzut, frate ? Iar el zise:

– N-am văzut nimica, mulțam Doamne.

După aceea, au mai umblat ei prin pădure, cât au umblat și-au dat de-o potecă care i-a scos din pădure, apoi au mers tot pe ea, până au ajuns la un sat. Acolo frații cei doi mai mari s-au însurat și s-au pus pe muncă, iar Toderică a rămas tot prășcău (holtei). Până acum nici unul nu știa ce-au căpătat cei doi de la oamenii din căruță, dar acum au spus fiecare ce-au căpătat. Fiecare se mira de darul fraților săi; deci Toderică zice către fratele cel mijlociu:

– Mă frate, tu ești însurat, eu nu; uite, am auzit până a zis fata împăratului că ea numai după acela s-a mărita care i-a mirui (câștiga) banii în joc de cărți. Să-mi dai tu punga ta și eu să-ți dau clopul meu, că banii din punga ta știu că nu-i poate câștiga toți și de-o câștig eu, mă fac împărat, iar pe voi, ca pe frații mei, vă fac ghinerari.

Și se învoi fratele cel mijlociu, dădu punga lui Toderaș, iar Toderaș îi dădu clopul.

Acum se duse Toderaș oblu în orașul împăratului, își cumpără un rând de haine ca feciorii cei de împărați și merse a peți la fata împăratului.

Aceea zise:

– Văd că ești om harnic și mi-ar fi drag de tine, dar eu mi-am pus în gând numai după acela să mă mărit care mă va câștiga în cărți.

– Bine-i și așa, zise Toderaș.

Și s-au prins la joc de cărți și s-au jucat trei zile și trei nopți, și-au câștigat fata împăratului trei buți de galbini de la Toderică, dar din punga lui tot nu se mai gătau galbinii. Acum nu mai puteau de obosiți. Deci, mirându-se fata împăratului de punga cea minunată a lui Toderică, din care tot scotea bani și cum i pierdea, cum scotea alții și iarăși alții, zise:

– Știi ce, Toderică ? Hai să ne lăsăm de joc; mie mi-e drag de tine și după tine vreau să mă mărit, de acum încolo dară sunt mireasa ta.

Și s-au lăsat de joc și s-au pus pe ospăț, au mâncat, au beut și Toderică fiind pirotit (trudit, obosit de nedormire) și mai gustând și

din acele vinuri scumpe s-a şumenit[1] şi s-a culcat şi îndată a adormit ca mort.

Fata împăratului i-au luat punga şi i-a pus alta în locul ei, iar dacă s-a trezit Toderică a zis fata:

– Hai să ne mai jucăm în cărţi; doar vei fi mai norocos ca până acum. Şi s-au jucat dar minteni[2] a pierdut Toderică toţi banii, că nu mai avea punga cea fermecată, şi-apoi l-a dat fata pe uşă afară. Acum se duse Toderică acasă la frate-său cel mai mare şi-i spuse toată întâmplarea, apoi îl rugă să-i dea cornul cel cu cătanele, să bată pe împăratul cu armezi cu tot şi să-şi scoată punga...

Şi-i dădu frate-său cornul şi merse Toderică cu cornul în buzunar până ajunse la curţile împăratului, acolo suflă o dată în corn şi ieşiră cătanele câtă frunză şi iarbă, începură bătaie groaznică asupra cătanelor împărăteşti şi asupra lui. Şi se sperie împăratul şi zise către Toderică:

– Ştii ce ? Hai să ne împăcăm; adună-ţi cătanele şi hai să-ţi dau fata.

Şi crezu bietul Toderaş. Suflă în celălalt capăt al cornului şi îndată cătanele se făcură nevăzute, iar împăratul şi împărăteasa, dar cu deosebire fata împăratului, chemară pe Toderaş înlăuntru şi-l ospătară bine şi-i spuseră că mintenaş vor trimite după popă şi-l va cununa cu fata împăratului. Acum credea Toderaş şi mai tare, că nu-l vor purta ziua cu lumină, deci se puse şi mâncă şi beu bine, ba poate beu chiar mai multişor de cum se cade să bea peţitorii şi mirii. Şi după ce se şumeni se culcă şi dormi ca dus din lume. Cât ce-l văzură adormit, îi luară cornul şi-i puseră alt corn în buzunar, ş-apoi îl deşteptară şi-i spuseră că tot nu se poate una ca aceea, să aibă el nevastă pe fata împăratului, deci să meargă de unde a venit. Şi se mânie Toderaş şi scoase cornul din buzunar şi suflă în corn, dar putea fluiera a pagubă, că din corn nu-i ieşiră cătane. Întristat şi batjocorit cum era, începe Toderaş a se ruga de împăratul şi de toată casa lui, că dacă nu-i dau fata, nu-i nici o supărare, dar să nu-i ţină cu puterea cornul şi punga. Curtenii împăratului însă l-au scos frumuşel afară, apoi l-au amuţat cu cânii până l-au scos şi din oraş, nu numai din ogradă.

Supărat, cum era Toderică, tot merge făcând planuri după planuri, până se trezeşte iar în satul unde şedea frate-său cel mijlociu şi se

[1] *A şumeni*, a (se) ameţi de băutură, a se chercheli.

[2] Minten, îndată, imediat.

rugă să-i dea pălăria, doar cu ajutorul ei va putea scoate punga şi cornul, că uite aşa şi aşa s-a întâmplat.

Şi-i dă frate-său pălăria şi el şi-o pune pe cap şi strigă: «Hop ! hop ! să fiu la împăratul în curte cu el şi cu fata lui la masă !»

Şi când a gătat de zis vorbele acestea, atunci şi era la împăratul după masă, pe toţi îi vedea, dar el nu era văzut de nime. Mănâncă el acolo, bea bine, şi se ospătează, dar odată se face ca şi cum şi-ar scăpa pălăria şi-atunci toţi îl văd, se minunează cum a ajuns el acolo, când, pe unde, dar cum îşi pune pălăria pe cap nu-l mai vede nimeni cum şedea chiar cu fata împăratului umăr cu umăr. După ce se sătură bine, prinde pe fata împăratului în braţe – dar nime nu-l vedea, – fără ea strigă să o lase, dar el zise: «Hop ! hop ! să fiu cu fata împăratului colo în mijlocul pădurei ceea, unde ne pierdurăm eu cu fraţii mei !»

Şi îndată fu acolo el cu fata împăratului, chiar într-o poiană mândră, de să tot şezi la umbra ei. Acolo îşi luă Toderaş pălăria jos de pe cap, atunci fata împăratului nu mai era înfricată, vedea că-i el, Toderaş, care de atâta amar de vreme-i trage nădejdea, deci se făcu ca şi cum i-ar părea bine şi zise către el:

– No vezi aşa, nebunule, dintâiaşi dată a trebuit să mă furi tu, că mie tot drag mi-a fost de tine, numai mama şi tata nu mă lăsa să mă mărit după tine, dar lasă numai, bine că am scăpat dinaintea lor, că mai bine vom trăi noi amândoi aici în codri, că te-oi cumpăni eu să scoţi din curţile tatii şi cornul şi punga, apoi să faci şi tu batjocură cu cei ce te batjocoriră. Şi sărută pe Toderaş şi se drăgosteau şi se jucau la umbră, ca doi copii răsfăţaţi, apoi se culcară şi durmiră ei cum doarme bărbatul cu muiera şi tot povestiră până scoase iară din minte pe Toderaş.

– Da hoţ mai eşti tu, Toderaş ! Bine ai mai pus tu trebile la cale, de numai ne trezirăm aici !

El îmbătat de dragoste se vându iară:

– Da, căci de mult te furam de era pălăria la mine, că dacă pun pălăria pe cap nime nu mă vede, şi cum zic hop ! hop ! – să fiu unde gândesc ! acolo mă aflu, că pălăria asta aşa putere are.

Acum îi era fetei de ajuns.

Deci se puse şi-l mai drăgosti şi-l mai sărută până văzu că pe el îl fură somnul; atunci se făcu că doarme şi ea apoi, după ce băgă de seamă că el a adormit, şi-a pus pălăria lui pe cap şi-a zis numai încet: Hop ! hop ! să fiu la tata acasă !

Şi în minuta aceea ea a şi ajuns acasă la împăratul, iar el a rămas dormind dus...

Când s-a trezit era singur cu capul gol.

Acum începu a deznădăjdui, nici nu mai gândea să meargă acasă la fraţii lui, după ce prăpădise şi darurile lor şi al lui.

Deci umblă ca buigat[3] de cap prin cea pădure săcreată, ar fi voit să dea ceva bidiganie de el şi să-l mănânce, cu atât mai vârtos că începu a-l prinde şi foamea şi setea, pre lângă alte năcazuri, dar n-avea nimic, chiar nimic, numai ce era pe el şi capul cel gol. Mergând el aşa îngândurat prin cea pădure, dă de un măr mare cu nişte mere roşii ca focul şi ca pumnul de mari, să le mănânci şi cu ochii. Cum era flămând şi însetoşat, se repede la ele şi minteni mănâncă două, adică cum le mănâncă, cum îi cresc două coarne, ca la boii cei ungureşti, de mari şi răsucite.

– Asta-i bună, zice el, numai bine mi se întâmplă, numai de coarne sunt vrednic, să împung ca vitele, că daruri am avut eu, frumoase daruri de la Dumnezeu, dar le-am prăpădit pentru fata împăratului: aşa cap sec ! asta-i fată de împărat !

Nu mai cuteză să mănânce mere, ci plecă de acolea ruşinat.

Nu merse însă mult şi dă de un păr cu nişte pere mari şi frumoase, galbine roşcovane şi mari ca ouăle celea de gâscă.

De flămând era flămând; setea încă-l cocea, dar sta pe gânduri să mănânce din pere ori ba. Ce-a da Dumnezeu aceea va fi, zise el şi luă o pară şi, cum o mâncă cum îi căzu un corn. Mulţămi lui Dumnezeu şi mai mâncă una, şi-i căzu şi celălalt corn.

Acum iară era voios şi se gândi puţin şi se răzgândi, şi apoi se duse la măr şi luă atâtea mere, câte chibzui că va putea duce, apoi luă câteva pere şi merse să iasă la largul, de-a nimeri. Şi-a nimerit uşor. Şi cum a ieşit din pădure a văzut departe un oraş; acolo o să merg, zice el. Şi se duse. Şi când ajunge în oraş chiar ieşeau oamenii din biserică. El se pune şi-şi întinde o ţâr de şetruţă cu merele cele scumpe, şi prind oamenii a se aduna în jurul lui ca la o comedie, că nime nu mai văzuse aşa mere frumoase. Prind a-l întreba că ce cere pe ele. Iar el le răspunse: «Pentru fiecare măr patru sute bune !» Toţi oamenii se îngroziră de preţul acela mare, bani de o păreche de boi pentru un măr.

---

[3] Zăpăcit (de cap).

Curând ajunse vestea şi la curtea împăratului despre mândreţa şi scumpetea merelor şi fata împăratului numaidecât trimite o slujnică cu şasesprezece sute bune, să-i aducă patru mere, unul la împăratul, unul la împărăteasa şi două pe seama ei. Şi minteni veni slujnica cu patru mere şi le dete fetei, iar fata dădu unul la tată-său, unul la mumă-sa şi două şi le opri ei şi ieşi în casa sa.

Şi mâncă împăratul mărul şi când îl gătă de mâncat îi crescu un corn în frunte, ca la Surilă; şi mâncă şi împărăteasa mărul ei şi-i crescu un corn cât al Joienei noastre, iar fata, fiind mai lacomă, ca toţi tinerii, îndată huzdopă[4] amândouă merele şi-i crescură două drăguţe de coarne, de gândeai că de la un bou săsesc le-a împrumutat. Dar ea nu ştia că le are şi nici mumă-sa nu ştia că ea are un corn, nici tatăl său. Când se adunară la amiazi se înfiorară:

– Tată, zice fata, dumneata ai un corn, uite că şi mama are !

– Tu ai două, ziseră împăratul şi împărăteasa.

Numai atunci băgară de seamă că ei au coarne.

Adunară doftori peste doftori şi cercară şi cercară cu toate leacurile din apoteci[5], dar nu folosi nimic. Toderaş, după ce căpătă sutişoarele, se duse la boltă şi-şi cumpără haine doftoreşti, o pălărie cât mierţa oraşul, ochelari negri şi umblă cracoş de picioare, se făcu doftor în tălpi şi merse aţă la curtea împăratului.

– Ce cauţi ? îl întreabă un slujitor, şi cine eşti ?

– Eu îs doftor, şi anume care vindecă coarnele de la oameni, vin la înălţatul împărat să-i arăt dreptăţile.

– Chiar în bun loc nimereşti, îi zise slujitorul, că şi la înălţatul împărat i-a crescut un corn.

Şi-l sloboade înlăuntru, iar Toderaş spune la împăratul lefteria[6] lui.

– Bine că te-o adus Dumnezeu, zise împăratul, că uite ce-am păţit, din chiar senin mi-a crescut mie un corn şi unul la împărăteasa, şi două coarne la fată; de mine şi de împărăteasa calea ca valea, că sutem bătrâni, dar biata fată nu şi-a căpăta peţitori, sărmana. De ne poţi vindeca, te umplem de bogăţie !

– Că vă pot. Şi se pune doftorul Toderică şi se face a unge cornul împăratului, şi scoate din buzunar o pară şi dându-i-o împăratului zice:

---

[4] *A huzdopa,* a mânca cu lăcomie.

[5] *Apotecă,* farmacie.

[6] *Lefterie,* reputaţie, pricepere.

– Gustă din para asta până te lecuiesc eu. Şi tot îmbucă împăratul câte oleacă din para cea bună şi până o gătă, atunci scutură doftorul Toderică de corn şi o dată îi rămâne în mână, iar împăratul rămâne ca şi mai-nainte până nu mâncase mărul. Nu mai ştia ce să facă de bucurie, îi dădu o pungă de bani şi-l duse în chilia împărătesei şi-o vindecă şi pe ea, tocmai ca şi pe împăratul, şi iar îi dădu o pungă de bani.

Acum îl duse în chilia fetei, s-o vindece şi pe ea. Dar Toderică zise:

– Dragii mei, la coconiţa e lucru cu mult mai greu, că dumneaei are două coarne şi sunt cu mult mai groase. Fără eu mă leg că şi pe dumneaei o vindec, numai nu aşa iute. Lăsaţi-mă numai pe mine aici şi nu veniţi până peste un ceas, poate că va cam zbiera, că va durea-o, că a dumisale trebuie să le tai mai întâi, dar nu veniţi înlăuntru, ascultaţi-mă pe mine, de vreţi să fie fata iară cum a mai fost.

– Că te-om asculta, zice împăratul şi împărăteasa, ieşind din casa fetei.

Fata era voioasă văzând ce doftor învăţat a nimerit la ei, care în scurtă vreme a vindecat de coarne pe părinţii ei şi peste un ceas o va vindeca şi pre ea.

Toderică, doftorul acest luminat, porunci fetei de se dezbrăcă în pielea goală, şi ascultă fata. Apoi el scoase o funie din buzunar şi o legă bine de grindă ş-apoi legă pe fată de coarne şi-o trase în sus, de sta spânzurată în aer. Îi era greu bietei fete, dar trebui să rabde, că o vindecă de coarne. Dar hoţul de doftor, după ce o legă bine, apucă un măcăuaş[7] şi prinde a o încinge pe spate, pe picioare, pe unde apucă, până o face toată vergi. Ea ţipătea de gândeai că guta o lovea, dar el nu înceta cu leacul; toată era meleştuită[8] de bătaie. Atunci intră împăratul cu împărăteasa înlăuntru şi văd chinul fetei.

– Dar ce faci, domnule doftor, dumneata ne omori fata !

– Ba nu, numai o lecuiesc. Unde mi-e cornul, punga şi pălăria, care mi le-a luat cu vicleşug fata asta ? Scoateţi-le afară, că o las, dar de unde nu, şi pe voi vă bat.

– Dezleag-o şi n-o mai bate, că ţi le dăm.

Şi-o dezlegă Toderică, iar ea nu mai aşteptă nici un cuvânt, fără deschise lada, îi dădu punga, cornul şi pălăria, numai să se vadă scăpată.

---

[7] *Macău,* bâtă.

[8] *Meleşluit,* zdrobit.

Toderică nici nu-şi luă rămas bun, fără-şi puse pălăria pe cap şi zise: «Hop ! hop ! să fiu la fraţii mei !» şi într-o minută au fost acolo şi le-a spus toată păţania, din vremea doftoriei sale, cum v-am spus-o şi eu dumneavoastră.

Însuratu-s-o Toderică, ori rămas-a tot holtei, nu se ştie, dar aceea ştiu, că la fete de împărat altul n-a mai umblat a peţi şi, de n-a murit, şi astăzi trăieşte.

Auzită şi scrisă în Rodna Veche.

OMUL DE OMENIE NU PIERE

Pe vremile când umbla Dumnezeu cu Sfântul Petru pe lume, trăia o părechie de oameni, un bărbat şi o muiere. Ei erau oameni săraci, n-aveau decât o vacă, de la care se îndulceau ei amândoi cu doi fii ai lor. Nici casa în care lăcuiau nu era a lor, nici că aveau vrun petec de pământ cât de mic; cu lucrul mânilor se susţineau şi cu lucrul plăteau dările şi birul casei.

Într-o seară, vine bărbatul de la coasă, cum fusese la un vecin bogat, şi află pe muierea mulgând vaca, iară copilaşii stând lângă ea să le dea lapte să bea. Bărbatul scoase din traistă o legătură mare de căpşune şi li-o dete copiilor, apoi după ce dădu sarcina de mohor vacei s-o mănânce, intrară toţi patru în căsuţă.

Nu se puseră bine la cină şi se porni un vânt cu ploaie de gândeai că piere lumea; tuna şi fulgera de gândeai că e sfâşitul veacului.

Cânele începu a lătra mai pogan decât la lupi, semn că om strein se apropie la casă.

– Ian ieşi afară, măi bărbate, de vezi ce latră dulăul aşa tare, va fi vrun biet drumariu, zise nevasta; iar bărbatul scoase capul pe fereastră să vază ce este.

Adecă doi oameni voiau să intre în curte şi cânele nu-i lăsa. Numai la lumina unui fulger i-a putut vedea. Apoi ieşi iute afară şi merse la poartă de apără pe drumari de câne şi-i băgă în casă.

– Bună seara, zise unul din călători.

– Bună să vă fie inima, zise talpa casei.

– Şi mai bună cina, zise celălalt călător.
– Poftim la cină, răspunse stăpâna casei.

Şi călătorii, osteniţi şi flămânzi fiind, nu aşteptară mult îmbiat, se aşezară la masă şi mâncară omeneşte, mai vorbiră puţin, apoi se dezbrăcară şi se culcară.

Muierea le întinse hainele să se uşte, apoi se culcă şi ea.

– Ce oameni de omenie sunt oamenii aceştia, Doamne ! zise unul din călători, după ce văzu că căsenii dorm, i-ai putea dărui cu ceva.

– Vor fi răsplătiţi la bătrâneţe, zise celălalt drumariu, ş-apoi adormiră.

Dimineaţa, iar omeni muierea pe călători cu mămăligă şi cu lapte cald. Iar unul din ei văzând bunătatea acelor oameni îi întrebă prieteneşte:

– Ce-ţi pofti pentru binefacerea ce-o aţi arătat către noi de când intrarăm la voi în casă ?

Iar bărbatul zise:

– Săraci suntem şi mulţumită lui Dumnezeu că suntem sănătoşi; numai sănătatea să ne-o ţină bunul Dumnezeu, de altceva lipsă n-avem, că muncim şi atunci avem de pe o zi pe alta; ca nişte oameni săraci, la bătrâneţe barem de ne-ar da bunul Dumnezeu trai mai liniştit, când nu vom mai putea munci.

– Să vă ajute Dumnezeu, zic călătorii, şi se duc pe aici încolo, iar oamenii rămân mângâiaţi că putură face bine bieţilor drumari.

Dar nu mult dup-aceea, cam pe la Ilie prorocu, vine o vreme grea şi le trăsneşte vaca de sub păretele casei, casa încă ia foc şi bieţii oameni scapă numai cu ce erau pe ei şi cu copiii de mână. Acum ce să ştie face ? Ar rămânea aci, cu ce să trăiască ? Dar unde să locuiască ? Nu aveau nimic, deci îşi pun în gând să ia lumea în cap. Şi se pun oamenii mei la cale şi merg până la Dunăre. Dar cum să treacă Dunărea ? Stau ei, şi numai ce văd o luntre venind către ei; în luntre era un turc, care o mâna. Se roagă de turc să-i treacă de cea parte şi se învoi turcul bucuros, însă zise că luntrea fiind mică, nu poate trece mai mult decât unul o dată. Deci se sui mai întâi muierea în luntre şi turcul vâsli prin valurile Dunărei până dincolo. Ei, dar nu se-ntoarse, căci muierea fiind frumoasă, îi plăcu foarte turcului, deci şi-o duse acasă la el.

Văzând omul că turcul a fugit cu muierea, se puse pe gânduri, apoi începu a căuta doară va afla vrun vad pe unde să poată trece şi el cu copilaşii, că cineva cu vreo luntre nu se mai ivea.

Şi umblă omul nostru cu copiii de mână, de colo până colo, până dete de un vad, pe unde i se păru că ar putea trece. Deci se desculţă, luă un copil în cârcă şi plecă prin Dunăre. Cum mergea, iată că în mijlocul Dunărei dădu de un prundiş gol, ca un ostrov mic, acolo puse copilul să se odihnească şi se uită înapoi la copilul de pe ţărmure.

Adecă vede o dihanie de lup că se apropie de el şi fuge cu el pe aci încolo. Atunci îşi pierde cumpătul, uită de copilul ce era lângă el şi fuge să scape pe cel de pe ţărmure din gura lupului. Dar vai ! când ajunge pe ţărmure nu mai vede nici lup, nici copil; cine ştie unde fugise lupul cu el ! Atunci se uită spre prundiş ca să vază pe al doilea copil, ce rămase singur în mijlocul Dunării, pe ostrovel. Adecă vede o undă mare apropiindu-se de el şi luându-l ca pe o peană; preste o clipită nu-l mai văzu. Ce era să facă, bietul om ? Să se arunce şi el în Dunăre ? În zadar i-ar fi fost cercarea de a-şi scoate copilul, deci se puse pe plâns.

El, care cu două zile mai nainte avea căsuţa sa, văcuţa sa, muierea sa şi copilaşii săi, acum era singur ca cucul la marginea Dunărei ! Dar Dumnezeu atunci e mai aproape, când omul e în nefericirea cea mare; întări deci inima omului nostru, să nu cadă în păcate de a se arunca în undele Dunărei, şi-l îndreptă spre un oraş mare, unde se băgă păzitor la porcii domnilor.

Şi stătu el multă vreme ca porcar în acel oraş, poate vreo cincisprezece ani, dacă nu şi mai mult, fără de a auzi de muiere şi de copii, şi fără de a se plânge împotriva lui Dumnezeu; în timpul când îşi aducea aminte de ai săi, zicea: bun e Dumnezeu şi îndurat către toată lumea, şi pe mine m-a mângăia. Cu timpul mai uită de ei şi numai arareori se mai întâmpla să fie supărat de pierderea lor, că Dumnezeu îi întărise firea; drept că şi el se ruga lui Dumnezeu sfântul cu toată credinţa. În oraşul acela şedea chiar şi împăratul, care fiind foarte bătrân, muri şi el, ca toţi oamenii, că doară şi împăraţii sunt oameni, ştiu că nu sunt draci să trăiască alăturea cu pietrile.

Ei ! dar pe vremile acelea nu se alegeau împăraţii, ca în zilele noastre; nici nu rămâneau copiii împăraţilor în locul părinţilor lor, ori vrednici ori nevrednici; atunci Dumnezeu alegea pe împăratul. Adecă hotărau sfetnicii împărăţiei o zi, atunci toţi oamenii din împărăţie trebuiau să se adune la un loc, pe un câmp mare, şi unul arunca coroana în sus: aceea apoi atâta se învârtea prin aer până Dumnezeu o trimetea pe capul celui vrednic, şi pe care se aşeza coroana, acela

era împărat, să fi fost omul cel mai sărac ori cel mai bogat, totuna era, atunci oamenii nu se împotriveau voiei lui Dumnezeu.

Astă dată a fost alegerea de împărat chiar în câmpul unde era omul nostru cu porcii. Şi se adunară feciorii de crai şi de împăraţi, de grofi şi baroni din toată ţara, şi toţi fruntaşii ţării erau de faţă, ba şi feciorii, bogaţii din ţările vecine veniseră şi stăteau aşteptând cu capetele descoperite, că doară pe unul din ei se va aşeza coroana, care umbla prin aer deasupra capetelor.

Dar minunea minunilor ! umblă prin aer cât umblă, până odată zbură departe, unde era omul nostru cu porcii, şi se aşeză pe capul lui. Atunci poporul strigă cu bucurie: «Să trăiască împăratul nostru !» şi-l duseră cu mare pompă la palat, şi-l îmbrăcară în hainele cele scumpe împărăteşti; iar ţara i se supuse ca la cel ales de Dumnezeu. Şi el purta cu înţelepciune treburile împărăţiei, încât toţi se mirau de mintea lui cea mare.

Dar odată vine la el un cioban cu un drăguţ de caş, de să-l mănânci şi cu ochii:

– Bună ziua, înălţate împărate !

– Bună să-ţi fie inima, dragul meu; vei fi având vreo rugare ?

– Am, înălţate împărate, am două rugări: mai întâi te rog să primeşti caşul acesta ca cinste de la mine; a doua, te rog să faci o milostivire şi să-mi ierţi feciorul, să nu meargă la oaste; sunt om bătrân, înălţate împărate, numai pe el îl am, şi nici pe el nu l-aş avea, că baba mea nici un băiat nu mi-a făcut, dar acum sunt şaisprezece ani o dihanie de lup a venit cu un prunc ca de 5 ani în gură, eu l-am scos de la lup, pe lup l-am omorât, iar pe pruncuţ l-am crescut, cum am putut; acum mi l-au scris la oaste şi, de-l duc, eu rămân la bătrâneţe fără nici o ajutorinţă.

Împăratului numaidecât îi veni aminte întâmplarea lui, şi zise ciobanului să aducă feciorul la curte.

Şi l-a adus ciobanul, iar împăratul a poruncit ca pe fecior să-l facă cătană, iar pe cioban şi pe baba lui să-i ţină împărăţia cu toate cele trebuincioase: nu a spus împăratul însă nimănui de ce a făcut lucrul acesta.

Nu trecu mult şi veni la împăratul un pescar cu un peşte foarte frumos.

– Bună ziua, înălţate împărate !

– Bună să-ţi fie inima, fătul meu; vei fi având vreo rugare la mine ?

– Am, înălţate împărate, am mare rugare, adecă rugări, că două rugări am: mai întâi să faci bine să primeşti peştele acesta ca cinste de la un biet pescar; a doua, să faci bine şi să ierţi feciorul meu de la oaste, că numai pe el îl am, dar nici el nu e de la baba mea, fără Dumnezeu mi l-a dat, l-am prins de pe Dunăre, acum sunt şaisprezece ani, şi nu era atunci mai mare de ca trei, patru ani. De atunci m-am căznit cu el, cum am putut; acuma când mi-ar fi spre ajutorire, eu şi cu baba suntem slabi, iar alţi copii n-avem, acum vrea să ni-l ia la oaste, înălţate împărate.

Iar veni împăratului în minte întâmplarea lui de acum şaisprezece ani, deci porunci pescarului să aducă pruncul la curte. Şi pescarul veni cu feciorul, iar împăratul porunci ca pe fecior să-l facă ostaş, iar pe bătrânul pescar cu baba lui să-i ţină împărăţia pe cheltuiala ei. Aşa se şi întâmplă, că altcum nici că se putea întâmpla după porunca împăratului.

Mai avea împăratul un gând de nimeni nu-l ştia, căci nimănui nu-l spunea. Deci porunci prin toată împărăţia lui, care era mare foarte şi se întindea şi de cea parte de Dunăre, porunci zic, în toată împărăţia ca să vină din toată casa bărbatul şi muierea la un ospăţ mare împărătesc. Şi veniră, doamne ! câtă frunză şi iarbă, şi se puseră pe lângă masă şi începură a se ospăta ca la curţile împăratului. Iar împăratul se preumbla de la o masă la alta şi se uita la fiecare în faţă. La o masă văzu pe un turc singur, fără nevastă şi se uită cu mare băgare de seamă la el, apoi-l întrebă:

– Prietine, cum de nu ţi-ai adus şi nevasta ?

– Să ierte înălţatul împărat, e cam bolnavă acasă.

– De unde eşti, din ce sat ?

– Din satul cutare şi cutare.

Împăratul chemă numaidecât pe cele două recrute, pe feciorul păcurarului şi al pescarului şi le spuse:

– Aveţi să mergeţi numaidecât în satul cutare şi să-mi aduceţi înainte pe muierea turcului cutare.

Recrutele ascultară porunca împăratului şi merseră aţă la casa turcului şi intrând înlăuntru spuseră muierei să vină cu ei la împăratul.

– Bine, răspunse femeia, staţi dumneavoastră numai în căsuţa asta până merg eu în cealaltă să mă gat, cum e data să meargă omul înaintea împăratului; iată, ca să nu vă fie urât, vă pun urcioraşul acesta cu vin dinainte, gustaţi oleacă din el până mă gat.

Şi începură feciorii mei a închina cu urcioraşul, ştiţi cum bea cătana când capătă; vinul era bun şi dezlegă din ce în ce limba lor, până erau vorbăreţi cum e data.

– Mă soţule, zise unul, bine mai sămănăm noi laolaltă şi înălţatul împărat tot laolaltă ne trimite în slujbă, ian să vedem care de unde suntem.

– Eu, soţule, zise celălalt, sunt fecior de cioban; cu oi am crescut cât mă vezi de mare, dară-mi aduc aminte că eu am avut alt tată şi altă mamă, nu pe ciobanul cu baba lui, fără tatăl meu cel adevărat m-a lăsat oleacă pe ţărmul Dunărei, până să treacă pe un frate mai mic de cea parte, şi pe mine m-a apucat un lup şi-a fugit cu mine să mă mănânce, că tata nu l-a putut ajunge; dar un cioban, Dumnezeu să-i dea bine şi sănătate, m-a scos din gura lui şi m-a crescut ca pe al său. Pe mama a furat-o un turc, iar de tata şi de fratele meu cel mic n-am mai auzit nimic.

– Eu, frate, zise celălalt, sunt fecior de pescar, dar şi tata zice că din Dunăre m-a prins cu mreaja şi numai cu mare greutate m-a adus la pricepere, că luasem bag seamă mai multişoară apă decât vin avurăm în urcioraşul acesta.

Muierea, care auzise din ceea casă vorbele feciorilor, nu se mai putu răbda să nu meargă la ei şi plângând şi sărutându-i zise:

– Dragii mamii copii, voi sunteţi copiii mei, eu sunt mama voastră, acum sunt şaptesprezece ani de când m-a furat turcul, iar voi aţi rămas cu tatăl pe ţărmurii Dunărei; haideţi la împăratul să-i spunem întâmplarea, doar de cumva va pedepsi pe turcul fără de lege, iar noi vom da undeva de tatăl vostru.

Şi plecară, adică cum ajunseră la împăratul, acela cunoscu că femeia este a lui şi spuse în faţa mulţimei celea petrecute şi că şi pe copii i-au cunoscut, ci anume n-a voit să le spună până vor afla ei pe mama lor. Pe turcu-l iertă zicând:

– Aşa a voit Dumnezeu să fie.

De aci încolo, până avură zile, trăiră fericiţi, mulţămind lui Dumnezeu că la bătrâneţe le-a dat mângâiere de a trăi laolaltă zile bune.

Ce s-a mai fi întâmplat nu mai ştiu, că multă vreme a trecut de atunci; cine ştie însă, slobod este să minţească şi mai departe.

Auzită şi scrisă în Sâncel.

DIN FATĂ, FECIOR

Cică a fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti, că nu-s dator a minţi, ca şi-un purece a plesni, că eu nu-s de când ferestrile, ci eu îs de când poveştile. Când poveştile pe la noi trecea, mama atunci mă făcea şi apucai una de chică şi-o aruncai într-o vică[1], şi-am apucat una de picior şi-o aruncai după cuptor şi-o bătui bine, bine, să mă-nveţe şi pe mine, după aceea o am lăsat şi iată că m-a învăţat.

A fost odată un împărat şi-ntr-atâta era de bătrân şi neputincios, încât nici că mai vedea şi cu unghiile îşi deschidea genele ochilor şi-atunci mai vedea puţintel, dar şi atunci numai ca pintr-o sită. El a fost rămas cu trei fete. Neputinciosul bătrân avea o chilie, unde dânsul numai singur-singurel locuia şi tot jălea şi plângea. Odată cică a zis cea mai mare fată către celelalte surori:

– Dragile mele surori, ce lucru poate fi cu taica nostru, că el de când a murit maica noastră tot plânge şi jăleşte, nu ştiu mâncările nu-i plac sau pe noi-i supărat ? Mâne dimineaţă am de cuget să-l întreb. Şi în dimineaţa următoare fata cea mai mare merge să-i mături chiliuţa, în care şedea bietul împărat şi punându-i un pic de mâncare se retrase către uşă. Punând mâna pe cheia uşii, zise astfel:

– Dulce taică, pentru ce dumneata, de când a murit maica noastră nu te vedem niciodată vesel, numai tot plângi şi jăleşti: mâncările nu-ţi plac, ori pe noi eşti supărat ?

– Dar cum n-oi plânge şi cum nu m-oi văieta, că după moartea mea împărăţia mea şi bunul meu merge în mână străină, că eu nu las după mine bărbat şi toate rămân pe mâna străinilor ?!

Dar fata zise:

– O, taică, nu plânge, nu te năcăji, că toate nouă ne-or rămânea !

– Aha ! blăstămată şi ticăloasă ce eşti tu, cum ai şi cutezat să gândeşti aşa ceva ? Şi luând bătrânul paloşul, îl aruncă după fată, dar nu o nimeri, că fata se retrase şi închise uşa şi paloşul se împlântă în părete, şi mai zise bătrânul:

– Atunci va fi a voastră dacă veţi umbla voi cât am umblat eu şi-ţi păţi câte am păţit eu.

Fata grăi:

– Voi umbla, dulce taică.

---

[1] Ferdelă, măsură de capacitate pentru cereale, egală cu cca 20 l.

Ea nu a spus ce-a pățit cu taică-său către celelalte surori, și îndată a mers la grajd și și-a ales un cal bun, și gătind calul ea încă s-a îmbrăcat în haine cătănești, cu pușcă, sabie și celelalte lucruri, și încălecând pe cal s-a cam mai dus. Ajungând într-un sat se întâlni cu o hârcă de bătrână și zise fata:

– Bună dimineața, mamă !

– Sănătate bună, cătană cu glas de fată, zise bătrâna.

Fata mânioasă zise:

– Fire-ai a dracului, mamă, de unde știi dumneata că sunt fată ?

– Știu eu și unde mergi tu, răspunse bătrâna, dar du-te, du-te că pe-nturnate mergi tu !

Fata, nebăgând în seamă vorbele bătrânei, se duse până la podul de aramă și pășind pe-o podea, pe două și până pe nouă, iată că i se arătă o bală spurcată c-o falcă-n cer cu una-n pământ și tot pară roșie lăsa din gură. Înfricându-se fata și tremurând din tot trupul, se întoarce înapoi și cânele de zmeu se repezi și-i și rupse coada la cal. Și venind fata acasă supărată lecuiește calul și se dezbracă nespunând nimănui ce i s-a-ntâmplat.

A doua zi, fata cea mijlocie tot astfel păți ca cea dintâi soră a ei.

După aceste, a treia zi merse cea mai mică în chilie la tată-său și după ce gătă cele de lipsă bătrânului, punând mâna pe cheia ușii grăiește următoarele:

– Dulce taică, pentru ce dumneata, de când a murit maica noastră, fie iertată, de atâta timp tot plângi și jălești; mâncările nu-ți plac ori pe noi ești supărat ?

– Oh ! dulcea mea fiică, da cum n-oi plânge, cum nu m-oi supăra, că eu mă aflu așa de nefericit cum nu mai este om în lume și pe sub soare; bunurile mele și toată averea mea, precum și împărăția mea vor rămânea la cei străini după moartea mea, că eu n-am sămânță de bărbat.

Iară fata aceasta, fiind mai vicleană decât cele două surori ale ei, se retrase la ușă, deschise puțin ușa și zise:

– Oh, dulce taică ! Nu plânge, nu te supăra, că nouă ne vor rămânea.

Iară bătrânul, înfuriat de mânie, prinde paloșul și-l aruncă de se prinde tare în ușă. Dar pe fată n-o nimeri. Și zise bătrânul:

– Atunci vor rămânea vouă, dacă veți umbla voi cât am umblat eu și-ți păți ce am pățit eu.

Iar fata zise:

– Vom umbla, tată !

Şi cu aceste cuvinte se depărtă de acolo până în ziua următoare, nespuind nimărui nimica. Fata-n ziua următoare s-a sculat foarte de dimineaţă şi s-a dus în grajd, şi şi-a ales un cal bun, şi-l hrăni bine şi-l ţesălă frumos. Şi după aceea se duse şi se îmbrăcă în haine cătăneşti din creştet până-n tălpi, şi luând o puşculiţă frumoasă, şi sabie, şi o patrontaşcă cu plumbi şi toate câte sunt de lipsă unei cătane, merse la calul gătit de mai înainte, încălecă pe el şi aşa de bine i să şedea, de ai fi putut jura că e cătană. Şi merse şi aceasta tot pe urma celorlalte şi se întâlni cu bătrâna şi zise fata:

– Bună dimineaţa, mamă !

– Sănătate bună, cătană cu glas de fată, grăi hârca de bătrână.

Iară fata mânioasă zise:

– De unde mă cunoşti dumneata şi cum ştii că-s cătană cu glas de fată ?

– Eu, puiul mamei, ştiu şi pe tatăl tău şi te ştiu şi pe tine unde mergi, dar întoarnă înapoi, că nu eşti bine gătată. Du-te acasă şi te suie în podul curţii, şi vei găsi acolo nişte zdrenţe din hainele tătâne-tău din feciorie şi puşca lui şi sabia lui, toate de când era el tinăr; şi cum o vei lua, loveşte-o de pământ şi se face mai mândră şi mai frumoasă de cum a fost. Şi după acestea te du în grajdul cailor şi sparge pământul şi sapă acolo, că vei afla neşte oase de cal şi căpăţâna calului şi apucă căpăţina şi dă cu ea de pământ de trei ori şi zi: «Ţio ! cal de hadă. Cânii carnea ţi-o roadă, poartă-mă şi pe mine cât ai purtat pe taica !»

Şi ascultând de bătrâna s-a dus şi precum i-a spus, aşa a făcut şi toate le şi îmbrăcă, şi îmbrăcându-se în haine, şi încălecând pe Dalbul Dochilor, că uitasem să vă spun numele calului, merseră ca gândul de întreceau vântul, până la hârca de bătrână, şi cum o a văzut bătrâna o a sărutat şi-a zis:

– Noa, puişoara mamei, acum poţi umbla toată lumea, că eşti gata, du-te cu Dumnezeu. Şi luându-şi ziua bună de la bătrână se duse până ajunse la podul de aur şi trece pe-o podea, şi trece pe două, trece pe nouă şi mai încolo sta taică-său cu o falcă-n cer şi cu una-n pământ, şi tot flăcără-i ieşea din gură, căci taică-său era năzdrăvan.

Iară fata prinse curagiu şi zise:

– Feri, câne de zmeu, din drumul meu, că de nu te împuşc. Şi de trei ori zise aşa, iar a patra oară fata sloboade puşca şi face poc ! dar nu a voit să-l împuşte, şi numai aşa a împuşcat de-o lature. Şi

taică-său se dete de trei ori peste cap şi se făcu om, cum a fost mai înainte; apoi a sărit îndată la draga lui fată, şi o a sărutat zicând:

– Noa, draga taichii, poţi merge-n lumea întreagă, poţi umbla cât am umblat şi eu şi poţi suferi cât am suferit, că acum eşti gata de mers.

Atunci fata se luă şi se duse multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că din poveste multă înainte este, mai mândră şi mai frumoasă, să ascultaţi şi dumneavoastră; cine-a asculta, bine a învăţa, cine a dormi, bine s-a hodini; găină curtă oua-s-ar în gura cui n-ascultă*.

Mergând sărmana cătană singură tot gândind, iată c-aude un groaznic zbierăt încât i se făcu părul măciucă-n vârful capului şi strânse pe biet Dalbul Dochilor în pinteni şi-l îndreptă dincătrău venea zbieretul cel groaznic. Şi sosind acolo găsi un balaur foarte groaznic strângând în gură un biet cerb, îndată ce zăreşte pe cătană şi grăieşte:

– Cătană, mândră cătană, hai loveşte bălaurul acesta şi mă scapă din gura lui, că de trei zile nici mă poate înghiţi, nici mă lasă; că de cumva mă vei putea scoate, mult bine ţ-aş face.

Iară balaurul grăieşte:

– Dragul meu cătană, vină, loveşte coarnele aceste de cerb, că de trei zile mă tot năcăjesc cu el şi nu-l pot înghiţi pentru coarnele lui. De-ai făcut cândva bine, da fă acum şi cu mine, că eu multă bunătate ţi-oi face.

Bietul cătană gândi şi-şi ascuţi sabia şi lovi coarnele cerbului, şi balaurul îndată-l înghiţi. După aceea, el se grăbi la cătană şi-i zise:

– Noa, dragul meu, acuma vei veni cu mine la taică-meu, că eu sunt feciorul Împăratului Roşu şi m-au blăstămat taica şi maica, că nu i-am ascultat, de douăzeci de ani de când mă năcăjesc de când m-am prefăcut bălaur şi de-atunci taica şi maica nu m-au mai văzut. Atunci se întoarse de trei ori peste cap şi se făcu un drag de fecior, de nu era pe sub soare mai frumos.

Acum se luară amândoi şi se duseră multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să vă ţie, că din poveste lungă înainte este, mai mândră şi mai frumoasă, să ascultaţi şi dumneavoastră; cine-o asculta, zău, acela o a învăţa, cine va dormi bine s-a hodini. Şi ajungând ei în ţara

* Însemnează tăcere la ceilalţi ce n-ascultă (n.a.).

şerpească erau nişte şerpi ca nişte grinzi, şi îndată şuieră-n degete feciorul, ca păcurarii, şi veniră toţi şerpii la el:

– Ce porunceşti, dragul nostru şi domnul nostru ? ziseră şerpii.

– Vedeţi mândrul voinicul acesta ? Când a trece şi petrece pe-aici să nu-i faceţi nici un rău, ci să-i faceţi drum larg, să nu se sperie de voi ori să-i fie greaţă, că acesta mă aduce din ţările cele rele şi mă duce la tata, pe care nu l-am văzut de douăzeci de ani, că ştiţi voi bine că eu sunt feciorul Împăratului Roşu. Şerpii toţi fugiră în lături, lăsându-le drum larg şi ei trecură. Şi trecură prin ţara broştească şi prin ţara şorecească, şi tot astfel făcură ca în ţara şerpească. Destul numai că ajunseră şi-n ţara Împăratului Roşu şi ziseră feciorul de împărat:

– Stăi-n loc, dragul meu şi bunul meu, că acum suntem în hotarul tatii şi eu voiesc a-ţi da sfat, că ce să ceri de la tata pentru că m-ai adus din ţările celea rele, unde eu douăzeci de ani m-am năcăjit prin pustietăţile acelea groaznice. Îndată ce vom sosi la tata, el, de părere bună că m-ai adus, a vrea să te mănânce, dară nu te spăimânta. El ţi-a făgădui bani, averi, aur, argint, de toate bunătăţile, câte se află-n lume, dar nu cere nimic, numai o lăduţă din odaia tatii, de pe fereastră şi puşca, care ar fi mai ruginoasă în tot magazinul de puşti; aceste două feluri le cere. Iară tata n-a voi să ţi le deie, iară tu nu te-nvoi la nimic, numai la aceste, că în lăduţă se află calul Galbin-de-sub Soare şi cu puşca cea ruginoasă poţi puşca la 4 mile de loc în pătrat. Taica n-a voi să le deie, dar tu zi-i că mă vei duce de unde m-ai adus, de nu ţi le va da.

Sosind ei la curţile împăratului intrară-n curte, şi cum văzu împăratul pruncul lui, îndată-l cunoscu şi era să-l mănânce de viu pe bietul cătană de bucurie mare, că i-a adus pruncul, şi-l purta pe la toate bunurile câte le-avea, îl îmbia cu de toate, dară el nimica nu primeşte, numai lăduţa de pe sprijoana ferestrii şi puşca cea mai ruginoasă dintre toate puştile împăratului. Împăratul nu voieşte nicicum să i le deie. Dară cătana suindu-se pe cal şi prinzând pruncul de vârful capului zise:

– Noa, rămas bun, înălţate împărate, că eu îţi duc pruncul de unde l-am adus.

Atunci împăratul îl grăi înapoi şi-i zise:

– Noa, dară vină că ţi le dau şi acelea ! Şi-ndată i le dădu şi pe-acelea.

După acestea, luându-şi rămas bun de la toţi, plecă cu lăduţa-n straiţă şi cu puşca în spate, şi călare pe Dalbul Dochilor, se duse

multă lume împărăție, ca Dumnezeu să ne ție, că din poveste mult înainte este, mai mândră și mai frumoasă, s-ascultați și dumneavoastră; cine a asculta, bine a învăța, cine a dormi, bine s-a hodini. Mergând bietul cătană prin o pădure, vede o peană de rață în mijlocul drumului și zise către cal:

– Ho ! calul meu și dragul meu, că prea mândră mândrenie văd.

– Ce-i, dragul meu și domnul meu ?

– Noa, uită-te ce peană frumoasă de rață: lua-o-voi ? lăsa-o-voi ?

– De cumva o vei lua, de mare năcaz ne-ar fi, iară de nu o vei lua, îți bănui după ea. Așa zise calul, că pe-acelea timpuri știau și caii vorbi (dar azi nici oamenii nu nimeresc cum ar trebui) iară cătana luă peana cea de rață.

Mai merseră cât merseră și iară mai găsiră o coadă de păr frumos, toată strălucea ca aurul. Iară grăi către cal:

– Ho ! dragul meu și calul meu, că prea mândră mândrie văd; uită-te ce coadă frumoasă ! lua-o-voi ! sau lăsa-o-voi ?

– De cumva o vei lua, știu că de mare năcaz ne va fi, iar de cumva nu o vei lua, îți vei bănui după ea. Și-o luară și le puseră amândouă-n jeb subsuoară și se duseră mai departe multă lume împărăție, ca Dumnezeu să ne ție, că din poveste înainte este mândră și frumoasă, s-o ascultați și dumneavoastră.

Iată că după o cale lungă de câteva zile a ajuns în hotarul Împăratului Negru. Pe acelea timpuri erau mulți împărați; unul roșu, altul verde, altul negru, așa le erau poriglele din bătrâni.

Acolo erau o mulțime de cătane la pușcate-n țăl[2]. Și cătana de fată se apropie de dânșii și se uită la dânșii cum pușcă în țăl. Și luându-și pușcuța cea ruginoasă și se pune în rând, ca să țăluiască[3] și el ca ceilalți, și zise:

– Da vezi țălul acela-n depărtare de două mile de loc și eu de-aicea-l voi pușca, de tot se va sfărâma. Toți priviră la biata cătană și se mira de el ce grăiește. Și duseră țălul precum a zis cătana și precum a poruncit. Două mile de loc puseră țălul și cătana asta-l pușcă încât tot se sfărâmă. Dar atunci pică peana de la el și-un țigan ce era aci sări și apucă peana și fugi la împăratul în curte și zise:

– Înălțate împărate, viteaz cătană a venit la înălțatul împărat, că necum să pușe el la cinci sute de pași, ci de două mile de loc a

---

[2] *Țăl*, țintă.

[3] *A țălui*, a trage la țintă.

puşcat, dar nici cu atâta nu e destul, ci şi raţa aceea, de unde a căzut peana aceasta, s-a lăudat că o va aduce.

– Oare drept e, măi ţigane ?

– Drept, înălţate împărate !

– Na, ţigane, patru criţari de un pachet de duhan şi cheamă-mi cătana cea nouă aici la mine.

Ţiganul, voios, cum e fiecare ţigan, merse la cătană şi-i zise:

– Placă, jupâne cătană înăluntru, că te cheamă înălţatul împărat.

Şi merse cătana în pălatul împărătesc şi după ce făcu cele cuviincioase şi după ce-l salută cumsecade, adecă precum e datina la cătane, zise apoi împăratul:

– Adevărat ai vorbit cătră ţiganul care mi-a adus peana asta, că necum să puşti cum puşcă cătanele mele, ci şi raţa aceea, pe doamna penei acesteia, o vei aduce ?

– N-am zis, înălţate împărate !

– De cumva nu vei împlini lucrul acesta, ţi-a sta capul unde-ţi stau picioarele şi picioarele unde-ţi stă capul ! Aşa zise împăratul. Iară cătana ieşi de la împăratul tot plângând şi merge la Dalbul Dochilor şi plânge de tremura hainele pe el.

– Ce-i, dragul meu şi domnul meu ?

– Iată ce păţesc pentru peana cea de raţă, ce-ai zis să n-o iau, că eu sunt silit să aduc şi raţa.

– Nu te supăra, c-om merge şi vom căuta şi-om aduce, zise calul. Şi se puse pe cal şi merse până la marginea mării şi-ndată se coborî de pe cal şi zise calul către el:

– Ian uită-te colo sub ţărmurii mării, de cea parte, cum şede raţa pe ouă şi cloceşte !

– Dară cum vom trece la ea ? zise fata, adecă cătana.

– Deschide lăduţa, să vedem ce sfat ne va da şi calul Galbin-de-sub Soare, zise calul.

Şi deschiseră-ndată şi ieşi calul Galbin şi le zise:

– Ce-i, dragul meu şi domnul meu ?

– Ei, vezi raţa aceea, colo de ceea parte, oare cum o am putea prinde ?

– Lesne, domnul meu !

Calul atunci se pleacă şi suflă cu nările în apă, şi îndată a îngheţat apa şi raţa pe ouă. Şi-au mers fata ca pe pod până a pus mâna pe ea şi o luă şi-o băgă în sac, şi apoi se duse până la împăratul şi zise:

– Iată, o am adus.

– Bine, brava, cătană eşti ! Căutară raţa, adecă peana-i era din aripa cea dreaptă picată.

Şi cătanele împăratului iară ieşiră la împuşcat, şi cu ele dimpreună şi cătănuţa noastră, cea de fată. Şi când puşca ea, ce făcu, ce nu, destul că-i cade o coadă frumoasă de aur. Şi ţiganul o apucăndată şi fuge cu ea la împăratul.

– Înălţate împărate ! Cătana cea de ieri a zis că şi pe doamna cozii acesteia încă o aduce !

– Na, ţigane, patru bani de duhan şi mergi de-l cheamă !

Ţiganul cu voia bună merge şi zice:

– Jupâne cătană, ian hai până la domnul împărat la rapold[4].

Bietul cătană se duce supărat la împăratul. Acesta-i zice:

– Dar ce te-ai lăudat către blăstămatul acela de ţigan, că pe doamna cozii încă o vei aduce ? (Şi părul acela tocmai de la Ileana Cosinzeana era, după care împăratul din ce-a fost prunc de şapte ani a tot umblat şi n-a putut-o nicăiri găsi, şi-acum cugetă că şi-a aflat norocul, văzând coada cea frumoasă şi de aur.)

Împăratul zise către cătană:

– Dragul meu, eşti silit să mergi până unde vei afla-o, că de nu, ţ-a sta capul unde-ţi stau picioarele şi picioarele unde-ţi stă capul !

Sărmanul cătană nu mai ştia ce să zică şi-ncătrău să se mai ducă. Iese deci afară la cal şi plângea şi se văieta, de gemea lumea în jur de el şi pământul sub picioare-i, dar şi el deasupra pământului.

Văzându-l Dalbul Dochilor supărat îi zise:

– Nu plânge ! Nu te văieta ! Ia-te şi te du îndărăpt la împăratul şi cere de la el o căruţă cu două roate şi merinde de drum !

Şi merse şi le dădu împăratul, apoi prinse pe Dalbul Dochilor la căruţă şi merse multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că din poveste multă este, mândră şi frumoasă, s-ascultaţi şi dumneavoastră, că cine-a asculta, bine-a învăţa, cine a dormi, bine s-a hodini.

După o cale lungă, ajung în ţara Ilenii Cosânzenii şi se aşeză la fântâna de lângă cetate, fântâna la care veneau şi slujnicele Ilenii după apă.

Calul Galbin-de-sub Soare se face o boltă cu negoţ de tot felul, nu cum sunt în vremile noastre, ci tot cu aur şi argint era suflat. Şi Dalbul Dochilor se face neguţător, iar cătana om de casă.

---

[4] Raport.

Deschizând ei bolta cea frumoasă, iată că vine o slujnică după apă pe seama-mpărătesei ! Şi cum vede negoţul, îndată şi cade pe genunchi, aşa de mândru se lumina de el ! Deci ea fuge la-mpărăteasa şi-i spune, iar aceasta zise:

– Na o pungă cu bani şi te du de-mi cumpără o păreche de papuci !

Şi fugi fata-ndată şi intrând în boltă tot alege, numai cât ea nu găsea care să se potrivească, deoarece negoţul de-aşa era, ca să nu potrivească un fel cu celălalt.

Fuge deci la împărăteasa, mânioasă, care nu era alta, făr' însăşi Ileana Cosinzeana, şi-i spune ce-i şi cum.

Vine-mpărăteasa mânioasă şi întră-n boltă ca să-şi aleagă multe de toate. Tot învârte şi suceşte, dar nu le poate potrivi nici ea. Ce fac ceia, ce nu fac, destul că deodată bolta se-nchide rămânând numai cât o ladă, iar în ea Ileana însăşi. O pun ei în căruţă şi hai !

Dar Ileana agrăia:

– Pe-a cui seamă mă duci ?

– Pe seama Împăratului Negru, zise cătana.

– În zadar, că nu voi fi a lui, făr'a cui mă duce !

Se vede că Ileana Cosinzeana era năzdravană şi ştia toate celea. Sosind la împăratul, iată că era-n mijlocul oborului, înaintea curţii, un stâlp mare şi înalt.

Cum a ieşit Ileana din închisoare, iată-mi-o drept în vârful stâlpului zburată !

Când a văzut-o împăratul în vestmintele ei strălucitoare ca şi faţa aurului îi zise:

– Scoboară-te jos, că eşti a mea acum !

– Fi-voi a cui m-a adus, iar ţie numai atunci ţi-oi fi nevastă, dacă tu vei aduce cele şapte iepe ale mele şi mulgându-le, te vei scălda în laptele lor !

– Cine mi te-a adus pe tine, le-a aduce şi pe acelea...

– Aceluia voi şi fi ! zice Ileana Cosinzeana.

Împăratul îndată chemă cătana şi-i spune că uite:

– Ai s-aduci iepele cele şapte ale Ilenii, că de unde nu, atâta-i de capul tău !

Plânse-mi cătana de sta să-i crepe şi inima din ea. Dalbul Dochilor cum o vede, îndată-i grăieşte:

– Nu te supăra, că bun este Dumnezeu şi ajuta-ne-va. Cere numai de la împăratul: nouă piei de bivol, nouă de cal, un car de fuioare şi o maja de răşină. Şi cum le ceru, le şi căpătară şi puse pe Dalbul

Dochilor o piele de bivol şi-o pătură de răşină, apoi un rând de fuioare. După aceea, din nou o piele, pe ea răşină şi fuioare, şi tot aşa până le încărcară toate pe cal, de cugetai că-i un munte !

Fiind toate gata, se porniră şi merseră până lângă Marea Roşie, că iepele cele şapte ale Ilenei Cosinzenii erau în ostrovul mării şi erau albe ca lebeda. Ei stătură pe ţărmurii mării şi săpară o groapă-n pământ. Cătana intră-n groapă, iar Dalbul Dochilor rămânând afară pe ţărmuri rânchează o dată, de pământul se cutremură. Auzind iepele, ies de sub apă, se uită-n laturi, dar nu văd nimic. Dalbul Dochilor era îmbrăcat în cojoacele lui, de nu mai puteai şti că ce poate să fie !

După ce iepele se cufundă din nou sub valuri, iar rânchează Dalbul Dochilor una cu mult mai tare, de se clătina şi ceriul şi pământul.

Atunci ies cele şapte iepe dimpreună cu hărmăsarul, se uită în toate părţile, nu pot însă crede că Dalbul Dochilor să fie fiinţă vie şi din nou se cufundă sub valuri.

A treia oară rânchează Dalbul Dochilor, ş-acum din toate puterile, aşa că nu numai ceriul şi pământul, dar şi marea s-a turburat până-n adâncurile ei.

Iese hărmăsarul cu cele şapte iepe afară la ţărmure. Cum vede pe Dalbul Dochilor, se iau la bătaie cu hărmăsarul, dar pe când acesta muşca numai câlţi, răşină şi piele de bivol, Dalbul Dochilor rupea la carne vie.

Hărmăsarul răzbit intră la tocmeală.

– Vreau, zise Dalbul Dochilor, să vii cu noi, tu şi iepele tale, până la Împăratul Negru, că pe stăpâna voastră am dus-o şi e mare lipsă de voi !

– Că nu mi-ai putut spune mai curând ! Noi cu drag mergeam.

Atunci iese cătana din groapă şi-ncălecând pe Dalbul Dochilor se arăduiră[5] înainte, iar hărmăsarul cu cele şapte iepe după ei, de nu mai scăpărau.

Dacă sosiră la împăratul, le închise în obor.

– Noa, vină jos, că iepele-s aci ! zice el către Ileana Cosinzeana.

– Voi veni, dacă le veţi mulge şi veţi fierbe laptele la foc, iar când o clocoti mai tare, te vei scălda-n el.

– Cine le-a adus, acela le va şi mulge !

---

[5] *A arădui*, a purcede, a pleca, a porni, a apuca spre...

– A lui nevastă voi fi ! răspunde Ileana.

Împăratul porunceşte cătanei să le mulgă, dar nu era cu putinţă, că iepele erau sălbatice foc !

Şi spunând către scumpul lui cal ce poruncă i-a dat împăratul, îndată se plecă el cu nasul la pământ şi suflând îngheţară iepele, care unde a stat. Şi cătana mulse cinci vedre de lapte şi-a spus împăratului că le-a muls. Iar acesta strigă pe Ileana să vină jos, că iepele-s mulse. Aceasta însă-i zise:

– Atunci voi veni, când mi-i aduce feredeu[6] de la Dumnezeu şi de la Sfântul Soare ştergătoare. Apoi să te scalzi în laptele ce clocoteşte şi să te ştergi cu acea ştergătoare !

– Cine te-a adus pe tine, acela le va aduce şi pe-acelea ! răspunde împăratul.

– A lui nevastă voi fi ! zice Ileana.

Împăratul chemă pe cătană şi-i zice:

– Un mare lucru mai ai să împlineşti ! Trebuie să te sui la Dumnezeu după feredeu şi la Sfântul Soare după ştergătoare. Altcum să ştii, c-atâta-i de capul tău !

Iese cătana amărâtă afară şi plânge, Doamne, de nu altcum, făr'chemeşa de pe el încă tremura. În aşa stare s-a dus la iubitul lui cal. Acesta, Dalbul Dochilor, îi zice cu durere:

– Dragul meu şi domnul meu, nu te pot sfătui că ce e de făcut ! Întreabă pe calul Galbin-de-sub Soare, acela ţi-a spune că ce e de făcut.

– Nu te supăra, zice calul Galbin-de-sub Soare, ştiu ce te roade la inimă, deci urcă-te în spatele meu. Şi-aşa făcu.

Numai ce s-aiaptă calul Galbin şi se-nalţă până la Dumnezeu după feredeu şi la Sfântul Soare după ştergătoare !

Şi bine nimeriră, că nu era acasă spre a le putea cere, ci ei le furară şi se lăsară cu ele în jos până la Împăratul Negru. Cum le vede împăratul şi porunci să facă un foc zdravăn, şi făcând aşa, puseră căldarea cu laptele pe foc şi-o lăsă ca să fiarbă aşa de cumplit, de săreau stropii tot cât curtea.

– Noa, acum vină jos, că-s gata toate, zice împăratul către Ileana.

– Veni-voi, după ce te vei arunca-n feredeu, când a clocoti laptele mai cumplit şi după scaldă te vei şterge cu ştergătoarea aceea !

---

[6] Baie, cadă pentru îmbăiat.

– Cine te-a adus pe tine, acela s-a scălda întâi, răspunse împăratul.

– A lui nevastă voi şi fi eu ! zise Ileana.

Împăratul chemă pe cătană şi-l pune ca el să se scalde mai înainte.

– Acum îi acum, sărmană cătană !

– Lasă-mă, înălţate împărate, ca să-mi aduc şi drag căluşelul meu, să-mi vadă perirea cu ochii !

Şi împăratul se-nvoieşte.

Când Dalbul Dochilor sta legat aproape de căldare, biata cătană se tot uita, acum la scalda ce da unde, acum la Dalbul Dochilor, şi uitându-se mereu s-a dezbrăcat. Apoi sărută pe Dalbul Dochilor de trei ori pe frunte luându-şi rămas bun. Dar calul era năzdrăvan, şi cum vede mâhnirea stăpânului său s-apropie de căldare şi trage vreo trei răsuflări cu atâta putere, de laptele a rămas cum poate fi el mai bun pentru scaldă.

Văzând cătana aceasta se aruncă-n scaldă şi în urmă tot sănătos ieşi.

Acum veni rândul împăratului. Şi iată că făcură foc şi, când prinse laptele a fierbe, zise împăratul:

– Aduce-mi-voi şi eu calul meu, ca să-mi vază perirea ! Dar calul, legat acolea în apropierea căldării, se da tot înapoi, fiindcă-l dogorea căldura focului şi stropii laptelui încă îl neliniştea tot întruna.

Cum a sărit împăratul în căldarea ce clocotea grozav, pe clipită şi-a dat sufletul şi dat este până în ziua de azi.

Acum Ileana Cosinzeana se vede n-a fi ştiut că şi cătana tot fată fecioară este, ca şi ea, ori că ştia şi ce mai are să urmeze !

Într-aceea află Dumnezeu că i-a şters cineva feredeul. Merse la Sfântul Soare să se plângătuiască puţin. Când la adecă Sfântul Soare încă era păgubit ! I-a furat cineva ştergătoarea.

– Să-l blastemi, Doamne, pe făcătorul de rele, zice Sfântul Soare, ş-anume aşa, că de-a fi fată să se facă fecior şi de-a fi fecior, fată să se facă !

– Amin ! Aşa să fie ! răspunse Dumnezeu. În clipita aceea se făcură după cuvântul lui Dumnezeu din fată, fecior, dară aşa un drăguţ de fecior, de mai frumos nici că se poate.

După aceea, făcură nuntă, cum singuri împăraţii de pe vremile acelea ştiau şi puteau să facă. Erau ei lăutari cu fel de fel de fluiere şi cimpoaie, de nu se poate spune.

Chemații au fost aleşi tot din crai şi împărați. Eu încă mă aflam pe-acolo, tăiam lemne cu sapa şi căram apă cu ciurul. Ieşea zama pe vârful curții şi carnea pe fereşti. Cânii umblau cu colaci în coadă şi lătrau că mor de foame. Eu neavând vreme să mănânc, luai un hârbuț cu ceva de mâncare şi o lingură de lemn, apoi mă arăduiesc către satul meu. Pe drum mă văzură o țarcă, ce mă tot cârâia şi mă lovea cu aripele.

Ştia că vin de la nuntă şi simțise că am şi ceva carne în hârb. Când eu o hâşeiam, ea mă batjocurea făcând tot mereu: Si-r-cu ! Si-r-cu ! Eu fiind supărat şi de foame îmbătat, arunc lingura după ea, ş-aceasta se-mplântă deasupra cozii ! De nu mă credeți, vă uitați la ele, că de-atunci au coada ca o lingură.

După ospățul acela, ce-a ținut trei zile şi trei nopți, tânăra păreche se arăduiră şi veniră la tatăl fetei, care mai înainte era fată iar amu fecior. Bătrânul împărat era atât de încărcat de ani, încât numai atunci mai vedea aşa ca prin sită, când îi ridicau genele cu cleştele.

Şi povesti feciorul toate câte a pățit şi cum s-a făcut din fată fecior, ceea ce bătrânului i-a căzut atât de bine la inimă, de peste câteva zile a şi murit de bucurie tocmai. După el au urmat tinerii în stăpânire şi de n-au murit, trăiesc şi azi.

Eu mă suii pe-un cui şi până în alt rând nu v-o mai spui, mă suii pe-o custură ruginoasă şi poate că povestea fu cam mincinoasă.

Poveste de pe lângă Selagiu,
scrisă întocmai după cum a ieşit din gura povestitorului.

LUPUL CU CAP DE FIER

Un copil orfan, adecă fără mumă şi fără tată, a plecat prin lumea mare, cum pleacă omul năcăjit, să-şi capete pânea de toate zilele, care o cer toți oamenii de la Dumnezeu sfântul. Şi s-a dus copilul, s-a dus ca omul năcăjit, care nu ştie nici unde a plecat, nici când se va-ntoarce; s-a dus şi s-a tot dus, mâncând ce căpăta cu cerşitul, îmbiindu-se slugă şi la unul şi la altul. Unii mai cu inimă bună şi cu suflet îndurător îi întindeau câte o bucătură, alții mai nătângiți în

răutate, de care sunt cei mai mulţi în lume, îl alungau cu sudalme, îl amuţau cu cânii, ori că-i împroşcau vorbe necălite.

Câte-un suflet creştinesc se mai afla însă şi atunci, care, cum mai zisei, îl mai miluia şi-i mai spunea câte o vorbă bună din inimă curată. O muiere, la care dormise-ntr-o noapte, îi dete şi ea învăţătură, colea, la plecare:

– Dragul lelii, du-te unde te va milui Dumnezeu, numai cu omul spân să nu îţi faci treabă, că mai toţi oamenii spânateci sunt pestriţi la maţe. Ascultă-mă, dragul lelii, că eu nu-ţi vreau răul şi, de mi-i asculta, bine vei umbla, de nu mi-i asculta, tu vei vedea ce vei păţi !

Şi făgădui copilul că va asculta sfatul muierii, şi-i mulţămi de sălaş, apoi se duse pe-aci-ncolo.

Şi-a mers el multă lume şi ţară şi nu şi-a căpătat stăpân, că era pe vremea aceea când sunt bucate cam puţinele, când toţi se cam feresc de guri multe. Dar ajungând într-un sat se-ntâlneşte cu un boier spân, numai ici-colea avea câte un fir de păr în barbă, de gândeai că i-ai pus-o cu fusul.

– Unde umbli tu, măi ştrengarule, acum în vremea lucrului, fără nici o treabă ? De unde eşti ? Ce cauţi pe-aici ? Cum te cheamă ?... Ce ? Nu răspunzi ? Dar aşa de răstit şi de repede îl întrebă pe bietul copil, încât acela mai că nu căzu jos de frică şi spaimă. Sunt adecă unii oameni dosnici, grei la vorbă, încât şi dracu-i ocoleşte, le face cale; aşa era şi boierul nostru cel din poveste.

Copilul răspunse apoi mai plângând şi tremurând ca varga, că era orfan sărac, că umblă a cerşi, până ce va da de-un om al lui Dumnezeu să-l primească în slujbă.

– Aşa ? zise boierul, atuncea nu mai merge nicăieri, hai la mine şi te bagă slugă, iată-ţi dau simbrie bună, mâncare şi haine, învoit eşti ? Şi se învoiră tare lesne, tot cum vru boierul, căci doară el nici pricepere nu avea să ceară simbrie, cât s-ar fi căzut şi chiar de-ar fi cerut, spânul avea numai mână de luat, dar nu şi de dat, iar moş Arvinte zicea că aşa vor fi toţi spânaticii până va pieri lumea. Destul că ei se învoiră şi copilul rămase slugă la spânul. Ziua mai lucra ce putea pe lângă cea casă, iar colea pe-nserat îl trimitea stăpânul la cai pe hotar, să-i păşuneze. Iar când ieşea pe poartă afară, îi striga de auzeau toţi vecinii:

– Apoi hai dis-de-dimineaţă acasă, că am lucru cu caii, dară bagă bine de seamă, cum zic eu: dis-de-dimineaţă să fii aci ! Şi merse copilul la cai. După ce ajunse-n hotar, împiedecă caii şi se puse cu

capul pe-un muşuroi şi aţipi. Se trezea el din când în când, îşi mai căuta caii, mai gândea la vorbele muierii, mai la boierul lui cel cu barbă rară şi iar mai adormea. Destul că după atâta zoală-l cuprinse un somn aşa de proclet[1] de adormi ca mort, colea când fu de către ziuă şi nu se trezi până-n prânzul mare. Năcazul copilului, de ce a dormit atâta, cum de nu s-a trezit mai de dimineaţă ? Plângea de frica stăpânului.

Dar acum ce era să facă ? Noapte tot nu putea el face, deci îşi dezlegă caii şi merse acasă. Boierul îl aştepta-n portiţă c-o bâtă bună şi dă, dă până se strânseră vecinii-n tălălăul lor. Doamne, cum mai plângea bietul copil şi hăranca de jupâneasă nu zise batăr o dată către Spânul să nu mai dea, ba încă-şi rânjea dinţii şi zicea: «Bun e somnul ? Până pe vremea asta dorm slugile ?»

De la o vreme, după ce i se urî boierului de bătut, îl lăsă spunându-i că soaţă la asta să nu mai facă. Peste zi, iar mai lucră ce lucră pe lângă casă, iară de către seară-i dete poruncă să meargă de mas la cai şi până în ziuă să fie cu ei acasă. Şi se duse copilul şi dacă ajunse în câmp, îşi făcu voie bună cum bietul putu, ca să nu-l fure somnul.

Nici nu dormi mai toată noptiţa, dar de către ziuă căzu ca mort de somn şi nu se mai trezi până la prânzul cel bun. Doamne, năcazul lui ! Nu ştia ce să facă. Ar merge acasă, ştia ce-l aştepta la stăpân; n-ar merge, ce să facă ? Unde să poată el scăpa dinaintea stăpânului ? El, biet de copil sărac şi strein, era silit a merge acasă la boierul.

Şi merse bietul băiat acasă şi mai mâncă de la stăpân o dragă de bătaie, până-l scoase vecinii. Peste zi, mai mocoşi ce putu pe lângă casă, iară seara îl strigă stăpânul:

– Măi băiete, gată-te o dată de mergi la cai, apoi vezi de-mi stai iar până la prânz pe câmp !

Şi se duse sluga. Şi cântă, şi descântă, şi jucă, şi fluieră toată noptiţa, numai să nu-l prindă somnul; cine l-ar fi văzut cântând şi jucând ar fi gândit că de zburdat e cu voie bună, dar la el se nărăvea zicala:

Joc de frică,
Pe nimică;
Joc de foame,
Drăguţ Doamne !

---

[1] Grozav.

Mai toată noptița o petrecu copilul aşa; dar obosit, flămând, bătut cum era, mai cădea de pe picioare, deci se pune jos să hodinească puţin şi cum se pune cum adoarme şi nu se mai trezeşte până a doua zi cătră amiazi. Atunci văzând că iar a greşit, începe a plânge şi-a se văieta de nu alta, fără gândeai că se prăpădeşte de plâns. Se duse totuşi acasă; ce va vrea Dumnezeu aceea va fi, gândi copilul. Dar vai când ajunse acasă şi încercă să se roage de iertare, boierul nu-i dă răgaz, ci mi-l încinge c-o bâtă până tot îl face sânge. Atunci dă Dumnezeu că se iveşte Sf. Petru pe acolo şi-ncepe a sfădi pe boierul:

– Nu te temi de Dumnezeu, mişelule, de baţi în aşa măsură pe bietul copil ?

Iar pe copil îl luă Sf. Petru de mână şi-l scoase din mâinile boierului. Boierul nici simbrie pentru slujit, nici ceva mâncare nu-i dete, ci-l petrecu din ochi blăstămându-l şi pe el şi pe Sf. Petru.

După ce ieşiră din sat, scoase Sf. Petru un corn din traistă şi-l dete copilului, zicând:

– Copile, nu mai umbla slujind în această secreată de lume, mergi în satul tău, şi când vei fi la bordeiul acela, unde te-ai născut şi care este al tău, atunci te uită-n cornul acesta, dar mai curând să nu te uiţi în el, şi ce vei vedea pe lângă tine uitându-te în corn, tot e al tău.

Dar omul e om şi pace, poftitor de la fire, ar vrea să ştie câte un lucru pentru care şi-ar da chiar şi viaţa, dacă nu l-ar fi cunoscut. Aşa se-ntâmplă şi cu copilul. Îndată ce se depărtă de Sf. Petru, de nu se mai vedeau, socoti că oare să se uite oleacă-n corn, dară ce văzu se spăimântă şi mai scapă cornul din mână.

Adecă, Doamne sfinte, bietul copil era ocolit de bidigăniile cele mai urâte din lume: câni, mâţe, lupi, urşi, vulpi, lei, crocodili şi câte nu mai sunt pe pământ şi pe sub soare. Toate cu gurile căscate, toate cu dinţii ageri şi cu gheare ascuţite, toate hămisite de foame. Acum văd că sunt prăpădit de tot, zise copilul. Dar un lup cu cap de fier îi zice:

– Băiete, ce-mi dai să te mântuiesc de bidigăniile acestea proaste ?

– Dar ce să-ţi dau, răspunse copilul, că doară vezi că n-am nimic, că boierul pe care l-am slujit nici oleacă de merinde nu mi-a dat, necum să-mi dea ceva simbrie !

– Nu face nimic, zise lupul cel cu cap de fier, dacă îmi făgăduieşti că nu te-nsori în veci, eu te scap de fiarele acestea spurcate.

– Îţi făgăduiesc, zise copilul, nu mă voi însura în veci !

– Bine, zise lupul, eu te mântuiesc, dar apoi de nu te ţii de vorbă, e vai de tine. Şi numai o dată se rânji lupul către fiarăle cele urâte şi toate o luară care-ncătrău, apoi se depărtă zicând: ţine minte ce ţi-am spus; să nu te-nsori, că e vai şi-amar de capul tău, de nu asculţi.

Doamne, mulţămescu-ţi, *zise băiatul depărtându-se cu cornul în* mână; Doamne mulţămescu-ţi, de nu-mi trimeteai lupul acesta-n cale, bidigăniile acelea mă sfâşiau şi mă mâncau.

Şi merse copilul la drum, du-te, du-te, până ajunse la satul lui, chiar într-o seară, pe vremea cinei, şi trase aţă la bordeiul părăsit, în care se născuse. Dacă ajunge acolo, pune cornul la ochi şi se uită o dată prin el spre bordei şi prin grădina plină de buruieni şi de scai muscăneşti[2]. Adecă: Doamne sfinte ! În locul bordeiului se făcu din chiar senin o curte mare, ca cele grofeşti, iar prin ogradă şuri, grajduri, vite, oi, boi, vaci, bivoli, cai, toate cu argaţi, la gura şurii stoguri, de nici la un grof nu puteai vedea mai altcum, iar el din copil sărac se făcu un drag de june ca un brad. Acum plânse copilul de bucurie şi zise: «Doamne, mulţam !» Apoi se urcă pe trepte la deal în casele cele de marmură, acolo îl aşteptau argaţi de tot felul şi-ntinseră o masă de se ospătă, apoi îi făcură pat de odihnă; trăi în seara aceea şi el o dată şi bine, cum nici nu visa că poate trăi om pământean.

Dimineaţa, când se sculă, era tot satul adunat împrejurul curţilor şi pe drum cu pălăriile-n mână. Nu se puteau destul mira cum s-au putut aduna într-o noapte atâta bogătate la un loc. Ce să vă spun, acum mai tot satul se afla neam cu el, dar când luase lumea-n cap nici chiar adevăratele neamuri nu voiră a-l cunoaşte şi a-l milui. El însă era tot bun ca şi mai înainte: ajuta pe oricare lipsit cu bucate, cu haine, cu sfat, cu ce pofteau cei năcăjiţi. Acum începură a se aduna la el nescai neamuri, unchi, mătuşi şi alte rude stându-i de cap să se însoare:

– Noa, nepoate, bine că ţi-a dat Dumnezeu rânduială de bogăţie, acuma să te însori, dragul mătuşii, să-ţi iai o fată bogată ca tine, c-ar fi pagubă să stai aşa, să-mbătrâneşti fără soţie.

– Aşa, zău, dragul uncheaşului, zicea câte un unchi care mergea numai să se oaspete.

Nu-i mai dau *două cu două, ca să se-nsoare şi să se-nsoare*. În zadar le spunea feciorul că nu se va însura în veci; în zadar, una, în zadar alta, că bunele neamuri doreau din tot sufletul să-l vadă om

[2] Numele plantei numită şi holeră, *Xanthium spinosum*.

întreg, cu muiere, căci, ziceau ei, omul e numai jumătate până nu se-nsoară. Şi atâta s-au pus cu gura pe el ca cioarele, până în cele din urmă le spuse feciorul verde, că iată să nu se cerce în zadar a-l însura, că el a făcut prinsoare şi legătură cu lupul cu capul de fier să nu se-nsoare în veci.

– Oh, dragul unchiului, zice unul din unchii cei noi, căci vă spusei că-n năcaz şi-n sărăcie n-avea unchi; oh, dragul unchiului, doară noi, un sat de oameni, nu o să ne lăsăm la un lup, fie măcar de tot de fier ! Hai să te-nsurăm, nu te mai gândi la lup, lupii umblă prin câmpii şi prin păduri, nu prin sate ! Destul că mai mult cu puterea-l făcură să se-nsoare, zisa ăluia:

– Dragoste de silă ! Dor de milă, ori de nevoie, cum vă mai place ?

Şi-l logodiră cu o fetişcană de-aci din sat şi puseră terminul cununiei şi veni şi acel termin, popa le cântă Isaia dănţuieşte şi-i purtă pe la icoane cu cununiile pe cap, iară după cununie plecară spre casa mirelui să se ospăteze. În cale însă le iese lupul cel cu capul de fier şi dă după mire. Mirele lasă mireasa şi începe a fugi, du-te, du-te, lupul după el; mirele dă de un cal şi se urcă pe el şi fuge, şi fuge şi mai tare, dar lupul tot în urma lui fugea; mult vor fi fugit, că numai deodată se treziră c-au ieşit din lumea asta şi-au dat în lumea cuvioşilor, mirele înainte şi lupul după el. Dacă ieşi mirele din lumea aceasta văzu o casă şi trase aţă acolo, legă calul de gard şi dă să intre în casă. Şi chiar intră până în tindă, iar de aici da să intre înlăuntru. Dară Sfânta Miercure de după masă, că a Sfintei Miercuri era căsuţa, strigă din lăuntru.

– Cine vine ?

– Om bun, maică sfântă, răspunde feciorul.

– Om bun ? Hai înlăuntru: spune-mi ce cauţi, cum ai cutezat tu să intri în lumea cuvioşilor, tu om pământean, ce eşti, ce cauţi aici ?

– O, maică sfântă, zise feciorul, uite cum umblai şi uite cum am păţit cu un lup, şi-i spune toată întâmplarea, precum v-o spun şi eu dumneavoastră, şi-apoi mai zise:

– Acum mă urmăreşte, ştiu că minteni e aici, fii bună, de poţi, spune-mi ce să fac, să nu mă ajungă.

Şi la Sfânta Miercuri i-a fost milă de fecior şi i-a zis:

– Nu te teme, aici nu va veni, că şi de vine ne dă de ştire un căţeluş, ce-l am cu trupul de fier şi cu dinţii de oţel, care l-a zări cale de o zi şi-atunci va lătra o dată, şi când va lătra, atunci tu să-ncaleci

şi să pleci. Acum vino înlăuntru şi te odihneşte. Apoi i-a dat Sfânta Miercure două cocuri de pâne şi i-a zis:

– Unul îl mănâncă când te-a lovi foamea, iară unul îl pune-n traistă şi nu te-atinge de el, că bine-ţi va prinde la vreme de năcaz. Eu de ajutat nu te pot ajuta, fără-i merge la soră-mea, la Sfânta Vinere, aceea doară te va putea ajuta.

Şi când a auzit cânele lătrând, a sărutat mâna Sfintei Miercuri, s-a suit pe cal şi du-te, copile ! Şi s-a dus, s-a dus, multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că din poveste multă mai este, mândră şi frumoasă, să ascultaţi şi dumneavoastră: s-a dus până la Sfânta Vinere.

– Bună ziua, Sfânta Vinere !

– Bună să-ţi fie inima, voinice; dar ce vânturi te poartă pe-aici, pe unde om pământean n-a mai umblat ?

– Oh ! maică Vinere, iată ce umblu pe-aici şi iată de ce. Spuse Sfintei Vineri toată povestea, după cum vi-o spusei şi eu dumneavoastră, apoi mai spuse, că iată acum fuge dinaintea unui lup cu cap de fier. Fie-ţi milă, maică Vinere, scapă-mă, de mă poţi, dinaintea lui.

– Oh, dragul mătuşii, bucuros te-aş ajuta, dară nu pot; fără vei merge la soru-mea, la Sfânta Duminecă, că doară ea te va scăpa.

– Apoi plec dară, zise feciorul, să nu mă ajungă lupul.

– Ba nu pleca, hai înlăuntru, să te omenesc cu ce mi-a dat Dumnezeu sfântul, hai şi te odihneşte, că vom şti noi când se apropie lupul; eu am un căţeluş de fier cu fălcile de oţel, care când îl simte cale de două zile, latră de două ori.

Şi intră feciorul în casă la Sfânta Vinere şi se odihni, şi-i dete două cocuri de pâne albă zicându-i:

– Unul îl mâncă pe cale, iar de unul nu te-atinge deloc, ci-l ţine numai în traistă, că bine-ţi va prinde la vremea de năcaz.

Şi-a mai stat cât a mai stat, au mai povestit laolaltă şi când au auzit cânele lătrând de două ori, sărută mâna Sfântei Vinere, se urcă pe cal şi se cam mai duse.

Calea era departe de la casa Sfintei Vineri până la a Sfintei Dumineci, iar feciorul mergea ca alungat de lupi; adecă calul fugea, iar feciorul sta în şea. După multă cale şi oboseală ajunse feciorul la casa Sfintei Dumineci, se coborî jos de pe cal şi intră în casă:

– Bună ziua, Sfântă Duminecă !

– Bună să-ţi fie inima, voinice; dară ce vânt te poartă pe aici, că în ţara asta încă n-a intrat om pământean ?

– Oh, Sfântă Maică Duminecă, eu fug din lumea cea păcătoasă a noastră alungat de-un lup cu capul de fier; venit-am să te rog să mă scapi de el. Apoi-i spuse toată întâmplarea din fir în păr, după cum vi-o spusei şi eu dumneavoastră.

– Lasă, voinice, nu fi supărat, că în bun loc ai intrat, griji-voi eu şi de tine. Vino înlăuntru şi te odihneşte şi te oaspătă, că am eu un căţăluş de fier cu fălcile de oţel, acela adurmecă lupul cale de trei zile şi când l-a simţi că s-apropie, va lătra de trei ori şi ne va da de ştire; atunci apoi vei pleca mai departe, după cum te voi învăţa eu.

Şi s-a odihnit feciorul şi s-a ospătat, iar când a lătrat cânele de trei ori, s-a gătat de cale. Maica Duminică i-a dat două cocuri zicându-i:

– Din unul mănâncă pe cale, când îţi va fi foame, iar de unul nu te atinge, că bine îţi va prinde la vreme de lipsă. Apoi i-a mai dat un brâu şi i-a zis:

– Vezi brâul acesta, vei ajunge la o apă mare, atunci scutură numai brâul peste apă şi se va face o punte de-i trece peste ea ca pe uscat, iară după ce ai trecut apa, ridică brâul în sus şi puntea s-a ridica de peste apă, ca să nu te poată urmări lupul, căci prin apă nu s-a încumeta să treacă fiindu-i capul foarte greu şi temându-se de înecare.

Şi s-a luat feciorul şi s-a dus până a ajuns la o apă mare, acolo a scos brâul şi l-a scuturat peste apă, iară înaintea lui s-a făcut un pod, Doamne ! pod mare de aramă, şi a trecut feciorul ca pe uscat, până de cea parte, apoi a ridicat brâul în sus şi podul s-a făcut nevăzut. Apoi s-a pus feciorul la umbră şi s-a odihnit, dar aşa tare l-a prins somnul de-a adormit ca mort. Când s-a trezit, s-a văzut ocolit de trei câni mari, albi. El se cam sperie, dară cânii îi ziseră:

– Nu te teme, drag domnul nostru, noi îţi vom fi de bună trebuinţă până te vom scoate iar în lumea voastră. Acum suntem în iad, dară nu te spăria deloc; pe mine mă cheamă Vede-Bine, sunt de la Sfânta Miercure, pe acesta-l cheamă Aude-Bine, e de la Sfânta Vinere, iar acest gros butucănos e Uşor-ca-Vântul-Greu-ca-Pământul, el e de la Sfânta Duminecă. Acum haideţi să plecăm prin iad, până vom da de Crăiasa iadului, care e mama lupului cel cu cap de fier.

Şi se luară la cale, feciorul înainte, iară cânii după el. Şi s-au dus, dus, mult prin cel iad, până au dat de-o casă la poalele unui munte. Acolo şedea Crăiasa iadului, mama lupului celui cu cap de fier. Doamne, ce bidiganie proastă mai era aceea: o babă bătrână, lungă,

deşirată, seacă, neagră, cu neşte dinţi ca hecela[3] şi cu unghii ca secerile.

– Dar ce umbli aici în ţara mea ? zise bătrâna.

– Am venit, zise feciorul, să mă bag slugă.

– Bine, zise baba, eu am lipsă de slugă, să umble la capre; bagă-te la mine.

Şi se-nvoiră şi ieşiră cu caprele la păşune prin munţii babei, iară cânii se ţineau tot de fecior.

*

Când ajunse lupul cel cu cap de fier la apa ce despărţeşte ţara cuvioşilor de către iad, pe unde trecuse feciorul, nu se-ncumetă să treacă, temându-se de înecate. Deci se duse pe ţărmurul apei tot în sus, până a dat de izvorul apei, că doară acolo va fi apa mai îngustă, să poată trece peste ea, ori că nu va fi aşa afundă. Şi mergând lupul aşa, ajunse la graniţa iadului, unde se bat munţii în capete ca berbecii şi nu stau să se odihnească decât ziua la amiazi, dar şi atunci numai cât clipeşti cu ochii o dată. Stă lupul oleacă şi răsuflă de două-trei ori, până se lasă munţii de bătaie, atunci fuga să treacă printre ei, dar vai ! îl apucară munţii între capete şi mi-l bontăniră de nu putea ieşi, nici înainte nici îndărăpt. Se văieta bietul lup, dară aşa se văieta de tare, încât plângea iadul de mila lui. Şi l-a auzit mamă-sa, şi s-a dus până acolo, şi plângea şi ea de mila lui, cum îl burduşau munţii, şi de putut ieşi dintre capetele lor nici vorbă. Până a doua zi la amiazi stătu Crăiasa iadului lângă munţi şi se uita cu jale cum îi băteau copilul; dar când fu a doua zi la amiazi, când stau munţii-n loc o clipită, de se uită unul în ochii celuilalt, atunci îl prinse bătrâna pe lup de ureche şi-l trase afară. Dar nu-l putu scoate destul de repede, ci-i ajunse oleacă vârful coadei mai îndărăpt, când începu bătaia munţilor şi-i ciontară munţii coada; de atunci n-au lupii coadă lungă ca vulpile. Mergând lupul către casă cu mumă-sa, începe a-i povesti toate păţaniile.

– Nu pot, mamă,-nvinge c-un om, c-un blăstămat de fecior tânăr, îl sprijineşte Sf. Petru şi toţi sfinţii, oricât îmi sfărm capul cum să-l prăpădesc, cu el nu-i chip s-o scot la cale după legile noastre.

De trei ani de zile fug după el. Chiar când ieşea din cununie, l-am luat la goană, era să-mi pun capul şi tot nu-l pot prinde-n cursă. O dată era cât pe-aci să pun brânca[4] pe el, dar mi-l smulse mai din

---

[3] Darac, pieptene prin care se trage ceva.

[4] *Brâncă*, mână.

gheară Sfânta Miercure din rai. Altă dată îl scăpă Sfânta Vinere şi a treia oară Sfânta Duminecă. De la apă i-am pierdut urma de tot, şi stau să turb de năcăjit.

– Lasă-l, dragul mamii, că acum tot nu scapă de tine, că e slugă la noi, tu te bagă sub masă, fă-ţi acolo o groapă şi până cinează apucă-l de picior şi-l trage la tine.

Doamne, cum se mai bucură lupul când auzi vorbele cele mângăitoare ale mamii sale.

Feciorul era la capre. Bine-Vede zice o dată:

– Stăpâne, chiar acum a sosit lupul la apă, iată că vrea să treacă, dară nu cutează; uite, uite, se duce pe ţărmurile apei la deal, acum ajunge unde se bat munţii-n capete. Iată-l, intră printre munţi. Bine-Aude zice:

– Ian tăceţi, auziţi-l cum se scăoaie[5] ! Cheamă pe mumă-sa să-l scoată.

– Dar nu vezi, zice Bine-Vede, cum fuge stăpâna noastră tot bocindu-se într-acolo ? Iată ajunge şi ea la munţi, uite... îl scoate: i s-a rupt coada lupului, iată-i vin...

– Auzi, auzi, zice Bine-Aude, stăpâne, despre tine vorbesc, cum să te piardă. Somnorea de Greu-ca-Pământul-Uşor-ca-Vântul dormea dus.

Seara, când mergeau către casă, să mulgă caprele, zise Bine-Aude:

– Stăpâne, eu aş zice să nu intri în casă la cină, că uite cum ţi-a făcut legea, să te prăpădească în vremea cinei, lupul e în groapă sub masă.

Greu-ca-Pământul zice:

– Stăpâne, bine că ştim unde e lupul ascuns, acum nu mai avea nici o frică, ci bagă de seamă, ia-mă cu tine înlăuntru.

Şi după ce-au ajuns acasă, baba se puse-n strungă să mulgă caprele; şi mulse două, scapă nouă şi haideţi la cină. Intrară-n casă, înainte Greu-ca-Pământul, apoi feciorul. Bine-Vede şi Bine-Aude au rămas lângă staulul caprelor, culcaţi cu botul pe labe. Greu-ca-Pământul îndată ce ajunge-n casă se trânteşte sub masă cu limba scoasă, după cum e obiceiul cânilor.

Baba vrea să-l alunge, dar el mormăieşte o dată de o prind fiori de moarte. De frică tace baba. Feciorul cinează, apoi merge la capre să se culce, şi Greu-ca-Pământul după el.

---

[5] *A scăui,* a scheuna.

– Vai, mamă, zice lupul, după ce iese feciorul, vai, de mai sta numai o clipă cânele acela pe mine, mă omora. Am fost, mamă,-ntre munţi şi m-au bătut, două zile şi două nopţi, dar aşa obosit n-am fost ca acum.

– Lasă, dragul mamii, că mâne seară li-i aştepta-n vatra focului; el s-a pune să se-ncălzească, ori s-a apropia să-şi ia foc în pipă, şi tu atunci trage-l în foc şi-l prăpădeşte.

Bine-Aude toate le-auzea şi le spunea la stăpânul său.

A doua zi, merg iară cu caprele la păşune şi seara când vin, era lupul în vatra focului. Bine-Vede văzuse bine când a intrat şi spuse stăpânului său. Greu-ca-Pământul mergând către casă se tăvăleşte într-o mocirlă ca bivolii şi când ajunse acasă, colea pe vremea cinei, hop în vatra focului, mocirlit cum era şi n-avea cine ce-i face, să sară jos de-acolo, până gată stăpânul său de cinat, atunci iese şi el, merge la staulul caprelor şi se puse cu botul pe labe la picioarele stăpânului său.

Acum iar începe bătrâna a plănui cu fiul său cum să prăpădească pe feciorul de la capre.

– Mamă, zise lupul cel cu cap de fier, eu de frica cânelui aceluia voi fi silit să-mi iau lumea-n cap, ian fii bună numără câte coaste mi-a rupt, cum a stat culcat pe mine ! Mă lipise, mamă, de era pe-aci, pe-aci să mă năduşesc.

– Lasă, dragul mamii, că punem capăt la toate; cine a rămas în lume nerăzbunat, care a voit a trage deget cu noi ? Deseară, când vine din câmp, tu te bagă sub pragul uşii, şi când va trece pragul, tu trage-l de picior la tine, şi-l mâncă.

Bine-Aude auzea toată vorba şi o spunea stăpânului său. Seara, când mergeau către casă, zice Bine-Vede:

– Uitaţi, colo ! lupul se bagă sub pragul uşii, vrea ce vrea ! Dar Greu-ca-Pământul zice:

– Lăsaţi-l numai pe brânca mea, numai îmi arătaţi unde s-a ascuns.

De cum au ajuns acasă şi până au plecat iară cu caprele la păşune, Greu-ca-Pământul nu s-a mai mişcat de pe prag; se făcuse urmă-n prag, de greu ce era ! După ce plecară la păşune, zise lupul către mamă-sa:

– Mamă, eu nu mai intru nicăiri, că nu mai pot răbda, cânii aceştia mă omoară, mai bine mă duc cât văd cu ochii, decât să rabd eu aşa cazną şi ocară, apoi chiar la mine acasă.

– Nu te supăra, dragul mamii, lasă că potopim odată feciorul, apoi cânii, ori cânii mai întâi apoi feciorul, dar pe toți o dată nu se poate. Mâne dimineață voi zice să-și lase cânii acasă, apoi tu vei face un staul țeapăn de fier, cu pari de fier și cu nuiele de fier, acolo vom închide cânii, apoi vei merge și vei mânca feciorul, iar după ce vei veni acasă, îi vom omorî cânii.

Bine-Aude auzea toată vorba și-i spunea stăpânului său. Greu-ca-Pământul zice:

– Nu vă temeți, până mă vedeți pe mine, acum chiar și de-aceea să rămânem acasă, să ne lăsăm stăpânul singur la capre, iar de va da de ceva năcaz, să ne strige numai pe nume. Și așa făcură.

A doua zi, des-de-dimineață, se scoală feciorul să meargă la capre. Bătrâna era sculată de mult. Când dă feciorul să strige cânii, zice baba:

– Nu mai duce după tine atâta haram de câne, că nu am copt de unde-ți da merinde, să le împarți și lor. Lasă cânii acasă, că voi griji eu de ei. Și feciorul se-nvoi.

Cât ce plecă feciorul la capre, lupul cel cu cap de fier aduce pari de fier ca grinzile de groși și nuiele de fier ca mâna de groase, și făcu un staul și-l acoperi tot cu fier, apoi zise către mumă-sa să înceluiască cânii-nlăuntru. Și-i înceluie bătrâna, încă lesne, și-i închise tot cu uși de fier, apoi lupul fugi în ruptul capului în câmp la fecior. Când îl zări Bine-Vede, zise către Greu-ca-Pământul.

– Mă, scoală, că lupul fuge drept la stăpânul nostru, dară Greu-ca-Pământul dormea dus. Atunci Bine-Aude aude glasul stăpânului strigând: «Cânișorii mei, nu mă lăsați, că mă prăpădește lupul !»

– Da scoală, somnoreo, zise Bine-Aude, n-auzi tu cum ne strigă stăpânul nostru ? Iar Greu-ca-Pământul dormea dus pe altă lume. Când era aci pe-aci să se apropie lupul de fecior, Bine-Vede și Bine-Aude sar pe Greu-ca Pământul și-l deșteaptă.

– Dar scoală odată, somnoreo, să ne scăpăm stăpânul din brâncile lupului !

Și se deșteptă Greu-ca-Pământul și numai o dată se frecă de gardul cel de fier și gardul tot ferfeniță se face, apoi o luară la fugă și ajunseră la stăpân mai în grabă decât lupul. Și mi ți-l apucară pe bietul lup, și mi ți-l hățiră, și tot mii de bucățele-l făcură; de-atunci nu mai sunt lupi cu capul de fier !

Apoi merseră acasă și-apucară pe bătrâna, pe Crăiasa iadului, și-o-ntinseră și-o hățiră, până gândiră că i-ar fi de-ajuns, apoi o lăsară

şi când căzu moartă din gura cânilor, se văzu ieşind din ea un fuior de fum, care se făcu muscă şi zbură spre fundul iadului. Aceea aruncă duhurile cele necurate pe astă lume, duhul lenei, al beţiei, al lăcomiei, al curviei, al clevetirilor şi alte duhuri rele de care sunt bântuiţi oamenii cei răi.

Iar feciorul se-ntoarse cu câni cu tot pe cale îndărăpt. Când ajunse la apa cea mare, scutură brâul peste ea şi se făcu pod de trecură-n rai. Acolo merse la Sf. Duminecă, îi mulţămi de ajutorinţă şi plecă, dar Greu-ca-Pământul nu mai vru să meargă cu el.

Dacă ajunse la Sf. Vinere, iară-i mulţămi şi Bine-Aude rămase acolo; la Sf. Miercure rămase şi Bine-Vede, iar în schimb pentru el îşi luă calul, care stătuse aci de când intrase mai întâi în rai, că doară prin rai nime nu umblă cu cai. Apoi merse tot pe calea care venise şi ajunse acasă mai voinic de cum plecase. Şi ce gândiţi câtă vreme o fi trecut de când plecase dinaintea lupului cu cap de fier ?

Nici o minută, că ospeciorii nici nu se aşezară bine pe după mese când ajunse el acasă, apoi intră şi el după masă şi se ospătară. Eu încă fui la nunta lor, am ajutat câte ceva; am tăiat lemne cu sapa, am cărat apa cu ciurul şi-atâta mâncare şi beutură am căpătat, de nici acum nu mi-i foame, iar dumnealor de n-or fi murit, mai că şi azi trăiesc.

Poveste din popor, auzită şi scrisă în Vâlcelele Rele.

CRÂNCU, VÂNĂTORIUL CODRULUI

Zice c-a fost odată un om şi, când era să moară, chemă pe cei trei fii ai săi la pat şi le zise:

– Dragii mei copii, dacă voi muri eu, voi să-mi faceţi la mormânt un foc din nouăzeci şi nouă de cară de lemne şi din nouăzeci şi nouă cară de paie. Şi după ce-a murit bătrânul au adunat nouăzeci şi nouă cară de paie şi nouăzeci şi nouă cară de lemne. Într-o zi, pe-nserate, erau toate aci, dar când dau să le-aprindă, pace ! lemnuşele erau jilave, iască n-aveau să scapere, iar la casele din apropiere nu vedeau
2 nici fum, necum foc. Se uitară feciorii în toate părţile, doar vor vedea undeva o zare de foc, dar nicăiri nu văd, numai într-un vârf de munte.

– Ei, zice cel mai mic, voi stați aci, că eu merg după foc, colo-n munte, unde se vede zarea. Feciorul acesta era Crâncu, vânătoriul codrului.

Şi pornește și merge, merge, până se întâlnește cu Decuseară.

– Bună seara, vere ! zise Crâncu.

– Bună să-ți fie inima, răspunse Decuseară, dar de unde și până unde ?

– Vin de la mormântul tatii, răspunse Crâncu, și merg în munte, că văzui o zare de foc, să cer de acolo oleacă de foc s-aprind la mormântul tatii.

– Şi când vreai să aprinzi focul la mormântul tătâne-tău ? întrebă Decuseară.

– Chiar astăzi, răspunse Crâncu.

– Că azi nu poți !

– De ce ?

– Că eu sunt Decuseară.

– Aşa ! Atunci stăi numai locului; și se puse Crâncu și legă pe Decuseară cu mânile-n spate și-apoi cu spatele de-un lemn.

– Aici să-mi stai, până te voi dezlega eu !

Apoi Crâncu merse mai departe. Şi se duse, se tot duse până se-ntâlni cu Miez-de-Noapte. Cu acesta făcu chiar ca și cu Decuseară, apoi mergând mai departe ajunse la De-cătră-Ziuă, adecă se-ntâlniră. Cu acesta făcu ca și cu cei doi, apoi merse până lângă foc. Acolo erau șapte uriași și durmeau în jurul focului, și-o căldare mare plină cu apă era la foc. El luă un tăciune de foc și dă să plece, dar iară i se pare c-ar fi păcat să facă pomenire după tatăl său cu foc de furat, deci merge îndărăt și zice cătră uriași:

– N-ați face bine să-mi împrumutați o scânteie de foc ?

– Ba bucuros, dacă vei ridica căldarea aceasta de pe foc și o vei pune iar la locul ei.

Şi luă feciorul căldarea de o parte ș-o puse iară la foc.

Acum, ziseră uriașii:

– Noi îți dăm foc, dacă vei fura fetele lui Verde-Împărat pe seama noastră, că noi am cercat, dar numai în zadar.

– Haideți cu mine, zise feciorul.

Şi merseră toți până la curțile lui Verde-Împărat, apoi el zise cătră uriași:

– Numai pe horn putem scoate fetele, drept aceea, eu merg înainte și voi câte unul după mine. Şi intră Crâncu înainte prin horn la vale,

iar după el un uriaş, atunci Crâncu-i taie capul de-i căzu capul pe horn la vale, iar trupul pe acoperişul curţilor în jos. Tot aşa făcu cu toţi şapte uriaşi, apoi intră în chilii la fete şi le sărută pe toate-n obraz, cum erau adurmite, iar de la cea mai mică luă şi inelul.

După aceea, se duse la foc şi luă un tăciune, apoi merse pe la De-cătră-Ziuă şi-l dezlegă de acolo, pe la Miez-de-Noapte şi pe la Decuseară, şi şi pe ei i-a dezlegat, apoi a mers la fraţii lui, colo la mormântul tatălui său şi făcură focul cel mare, care şi arse după pofta lui.

– Vai, că mult ai şezut ! ziseră fraţii lui.

– Mult şi nici prea, că voi de mergeaţi, cine ştie, poate că nici acum nu mai eraţi aici !

Ei avură trei surori, fete mari de măritat, şi le dădură după cine le ceru mai întâi: pe cea mai mare după un vultur, pe cea mijlocie după un hărău[1] şi pe a treia după un lup, dar aceste trei dobitoace erau năzdrăvane.

Împăratul Verde, la care omorâse feciorul uriaşii, după ce le văzu dimineaţa capetele-nlăuntru, iar trupurile cât de bivol afară, de bucurie porunci ca-n împărăţia lui să fie toate cârciumile în cinste, tot omul care-şi va spune povestea să mănânce şi să bea fără plată.

Cârciumile erau toate pline de oameni, unii beau vin, alţii vinars şi mâncau la mâncări scumpe şi-şi povesteau păţaniile.

Crâncu, vânătoriul codrului, încă merse într-o cârciumă şi mâncă şi beu, apoi le spuse toată povestea, câtă vi-o spusei şi eu dumneavoastră.

Când povestea Crâncu despre umblările lui pe la curţile lui Verde-Împărat, fraţii-l trăgeau de suman, să nu minţă aşa de tare, iar el zise:

– Când am omorât pe cei şapte zmei, am luat inelul de la fata cea mică a împăratului, iacă-l pe degetul cel mic.

Iar cârciumarul a trimes carte la împăratul, cum că un fecior cu numele Crâncu se laudă că el ar fi omorât pe zmei şi că ar fi luat chiar şi inelul celei mai mici dintre fetele împăratului.

Şi împăratul trimese numaidecât porunci mari împărăteşti, ca adecă Crâncu să meargă la el şi să spună întâmplarea din fir în păr, cum şi ce fel s-a întâmplat cu uriaşii.

---

[1] Ului.

Şi merse Crâncu la Verde-Împărat împreună cu fraţii lui şi spuse împăratului din fir în păr toată întâmplarea.

Atunci împăratul zise:

– Voi trei voinici, care aţi împlinit cea din urmă poftă a bătrânului vostru tată, voi sunteţi vrednici să luaţi fetele mele de muieri.

Şi se însurară feciorii toţi trei şi luară trei surori, pe fetele împăratului, iar Crâncu chiar pe fata cea mai mică, care era cea mai frumoasă.

Mergând astfel către casă, cei doi fraţi cu muierile lor mai înainte, iar Crâncu mai îndărăpt cu muierea sa, iată le iese-n cale jupânul Pogan, un zmeu cu mult mai mare decât un om pământean şi răpeşte, adecă fură muierea lui Crâncu şi pe el îl omoară. Câtă vreme va fi stat el acolo mort nu se ştie, destul că-ntr-un târziu vine pe acolo cumnatul său, care ţinea pe sora lui cea mai mare, Vulturul, şi cum vine, de loc îl cunoaşte şi aduce apă vie de-l învie şi apă tare de-l întăreşte, bagă-n el puterea de la trei bivoli, apoi zboară de la cumnatul său.

Cei doi fraţi nu ştiau nimic de necazul lui, că erau mult mai înainte. Deci el se luă, merse şi merse multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, merse până dete de o căsuţă mică în mijlocul unei păduri. Acolo şedea soru-sa cea mai mare, care era măritată după Vultur.

– Bună ziua, soră !

– Sănătate bună, frate, dar ce cauţi pe-aici, că pe-aici om pământean n-am văzut de când sunt aici ? !

– Oh, soră dragă, nu umblu de gras şi de buiac, ci de năcaz; iată jupânul Pogan îmi fură nevasta văzând cu ochii, nu mă ştii tu îndrepta unde şade ?

– Nu, zău, eu, dar stai până vine bărbatu-meu acasă, că tot de la o fântână cară apă cu Poganul şi tot cam într-o vreme; el te va şti îndrepta.

Nici n-avu s-aştepte mult; veni Vulturul de la fântână cu două fedeleşe mari pline de apă, iar când a fost în tindă se făcu un fecior zdravăn şi frumos, să te fi tot uitat la el.

– Bună ziua, cumnate !

– Fii sănătos, cumnate !

– Ce vânturi te poartă pe-aici prin ţara noastră ?

– Oh, cumnate, mi s-a-ntâmplat o pagubă foarte mare. Mergând cu nevasta de mână de la socri, mi-a ieşit jupânul Pogan în cale şi

mi-a furat-o ziua la amiazi; acum am venit să mă îndrepţi unde şade, să-mi iau nevasta de la el.

– Bucuros, cumnate, bucuros îţi arăt unde şade, dar nici n-ai lipsă să mergi până la el, că pare-mi-se o văzui venind la fântână după apă, hai să ţi-o arăt.

Şi merse Crâncu cu cumnatul său până aproape de fântână, unde în adevăr întâlniră nevasta şi-o duse Crâncu cu sine cătră casă.

Dar jupânul Pogan avea un cal năzdrăvan, care îi da de ştire, când i se-ntâmpla ceva daună. Aşa fu şi atunci; calul începu a râncheza, de gândeai că lupii-l mâncau. Şi iese jupânul Pogan afară din curţi şi merge la grajd:

– Dar ce cânii să te mânce-ţi este ? Nu mai poţi de foame, ori te coace setea, ori ce te-a apucat ?

– Nu mă sudui, stăpâne, zice calul, că eu nu sunt de vină; nu rânchez nici de foame, nici de sete, dar Crâncu, vânătoriul codrilor a prins pe stăpâna şi merge cu ea.

– Cum dracul ?

– Aşa cum îţi spusei, stăpâne !

– Putem sta până voi mânca un ţipău de pâne şi voi bea un cop de vin şi voi dormi un somn ?

– Putem şi mai mult !

Şi se puse jupânul Pogan şi se ospătă bine, mâncă şi beu boiereşte, apoi dormi una popeşte şi numai după aceea încălecă calul şi merse după Crâncu, vânătoriul codrilor, dar în câteva minute şi fu ajuns şi omorât, iar muierea i-o luă din nou.

Dumnezeu ştie câtă vreme o fi stat el mort; destul că odată nimereşte pe-acolo cumnatul său Hărăul şi-l cunoaşte; şi dacă-l cunoaşte se pleacă la el cu apă vie şi cu apă tare, din apa cea vie toarnă câteva picuri şi-l învie, iar cu apa cea tare-l întăreşte, îi dă putere, câtă au şase bivoli, apoi zboară de acolo.

După aceea, se scoală Crâncu, vânătoriul codrilor, frecându-se la ochi şi vede că iar e fără nevastă.

Du-te, Crâncule, iar în lume după ea.

Mergând aşa nimereşte la o căsuţă la poalele unui munte, era numai aceea singură, iar înlăuntru aflã pe soru-sa cea mijlocie, ce era măritată după Hărău.

– Bună ziua, soră !

– Să fii sănătos, frate ! dar ce cauți pe-aici, pe unde numai eu sunt om pământean ?

– Oh, draga mea soră, dar uită-te cum am păţit cu jupânul Pogan, care-mi fură nevasta ziua la amiazi, iar pe mine mă lăsă dormind; acum aş merge la el, dar nu ştiu unde şade, să merg să mi-o iau şi să o duc acasă; de aceea venii să te întreb pe tine, nu cumva ştii tu unde şade ?

– Nu, zău, eu, frate, dară stai până vine cumnatul tău de la fântână, că-i dus după apă şi îndată vine; el poate că te va şti-ndrepta.

Nici nu trecu mult şi numai văzură Hărăul venind cu două fedeleşe pline de apă, iar când fu dinaintea casei se făcu un drag de fecior, de-ţi era mai mare dragul de el.

– Bună vremea, cumnate !

– Bună să-ţi fie inima, da cum mai trăieşti ?

– Bine, dară pe tine ce vremi grele te poartă pe-aici ?

– Oh, Doamne ! cumnate, am dat de-un năcaz ! Mergând cu nevasta de la socri către casă,-mi ieşi în cale jupânul Pogan şi-mi luă nevasta, iar pe mine mă adormi. O dată am scos-o de la el cu ajutorul cumnatului-meu Vultur, dar acum, mergând cu ea către casă, el iar m-a adormit şi mi-a luat muierea şi-a dus-o cu el; acum o tot caut, dar în zadar, nu ştiu în ce parte şade, de-aceea venii până la tine să te rog, de cumva ştii unde şade, să-mi spui, să merg după ea.

– Nu trebuie să mergi chiar până la curţile lui, că pare-mi-se o văzui mergând după apă, vino să ţi-o arăt, apoi grija ta e cum vei merge !

Aşa şi fu; nevasta era la fântână şi-o luă Crâncu, vânătoriul codrilor şi du-te ! dar calul iar spune lui jupân Pogan, că-i fuge nevasta, şi cela-i zise:

– Pot mânca două pâni şi bea după copuri de vin şi dormi două ceasuri ?

– Poţi, zise calul.

Şi mâncă jupânul Pogan două pâni şi beu două copuri de vin şi dormi ca două ceasuri, apoi încălecă şi-ntr-o minută îi ajunge şi pe Crâncu îl omoară, iar cu nevasta pleacă spre curţile lui.

Dumnezeu ştie cât a zăcut el acolo-n drum, destul că odată nimereşte pe-acolo un lup, era chiar cumnatul său, care ţinea pe sora cea mai mică. Şi se uită Lupul bine la el şi zise:

– O, Doamne, acesta e cumnatul meu Crâncu, vânătoriul codrilor; l-a omorât hoţul de căpcân, jupânul Pogan ! O să-l înviu, sărmanul !

Apoi se luă Lupul şi aduse apă vie şi apă tare; cu apa cea vie mi-l învie, iar cu apa cea tare mi-l întări, îi dădu putere câtă este-n nouă bivoli. Apoi se duse Lupul.

După-aceea se scormoni şi Crâncu, vânătoriul.

– Doamne, dar greu am mai dormit !

El credea că numai adormise, apoi se uită după nevastă, adecă ea, ca peri-n palmă !

Apucă-te, Crâncule, iar şi-ţi caută nevasta, ori te du acasă fără ea, de râsul satului ! şi merse Crâncu şi merse, se duse multă cale şi nu dădu nici de-o casă, nici de-un dobitoc baremi. Într-un târziu vede o casă lângă o pădure; nici să-i fi dat cât bine e-n lume nu i-ar fi părut mai bine, decât când văzu căsuţa aceea, că era şi supărat şi obosit, dar era şi lipit de foame şi gătase merindea. Adecă-n casă şedea sora lui cea mai mică, care era măritată după Lup.

– Bună ziua, soră dragă !

– Să trăieşti cu bine, fratele meu, dar tu ce cauţi aici, pentru Dumnezeu ?

– Nu mă-ntreba mult, soră dragă, ci mai bine pune-mi ceva de mâncare, că apoi îţi spun eu toate, dar acum nu te văd de foame.

Şi-i puse soru-sa de mâncă, apoi începu:

– Soră dragă, am dat de un mare năcaz; m-am însurat, şi când mergeam cu nevastă la noi acasă, iată-mi ieşi-n cale jupânul Pogan şi mă adormi, şi-mi fură muierea. După ce mă trezii din somn, umblai până dădui de cumnatul Vultur, acela iar mi-o dete-n mâni, dar Poganul mă ajunse pe cale şi mă adormi şi-mi luă nevasta a doua oară. Dacă mă trezii din somn, mi-o mai puse o dată-n mână cumnatul meu Hărăul, dar iar mi-o fură hoţul de Pogan; acum, bine că dădui de tine, doară ştii unde şade, să mă-ndrepţi la el, să-mi iau muierea, că să ştiu că chiar capul mi-l pun, tot nu mă las, păn' n-o aflu la el acasă, că sunt foarte tare-nverşunat.

– Nu ştiu, zău, eu, dragul meu frate, dar acuş trebuie să vină de la fântână Lupul, cumnatul tău, el de ştie de bună samă te va-nvăţa ce să faci.

Nici nu stătură mult şi veni Lupul de la fântână, cu două fedeleşe mari de apă după cap. Când fu dinaintea uşii, se făcu un fecior frumos, de numai ca el doară, dar altcum nu mai puteai vedea.

– Bună ziua, cumnate !

– Să dea Dumnezeu bine !

– Dar ce vânturi te poartă aici, pe la noi, cumnate ?

– Bune vânturi şi nu prea, că uite cum şi uite cum mi s-a-ntâmplat cu muierea, adecă cu jupânul Pogan; acum vin la tine să mă-ndrepţi baremi unde şade, că, drept spunându-ţi, eu nu ştiu păşi nici un pas în ţara voastră, nu cunosc nici un colnic, nici o potecă.

– De mers, zise Lupul, n-ar fi mare lucru, că îndată putem merge chiar la el acasă şi să-i luăm chiar şi muierea, dar departe tot nu o vei duce. De trei ori ţi-a luat până acum muierea, şi-n tot rândul te-a şi omorât, noi te-am înviat, cumnaţii tăi, şi te-am mai întărit; întâi te învie Vulturul, după aceea Hărăul şi-acuma eu. Tu ar trebui să-ţi însămi (câştigi cu orice preţ) un cal mai năzdrăvan decât a lui jupân Pogan, apoi să furi muierea şi s-o pui pe cal lângă tine, ca jupânul Pogan să nu te-ajungă cu calul lui.

– De unde să-mi însăm eu cal mai năzdrăvan ca al lui ?

– Hm ! De unde ? În fundul iadului se află o babă ce se cheamă Vâjbabă, aceea are caii cei mai năzdrăveni. Mergi şi slujeşte la ea un an (pe acolo e anul numai de trei zile) şi capeţi un cal; tu-ţi vei alege calul care-l vei vedea mai rău, numai cu pelea pe oase, apoi să vii cu el încoace. Când te va ajunge vreun năcaz, gândeşte-te numai la unul din cumnaţii tăi.

Se puse bietul Crâncu pe cale şi nu se opri până-n fundul iadului, la Vâjbaba, unde ajunse chiar cu seara o dată.

– Bună seara, mătuşă !

– Să trăieşti, voinice ! Dar de unde şi până unde ?

– De departe, mătuşă, chiar din lumea albă, sunt un biet fecior sărac, am venit doară mă vei băga slugă pe-un an.

– Că te bag, zise ea, dar bine să ai grijă, de nu-mi vei sluji pe plăcere, vezi parii cei nouăzeci şi nouă ? Toţi sunt plini cu capete de om, în parul al sutălea va merge al tău; de mă vei sluji însă omeneşte, atunci îţi dau în tot anul câte un cal, care ţi-l vei alege tu din stava mea.

– Şi ce lucru voi avea ?, întrebă feciorul.

– Oh, zise baba, ziua vei dormi, iar noaptea vei griji de-o iapă, ce am; dar să grijeşti când va răsări soarele să fii aici cu ea, că eu cu lapte de la iapa aceea-mi fac cafeiul; iar de nu vei avea grijă de ea, de s-ar întâmpla să fugă acasă la mânz, atunci mânzul o suge şi eu neavând cu ce-mi face cafeiul, te voi mânca pe tine, iar capul ţi-l voi pune lângă cele nouăzeci şi nouă, şi se împlineşte suta; pricepuşi ?

– Pricepui.

– Şi te legi ?

– Mă leg !
– Te mai întreb o dată: din bună voie te bagi la mine slugă, şi vei face tot ce zic ?
– Din bună voie mă bag slugă şi voi face tot ce zici !
– Bine ! Învoirea fu făcută. Baba intră-n căsuţă, unde avea o fată, şi-i zice:
– Bagă bine de seamă, să poţi scăpa, că de nu mâne mâncăm pe dracul, vezi că suntem hămesite de foame şi nu căpătăm un om plinuţ, acesta ar fi numai bun.
– Lasă numai pe mine, zise fata, bine că l-au adus păcatele lui aci, că o să trăim o ţâră şi bine cu carnea lui; şi se dete peste cap şi se făcu iapă.
Îndată ce se-nseră, se sui Crâncu, vânătorul codrilor, pe ea şi hi, la câmp ! El nu se coborî de pe ea cât fu noptiţa de mare. Dar de către ziuă-l prinse un somn greu şi adormi; atunci iapa-l puse frumuşel călare pe-un muşuroi şi se cam mai duse.
Când se deşteptă, se mai făcea ziuă. Şi începe a plânge ! «Vai de mine şi de mine, că-mi pune baba capul în par !»
– Nu te teme, zice un Hărău mare, – era cumnatul său – nu te teme; iapa ta nu e iapă, e zmeoaică, fata babii şi vrea să-ţi pună capul în par, ci nu te teme; acum s-a făcut o cioară şi zboară chiar pe sub nori, ci merg eu după ea; când o vei vedea aproape de tine, tu să dai cu căpăstrul în ea şi să zici: «Hi ! iapa babii c-un mânz după tine».
Şi zbură Hărăul până în înaltul cerului şi acolo află pe iapa babei în formă de cioară, şi mi ţi-o ciocăni, şi ţi-o flocăi, de gândeai că nu-i mai rămâne pene, şi mi ţi-o aduse-n jos. Când fu aproape de fecior, el dete cu căpăstrul în ea şi zise: «Hi iapa babii c-un mânz după tine !» şi în clipita aceea se făcu şi merse acasă.
– Bună dimineaţa, mătuşă ! Dar pare-ţi bine că-ţi aduc iapa ?
– Pare ca şi când mi-ai trage un rug pe spate !
Apoi dete feciorului de mâncare şi-i spuse să meargă să se culce. Şi se culcă feciorul fără pic de grijă şi adormi ca omul obosit, iar baba luă pe fată la trei parale şi-o bătu, şi-o bătu până toată o învineţi, de ce s-a lăsat de-a păscut-o sluga toată noaptea. În deşert îi spunea fata tot ce ştia, ea nu voi să creadă.
După ce-nseră, merse iar la câmp. Şi nu se coborî de pe spatele iepei toată noptiţa, dar colo de către dimineaţă-n zori de zi îl lovi un somn nemaipomenit şi cum închise ochii, îndată se trezi călare pe-un muşinoi, iar iapa ca-n palmă !

Începe a se văieta, începe a plânge, dar iapa nu-i şi pace. Atunci îi iese-n cale un Vultur mare, era cumnatul său.

– Dar ce te vaieţi, cumnate ?

– Dar cum să nu mă vaiet, că uite cum am umblat şi uite cum ?

– Nu te supăra nimic; ea s-a făcut un miel sub o oaie, vezi colo-n muntele cela, eu merg şi iau mielul de sub oaie şi-l aduc aici lângă tine; când îl voi slobozi jos, tu să dai cu căpăstrul în el şi să zici: «Hi ! iapa babii cu doi mânzi după tine». În câteva minute era aici Vulturul c-un miel în gheară şi-l slobozi lângă Crâncu, iar acesta-i dete una cu căpăstrul şi zise: «Hi ! iapa babii cu doi mânzi după tine !» Şi-ndată fu făcută iapă, şi Crâncu, vânătoriul codrilor se urcă pe ea şi hi acasă.

– Bună dimineaţa, mătuşă; dar pare-ţi bine că ţi-aduc iapa acasă ?

– Pare, ca şi când mi-ai trage un rug pe spate !

După ce mâncă bine, Crâncu se culcă şi dormi, iar baba se duse la fată şi-o bătu, ş-o bătu de gândeai că o prăpădeşte cu bătaia.

– Dar lasă-mă, mamă, că miel sub o oaie m-am făcut şi ş-acolo m-a aflat, dar la noapte tot trebuie să scap; vin acasă şi mă fac un ghem, tu mă pune sub covată-n tindă ş-apoi să şezi pe covată.

Seara, iar merse Crâncu la iapă. Nici nu trecu bine de miezul nopţii şi-ncepu feciorul a cucui (moţăi), şi numai se trezeşte călare pe un muşinoi cu căpăstrul în mână, supărat, necăjit, plângea ca un copil; acum când îşi mai împlinise anul, acum să-şi pună capul.

Dar atunci i se ivi Lupul, cumnatul său şi-i zise:

– Nu te supăra nimic, cumnate, că va fi cum va vrea Dumnezeu; hai la baba acasă, că iapa s-a făcut un ghem, sub covată în tindă, iar baba şade călare pe covată. Eu voi intra în staulul oilor şi al caprelor şi mi-oi face isprăvile mele, baba va auzi oile zvârcolindu-se şi caprele zbierând şi va ieşi să vadă ce e. Atunci tu intră fără frică-n tindă, ia ghemul de sub covată şi mergi cu el în drum, şi-l trânteşte jos şi zi: «Hi ! iapa babii cu trei mânzi după tine !»

Aşa şi făcură, merseră la baba acasă; Lupul intră în staul şi prinse numai o capră, dar aceea aşa larmă făcu, încât trebui să iasă baba până afară să vadă ce e. Într-aceea feciorul se furişă iute-n tindă, luă ghemul de sub covată şi fugi cu el în drum, unde oprindu-se dete cu el de pământ şi zise: «Hi ! iapa babii cu trei mânzi după tine !» Şi numai văzu că ghemul se face iapă şi intră-n curte.

– Bună dimineaţa, mătuşă ! Dar pare-ţi bine că mă vezi ?

– Dar cum să nu ! Nu se putu însă destul mira că de unde are iapa, că ea ştia că-i sub covată.

– Noa, mătuşă, slujitu-te-am cum se cuvine ?

– Slujit; mergi acum în grajd şi-ţi alege un cal care vei voi ş-apoi te du-n ştirea lui Dumnezeu.

Şi intră Crâncu-n grajd şi se uită peste toţi caii, iar în fundul grajdului era o gloabă de cal roşu, dar numai pielea pe oase de gras; de o poştă-i vedeai coastele. Pe-acela şi-l alese feciorul. În zadar zicea Vâjbaba că nici de ruşine nu-l lasă să plece de la ea cu calul cel mai rău, că el nu voi să primească decât numai pe-acela. Noa, zise baba, după ce văzu că (nu) învinge cu el:

– De-ai ales din mintea ta, bună minte ai, iar de te-a-nvăţat cineva îi poţi mulţămi, că bine te-a-nvăţat !

Şi se luă Crâncu până ieşi de la babă, apoi după ce a ajuns într-o pădure a zis calul:

– Stăpâne, fă un foc mare, ca să se adune jar mult, să mă satur odată, apoi să vezi ce cal ţi-ai ales. Şi făcu feciorul un foc mare, mare, din vreo treizeci de stejari de cei mari şi, după ce trecu focul tot, apoi vântură spuza cu pălăria de pe jar şi-aduse calului aci să mănânce; şi mâncă şi mâncă, până mâncă tot jarul, apoi se scutură o dată de-i săriră toate floacele de pe el şi rămase ca uns cu unt de frumos.

– Acum sui, domnul meu, pe mine şi-mi spune cum să te duc, ca vântul ori ca gândul ?

– Să mă duci ca gândul !

Şi-ntr-o clipită au fost la curţile lui jupânul Pogan, ale zmeului.

Aici aflară pe nevasta, care chiar venea cu vasele pline de apă, dar nu mai pierdură pic de vreme, ci o puse pe cal şi du-te, copile !

Armăsarul zmeului din grajd atunci râncheză o dată, încât toate ferestrile curţilor se sparseră şi ieşi zmeul afară mânios, să vază ce-i.

– Dar ce cânii ai iar, foame ţi-e ? sete ţi-e ? ştiu că Crâncu, vânătoriul codrilor n-au mai înviat să vină după nevastă.

– Ba chiar a înviat ş-a dus-o mai nainte.

– Ce gândeşti: pot mânca trei pâni, pot bea trei cupe de vin şi dormi ca trei ceasuri, apoi să plec după el ?

– Poţi pe dracul, că acum Crâncu e călare pe frate-meu cel mai mic, care are de trei ori mai mare putere decât mine.

– Să mergem dar !

Şi se luară, ca vântul tot pe sub nori şi în urma Crâncului, dar nu era modru de a-l ajunge. Când zări oleacă calul zmeului pe al Crâncului, zise-n limba lor:

– Frate, frate, mai încetă-ţi paşii, că de nu plesnesc.

Iar calul Crâncului a zis, vezi bine, în limba cailor, de nici zmeul nu pricepu:

– Bucuros îmi mai domolesc paşii, dacă vei arunca pe zmeul o dată-n sus, în slava cerului, apoi să faci cu el zup în fundul pământului, ca nici de nume să nu-i auzim.

Şi calul zmeului aşa făcu: aruncă o dată pe zmeu în slava cerului, apoi făcu cu el zup în fundul pământului, de tot mii de bucăţele se făcu. Acum aşteptă calul Crâncului pe-al zmeului şi merseră împreună până acasă la fraţii Crâncului. Aceia erau bătrâni şi plini de copii, dar Crâncu, prin câte trecuse şi tot era voinic şi frumos, de gândeai că nici un gând nu l-o mâncat în viaţă. Dar Crâncu aci puţin a stat, căci i-a venit veste, că socru-său trage de moarte şi-l cheamă să ieie el stăpânirea. S-a şi dus, şi-a rămas împărat în locul socru-său, şi-a stăpânit cu dreptate şi cu-nţelepciune; acum însă nu mai trăieşte, a murit deodată cu dreptatea. Dumnezeu să-i ierte pe amândoi !

Iar eu mă suii p-un cui,
Să nu vi-o mai spui.

Auzită şi scrisă în Sâncel.

FIUŢUL OII

În vremile de demult Dumnezeu umbla cu Sfântul Petru pe pământ printre oameni şi le cerca firea şi inima. Umblând ei aşa, au ajuns o dată pe-un munte unde era o stână de oi. Oile erau chiar după strungă; ei intrară dar în colibă, la baciul, şi-i dădură «bună vremea», ca oamenii cei de omenie. Baciul însă nu le zise «sănătate bună», ci-i întrebă răstit:

– Dar voi, moşnegilor, ce umblaţi pe-aici ?

– Umblăm, zise Dumnezeu, prin astă lume mare şi fiindcă suntem osteniţi de drum şi flămânzi, am intrat la dumneata, să cerem ceva de mâncare.

– Hm ! grăi baciul, toţi leneşii ar mânca lapte şi caş, dar ei nu ştiu cât de greu se iernează oile; mergeţi în treabă-vă !

Atunci străinii dau să meargă, dar un băiet, care era-n fundul colibei, îi opreşte:

– Ia, staţi, bade, că am şi eu o oiţă, mă duc s-o mulg în strungăreaţă, ca să nu mergeţi chiar neînfruptaţi de la stână.

Străinii se-ntoarseră, iar băiatul a mers să-şi mulgă oiţa. Fugând însă pe coastă la vale, căzu şi sparse strungăreaţa, care era de pământ, o oală care era ca de o cupă de mare. Se-ntoarse dar în colibă şi luă o găleată şi mulse, şi mulse, până ce umplu găleata de lapte şi-l dete străinilor de-l beură gol, că el bucată de pâne ori de coleaşă n-avea de unde să le deie. După ce se săturară, Dumnezeu îi zise băiatului:

– Măi băiete, ia-ţi tu ocheşica ta şi hai cu noi.

Copilul se-nvoi; luă oiţa cea oacheşă şi merse cu cei doi moşnegi.

Cum mergeau ei aşa, Dumnezeu zise-ntru-un târziu:

– Aşa mi-e dor de carne !

Iar băiatul răspunse:

– De ţi-e dor, haid' ajută-mi să tragem pielea mielului de sub oaie, că e grăsuţ.

După ce mâncară toată carnea, Dumnezeu zise către băiet:

– Seamănă tu oasele mielului, cât e lunca asta de mare, şi hai după noi.

Băiatul ascultă, sămănă oasele mielului prin luncă şi porni după cei doi moşnegi.

Adecă din oase se făcură tot oi şi era o turmă mai mare decât aceea la care el slujise. Oiţa cea oacheşă era năzdrăvană şi nici nu putea fi altfel, că doară din laptele ei băuse chiar Dumnezeu cu Sfântul Petru, şi mielul ei iar ei îl mâncară; ea mergea tot înaintea turmei şi era ca un păcurar care-i mai harnic !

După ce mai merseră oleacă de cale, iară îi zise Dumnezeu băietului:

– Să mergi în munţii cutare şi cutare, acolo să-ţi faci stână şi să ai noroc, că nimeni nu te-a-ntreba că de ce-ţi ţii turma pe-acolo, numai să fii cuminte !

Şi s-a dus băietul acolo în munţii aceia şi-a făcut stână, şi oacheşa umbla cu turma la păşune, iar el stătea la colibă şi făcea brânză şi

urdă; dimineaţa, la amiazi şi seara, venea turma la stână, oacheşa da oile-n strungă, iar el le mulgea. Aşa a trăit multă vreme, până ce a adunat lână şi brânză foarte multă. Atunci i-a-ndreptat Dumnezeu nescari neguţători pe-acolo, la care a vândut lâna şi brânza cu preţ foarte bun.

După multă vreme, s-a gândit feciorul să meargă şi el o dată la biserică. S-a şi dus. Dar cu toate că peste noapte plouase şi era tină, el nu s-a întinat defel; mergea tot pe deasupra tinii. După ce-a intrat în biserică, s-a mirat că mai toţi oamenii vorbeau între ei, unii se coteau, alţii râdeau, dar el stetea numai şi asculta sfânta rugăciune.

O dată se uită înapoi, după uşa bisericii, acolo era Ucigă-l-Toaca, tot scria pe-o piele de bivol pe oamenii care râdeau în biserică şi pe care se purtau cu necuviinţă. Dar el nu râse nici de diavolul. Ceilalţi oameni nici nu-l vedeau pe diavolul, fiindcă erau păcătoşi.

Mai uitându-se feciorul din când în când la diavolul, vede că el şi-a umplut pielea cea de bivol pe care scria, dar fiindcă mai avea oameni de scris, prinse cu dinţii de piele s-o mai întindă. Cum prinse, cum nu prinse, destul că-i scăpă pielea dintre dinţi şi dracul făcu puf ! cu capul de perete. Atunci începu feciorul a râde şi nu-l mai văzu pe mamonul.

După ce ieşiră oamenii din biserică, ieşi şi feciorul, dar acum se-ntină şi el întocmai ca şi alţi oameni păcătoşi.

O văduvă frumoasă şi vicleană îl ochi bine pe fecior, vedea că e voinic, frumos, dar neumblat în lume; deci îşi puse carul în petri să-l amăgească. Se duse de la biserică fuga acasă, umplu o ploscă de vinars, puse neşte plăcinte-ntr-o merindare[1] şi se luă tot în piciorul lui, du-te, du-te, pe munte-n sus până la stâna lui.

– Bună ziua, voinice !

– Mulţămesc dumitale; dară ce umbli pe-aici ?

– O, voinice, dragul meu, tu precum se vede nu ştii obiceiul satului nostru. Am pus pomana după bărbatul meu, fie iertat, care a murit, sunt acum şase săptămâni, şi-am chemat pe toţi oamenii care au fost azi la biserică; văzând că tu ai venit încoace şi n-am avut de unde te lua, ca să te chem la pomană, după obiceiul satului, a trebuit să viu să-ţi aduc pomana aici. Iată beutură şi mâncare, ospătează-te de sufletul mortului.

---

[1] Ştergar în care se învelesc la ţară merindele.

Şi prinse feciorul meu plosca-n mână, şi trase din ea una păcurărească, mai beu şi văduva cea frumoasă, mai beu şi el, şi tot pe rând umbla plosca de la unul la altul, de sufletul mortului, până ce se oţeliră ca tunul, apoi începură la dragoste. Era însă aproape de amiazi. Turma venea la staul. Atunci îi veni feciorului ceva în minte şi prinse a schimba la feţe.

– Ce ai ? îl întrebă văduva.

– Ce am nu e bine; vine turma şi de află oacheşa mea că tu eşti aci se va supăra foc pe mine.

– Că nu m-a vedea; iată, până mulgi tu oile, eu mă culc, şi m-acopăr cu gluga, să nu mă zărească.

Aşa şi făcu, iar feciorul se puse-n strungă să-şi mulgă oile. Dar nici o oaie nu-i mai venea la muls. Atunci el zise cam răstit:

– Dă, oacheşă-n strungă !

Iar ea-i răspunse:

– Deie cea de sub glugă !

Văzând feciorul că oaia cea oacheşă îi cunoaşte păcatele, se mânie şi-o sudui:

– Ai, morţii tăi de oacheşă !

Atunci turma, zbr ! se făcu nevăzută şi el rămase singur-singurel în strungă cu găleata între genunchi, şi-ncepu a plânge ca un copil mic şi-a se ruga:

– Doamne, Dumnezeul meu, după ce din binele-n care am fost numai din prostia mea am ajuns iar sărac, fii bun şi-mi ia şi zilele, fă-mă o buruiană să mă acăţ de lâna oilor, după ce ele acum fug de mine.

Dumnezeu îl ascultă, îl prefăcu scai şi el, când numai trecea o oaie pe lângă el, se acaţă de lâna ei, de dragă ce-i era, şi se tot acaţă până-n ziua de astăzi, iară oamenii nu aruncă-n foc scaii, care-i află pe lâna oilor, fiindcă ştiu că aceia din om sunt făcuţi. Şi-o zicală este: «Se acaţă de om, ca scaiul de oaie». Ştiţi dumneavoastră despre cine zice românul aşa...

Oaia cea oacheşă, din minutul când o sudui păcurariul, purcese grea.

Nu trecu multă vreme şi oaia fătă, dar nu miel, ci un copilaş frumos ca o rujiţă şi grăsuţ ca un turduluc[2], şi numaidecât prinse a umbla după oaie, ca un miel. Apoi se duse oaia la un izvor şi-l boteză, puindu-i numele: Fiul Oii.

---

[2] Tăvălug.

Şi creştea Fiul Oii într-o zi ca-n două, în două ca-n nouă, în nouă ca-n nouăzeci şi nouă, şi când era de-un an, era un voinic de-ţi era mai mare dragul de el.

Umblând el prin cei munţi cu oaia, află sub un fag trei arme: o sabie, o coardă şi un paloş. Şi era scris pe paloş că cine va găsi aceste arme voinic va fi.

El luă armele şi se duse prin pădure să afle o poiană, unde să-şi facă casă.

El a aflat o poiană foarte frumoasă.

Acum prinse a căuta lemne oable de casă, dară nu află, că toate lemnele erau strâmbe.

– Oare ce să fie aceasta ? zise el, cum e, de pe-aici toate lemnele sunt strâmbe ? Ia să mai caut.

Şi merse şi merse prin cea săcreată de pădure, până ce află un om cât un deal de mare, care nu făcea alta, decât strâmba toate lemnele, le prindea de vârf şi le pleca la pământ. Fagii şi brazii cei mai obli şi mai groşi îi strâmba de-i făcea gânji. Acesta era adecă Strâmbă-Lemne.

– Hm ! îşi zise Fiul Oii, hm ! nu ai tu alta de lucru, numai să strâmbi lemnele ?

Strâmbă-Lemne îi răspunse:

– Ce strâmb lemnele ? Pe Fiul Oii să vezi tu cum l-aş strâmba !

Încăierătura fu gata, căci Fiul Oii îi răspunse:

– De gândeşti că-l vei putea strâmba, hai apucă-te, că nu mă feresc.

Şi se apucară la trântă mai altcum ca doi urşi şi se zvârcoliră şi se-mpieptară şi se trudiră, de curgeau sudorile de pe ei ca bobul, dară nu era chip să se-nvingă. În cele din urmă tot îl învinse Fiul Oii pe uriaş, apoi îi zise:

– Acum ce vrei ? Să te omor, ori să ne prindem fraţi de cruce ?

Iar uriaşul Strâmbă-Lemne zise:

– Să ne prindem fraţi de cruce ! Şi-au jurat credinţă şi frăţie pe crucea paloşului şi s-au prins fraţi de cruce !

După aceea, s-au dus la pârău să bea apă, că nu mai puteau de obosiţi; dar nu puteau bea, căci apa era tulbure. Şi se luară tot pe pârău în sus, până unde vor afla apă limpede, să poată bea; dară de unde să afle ? că din ce mergeau mai sus, tot de mai tulbure apă dedeau. S-au dus până la izvor. Adecă acolo un uriaş tot lua câte o stâncă-n palme, o măcina-ntre degete, cum sfarmi mămăliga la puii cei de găină, şi-o aruncă-n pârău, de tot îl tulbura.

– Ce sfărâmi tu pietrile şi tulburi apa cu ele ? întrebă Fiul Oii.
– Le sfărâm, ca-şa-mi place; dară să vezi tu cum aş sfărâma pe Fiul Oii, să dau de el, că eu sunt Sfarmă-Piatră.
– Aşa ! ? atunci hai şi cearcă de mă sfărâmă, că eu sunt Fiul Oii !
Şi se apucară voinicii la luptă şi se zvârcoliră, până curgeau sudorile vale pe feţele lor, dară nici unul nu se putu învinge. Când era mai pe la sfârşitul soarelui, trânteşte Fiul Oii pe Sfarmă-Piatră, dară îl trânteşte cum e data, de s-a clătit pământul sub el, apoi îl întrebă:
– Acum, Sfarmă-Piatră, vrei să te omor, ori vrei să ne prindem fraţi de cruce ?
– Ba vreau să ne prindem fraţi de cruce !
Şi jurară pe crucea paloşului, că vor fi fraţi până la moarte. Apoi merseră mai departe toţi trei: Fiul Oii, Strâmbă-Lemne şi Sfarmă-Piatră.
Mergând ei tot pe munte în sus, numai ce văd că de la o vreme nu se mai pot ţinea-n picioare, că muntele se clătina sub ei ca şi când ar fi călcat pe un sloi de gheaţă, care se afundă-n apă sub picioarele celui ce calcă pe el.
– Oare ce va mai fi şi aici ? îşi zise Fiul Oii. Adecă văd un om care era c-un picior pe-un munte şi cu celălalt pe alt munte, şi spre care parte se pleca, într-aceea parte se plecau şi munţii sub picioarele lui ! Era adecă Scutură-Munţii.
– Dar ce ai tu de scuturi munţii, nu-i poţi lăsa-n pace ? zise Fiul Oii.
– Ha, răspunse uriaşul, să vezi tu pe Fiul Oii, cum l-aş scutura, numai să dau de el !
– Dacă zici, ia-ncearcă, că parcă eu sunt Fiul Oii !
Şi se pun amândoi voinicii la luptă şi se trudesc şi se zvârcolesc, dar nu era chip să se poată trânti unul pe altul. Dar în urma urmelor făcu Fiul Oii huzdup ! de pământ cu Scutură-Munţii şi-i zise:
– Ce-ţi alegi: să te omor ori ne prindem fraţi de cruce ?
– Ba să ne prindem fraţi de cruce, răspunse Scutură-Munţii.
Şi se ridicară de jos şi jurară pe crucea paloşului, apoi plecară de acolo patru inşi: Fiul Oii, Strâmbă-Lemne, Sfarmă-Piatră şi Scutură-Munţii. Să-i fi văzut pe toţi patru, te apucau frigurile şi nu te lăsau în veci.
Unde era codrul mai frumos se pun ei şi clădesc o casă, dară casă colea cum e legea, ca şi casele bogaţilor, nu ca colibele sărântocilor. Apoi trei inşi plecară la vânat, iar Strâmbă-Lemne rămase acasă să le gate mâncarea. Acesta săgetă şi el numaidecât un ţap sălbatic şi-l

puse să se frigă, dar când era mai fript intră acolo Omul-cât-Șchiopul-cu-Barba-cât-Cotul, pe-un iepure șchiop călare, cu căpăstrul de cheotoare, răzimându-se într-un pai de secară.

– Bună vremea, voinice !

– Să trăiești cu bine, nimuricule[3] ! Încă așa schidoală nu mi s-a dat în cale, ce cauți pe-aici?

– D-apoi voinice, sunt un drumar năcăjit și mi-a venit la nas bunul miros de la friptura ta și m-am abătut să-mi dai și mie oleacă, că sunt flămând și ostenit; nu-mi trebuie mult, iacă numai două bucături, că eu dacă mă satur o dată, apoi puțin îmi mai trebuiește !

Strâmbă-Lemne, cugetând că nimuricul acela nici coada țapului nu e-n stare s-o mânce toată, îi zise:

– Mănâncă, fătul meu, ia-ți, să văd cât poți mânca !

Și se puse buturuga lângă friptură și cât bați în pălmi o mâncă cu oase cu tot, apoi în loc de bogdaproste încă prinse a râde pe Strâmbă-Lemne.

– Dar numai cu atâta mâncare așteptai tu pe trei metelei[4] și cu tine patru, dacă nici mie nu-mi fu de-ajuns ?

Strâmbă-Lemne văzându-se rușinat de nimuricul acela, dă să pună mâna pe el, numai o-mpinsătură să-i deie; dar nu avu vreme, că nimuricul îl împinse pe el de căzu sub vatră, ca un putrigai.

– Asta e mulțămita, Strâmbă-Lemne; fă bine ș-așteaptă rău; apoi, măcar de te-ar arde o zamă bună, dar o zamă de raci... Omul-cât-Cotul, hm !

Se puse deci Strâmbă-Lemne în pripa mare și pușcă alt cerb și-l puse-n frigare să se frigă, dar de-abia apucă să se cârcălească oleacă și fură aci ortacii de la vânat:

– Gata-i cina ?

– Gata și nici prea, răspunde Strâmbă-Lemne, că țapul acesta a fost cam bătrân și nu cred că s-o fi fript cumsecade. El adecă nu voi să spună pățenia cu buturuga.

Mai stătură ei cât stătură de poveste, apoi cinară și se culcară.

În ziua următoare rămase Sfarmă-Piatră gazdă acasă, iar în altă zi rămase Scutură-Munții, și pățiră cu buturuga chiar cum pățise și Strâmbă-Lemne: dar fiecare se rușina să-și spună pățenia[5] adevărat.

---

[3] *Nimuric, nimurug*, om slab, fără putere, nedezvoltat.

[4] *Metelei*, găligan, om prost.

[5] *Pățenie*, pățanie, întâmplare.

Mai în urmă-i veni rândul lui Fiuţul Oii să rămână acasă, să socăcească. Şi rămase el şi prinse un cerb frumos, îl beli, îl spălă şi curăţi cumsecade, apoi îl puse în frigare. Când era mai frumoasă friptura de mirosea mai bine decât toate mândreniile din lume, cineva intră-n casă. Era buturugă cât o nucă, adecă Omul-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul, p-un iepure şchiop călare cu căpăstru-ntr-o chiotoare, răzimat d-un pai de săcară.

– Bună ziua, voinice !

– Să trăieşti, neomule ! dar ce cauţi p-aici?

– Mirosul acest bun de friptură m-a tras aci, sunt un biet om călător, mort de foame, dă-mi ceva să mănânc, că ţi-a fi şi pomană.

– Bucuros, zice Fiuţul Oii şi-i taie oleacă de carne de pe frigare. Şi-o-mbucă o dată nimuricul apoi se repezi să ieie cerbul cel fript întreg, cu frigare cu tot şi s-o tulească la sănătoasa. Dar Fiuţul Oii mi-l apucă de barbă, îl duse afară, crepă vârful unui stejar şi-i vâră barba în crepătura lui, apoi lăsă să se îmbine lemnul cum a fost. Şi aşa rămase buturuga încleştat cu barba în vârful copaciului.

Nu trecu mult şi-i veniră ortacii de la vânat:

– Noa, da gata-i mâncarea ?

– Gata, le răspunse Fiul Oii, haidaţi să mâncăm şi apoi să v-arăt pielea berbecului; am acăţat-o afară într-un copaciu, să se uşte.

Şi mâncară ei toţi patru, apoi merseră afară să le arete Fiul Oii pielea berbecului. Dar ce să vezi ? Copaciul în care împlântase Fiul Oii barba Omului-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul nu era nicăieri, numai o brazdă se vedea, pe unde a târât acela copaciul după el. Şi se luară toţi patru să vadă unde-i va duce brazda aceea, unde a mers Omul-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul.

Multe zile s-or fi dus ei tot pe brazda aceea, dară de Omul-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul n-au mai dat; până o dată dau de-o gaură mare, unde intra şi urma copaciului. Acolo era buricul pământului, pe-acolo intrase Omul-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul, de frica lui Fiuţul Oii.

– Care vreţi să mergeţi pe cea lume după el ? întrebă Fiul Oii.

Dar nici unul din ortaci nu se-mbia să intre. Atunci zise Fiul Oii:

– Mă voi duce dar eu şi unde-l ajung acolo-l omor, de ce a făcut de ruşine pe prietinii mei !

Şi-şi făcu un leagăn şi ortacii-l sloboziră cu neşte funii de tei înlăuntru, iar după ce simţiră că Fiul Oii a ajuns pe cea lume şi s-a scoborât din leagăn, traseră leagănul afară, ca să nu mai poată ieşi

de-acolo, şi-o tuliră la fugă trei în trei părţi: unul să mai scurteze munţii, altul să mai sfarme piatră şi al treilea să mai strâmbe lemne; dară nu mai voiră a da faţă cu Fiul Oii, că bag-seamă se cam temeau de el. După ce ajunse Fiul Oii pe cea lume, iară văzu urma fagului şi merse tot pe ea până nimeri la o casă de aramă, unde intră înlăuntru şi văzu o fată de aramă torcând dintr-un caier de aramă.

– Bună ziua, drăguţă !

– Mulţam dumitale, şezi la noi !

– Că n-oi şedea, dară am venit să te rog să-mi spui n-ai văzut pe Omul-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul trecând pe-aici ?

– Ba l-am văzut; numai mai înainte trecea pe aici trăgând un copaci mare după el, în care-i era împlântată barba şi tot borborosea din gură:

– Numai Fiul Oii de nu m-ar ajunge, până ajung la crângul pământului să-l învârt o dată să surup lumea, că de nu, eu n-am pace.

– Doară tu eşti Fiul Oii ? întrebă fata.

– Eu !

– Noa, fii bun grăbeşte de-l ajunge, că de nu toţi ne prăpădim, cum ajunge la crângul pământului.

Şi se duse Fiul Oii, dar se duse repede, până ce ajunse la o casă de argint, în care era o fată de argint şi torcea dintr-un caier de argint. El intră-nlăuntru, dar după ce aceasta-i spuse ca şi fata cea de aramă, el merse mai departe, până ce ajunse la o casă de aur, în care află o fată de aur torcând dintr-un caier de aur.

– Bună ziua, drăguţă !

– Mulţam dumitale, voinice, dară ce vânt te poartă pe-aici ?

– Am venit tot pe urma Omului-cât-Şchiopul-cu-Barba-cât-Cotul. Nu-mi vei şti spune unde se află, că chiar aci i-am pierdut urma ?

– Doară dumneata eşti Fiul Oii ?

– Eu !

– Bine că te-a adus Dumnezeu, că numai acum trecea pe-aici tot văietându-se că numai de nu l-ar ajunge Fiul Oii până va ajunge la crângul pământului, că aşa îl scutură o dată de prăbuşeşte lumea. Ca să poată merge mai cu spor, a văzut că eu ard cuptorul să fac pită şi-a băgat copaciul acolo, să ardă chiar şi cu barbă cu tot, numai el să poată scăpa viu; acum e la cuptorul meu cel cocător, îşi arde copaciul din barbă.

Şi plecă Fiul Oii şi-ntr-o clipită fu acolo, şi cum îl lovi cu muchea toporului în frunte se lăţi ca o broască, apoi îl băgă-n cuptor şi-l arse

până se făcu praf şi cenuşă, iar cu fata cea de aur se cunună şi, de n-au murit, şi azi trăiesc.

Cine-o ştie mai departe, mai departe s-o spună !

Auzită şi scrisă în Rodna Veche

ARIPĂ-FRUMOASĂ

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi fost nu s-ar povesti.

A fost odată un împărat, care a avut trei fete, dintre care cea mai mică aşa era de frumoasă, de gândeai că-i ruptă din soare, cu păr galbăn ca aurul; în aceea ţară deodată s-au trezit că nu mai au nici soare, nici lună, nici stele, nu se ştia unde sunt; au văzut numai că nu sunt. Odată deci împăratul dă de ştire că cine le va aduce va căpăta pe una din fetele lui şi drept zestre a treia parte din împărăţie. Mulţi au şi plecat, dar nu s-au mai întors.

Era pe vremea aceea o babă bătrână, care a mers la împăratul şi i-a zis:

– Înălţate împărate, eu aş avea trei feciori, care vor aduce soarele, luna şi stelele.

– Bine, zise împăratul, să vedem !

– Înălţate împărate, răspunse baba, să-mi dai trei pâni, pânză de trei cămăşi, aţă şi ac ca să le cos.

Împăratul i-a dat ce-a cerut, şi după ce-a mers baba acasă a născut seara un prunc şi i-a pus numele Serilă. Cum l-a născut, s-a şi dus.

La miezul nopţei a născut altul şi i-a pus numele Miezilă. Cum l-a născut, s-a dus şi acesta.

Dimineaţa, a născut pe-al treilea şi i-a pus numele Zorilă. Cum l-a născut, s-a dus şi el.

Ziua următoare baba s-a grăbit să le coasă cămăşile, dar până de seară nu le-a putut găta de tot. Când colea, pe la apusul soarelui, vine Serilă şi zice că-i e somn.

– Culcă-te, dragul mamei, aci în pat şi te odihneşte.

– Bine, mamă, îi răspunse el, dară să mă scoli îndată, să nu dea frate-meu Miezilă preste mine dormind, că ne batem amândoi.

– Fii pe pace, zise baba.

Pe la miezul nopţii a venit Miezilă, care a găsit pe mamă-sa cosând, şi zise şi el că-i e somn.

– Culcă-te, dragul mamei, aici în patul acesta, îi zise baba, arătându-i alt pat, şi te odihneşte.

– Bine, mamă, dară să mă scoli îndată, să nu dea frate-meu Zorilă preste mine, căci ne batem amândoi, îi întâmpină Miezilă.

– Fii pe pace, îi zise baba.

Tot cu aceste cuvinte a venit în zori de ziuă şi Zorilă şi s-a culcat în al treilea pat. Până atunci baba a fost gătat cămăşile de cusut şi a tot aşteptat să i se scoale feciorii, căci acum erau mari, dară ei nu s-au sculat. Când fu pe la prânzul mare, toţi trei se pomeniră în aceeaşi clipă şi văzându-se unul pe altul, săriră toţi trei din pat şi se puseră la bătaie. Baba neştiind ce să facă pentru ca să-i împace, a aruncat între ei cele trei cămăşi.

Fiecare şi-a luat pe a sa şi aşa s-au împăcat. Atunci baba le spuse:

– Dragii mei, nu pentru aceea v-am născut eu pe voi, ca să vă bateţi laolaltă, ci pentru altceva. Ascultaţi: Împăratul nostru are trei fete, şi de veţi aduce voi soarele, luna şi stelele, o să le căpătaţi de muieri, rămânând voi împăraţi după moartea lui. De vreţi să încercaţi, mergeţi la împăratul şi-i spuneţi, dar încă o dată vă spun să vă împăcaţi bine, că cu sfada nu veţi merge departe. Vreţi ?

– Vrem ! răspunseră toţi trei.

Au mers dar la împăratul şi i-au spus că ei sunt hotărâţi să ia lumea-n cap şi să aducă soarele, luna şi stelele.

– Bine, le zise împăratul, dar toţi trei vreţi să mergeţi ?

– Toţi trei, fu răspunsul.

– Atunci, zise împăratul, ţinându-mă de făgăduinţa mea, de veţi izbuti, am trei fete şi vi le voi da vouă, dimpreună cu împărăţia mea, după moartea mea. Dar să văd cum vă cheamă ?

– Pe mine mă cheamă Serilă.

– Pe mine Miezilă.

– Iar pe mine Zorilă, ziseră fraţii.

– Îmi place de numele vostru, răspunse împăratul, dar eu zic că numele celui mai mic să fie Aripă-Frumoasă. Ascultaţi-mă pe mine !

– Să trăieşti, împărate ! strigară fraţii.

Acum Aripă-Frumoasă, căci aşa se va chema de aici încolo Zorilă, începu a se ruga de împăratul, că fiind ei săraci, şi trebuindu-le cai şi săbii, să le dea împăratul, care se şi învoi, şi

poruncind să le aducă trei cai de cei mai frumoşi din grajd, şi-i arătă fraţilor, dar suindu-se Aripă-Frumoasă pe unul călare, acela şi căzu cu el. Atunci Aripă-Frumoasă zise:

– De aceşti cai ne dai, înălţate împărate !

– Du-te şi-ţi alege din grajd, care-ţi place, răspunse împăratul.

Atunci s-a dus Aripă-Frumoasă în grajd şi a ales unul slab, de gândeai că-s numai oasele pe el, dar când se sui călare, el zise:

– Astfel de cai îmi plac mie.

Asemenea le-a ales şi fraţilor săi.

În vremea aceasta împăratul a poruncit să aducă trei săbii de cele mai frumoase.

Văzându-le Aripă-Frumoasă puse una din ele în genunchi, o rupse şi iar zise:

– De aceste săbii ne dai, împărate ? !

– Du-te şi-ţi alege după plac din armăria mea, îi răspunse împăratul.

Aripă-Frumoasă s-a şi dus şi-a ales trei săbii ruginite, ruginite şi-a zis:

– De aceste săbii ne trebuie nouă ! Una şi-a ţinut-o sieşi iar celelalte le-a dat fraţilor săi.

După aceste, s-au gătit de plecare, au luat trei turte de cenuşe în traistă, au încălecat şi au plecat.

Baba şi fetele împăratului i-au petrecut cu ochii, până ce nu i-au mai văzut.

Au mers mult, multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie; au mers până ce au dat de un pod de aramă. Acolo au mâncat o turtă de cenuşă, iar după ce s-au săturat Aripă-Frumoasă s-a băgat sub pod, iară fraţii lui s-au culcat în şanţ.

Nu preste mult vine un zmeu cu cal de aramă, frâu de aramă, şi el îmbrăcat tot în aramă. Când ajunge calul pe pod nu mai vrea să meargă, ci sforăia şi tropăia, atunci zmeul îi zice:

– Calul meu ! ori nu ţi-am dat mâncare şi beutură ? nu te-am ţesălat ? ori te-am bătut de nu vreai să mergi ?

– Ba nu, stăpânul meu, toate dorinţele mi le-ai împlinit, răspunse calul, dar nu merg înainte, fiindcă e Aripă-Frumoasă sub pod.

– Mi se împlini visul, zise acum zmeul, dar voi cerca norocul ! ce i-au adus cioarele picioarele şi corbii grumazii ? !

Atunci s-a dat jos de pe cal, a mers în gura podului şi a strigat:

– Ieşi, Aripă-Frumoasă, de sub pod ? !

– Îndată, îi răspunse acesta, nu te grăbi aşa de tare, că e vreme destulă. După ce-a ieşit afară, zmeul îi zise:

– Cum vrei: în luptă să ne luptăm, ori în săbii să ne tăiem ?

– Ba în lupte, că sunt mai drepte ! răspunse Aripă-Frumoasă.

Şi se luară la luptă. Cum îl prinse, cum nu-l prinse, Aripă-Frumoasă pe zmeu, destul că îl trânti la pământ, încât în grumazi s-a cufundat, apoi îi luă paloşul şi-i tăie capul.

Îndată şi răsăriră stelele, căci acest zmeu le-a fost mâncat.

După această biruinţă, se duse la fraţii săi; îi sculă şi le spuse ce-a păţit, care au şi crezut văzând stelele pe cer.

Când s-a făcut ziuă, Aripă-Frumoasă a luat calul şi îmbrăcămintele zmeului pe seama sa, calul lui l-a dat lui Miezilă, iar Miezilă a dat pe al său lui Serilă şi aşa au plecat iar la drum.

Tot au mers apoi, au mers până seara, când au ajuns la un pod de argint. Acolo au mai mâncat o turtă de cenuşă. Aripă-Frumoasă s-a băgat de nou sub pod, iară fraţii lui au mai păscut puţin caii şi iară s-au culcat în şanţ.

Într-un târziu vine un zmeu cu cal de argint, şi el îmbrăcat tot în argint. Când ajunse calul pe pod sforăia din nas şi tropăia cu picioarele, dar nu vrea să meargă. Zmeul îi zise:

– Ori nu te-am hrănit şi nu te-am adăpat ? nu te-am ţesălat ? ori te-am bătut, de nu vrei să mergi ?

– Ba nu, dulce stăpâne ! toate dorinţele mi le-ai împlinit, dar e Aripă-Frumoasă sub pod.

– Aha ! mi se-mplini visul, zise zmeul, dar ce-a da norocul, de i-ar fi scos corbii ochii şi cioarele picioarele !

Se dete apoi de pe cal, merse în gura podului şi strigă:

– Ieşi, Aripă-Frumoasă, de sub pod !

– Îndată, răspunse Aripă-Frumoasă, numai nu te grăbi aşa tare, că este vreme destulă.

Când fu ieşit afară, zmeul îi zise:

– Cum vrei, în lupte să ne luptăm, ori în săbii să ne tăiem?

– Ba în lupte, că-s mai drepte, fu răspunsul.

Cum îl prinse, cum nu-l prinse şi pe acest zmeu Aripă-Frumoasă, aşa-l izbi, de până la coaste se băgă-n pământ, îi luă apoi paloşul şi-i tăie capul. Îndată răsări şi luna.

După această biruinţă, iară se duse la fraţii săi, îi sculă din somn şi le spuse întâmplarea. Aceştia văzând luna pe cer şi calul de argint, precum şi îmbrăcămintele zmeului, crezură spusele fratelui lor.

De către ziuă, căci în aceste două nopţi a fost lumină, iar ziua întunerec, Aripă-Frumoasă a luat calul şi îmbrăcămintea de argint pentru el, calul şi îmbrăcămintea de aramă le-a dat lui Miezilă, iară pe aceea ce a fost la el la început a dat-o lui Serilă; au pornit apoi iar la drum voioşi, căci până acum Aripă-Frumoasă a avut două izbânzi şi mai aveau nădejde şi de altele.

Plecând dar, ei merseră ziua-ntreagă până ce ajunseră la un pod de aur. Se mirară ei mult de acel pod şi gândiră că trebuie să fie ceva şi aici. După ce mai mâncară şi cea din urmă pogace de cenuşă, Aripă-Frumoasă grăi:

– Dau cu gândul că şi aci trebuie să fie ceva ca la celelalte poduri: grijiţi şi nu dormiţi greu, şi de se poate privegheaţi, ca la vreme de nevoie să-mi fiţi întru ajutor. După lucru se poate cunoaşte măiestrul; la podul acesta poate să vină un zmeu şi mai groaznic, şi atunci vai de noi.

– Vom priveghea şi te vom ajuta, ziseră fraţii săi.

– La vreme de nevoie să veniţi, urmă Aripă-Frumoasă.

După aceste vorbe, Aripă-Frumoasă se băgă sub pod, iar fraţii lui, după ce păscură caii, îşi ziseră «Să ne culcăm, căci va fi el harnic să-şi apere capul orişicum, tot se va lăuda el că izbânda a fost numai a lui». Se culcară dară în şanţ.

Într-un târziu veni şi zmeul cel mai mare şi mai tare, îmbrăcat în aur şi cu cal de aur. Ajuns pe pod, calul sforăia din nas şi tropăia din picioare, nevrând să mai meargă.

– Ori nu ţi-am dat mâncare şi beutură ? nu te-am ţesălat ? ori ce ţi-e de nu mergi ? ! se răsti zmeul.

– Ba nu, toate dorinţele mi le-ai împlinit, dară e Aripă-Frumoasă sub pod.

– Am visat rău, dar nu voi crede în visuri, ci-i voi arăta eu că-i vor mânca cioarele picioarele şi corbii îi vor scoate ochii. Oh ! paloş, ajută-mă să-l fac scrum şi cenuşă. Am auzit de el, dar îi voi arăta cine sunt eu; pe fraţii mei i-a ucis, dar pe mine nu mă va ucide.

Cu aceste vorbe sare de pe cal şi merge în gura podului, strigând:

– Ieşi, om pământean, de sub pod.

– Nu te grăbi aşa de tare, răspunse Aripă-Frumoasă cam tremurând de frică.

După ce Aripă-Frumoasă ieşi, zmeul zise:

– În lupte să ne luptăm, or în săbii să ne tăiem ?

– Ba în lupte, că sunt mai drepte !

Şi se luară de se luptară până ce se obosiră, dar nici unul pe altul nu s-a putut învinge. Când văzură că nu se mai pot lupta, zmeul grăi:

– Amândoi în lume nu-ncăpem, fă-te dar tu o roată de lemn şi eu una de fier, să ne dăm unul pe un deal, altul pe alt deal în vale şi acolo să ne ciocnim, şi a cărui roată se va rupe acela să fie învins.

– Bine !

Zmeul se făcu roată de fier, iar Aripă-Frumoasă roată de lemn şi după cum a fost vorba se ciocniră în vale, dar iarăşi amândouă roatele rămaseră întregi.

Plin de mânie zise zmeul:

– Fă-te tu pară vânătă, iar eu mă fac pară galbină şi care pară se va înălţa mai sus, acela să fie învingătorul.

Se făcură aşa cum ziseră, dar nici una nu s-a putut ridica mai sus decât alta.

Într-un târziu văzură nişte corbi zburând. Zmeul le zise:

– Corbilor ! Veniţi şi aduceţi apă în ciocurile voastre şi turnaţi pe para vânătă, că vă dau carne dintr-un om.

Aripă-Frumoasă, adecă para vânătă, zise:

– Corbilor ! dragilor ! mergeţi şi sculaţi pe doi fraţi ai mei din şanţ şi spuneţi-le să aducă apă în pălăriile lor, iar voi aduceţi în ciocurile voastre şi turnaţi pe pară galbină, că vă dau carnea din trei zmei şi din trei cai.

Auzindu-le aceste, corbii se duseră, sculară pe cei doi fraţi a lui Aripă-Frumoasă şi aduseră cu toţii apă, turnară pe pară galbină şi aşa fu învins zmeul, căruia îi tăie Aripă-Frumoasă capul. Acum răsări şi soarele.

După aceste, Aripă-Frumoasă luă calul şi îmbrăcămintea de aur, cele de argint le-a dat lui Miezilă, iar cele de aramă le-a dat lui Serilă.

Apoi Aripă-Frumoasă se întoarse către fraţi şi grăi:

– Cu ajutorul lui Dumnezeu am învins pre cei trei zmei, care au fost înghiţit soarele, luna şi stelele, scopul ni l-am ajuns; acum putem merge acasă, că după făgăduinţa făcută de împăratul, să ne dea fetele în căsătorie. Însă n-ar fi oare mai bine, fiindcă acum nu ne mai temem de nimeni, să mai umblăm puţin prin lume, să ştim cum e lumea. De căsătorie avem vreme ! Ce ziceţi, fraţii mei ?

– Bine, să mergem, să vedem lumea, răspunseră ceilalţi.

Aşadară iar plecară la drum; dar nu mult merseră, până văzură nişte curţi mari, frumoase, făcute toate numai din aur şi argint.

Văzând aceste curţi, Aripă-Frumoasă zise către fraţii săi:

– Fraţii mei, staţi puţin în drum aici, să mă bag în aceste curţi, să văd cine şade în ele.

Dă el să se bage, nu ştie să deschidă uşa, se făcu dar muscă şi se băgă pe gaura de la încuietoare şi începu a zbura, dar nu văzu pe nimeni, merse deci mai departe, până ce în a 12-a odaie văzu o zmeoaică bătrână şi trei mai tinere. Îndată ce văzu musca, zmeoaica zise:

– Dragi nurorilor mele, prindeţi musca aceea, căci ea v-a omorât bărbaţii voştri şi feciorii mei !

Auzindu-le aceasta, Aripă-Frumoasă se băgă în o crepătură din grindă. Căutară destul zmeoaicele, dar n-o putură prinde. Atunci una din zmeoaicele tinere grăi:

– Lasă, mamă, că din mâinile noastre tot nu scapă, căci eu mă voi face o fântână şi împrejurul meu aşa căldură va fi, că tot cel ce va trece pe-acolo va trebui să bea apă din mine ş-atunci îl voi otrăvi !

Cealaltă zise:

– Mamă, eu mă voi face un cuptor cu foc şi împrejurul meu aşa de frig va fi, încât tot cel ce va trece trebuie să se încălzească şi atunci îl voi otrăvi.

Cea mai mică şi mai frumoasă grăi:

– Mamă, eu mă voi face un păr cu pere de aur, atât de frumoase pere vor fi pe mine, de toţi vor trece vor trebui să guste din ele şi toţi câţi vor gusta vor muri de otravă.

Auzind aceste vorbe, musca zbrrr ! fugi afară. Acum zmeoaica cea bătrână strigă:

– Lele-i fie mamă-sa, că-mi pare că scăpă, dar mergeţi şi faceţi ce aţi zis. Au şi mers şi s-au făcut ce-au zis.

Întorcându-se la fraţii săi Aripă-Frumoasă grăi:

– Să mergem încă puţin !

Abia plecară şi deodată dete preste ei o căldură, încât leşinau de sete. Iată şi-o fântână ! Ce bucurie pentru dânşii ! Când vrură să bea, Aripă-Frumoasă nu-i lăsă, ci îndată făcu cruce preste fântână, care se şi prefăcu în venin roşu ca sângele. El grăi dar:

– Vedeţi, fraţii mei, ce-aţi vrut să faceţi !

Merseră iar mai departe şi-i ajunse un frig grozav, când iată că văzură şi-un cuptor cu foc; bucuria lor ! Dar Aripă-Frumoasă le zise:

– Nu vă bucuraţi aşa de tare, că nici de acela nu veţi avea parte.

– Cum să n-avem, doar nu ne vei opri ca de la fântână ?

Când ajunseră acolo, călătorii dau să se încălzească, dar Aripă-Frumoasă face cruce cu sabia preste cuptor şi îndată se prefăcu şi acesta tot venin.

– Vedeţi, fraţii mei, ce-aţi vrut să faceţi ?

De-aici iar plecară şi merseră mai departe.

Nu preste mult însă văzură un păr cu pere de aur şi strigară:

– Ah ! ce pere frumoase !

Serilă mai adause:

– Din aceste o să-mi umplu traista, să-i duc miresei mele.

Miezilă zise:

– Nu numai traista mi-o voi umplea, ci mă voi şi sătura şi eu bine.

– Ba, vă puneţi pofta-n cui, grăi Aripă-Frumoasă, căci cu perele acestea chiar aşa stăm ca şi cu fântâna şi cu cuptorul de mai înainte.

– Ce vrei cumva să ne opreşti de la pere ? se răstiră fraţii.

– Ai grijă, că nu ne vei tot purta de nas.

Când ajunseră lângă păr, îi mai rugă Aripă-Frumoasă ca să se stăpânească, dar ei tot vrură să ia pere. Atunci Aripă-Frumoasă făcu o cruce cu sabia către păr şi tot părul se prefăcu în venin.

El zise dar către fraţii săi:

– Vedeţi ce-aţi vrut să faceţi ?

Atunci fraţii se rugară de iertare, iar el urmă:

– Văd că nu vă ţineţi de făgăduinţa ce i-am făcut-o mamei noastre, când am plecat de-acasă; eu răul nu vi l-am vrut; ne-a ajutat Dumnezeu de scopul ni l-am ajuns, la care lucru voi foarte puţin aţi ostenit. Mergeţi dar acasă şi luaţi în căsătorie pe fetele cele mari ale împăratului, iar pe cea mică mi-o lăsaţi mie, căci eu mă duc să văd dacă se află ori nu în lumea aceasta viteaz mai mare ca mine.

Cu acestea ei se despărţiră.

Miezilă şi Serilă o luară către casă, iar Aripă-Frumoasă îşi urmă calea.

Merse multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, până ce dete de-o cârciumă, intră în ea şi întrebă pe cârciumar, după ce-i spuse toată întâmplarea sa, dacă nu cumva ştie undeva vrun om mai viteaz ca el, şi dacă ştie unde este el.

– Este un om nu departe de-aci, zise cârciumarul, care în toată ziua se bate cu zmeii şi niciodată nu mai gată, căci este o zmeoaică bătrână care face cătanele de zmei cu iţele.

– Ah ! ce om prost, strigă Aripă-Frumoasă, trebuie s-o omoare pe zmeoaica !

După aceste, sări pe cal şi întrebă că încătrău locuieşte zmeoaica aceea.

Aflând cum şi încătrău şade, el dete pinteni calului, se duse şi-o găsi pe zmeoaica făcând cătane de zmei cu iţele. Fără ca să mai piardă multă vorbă, el îi taie capul cu sabia, pe celelalte cătane pe toate le omorî, iar colţii zmeoaicei, care ajung caii până la genunchi, îi luă cu el drept dovadă şi se-ntoarse iarăşi la birtul de mai nainte şi zise cârciumarului:

– Mai mare viteaz sunt ca omul dumitale, căci am omorât zmeoaica bătrână şi-acum nu mai are cine să facă zmei.

– Foarte bine, zise cârciumarul, îţi mulţumesc de bunătate, că baremi acum şi eu am odihnă; dar viteazul de care ţi-am pomenit doarme ici în casa aceasta, iar acela îi este calul.

Când îşi aduse Aripă-Frumoasă şi el calul înlăuntru îl văzu celălalt cal, începură a se săruta, căci au fost fraţi.

După aceea, Aripă-Frumoasă se băgă în casă, unde dormea acel viteaz şi-l sculă din somn, legară amândoi prietinie, apoi Aripă-Frumoasă începu a-şi spune întâmplările cu cei trei zmei şi cele trei zmeoaice, iar viteazul, care zicea că se cheamă Pipăruş Pătru, îi spuse păţaniile lui.

– Nu te mai teme, frate Petre, grăi Aripă-Frumoasă, că eu am ucis zmeoaica bătrână, iată aici dinţii ei ca dovadă.

– Norocul nostru că legarăm prietinie, zise viteazul, căci preste vrun ceas unul din noi ar fi trebuit să piară. Foarte rău mă supărai auzind de moartea ei, căci n-am acum cu cine să-mi petrec toată ziua.

A doua zi, Aripă-Frumoasă întrebă pe cârciumar:

– Mai ştii undeva vrun viteaz mai mare ca mine ?

– Mai ştiu unul, răspunse cârciumarul, un bătrân, în pădurea blăstămată. Acela, îndată ce te vede, îţi arată o oglindă şi-ţi ia puterile şi frumuseţea, apoi face ce vrea cu tine.

– Mă voi duce şi acolo să văd.

– Mai bine stai pe pace, că ştiu că ţi se va întâmpla rău, îl rugă cârciumarul.

Dar Aripă-Frumoasă nu l-a ascultat, ci şi-a luat rămas bun de la Pipăruş Pătru şi s-a dus multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie.

Multe zile a călătorit, până ce în urmă a dat de «pădurea blăstămată». Acolo vede că îi iese un bătrân înainte, îi arată o oglindă şi îi ia puterile şi frumuseţa, îl scoboară de pe cal, calul îl bagă în grajd şi pe el îl închide în cuşcă de fier.

Acolo şi-a plâns Aripă-Frumoasă neascultarea, dar era târziu.

A treia zi bătrânul zise către el:

– Pământeanule ! îţi voi da puterile şi frumuseţa, dacă îmi vei aduce pe Ileana Cosânzeana de muiere, calul ţi-l voi da după aceea.

– Bine, zise Aripă-Frumoasă, dar nu ştiu unde locuieşte.

– Preste marea aceasta, îi arătă bătrânul.

I-a dat apoi drumul din cuşcă, i-a dat însă numai frumseţa, dar nu puterile. Aripă-Frumoasă îşi făcu acum o corabie, în care a băgat tot felul de marfă şi aşa a plecat.

Când a ajuns la marginea mării, a deschis negoţul său în corabie şi-a chemat pe-o femeie ce spăla la margine, ca să-şi cumpere. Femeia însă îi zise:

– Eu n-am nevoie de haine, căci am destule, dar stăpâna mea poate că şi-a cumpăra.

– Cum cheamă pe stăpâna ta ? întrebă Aripă-Frumoasă.

– Ileana Cosânzeana, fu răspunsul.

Tare s-a bucurat Aripă-Frumoasă la auzul acestor vorbe şi zise:

– Fii bună, spune-i că este aici negoţ, de tot felul, să-şi cumpere ceva.

După ce îi spuse femeia, Ileana Cosinzeana veni şi ceru să-i aducă la margine marfă să-şi aleagă, dar Aripă-Frumoasă zise:

– Am foarte multă marfă şi scumpă, şi nu o pot aduce toată afară; binevoieşte a veni înlăuntru şi-ţi alege de care-ţi place.

Ileana Cosinzeana şi veni înlăuntru, dar pe când alegea mai bine Aripă-Frumoasă închise iute uşa şi porni corabia.

Văzând aceasta, Ileana Cosinzeana voi să se arunce pe fereastră în mare, dar Aripă-Frumoasă o prinse şi n-o lăsă. Atunci ea zise:

– Lasă-mă să mă arunc în mare şi să mor, căci ştiu că nu mă duci ţie, căci atunci n-aş zice nimic, dar mă duci la spurcatul de bătrân, care de mult a voit să mă prindă, însă numai prin vicleşugul tău m-a putut.

– Lasă, dragă, că voi scăpa eu de acolo şi atunci te voi scăpa şi pe tine, fii numai pe pace, căci nu mult vom robi acolo.

Aşa s-a mai liniştit şi-a adormit.

Când s-a trezit era în braţele bătrânului, iar Aripă-Frumoasă stetea închis în cuşcă.

Ea înţelese aceea ce i-a fost spus Aripă-Frumoasă, că nu mult vor fi «robi».

A doua zi, după ce s-a dus bătrânul la vânătoare, Aripă-Frumoasă grăi către Ileana Cosinzeana:

– Când va veni acasă bătrânul, întreabă-l unde-i stă puterea, căci atunci facem ce facem cu el.

După ce se întoarse bătrânul şi după ce îi dete de mâncare, ea îl întrebă că unde-i stau puterile.

El a răspuns:

– În mătura de după uşă.

Altă zi, când iar a fost la vânătoare bătrânul, Ileana Cosinzeana i-a spus lui Aripă-Frumoasă ce i-a spus ei, dar Aripă-Frumoasă îi răspunse:

– Minte ! întreabă-l a doua oară !

După ce veni bătrânul acasă şi după ce îi dete de mâncare, Ileana Cosinzeana a început a se linguşi pe lângă bătrânul şi a-l ruga să-i spună unde-i stau puterile, dar bătrânul s-a mâniat şi i-a tras o palmă, zicând:

– Lele-ţi fie mumă-ta, ce nevoie ai de aceasta ? Iacă colo în puşca din cui îmi stau puterile !

După ce a mers iar la vânătoare bătrânul, i-a spus lui Aripă-Frumoasă ce palmă a căpătat şi ce răspuns.

– Nu te teme, dragă, zise Aripă-Frumoasă, mai întreabă-l o dată, că ce ţi-a spus nu e adevărat, şi atunci cred că-ţi va spune adevărul.

După ce a venit iar acasă bătrânul, atâta s-a linguşit Ileana Cosinzeana şi în urmă l-a rugat să-i spună cu adevărat, unde-i stau puterile, şi mai tare s-a mâniat acum bătrânul şi i-a dat un pumn, încât a ameţit, dar în urmă i-a părut rău şi i-a zis:

– Draga mea, acum te-am adus, acum să te schilăvesc, iartă-mă că-ţi voi spune, iată: Nu departe, la nouăzeci şi nouă de paşi se află o peşteră, în peşteră se află un urs, în urs un iepure, în iepure o raţă şi în raţă două muşte; în acele stau puterile mele. Fie de mine ce va fi, pentru tine o fac aceasta, ca să nu zici că nu te iubesc şi nu-ţi spun drept.

Abia a aşteptat Ileana Cosinzeana să meargă bătrânul de acasă la vânătoare, pentru ca să-i spună lui Aripă-Frumoasă; deci când a gândit că bătrânul e cam departe, a fermecat Ileana Cosinzeana cuşca, care îndată s-a desfăcut şi a ieşit Aripă-Frumoasă, s-a uitat în oglindă şi şi-a dobândit iară puterile şi frumseţa, apoi s-a suit călare pe cal, a luat şi cuţitul cel mare al bătrânului şi s-a dus la peştera aceea, a omorât mai întâi ursul, din urs a ieşit un iepure, şi pe acela l-a ucis, din iepure a ieşit o raţă, aceea încă o ucise, din raţă ieşiră două muşte, una o putu ucide cu palma, iar celaltă îi scăpă. Din întâmplare însă văzu o muscă înainte, dete cu pălăria în ea şi pică la pământ, atunci puse mâna pe muscă şi-o luă cu pământ cu tot, o învălui în o cârpă, se sui pe cal şi se duse acasă; când fu aproape de

locuința bătrânului, vede pe bătrân venind şi-abia trăgându-se. Atunci el zise:

– M-ați înşelat; dar aşa-mi trebuie, deci fii bun şi omoară şi cealaltă muscă, ca să nu mă chinuiesc, şi apoi mergeți.

Atunci Aripă-Frumoasă a omorât musca şi bătrânul încă a căzut mort la pământ.

Întorcându-se în casă, Aripă-Frumoasă grăi:

– Dragă ! bătrânul e mort, să mergem !

Bucuria Ilenei fu nespusă de mare. Ei plecară amândoi călare pe un cal. Într-un târziu, Ileana Cosinzeana întrebă:

– Unde mă duci ?

– Eu numai din răsfăție am venit pe aci şi am căzut prins, dar am încredințat acasă; te duc prietenului meu Pipăruş Pătru, dacă vreai.

– Vreau, căci îl cunosc de când eram mică şi după el însetam, fu răspunsul.

Când au ajuns la birtul de mai nainte, au găsit acolo pe Pipăruş Petru, care şi-o luă de nevastă pe Ileana Cosinzeana. Când auzi crâşmarul de soarta lui Aripă-Frumoasă, îl plânse, dar a râs apoi de soartea bătrânului.

După ospățul lui Pipăruş Pătru, Aripă-Frumoasă plecă cătră casă, unde găsi pe mireasa lui plângându-l.

După ce a spus toate câte a pățit, împăratul grăi:

– Îți mulțămesc foarte pentru credința ta cătră mine; ce ți-am făgăduit şi-am jurat, că îți voi da, îți şi dau: frații tăi încă n-au căpătat nimic până acum, ca să fie toate trei ospețele deodată.

Începură dar a tăia la scaune şi la căzi pentru ospățul la care a fost nun mare Pipăruş Pătru cu Ileana Cosinzeana.

Ce se va mai fi întâmplat după ospăț, asta n-o ştiu, căci am băut prea multă apă la aceea petrecere, la care am auzit această poveste chiar din gura lui Aripă-Frumoasă.

Comunicată de N. Trâmbițoniu,înv. în Ulpia Traiană (Grădişte)

CEI TREI PRIETINI

Zice că odată au ieşit din şcoalele cele mai mari trei dieci foarte învățați, unul era doftor, care da zile la cine vrea Dumnezeu şi i le lua

de la care vrea el; al doilea era procatăr[1], adecă încurcător de trebi, sporitor de pricini; iar al treilea era şolomonar, care face călindare, adecă hastronom.

Toţi trei au plecat prin cea lume mare să-şi câştige pânea de toate zilele.

Mergând ei toţi trei şi mai sfătuindu-se d-ale lor, ajung seara într-un sat românesc. Se uită, că oare unde şade o gazdă mai bunişoară, ca să-i poată omeni cumsecade; că ştiau că românul nu-i lasă să meargă în cap de noapte nicăiri, să nu li se întâmple ceva, mai ales fiind streini; ştiau şi aceea, că dacă stăpânul casei unde vor intra va avea şi numai un bruş de mămăligă, nu-l va mânca fără ei; ştiind omenia românului, aveau să-şi aleagă unde să dea de-o gazdă cum e data, că de inima lui nu se mai îndoiau.

Văd ei o casă frumoasă în giurul căreia mai vedeau de-ale găzdăşagului, şura ocolită de stoguri, grajduri mari în uşa cărora grămezile de gunoi erau cât stogurile de lângă şură de mari, semn că grajdurile nu erau goale; mai văd cosceiul cel mare de leţi, prin care nu se vedea ziua pe nicăiri, decât numai cucuruz.

– Aci e de noi, zise doftorul.

– De bună seamă, i răspunde procatărul. Toate seamănă a găzdăşie, a stare bună împreunată cu socoteală, adause şolomonariul. Aci intrară.

Stăpâna casei îi primi foarte bine, ca pe nişte bieţi călători osteniţi. Nu mult după aceea, vine şi gazda acasă de la câmp. El încă se bucură de bieţii drumari şi spune boresei[2] să aducă cină pentru toţi. Boreasa ascultă cu bucurie porunca şi începe a aduce: pe-un cârpător mămăliguţă fierbinte de ieşeau abori din ea, iar la umbra ei puteai bate coasa cu voia cea bună, de mică ce era, într-un hârău lăptişor de la Suroaia, Joiană, Marţolea şi Vinereană; apoi pe-un blidişel de lemn un moşinoi de brânză de oaie şi într-o tigaie ca de-o jumătate de mierţă tocană de carne de berbece îndoită cu ceapă.

După ce erau toate gledă[3] pe masă, mai întâi fac trei cruci, zic un «Tatăl nostru» şi dau ocol unei glăjuţe plină cu horincă de bucate, colea îndulcită cu miere de stup (la noi zic la zahăr = miere de trestie).

Gazda casei cu căsenii şi cu lucrătorii mâncă din toate bucatele, cum se mâncă bucata bună când eşti flămând, dar diecii noştri nu

---

[1] Avocat.

[2] *Boreasă*, nevastă.

[3] *Gledă, glidă*, linie.

prea, căci doftorul le spuse ungurește – ca să nu priceapă gazda – că toți trebuie să moară câți vor mânca seara mămăligă cu atâtea amestecături. Doamne, și cum ar fi mâncat ei, mai pogan doară decât gazda, ci se temeau de moarte, că doftorul pricepe la de astea de-ale beteșugului și de-ale morții ! În deșert cercă bătrânul casei a-i dumeri că nu-s otrăvite și pot mânca, ei după sfatul doftorului nu mâncară mai nimica.

După cină, se dau la culcare, că până nu se face ziuă trebuie să fie-n tălpi. Găzdoaia așterne diecilor în casă, ci șolomonariul zice că ei vor dormi afară, că e bine și e cald destul. Iar se cearcă gazda a-i îndupleca să-l asculte și să rămână în casă, că peste noapte poate da un viscol, cu vânt și cu ploaie, dar șolomonariul zice că nu se poate, că doar el știe umblarea vremii vremilor, că aia-i învățătura lui, și rămân afară.

– Bine, zice gazda, numai eu știu că va ploua.

Încă înainte de miezul nopții îs siliți diecii a se trage sub părete, dar și-acolo îi boteză ploaia, strigă la gazdă să-i lase-nlăuntru. Acela, bun, îi lăsă, dar unde să se poată răbda să nu le zică:

– Spusu-v-am ? iată vă plouă !

După ce se făcu ziuă, mirarea doftorului fu mare, că nici barem unul nu era mort, ba nici capul nu-i durea, ci se apucară din nou de mămăligă și, hai la lucru ! Era năcăjit doftorul că nu i se împlinise prorocia, deci întrebă pe gazda casei:

– Dar pentru Dumnezeu, cum de nu vă bolnăvirăți de-atâtea amestecături ce mâncarăți aseară ?

Acela-i răspunde curat:

– Domnule fălceriu, atunci ne-om bolnăvi când n-om avea ce mânca; dar până vom avea de-acestea, din altă parte să nu ne vină boala, dar din pricina mâncării stau bun că nu ne va veni.

– Dar n-ai fost dumneata bolnav niciodată ?

– Ba am fost, domnule, o trăsnită de măsea m-a durut de două ori trei zile, până n-am avut încătrău, fără a trebui să o scot; ba o dată am avut și-un junghiu, două zile nu m-am mișcat de după cuptor de răul lui și tot horincă de drojdii am pus pe el, de atunci, mulțam Doamne, nu mi s-a mai scurmuzuit[4].

– Dar de unde ai știut dumneata aseară că va ploua, întrebă șolomonariul, cât de limpede mai era ceriul ?!

[4] *A scurmuzui* (despre o durere fizică), a se manifesta, a ieși la iveală, a se răscoli.

– Hm, zice țăranul, nu văzuși dumneata vaca mea Suraie că n-a vrut să se culce afară, ci s-a băgat sub coperiș; ea prevestea vijelie ! Apoi și scroafa a intrat aseară în coteț cu paie în gură. Ele nu mă mințesc niciodată !

– Bine, zice procatărul, dacă cuptorul țăranului e mai mare doftor decât tine; și dacă vaca și scroafa lui sunt mai mari hastronomi decât tine, atunci în astă țară nu-i de noi. Eu credeam că de s-a împlini vorba doftorului am să fac astăzi câteva testamente, dar așa, hai să plecăm de-aci.

Și s-au dus, dar nu toți trei laolaltă, ci se împrăștiară cu învoirea, că peste un an iar să se întâlnească colo, la crucile drumului, să vadă care va veni mai bine și pe ce cale. Doftorul merge pe o cale, șolomonariul pe alta și procatărul pe altă.

La anul iar se întâlnesc, după cum le fu vorba.

– Dar cum ați mai umblat, fraților ?

Unul rău, altul nu prea bine și al treilea, printre ele.

– Știți ce ? zice procatărul, cu dreptatea nu-i de a trăi în lumea asta rea; haidați, doară vom putea trăi cu cânia. Azi e târg în orașul cutare, bâlciu mare, numai un ceas de departe până acolo; haidați să mergem într-acolo !

– Bine, răspund tovarășii și plecară.

*

Aproape de oraș dormea un popă într-un șanț, ținând în mână căpăstrul unui măgar ce păștea lângă el; poate că era cam beat sfinția sa, ori doară numai obosit de cale. Procatărul ia căpăstrul de la măgar din cap și dă măgarul, fără căpăstru, la ortaci să-l vânză, iară el își băgă capul în căpăstrul măgarului și se culcă jos lângă popă. Ortacii lui merg în târg și vând măgariul numaidecât cu 25 florini și se pun în calea procatărului să împartă banii.

Se trezește popa:

– Da ce-i, fiule, ce-i cu dumneata de stai în căpăstrul măgariului meu ?

– D-apoi, părinte, m-a fost blăstămat un om, pe care-l înșelasem, să mă fac măgar și chiar azi mi s-a împlinit canonul; poate nu te-am ascultat cum se cade, dar te rog să fii iertător.

– Hm, hm, fiule, ce slujbă ai avut până a nu te face măgar la mine ?

– Procatăr, cinstite părinte !

– Hm, mare domn ! și vezi ce-ai fost ajuns ? Iartă și dumneata, că poate nu te-am hrănit totdeauna cum s-ar fi căzut, poate că te-am și

mai bătut, când eram cam şumăn, când mă cam îmbătam, vezi dumneata, cum e datina noastră câteodată; aici ai cinci florini, să poţi merge cinstit acasă, dară să nu mai greşeşti, să nu mai înşeli, fiule, pe nime, că iar te face Dumnezeu măgar !

Se despart cu sănătate bună şi-şi caută fiecare de cale.

Procatărul se întâlneşte cu cei doi ortaci şi împart banii, iar popa, cum întră în târg, dă de măgar şi-l cunoaşte.

– Vezi, fiule, zice popa plecându-se la urechea măgarului, nu ţi-am spus să nu mai înşeli pe nimeni, că te face Dumnezeu iar măgar ? N-ai ascultat, acum rabdă !

Măgarul scutură din cap şi popa credea că-l pricepu.

*

După ce se întâlniră cei trei ortaci, se gândiră la de ale mâncării.

– Să ne cumpărăm ceva de mâncare, zice şolomonariul.

– Da, răspunse doftorul, bine ar fi, că eu nu mai pot de foame.

Dară advocatul îi înfruntă:

– Măi, nu-i de prădat banul, vedeţi cu câtă trudă se câştigă, să fim păstrători, dacă voim să ajungem la ceva; cu bani toţi nărozii ştiu mânca şi bea, ian să încercăm, doar vom putea mânca de-afetea ! Haidaţi cu mine !

Mergând toţi trei se-ntâlnesc cu o fetiţă, care ducea o coşarcă cu pită pe cap.

– Tu fetiţă, zice advocatul, n-ai vrun răsunoi[5] ?

– N-am aci, domnilor, ci acasă chiar am doară două; dacă poftiţi deloc 's aci cu ele.

– Du-te şi le adă, zice advocatul, îţi vom avea noi grijă de coşarcă până vii cu ele.

Fetiţa, unde să-i plesnească prin minte că domnii vreau să o fure, lăsă corfa cu pita jos şi merge tot într-un suflet acasă după răsunoaie. Dară până ajunse ea cu răsunoaiele îndărăpt, ia drace domni, dacă ai de unde ! Ei duseră frumuşel coşarca cu pitele la crâşmă şi începură a se gândi de carne, că pită aveau destulă. Plângea fetiţa, ci-n zădar !

– Să vedem de carne; zice advocatul.

– Să cumpărăm un funt ori doi, zice şolomonariul.

– Să cumpărăm, zice doftorul.

Dară advocatul răspunde:

---

[5] Aluat ras de pe vasul în care s-a frământat pâinea; colăcelul făcut din acest aluat.

– Ba cumpere... acuşi eram să vă spun cine. Du-te, mă, zice către un ortac, mergi iute cu ţedula asta la măcelariul şi adă-ne zece funţi de carne !

Cela merge şi aduce carnea, că doară ţedula era scrisă în numele pârcălabului de la temniţă.

Acum numai vin le mai trebuia, ca să poată prânzi domneşte, dar advocatul nu voia să dea bani nici pe vin.

Merge el însuşi la crâşmăreasă cu trei glăji[6]:

– Jupâneasă, să-mi dai dintr-o bute trei feliuri de vin.

– Cum, dintr-o bute trei feliuri de vin ? Nici n-am mai auzit una ca asta, necum să fi văzut cândva !

– Ei, apoi ce crâşmăriţă eşti dumneata, dacă nici atâta nu poţi şi nu pricepi la lucrurile crâşmăreşti ? Hai să-ţi arăt !

Merg amândoi în pivniţă. Procatărul umple pe cep o glajă:

– Un fel de vin, jupâneasă !

- Bine !

Face o gaură în doaga de-a dreapta, umple de acolo o glajă;

– Alt fel de vin, jupâneasă !

– Bine, domnule !

– Acum vino, jupâneasă, şi astupă gaura cu degetul până voi afla un stupuş[7], ca să astup huda.

Jupâneasa ascultă.

Mai face o gaură cu sfredelul şi în doaga stângă, de-acolo umple a treia glajă.

– Trei soiuri de vin, jupâneasă.

– Trei, domnule, ci te rog grăbeşte, că cură vinul.

– Bine zici, dar placă şi astupă oleacă cu degetul şi gaura asta, până caut stupuşe la amândouă.

Muierea nu se putea lăsa de pagubă, să-i curgă vinul în pivniţă, şi astupă cu degetul crezând că domnul procatăr nu s-a duce dracului, să o lase târşită pe bute, ci o păţi. Domnia-sa merse frumuşel cu trei glăji pline cu vin roşu ca sângele, iar ea cine ştie cât o fi stat acolo astfel, până o fi dat de ea vrun om mai de omenie decât domnul acela.

Astfel, cu cânia, îşi făcură bani, pită, carne şi vin; cine ştie cât or fi putut-o duce pe asta cale ? Cine-o ştie mai departe, spună-o, că nu-l opresc !

Auzită şi scrisă în Reteag.

---

[6] *Glajă*, cană.
[7] Astupuş, dop.

MAMA CEA REA

Multe s-au mai întâmplat în lumea asta mare, și câteodată auzim povestindu-ni-se câte o întâmplare de ne vine mai a n-o crede. Și totuși trebuie să credem multe din cele ce auzim; cel puțin eu unul mai bucuros cred toate, decât să merg să caut de sunt adevărate sau nu. Așa se zice, că a fost odată o femeie atât de frumoasă, cât ar fi crezut omul că nu poate să fie în lume alta mai frumoasă ca ea, de întrecut nici poveste. Și era foarte încrezută în frumsețа sa. Și cum nu, mă rog, când fața ei era mai albă decât neaua și totuși bătea în roșu, ochii mai negri decât murele cele coapte, dar aruncau scântei, părul ei, Doamne sfinte ! cu ce l-aș asemăna oare ? Era ca un caier de mătase neagră, sclipea de negru, și cădea preste umeri în jos făcând sute de mii de inele, unele mai mari, altele mai mici; gurița ei gândeai că-i cerașă pocnită în două, grumazii ei, mânile ei, picioarele și tot trupul ei era atât de frumos, cât rar om se poate lăuda a fi văzut cândva o așa frumsețe. Ea știa bine că lumea se miră de frumsețea ei, chiar de aceea era atât de făloasă, cât în toată dimineața ieșea afară, când răsărea soarele și întreba:

Soare luminat,
Spune-mi tu curat
Și adevărat:
Văzut-ai ori ba
În umblarea ta
Față ca a mea ?
Față de muiere
Cu-atâta plăcere ?
Față de nevastă
Atât de frumoasă ?

Soarele, soare, dar tot sta puțin în loc și se uita la ea, apoi gândindu-se puțin îi răspundea: «Multă lume am umblat, multe muieri frumoase am văzut, dar pe tine nime nu te-ntrece, decât fiica ta».

Așa întrebă muierea în mai multe dimineți pe soare, și soarele tot așa-i răspunse în mai multe rânduri, din care pricină încetul cu încetul s-a stins toată dragostea mamei, ce-o avea mai nainte către fiica ei. Se gândea zi și noapte cum s-o poată prăpădi. Nu-i tignea

somnul, nu mâncarea şi beutura, nu-i mai plăcea nimic, ar fi dorit cu orice preţ să nu mai aibă fată, ori dacă are, să nu o aibă atât de frumoasă. Într-o noapte, avuse fierbinţeli mari, dureri de cap şi bătaie de inimă. De-abia aştepta să se facă ziuă. Nici nu se zărise bine de ziuă şi chemă pe servitorul şi îi zise:

– Toadere, vezi de du fata asta undeva şi să nu mi-o mai aduci în casă; inima din ea şi degetul cel mic să mi le aduci, mai mult nu, pricepi ?

– Pricep, stăpână.

Şi a mers sluga cu fata până a dat de-o pădure mare-mare, acolo i-a spus fetei ce poruncă are de la stăpână-sa. Atunci fata a început a plânge şi a se ruga:

– Fii bun, nu-mi lua viaţa, că nu sunt eu vina dacă Dumnezeu m-a făcut mai frumoasă decât pre mama mea; te las să-mi tai degetul cel mic, dar inima nu mi-o scoate din piept, ci scoate-o pe a căţăluşului ce ne urmează şi ducând-o mamei, zi că-i a mea, că eu casa nu i-o voi mai călca.

Sluga se arătă cu mult mai omenos decât mama, omorî căţăluşul, îi scoase inima, tăie degetul cel mic al fetei şi se duse la stăpână-sa acasă.

Fetiţa socotea că tot mai bine să rămână în pădure, chiar să o mănânce şi fiarele, decât să moară omorâtă de mână omenească. Încercă deci, după ce se văzu singură, a-şi face voie bună, ca să-i treacă urâtul, şi tot cântând merse înainte prin cel codru întunecat. Deodată se opreşte. Vede înaintea ei nişte curţi mai frumoase decât cele împărăteşti. «Oare ale cui să fie ? Curţi aşa frumoase în mijlocul codrilor ! Fie ale cui vor fi, îşi zice fata în sine, eu merg înlăuntru, că ştiu că nu m-or mânca domnii aceia din curţi». Şi intră fata înlăuntru, se uită prin toate chiliile, dară nu zări pe nimeni. În urmă, văzând că în curţi nu e nimenea, băgând de seamă că pustii încă nu sunt curţile acelea, crezu a face bine dacă le va curăţi cum ştie ea, că poate o fi murit găzdoaia curţilor şi bărbaţii nu ştiu orândui lucrurile femeieşti. Şi aduse copila apă, udă, mătură prin case, şterse scaunele şi mesele de praf, apoi se vârî după cuptor, să n-o afle gazdele.

Nu aşteptă mult după cuptor şi veniră înlăuntru zmeii, căci curţile erau ale lor. Doamne, ce se bucurară când îşi văzură chiliile orânduite frumos, de gândeai că aşteaptă peţitori. Şi începură a se întreba că oare cine să fi făcut cu ei binele acela, până au sosit de la vânat. Iar

unul din ei zise că aceea nu poate să fie decât ori mama lor, ori sora lor. Şi căutând-o, o aflară şi o numiră sora lor.

A doua zi iar ieşi femeia cea fudulă în calea soarelui şi-l întrebă dacă este cineva în lume mai frumoasă decât ea. Soarele nu mai stătu de vorbă cu ea, ci fugind în drumul său îi răspunse:

«Fost-ai, mândră, când ai fost,
Şi-ai rămas un lucru prost.
Tu ai fost cea mai mândră femeie, dar acum eşti cea mai urâtă. Ai gândit să-ţi prăpădeşti fata şi apoi nimenea nu te va întrece cu frumseţa, dar te amăgişi amar, femeie becisnică ce eşti tu, că ea tot trăieşte şi e cu mult mai frumoasă decât tine, ea e acum chiar la curţile zmeilor.»

A doua zi, dimineaţa, se luă femeia cea fudulă la drum, du-te, până ajunse la curţile zmeilor. Acolo se puse sub poartă şi începu a se văieta, a plânge şi a suspina.

– Fii bună, copila mea, lasă-mă înlăuntru, că de nu, tot mor de dorul tău. Vai, draga mamii cea mai scumpă, unde eşti tu acuma ? hai să te mai văd o dată, lasă-mă înlăuntru, să-mi mai stâmpăr sufletul !

Dar fata se făcea că nici n-o aude.

– Dar fii bună, fata mea, nu mă lăsa aci sub poartă ta, ci lasă-mă înlăuntru, ori dacă nu, deschide poarta puţintel, ca barem o dată să te mai văd, apoi nu-mi pasă şi de voi muri.

Şi fata crepă puţin poarta, iară mamă-sa se repezi ca o zmeoaică şi îndesă fetii degetul în gură, încât îndată căzu jos moartă, şi apoi mumă-sa se depărtă către casă.

Când veniră zmeii acasă de la vânătoare, o aflară moartă şi mult timp o plânseră şi o jeliră, ca pe o soră a lor, în urmă-i făcură un coşciug de aur şi-o aşezară într-un vârf de paltin, ca să o legene vântul şi să o vază pământenii, şi să se mire de inima cea îndrăcită a mamei sale. Şi toată ziua o legănau vânturile ca şi pe frunzele paltinului, şi lumea o vedea şi lumea se minuna zicând că o fată aşa frumoasă nici soarele doară n-a văzut; alţii iarăşi îşi făceau cruce şi ziceau: «fereşte, Doamne, de mintea slabă; mamonul a pus pe mama aceea să-şi omoare copila, şi apoi ce copilă ? Vai minte femeiască, fudulie şi nebunie femeiască oare când ţi-i veni în ori ?»

În altă zi iar ieşi femeia cea sumeaţă, ucigaşa copilului său, în calea soarelui şi-l întrebă:

Soare luminat,
Spune-mi tu curat

Şi adevărat,
Văzut-ai ori ba,
În cărarea ta,
O faţă frumoasă
Şi de drăgăstoasă,
Faţă ca a mea ?

Iar soarele zise: «Piei dinaintea mea, nebună, piei blăstămată netrebnică şi prăpădita lumei, multe nebune şi prăpădite am văzut în lume, dar soaţă ţie nu ţi-aş găsi, să umblu şi noaptea, nu numai ziua, după a firea mea. Netrebnica netrebnicilor, să-şi omoare ea fiica, căci se făcuse mai frumoasă ca dânsa ! Dar nu ştiai tu hăbăucă, că Dumnezeu a vrut să fie tinerii mai frumoşi decât bătrânii, iar bătrânii să fie mai cu minte decât tinerii. Tu neghioabă însă, voişi a răsturna chiar şi voia lui Dumnezeu sfântul, care te-a şi bate pentru faptele tale !»

Mergând vestea în toate părţile de astă întâmplare, auzi şi feciorul împăratului, care şi grăbi cătră acel loc şi se rugă de zmei să-l lase să o coboare jos de acolo. După multă rugare, se învoiră zmeii şi feciorul împăratului scoborî fata din paltin şi se jucă cu ea moartă ca şi când ar fi fost vie. Din întâmplare, Dumnezeu ştie cum, o a lovit după cap, şi îndată i-a sărit un măr din grumaz şi a înviat fata. Vă puteţi închipui bucuria zmeilor şi a feciorului de împărat; toţi o sărutau de toate părţile. Apoi o luă feciorul de împărat şi-o duse la el acasă, în palatul împărătesc, unde s-a şi cununat cu ea şi-a făcut o nuntă mare, cum numai împăraţii ştiu face, şi, de n-au murit, şi astăzi trăiesc. Lumea zice că mumă-sa a nebunit de supărare când a auzit că fata ei s-a făcut împărătească. Eu însă zic că a fost răsplata lui Dumnezeu pentru inima cea rea a mamei.

Auzită şi scrisă în Bouţari lângă Poarta de Fier, dincolo de muntele Marmore.

IOANEŞ MĂSARIUL

A fost odată ce-a fost, că de n-ar fi fost nu s-ar pomeni; aşadară a fost într-un oraş un măsar, şi era atât de sărac, de nu-i ardea nici focul în vatră, fiindcă nu avea lemne să pună pe el; lemne de lucru

încă nu avea. Altcum era meşter harnic, banii câţi îi căpăta pentru lucru îi erau numai buni şi nu chiar destui pentru vinars, că nu era gingaş, bea vinarsul şi pe nespălate, ca şi pe mâncate, noaptea ca şi ziua, şi iarna ca şi vara. Muierea lui se tot gândi cum s-ar putea dezvăţa bărbatul de la beutul fără cumpăt, cum l-ar putea aduce la brazdă bună, să-şi facă şi ei niţică stare. În urmă-i plesneşte ei ceva prin minte: «În pădure – cugetă ea – lemne ar avea destule pentru lucru, şi ce-i mai frumos, nu e nici o crâşmă, acolo nu ar avea de unde să mai bea, acolo e de noi !» Deci se puse şi într-o bună dimineaţă începe cam cu binişorul, ştiţi, cum ştiu muierile câteodată:

– Bărbate, dragul meu, ştii tu ce am gândit eu ? Dar bărbatul, ca mulţi bărbaţi, îi răspunde scurt şi îndesat:

– Ştiu, dacă mi-i spune !

– Apoi să-ţi spun dară: M-am gândit, că de noi ar fi mai bine în pădure, decât la oraş, că vezi tu, aici toată lumea cumpără lemne, şi vezi tu, îs foc de scumpe, apoi nici bani nu prea avem să dăm pe câte toate, cu deosebire de lemne o ducem chiar rău, mai ales tu cu măiestria ta, ai lipsă de lemne foarte multe !

– Bine zici, tu muiere; acolo ar fi de noi, lemne destule pentru lucru, eu aş tot lucra, iar tu ai asculta cum cântă cucul... Şi încă ceva, nu m-ai vedea beat veci pururea vecinică !

Se hotărăsc oamenii noştri şi merg la pădure, îşi fac casă, şi bărbatul începe a lucra. Şi lucră el, mai una, mai alta, pănă odată zice nevestei:

– Noa, muiere, lucrurile câte le am gata trebuie să le ducem la târg, să le vindem, eu merg deci cu ele la oraş, tu rămâi acasă, să nu ne fure cineva ce avem prin casă.

Şi merge măsariul nostru la târg, şi vinde lucrurile toate pe bani rotunzi, dar vedeţi dumneavoastră cum e banul rotund, se tot duce d-a dura; din mâna măsariului ajunseră unul după altul în mâna unei crâşmăriţe, pănă rămâne măsariul mort de beat, şi numai cu patru bănuţi în pungă. Astfel merge el acasă. Văzând muierea că bărbatu-său tot el a rămas, de îndreptare nici vorbă, începe a se văieta, că ea nu mai rămâne în pădure, că moare de frică şi de urât.

Auzind măsariul de una ca asta, îi plesneşte ceva prin minte:

– Tu muiere, eu nu ştiu ce-i frica şi urâtul, trebuie deci să merg în lume, doară voi învăţa şi eu ce e frica şi urâtul. Auzi dară, muiere, eu merg, sănătate bună ! La astfel de oameni nu le e grea plecarea; când

gândesc, îndată pornesc. Aşa făcu şi Ioaneş; plecă d-acasă ca-ntr-o glumă, ca să nu mai vină în veci, iar muierea îi muri la o săptămână de năcaz.

În calea lui nimereşte Ioaneş într-un oraş şi intră la o crâşmă, că merinde nu-şi pusese, poate că nici nu avuse de unde, ori doară numai ca să fie mai uşor de cale:

– Bună ziua, jupâneasă !

– Sănătate bună ! hai de şezi ! Şi ian vedeţi dumneavoastră cum mai schimbă oamenii vorba, până într-un târziu măsariul Ioaneş pofteşte mâncare şi beutură tot în ales. Crâşmăreasa, voioasă, că o să se încarce de parale de la Ioaneş, începu a-i aduce tot fripturi şi plăcinte, şi vin roşu, de şi un împărat s-ar fi îndestulit. Şi mâncă Ioaneş boiereşte şi după ce se sătură bine, zise crâşmăriţei un bogdaproste ! Dar mâncările cele bune şi beuturile cele alese nu se cumpără pe *gospodi pomilui* şi drept aceea nici nu se pot vinde pe bogdaproste; crâşmăriţa cere bani, zicând că de nu-i dă bani, ea îi va lua hainele ! Dar Ioaneş nu ştia ce-i frica şi urâtul, el se întoarnă într-un picior în mijlocul casei, fluieră una în bătaie de joc şi zice crâşmăriţei:

– Auzi, leliţă dragă, pe mine nu mă vei dezbrăca în veci, eu sunt Ioaneş măsariul, bani am patru bănuţi, de gândeşti că ţi-s destui pentru mâncare şi beutură, bine, de nu, du-mă la împăratul, eu numai pe el îl cunosc mai mare. Crâşmăriţa-l şi duse înaintea împăratului, pârându-l că a mâncat şi a beut şi acum nu voieşte a plăti.

– De ce nu plăteşti socoata ? întrebă împăratul.

– Dar cu ce s-o plătesc ? răspunde Ioaneş.

– Cu bani.

– Dar eu nu am decât patru bănuţi şi jupâneasa zice că-i trebuiesc mai mulţi, adică tocmai atâţia câţi nu am eu.

– Apoi cum putuşi tu cere mâncare şi beutură dacă ai ştiut că nu ai bani ?

– Foarte lesne, am fost flămând, domnia ei mi-a dat şi eu am mâncat; mâncând, mi-a venit sete şi domnia ei mi-a dat şi vin de am beut; domnia ei mi-a dat, că avea de unde; acum cere ce eu nu-i pot da, căci nu am de unde; domnia ei numai aceea mi-a dat, ce a avut !

– Şi cine eşti tu de vorbeşti aşa ? întrebă împăratul.

– Eu sunt Ioaneş măsariul, am plecat de acasă să învăţ ce e frica şi urâtul.

– Şi tu nu ştii ce e frica şi urâtul ?

– Nu !

– Foarte bine, dacă vreai să ştii ce e frica şi urâtul, vei merge d-aci cale de două ceasuri; acolo am o cetate, oricâte cătane trimet, toate ni le face, nu ştiu cine; stan de piatră dacă vei şedea în cetatea aceea, singur, o noapte întreagă, apoi îţi dau ce vei cere.

– Merg, bucuros, înălţate împărate, numai să-mi dai cărţi de joc, mâncare şi beutură, două scaune şi-o masă şi-un drot.

Toate i le dete împăratul şi merse Ioaneş la cetatea aceea şi intră înlăuntru şi-şi aşeză masa şi scaunele, îşi puse mâncare şi beutură pe masă şi hai la trai bun; tot mânca şi bea, şi cânta, şi, ca să nu-l prindă somnul, se juca singur în cărţi. Când colo, cam când încep cocoşii a cânta de miezul nopţii, începu a se auzi un zgomot prost prin podul cetăţii, dar Ioaneş nu se sperie, ci sta fără grijă, ca şi când nu s-ar fi auzit nimica, şi striga singur: mâncă Ioaneş, bea Ioaneş, cântă Ioaneş, nu te teme, Ioaneş ! Dar în pod era o zână; ea era aceea carea prefăcuse în piatră toate catanele împăratului; aceea lăsă mai întâi un picior să cadă din pod jos la Ioaneş. Acesta, cum îl văzu, în loc să aibă ceva frică, să se sparie cum am zice, clătină din cap şi zise zâmbind:

– Hm, bine-i, bine, grijeşte numai că ce vei strica tu vei şi plăti, eu nu plătesc pentru nime, că n-am bani !

După aceea slobozi zâna alt picior, Ioaneş iară-i spuse:

– Griji, că tu plăteşti ce strici !

După aceea, îşi slobozi zâna întreg corpul prin pod în jos şi în urmă capul. Ioaneş însă nu pierdu curajul, legă întreg corpul zânei cu drotul primit de la împăratul şi puse apoi zâna pe scaun lângă masă, zicând:

– Vezi, aşa o să am cu cine-mi petrece, ce să şed eu singur ca ursul în bârloagă ! Apoi o îmbie să mănânce şi să bea cu el; ea însă nu se învoi; atunci Ioaneş îi trase o drăguţă de palmă încât îndată învie, din moartă ce se făcuse. Apoi iar o îmbie Ioaneş la mâncare, dar ea nu primi, ce-i zise să ia cheile de pe părete.

– Eu să iau cheile ? răspunse Ioaneş, niciodată ! Nu de aceea m-a trimes pe mine împăratul, ca să stric câte ceva pe-aci, ci să grijesc ca nici alţii să nu strice ! Văzând zâna că Ioaneş nu o ascultă, luă ea cheile şi zise către Ioaneş să o urmeze. Ioaneş nu se îmbie mult

şi merse fără frică după zână până în pivniţă. Acolo era o grămadă mare de bani de aramă.

– Ia-ţi, îi zice zâna, ia-ţi câţi vei voi şi te du unde voieşti ! Dar el nu voi să ia nici un bănuţ rău, zicând:

– Pe mine nu m-a trimes împăratul să stric, ci să grijesc ! Într-altă pivniţă erau numai bani de argint, taleri şi husoşi ca laptele de frumoşi.

– Ia-ţi de aci bani, cât chibzuieşti că vei putea duce ! zise zâna, dar Ioaneş nu primi nici unul, zicând:

– Pe mine nu m-a trimes împăratul să stric, ci să grijesc p-aici ! De-aci întrară în pivniţa a treia. Doamne, ce frumseţe mai era aci ! Era să cadă jos Ioaneş când văzu atâta bunătate: aur peste aur, galbini mândri, noi, de parcă la soare te poţi uita oleacă, dar la ei (ba) deloc; apoi adimanturi şi pietrii scumpe şi toate comorile împăraţilor din lume. Ioaneş gândeai că tot cu de-acelea a umblat, aşa se făcu a nu-i păsa de ele.

Iar începu zâna a-l îmbia să-şi ia cât va voi el, dar el nu se atinse de comori, ci grăi cu dispreţ:

– Nu am venit eu aici să stric ceva, ci să grijesc !

Atunci începură a cânta cocoşii de ziuă şi zâna căzu jos moartă, apoi se făcu nevăzută. Ioaneş merse iar în casă, mai bău un pahar de vin şi se culcă cu capul pe masă. În minutul acela s-au despietrificat toate cătanele şi începură a-şi face exerciţiile chiar ca şi în minutul când se pietrificaseră. Şi ele stătuseră pietrificate vreo trei sute de ani unele, altele mai puţin, dar altele şi mai mult.

O cătană, care era strajă la uşa împăratului, a auzit la cetatea cea pustiită un zgomot, ca şi când multe regimente ar face acolo exerciţiu, şi merse la împăratul şi sculându-l îi zise:

– Înălţate împărate, la cetatea cea părăsită se aude mare zgomot, parcă toate regimentele din lume fac exerciţii, aşa bat tobele, suflă trâmbiţele, ba şi puşcături am auzit.

Împăratul nu voi să creadă, ci-i dete o drăguţă de palmă şi-l împinse pe uşă afară.

Îndată după aceea intră o altă strajă la împăratul şi-i spuse că zgomot mare se aude la cetatea cea părăsită; dar împăratul plăti cu bani mărunţi şi pe acesta ca şi pe cel deântâi.

După aceea, mai veni un păzitor şi spuse împăratului lămurit:

– Înălţaţe împărate, fă cu mine ce-i vrea, dar eu-ţi spun verde că rău făcuşi că pălmuişi pe ortacii mei; ei de bună seamă au auzit sunet

de tobe şi exerciţiu la cetatea cea părăsită, că şi eu l-am auzit, şi rog pe înălţatul împărat să vie cu noi, să vadă ce poate să fie !

Împăratul se sculă cam alene şi destul de mânios, că i-au speriat somnul cu astfel de minciuni, căscă una mare, se scărpină în ceafă, se întinse o dată de-i pârâiră toate oasele, apoi se îmbracă şi merse cu hinteul la curtea cea părăsită. Dar soldaţii, adecă cătanele din cetatea cea părăsită nu voiră a-l primi, căci ei se mântuiau cu aceea:

– Avem noi împărat aici în cetate, acum doarme, dar îndată o să se scoale ! Numai cu mare greutate putu împăratul străbate până în cetate. Acolo află pe Ioaneş măsariul dormind cu capul pe masă, de obosit ce era după munca de noapte.

Se minună însă tare împăratul când văzu cătane ce fuseră pietrificate înainte cu trei sute de ani, acum făcând exerciţiul. Şi dacă se sculă Ioaneş măsariul, merse împăratul şi-i lăudă vitejia şi curajul, îmbiindu-l cu fata şi cu jumătate din împărăţie. Dar Ioaneş nu primi nimic, zicând că el nu se va însura, ba nici nu va sta locului, ci va tot umbla în lume, până va afla ce-i frica şi urâtul.

Şi s-a luat Ioaneş la drum şi du-te, du-te, până ieşi afară din lumea albă şi ajunse în pădurea cea mare din lumea neagră. În pădure încă nu se opri, ci o luă de-a lungul şi toată o călcă până ajunse la o căsuţă, apoi intră-nlăuntru şi se puse la foc. Nu aşteptă însă mult înlăuntru şi i se ivi un bivol mic, care cu cât se apropia de el, se tot mărea şi ţipa atât de urât încât era să asurzească bietul Ioaneş; de bivolul acesta s-a spăriat şi-a tulit-o la fugă văietându-se: «Vai de mine, mor de frică şi de urât !» Dar bivolul acela era dracul, care-l alunga dindărăpt, lovindu-l cu o lopată în dos.

Bietul Ioaneş a fugit până la curtea împăratului; i-a luat apoi fata şi a căpătat jumătate din împărăţie, şi după moartea împăratului rămase împărat după cum e data. De multe ori-l întrebă împărăteasa de ce nu a luat-o numaidecât, după ce a făcut vitejia aceea, în cetatea cea părăsită, dar el totdeauna îi zicea:

– De nu mă lovea dracul cu lopata în dos şi azi eram neînsurat ! Şi de atunci a rămas zicala: «Va tot umbla şi cela de colo până colo şi numai o dată l-a lovi dracul cu lopata-n dos, apoi grija mea-i de nu se va însura !» Şi mă suii pe-o şea şi v-o spusei aşa; şeaua poate fu cam ruginoasă, dar şi povestea mea cam mincinoasă !

Poveste auzită şi scrisă în Bouţariul inferior.

STAN BOLOVAN

Zice că era odată un om, om cu stare şi cu socoteală, după cum se mai află şi astăzi câte unul ici-colea, el îşi avea vituţele sale, moşioara sa, căsuţa sa, cu un cuvânt avea ce-i trebuia. Un năcaz însă avea şi el ca toţi oamenii, că bag seamă om fără nici un năcaz şi iarnă fără frig nu se poate. Năcazul şi supărarea lui era aceea că n-avea copii. Şi se ruga bietul om zi şi noapte, se ruga în coate şi în genunchi să-i dăruiască Dumnezeu copii, dar în zadar, că tot nu i se împlinea rugarea. Era cât pre aci să piardă şi nădejdea, ba-şi făcuse şi cântec:

Doamne, Doamne !
Mult zic Doamne,
Dumnezeu gândeşti că doarme
Cu capul pe mânăstire,
Că de mine n-are ştire.

O dată, cum mergea el gândindu-se la bucuria oamenilor cu copii şi la nefericirea lui, se întâlneşte cu Dumnezeu şi cu Sfântul Petru.

– Dar unde mergi, măi omule ? îl întrebă Dumnezeu.

– O, Doamne ! Mă duc să mă prăpădesc de năcaz, răspunse omul.

– Şi ce năcaz ai, omule ? Spune-mi ce doreşti, căci eu îţi pot împlini orice poftă a ta. Ce-ai vrea ca să ai ?

– Copii, Doamne ! Copii aş vrea să am !

– Şi ce ai mai vrea să ai ?

Iar Stan, că aşa-i era numele, răspunse şi-a două oară, că copii ar vrea să aibă.

– Te mai întreb o dată omule, zise Dumnezeu. Ce-ai mai vrea tu să ai ?

Iar Stan răspunse şi a treia oară că copii ar vrea să aibă.

– Bine, zise Dumnezeu, copii să ai, după cum ai cerut tu. Şi se duse Stan acasă; adecă ce să vezi ? şi casa şi curtea îi era plină de copii; nici mai mulţi nici mai puţini decât o sută de copii află el acasă, care toţi îi ziceau tată şi-i cereau de mâncare. Acum dă-le, Stane, de mâncare dacă ai de unde ! Se puse omul meu pe gânduri: cu ce să hrănească atâta amar de copil ? Vându tot ce avu pe lângă casă şi cumpără tot făină, apoi se duse în lume să le câştige hrană.

Mergând el prin această sâcreată de lume mare, ajunse seara la o stână, lângă o pădure mare. În staur[1] erau câteva mii de oi, iar în comarnic[2] vreo doisprezece păcurari, unul mai lat în spate decât celălalt.

– Bună seara, feciori, zise Stan intrând în comarnic,

– Să fii sănătos, bade, răspunseră ciobanii, apoi îi puseră scăuneciu să şadă, ca la om strein şi începură a vorbi mai de una, mai de alta, până Stan le spune că el a luat lumea în cap să câştige de mâncare la cei o sută de copii. Păcurarii încă-i povestiră că lor le merge bine, că oile au păşune destulă, dar s-a învăţat un trăsnit de zmeu şi în toată noaptea fură câte trei oi.

– Oh, zice Stan, şi voi nu vă puteţi apăra de el ?

– Nu, răspunseră păcurarii.

– Haidaţi să ne tocmim; ce-mi daţi să vă mântuiesc de el ?

Şi se tocmiră să-i dea a treia parte din toate oile, dacă va fi harnic să alunge pe zmeu de la turmă.

Acum se puse Stan la pândă, în staur, în mijlocul oilor, de bună samă după ce cinară un balmoş păcurăresc. Colo cătră miezul nopţii veni zmeul şi dă să între în staur, dar Stan îi strigă răstit:

– Mai încet, mă ! Ce vrei să faci ? Dară foruitul[3] de zmeu râse cu hohote şi zise:

– Cine eşti tu, care vrei să mă opreşti să nu intru în staur ?

– Eu sunt Stan Bolovan, care mănânc pietri şi carne de zmeu, dar tu cine eşti ?

– Eu sunt zmeul, dar dacă tu zici că mănânci pietri şi carne de zmeu, hai să ne cercăm puterile.

– Nu-mi pasă, zice Stan, să vedem dară care din noi va putea stoarce apă din piatră ?

Şi apucă zmeul un bolovan mare şi tot îl sfarmă în mână, dar nu ieşi pic de apă din el; atunci apucă Stan un bruş de caş ce-l avea în traistă şi cum îl strânge începe a-i curge zărul printre degete.

– Noa, vezi zmeule, aşa să faci tu, dacă eşti tare ! Iar zmeul răspunse:

– Cunosc că eşti mai tare decât mine, dar ştii ce ? Hai la noi slugă, că mama de multă vreme tot cearcă doară va afla o slugă tare ca tine.

---

[1] Staul, adăpost, grajd (pentru oi).

[2] Colibă mică în care locuiesc ciobanii la stână; umbrar pentru ciobani.

[3] *Foruit*, cel care foruie, suflă cu zgomot pe nări.

– E bine, zise Stan, şi ce simbrie îmi vei da pe un an ?
– Eu, răspunse zmeul, îţi dau o desagă de bani de aur.
Târgul fu gata. Stan intră în comarnic la păcurari şi le spuse că de zmeu i-a mântuit pe vecie, dar ei să facă bine şi să ducă partea lui de oi la el acasă, să nu-i moară copiii de foame, că el a intrat în slujba zmeului pe un an de zile. Păcurarii se legară că-i vor duce oile acasă până într-una, ceea ce şi făcură, că vedeau cu cine au de lucru, iar Stan merse cu zmeul acasă. Pe atunci anul era de trei zile.
Când ajunseră acasă aflară pe mama zmeului cu trei căldări cu apă fierbinte, ca să opărească oile ce le va aduce zmeul. După ce intrară în casă, spuse zmeul bătrânei, numai la ureche, ca să nu mai tragă nădejde de oi, că acum fu Stan Bolovan la stână, care e aşa de tare de scoate apă din piatră.
– Şi cine e acela Stan Bolovan ? întrebă zmeoaica.
– Iată ! L-am băgat slugă pe un an, aici e.
– Bine, zise zmeoaica, bine, să vă cercaţi puterile, să văd care sunteţi mai tari !
Şi se apucă zmeul şi-şi aruncă buzduganul cel de nouăzeci şi nouă de măji cale de o poştă. Apoi zise către Stan:
– Noa, Stane, haida după buzdugan şi să vedem tu până unde-l vei putea arunca !
– Să cercăm, zise Stan, dar să ne luăm merinde barem pe trei zile, că eu vreau să-ţi arăt ce pot ! Şi-şi luară merinde şi se puseră la drum şi du-te, du-te până deteră de buzdugan. Acolo Stan nu mai putea de obosit, deci se puse să şadă pe buzdugan.
– Dar ce faci, Stane, întreabă zmeul, nu mai dai ?
– Ba dau îndată, răspunse Stan, numai aştept oleacă până ce trece luna, să n-o nimeresc cumva, s-o stric, ori să-ţi rămână buzduganul pe-acolo, că chiar în lună am un frate faur, de ţi-l prinde ştiu că nu-l mai vezi.
– Ba, zice zmeul, decât să faci atâta pagubă, mai bine lasă, că dau eu şi pentru tine.
– Cum vrei, zise Stan, iar zmeul luă buzduganul şi-l aruncă îndărăpt acasă. O zi era trecută.
Seara, spuse zmeul mamei sale toată întâmplarea şi se mirară grozav de puterea lui Stan cea mare.
A doua zi, îi mână zmeoaica după apă. Fiecare luă câte o piele mare de bivol cusută ca burduful, că în de acelea aduceau apă, alte

vase n-aveau. Când ajunse la fântână, zmeul umplu pieile amândouă cu apă și dă să plece. Dar Stan zise:

– Ho ! ho ! cine să care atâta apă în toate zilele ? Dacă-ți sunt slugă, voi să te slujesc cu dreptate. Și scoase Stan cuțitul din șerpar și începu a brăzda locul în giurul fântânei.

– Ce faci, bre ? întreabă zmeul.

– Ce să fac, zice Stan, voi să duc toată fântâna o dată !

– Ba lasă-te, zise zmeul, mai bine duc eu și burduful tău, numai nu strica fântâna, că o avem de la moși-strămoși.

– Cum voiești, zice Stan, numai să nu zici că nu te slujesc pe dreptate.

Două zile trecură. Seara, iar povesti zmeul mamei sale de toată întâmplarea și se mirară amândoi de puterea lui Stan.

A treia zi, îi trimise zmeoaica după lemne; după ce ajunseră la pădure, zmeul rupse un copaciu din rădăcină și dă să plece către casă. Stan însă tot lega la vițe de curpen una de alta, să facă, drag Doamne, funie din ele și să facă nu știu ce lucru mare cu ele.

– Ce faci, Stane ? întrebă zmeul.

– Ce să fac, răspunse Stan, doară numai n-am nebunit să merg cu vreascuri acasă ca țiganii, eu vreau să duc cu o cale toată pădurea acasă, să nu zici că nu-s slugă cu dreptate !

– Ba, zice zmeul, una ca aceea n-o fi, să scoți tu din pământ astă dragă de pădure toată o dată, mai bine duc eu și pentru tine un copaci !

– Cum vreai, zice Stan, numai să nu zici că nu te-am slujit pe dreptate !

Și luă zmeul încă un copaci în spate și mergea gâfâind către casă, iar Stan mergea îndărăptul lui, duhănind ca un domn. Trei zile trecură, anul era împlinit. Veni rândul să-i dea o desagă de galbini. După cină însă zise zmeoaica către zmeu:

– Mă, de noi nu va fi bine de scapă din casa noastră cu zile Stan; mergi la noapte, când doarme, și-l lovește cu buzduganul chiar în frunte, auzitu-m-ai ? chiar în frunte, să piară, că și de-atâța bani ce-i dăm îmi pare rău, dar mai rău îmi pare de voi ști că scapă sănătos din casa mea, c-atunci nu mai cutezăm a ieși de-aci de frica lui.

Stan ascultase la ușă, dar nu se înspăimântă, știind că zmeul e prost ca miezul nopții. Deci merse în casa lui și culcă în pat un butuc mare de lemn, apoi, după ce-l acoperi bine cu țolul, se băgă sub pat. Colo către miezul nopții vine zmeul și dă de vreo câteva ori cu sabia

în butuc, crezând că s-a văieta de durere, apoi mai în urmă dete cât putu de tare cu buzduganul şi merse voios la mumă-sa.

– Noa, da omorâtu-l-ai ?

– L-am şters dintre cei vii, răspunse zmeul.

Adecă dimineaţa, spre mirarea lor, Stan se scoală întinzându-se şi căscând o gură de gândeai că vrea să-i soarbă.

– Dar cum te hodinişi astă-noapte, Stane ? întrebă zmeoaica.

– Mulţam de întrebare, stăpână, bine, numai cât am visat ca şi când m-ar fi muşcat nescari pureci şi parcă peste frunte mi-a trecut un şoarece.

Şi nu se puteau destul mira de tăria lui, deci zise zmeoaica:

– Te-ai purtat bine, fătul meu Stane, ţi-ai împlinit anul foarte omeneşte; acum aci ţi-e simbria, o desagă de galbini, poţi merge acasă şi să-i foloseşti în pace.

Dar Stan bine vedea că zmeul cu mumă-sa îi duc frica, deci zise hotărât:

– Eu gândeam că barem doi-trei ani să slujesc la voi, să am cu ce merge acasă la copilaşi, numai cu atâta agonisită ce voi şti eu face cu o sută de copii ? Băgaţi-mă slugă baremi pe un an încă.

Dar zmeul cu mumă-sa atâta frică ştiau de Stan, încât se hotărâră a-i da şi două şi trei perechi de desagi cu galbini, numai să se vadă scăpaţi de el, deci zise zmeul:

– Stane, îţi dăm două perechi de desagi pline cu galbini, numai mergi şi ne lasă în pace. Dar Stan nu se învoi.

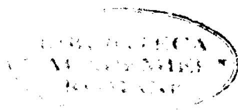
– Auzi Stane, zise zmeoaica, îţi dăm trei părechi de desagi plini cu galbini, numai fii bun du-te şi ne lasă în pace, că nu mai avem lipsă de slugă.

Stan se cugetă puţin, apoi zice:

– Fie, dacă-mi daţi trei părechi de desagi plini-plinuţi cu galbini de aur atunci plec, dar să mi-i şi ducă zmeul până la mine acasă. Şi se învoiră. Zmeul luă trei părechi de desagi plini cu galbini în spate şi merse după Stan. Dar zmeul aşa greu sufla de greutatea poverii încât când sufla, Stan mergea fuga înainte, ca suflat de-un vânt pogan; când îşi trăgea zmeul răsuflarea, Stan iar venea îndărăpt tras de răsuflarea lui. Tot mergea zmeul şi tace mult timp, dar o dată nu se poate răbda să nu întrebe pe Stan:

– De ce fugi tot înainte şi vii iar îndărăpt ?

Iar Stan răspunse:

– Să pot aş zbura până acasă, dar văd că nu te poţi ţinea de mine şi-mi vine să mă întorc la tine, şi numai una să-ţi dau cu pumnul în frunte, să te învăţ cum ai de mers pe drum când eşti cu mine pe cale.

Zmeul tremura şi mergea după Stan.

Când erau aproape de casa lui Stan, ieşiră toţi copiii în calea lor, zbierând de foame.

– Ce zic copiii aceia, întreabă zmeul pe Stan.

– Iată, răspunse Stan, copilării de-a lor, zic c-ar mânca carne de zmeu ! Atunci zmeul aruncă desagii jos şi... du-te, copile !

Ce-o fi spus la mumă-sa nu mai ştiu, atâta ştiu, că din minuta aceea copiii lui Stan nu se mai văietau de foame. Mulţi din ei vor fi murit de-atunci, că doar e de mult, dar care n-au murit încă, aceia şi azi trăiesc.

Auzită de la un păcurar din Reteag şi scrisă în Deva ca pedagog.

NOROCUL ŞI MINTEA

Într-o pădure mare s-au întâlnit odată doi oameni, unul mergea către răsărit şi celălalt către sfinţit, se prinseră la vorbă.

– Bună ziua, vere ! zice unul.

– Să fii sănătos, zice celălalt, dar de unde şi până unde ?

Vin din lume
Făcând tot trebi bune;
Şi mă duc în lume
Să fac tot trebi bune,

zice cu îngâmfare unul dintre oamenii cei doi.

– Dar cine eşti tu şi unde mergi şi de unde vii ?

– Eu, răspunde celălalt, sunt Mintea, umblu prin lumea asta sucită şi direg ce strică blăstămatul de Noroc.

– Cum poţi vorbi tu aşa, că eu sunt Norocul ?

– Mă gândeam, că tu vei fi, că eşti prea îngâmfat.

– Şi de ce să nu fiu îngâmfat ? întrebă Norocul, de ce să nu fiu fudul şi sumeţ ? Au nu eu fac tot ce-i bun în lumea asta ? Bogăţiile

cele mari cine le dă oamenilor ? Nu Norocul ? Muierile cele frumoase cine le dă oamenilor ? Nu Norocul ? Rangurile şi domniile cine le împarte ? Nu Norocul ? Dacă toate acestea le face Norocul, trebuie să fiu fudul, că eu sunt Norocul !

– Aşa, aşa, grăi Mintea clătind din cap, tu faci bogat pe câte-un nemernic, care apoi subjugă şi chinuieşte mulţime de oameni, până ajung eu la el de-l mai mustru puţin: dar orbit de bogăţie nu m-ascultă mai niciodată; tu ridici la domnie pe câte-un tigru setos de sânge... şi alte bazaconii mai faci, apoi zici că fericeşti lumea; vai de lume ar fi dacă fi lăsată numai pe mâna ta ! De n-aş merge eu tot în urma ta, câţi oameni sunt atinşi de mâna ta, toţi ar turba ori ar nebuni, numai eu mai ţin câte pe unul în frâu; apoi afară de aceea să nu crezi tu că fără mine poţi îmbogăţi nici baremi pe cineva, necum ferici !

– Nu ?

– Nu !

– Hai să ne rămăşim !

– Hai !

Şi se iau amândoi pe drum înainte până ajung la marginea pădurii; acolo dau de-un om, care aduna neşte uscături să-şi ducă de foc.

– Să mă laşi pe mine să mă înţeleg cu omul acela, zise Norocul fudul.

– Bucuros, zice Mintea, înţelege-te cât îţi place !

Şi prinde Norocul la vorbă cu omul.

– Ce cauţi p-aici, măi omule ?

– Am venit, bade, după vreo două lemne de foc.

– Unde-ţi este carul ? Cu ce să le duci acasă ?

– Sunt om sărac, nu am car nici coadă de vită la casă: o să le duc în spate.

– Hm ! zise Norocul, şi nu-ţi sunt prea grele în spate de aci păn-acasă ?

– Le uşurează sărăcia...

– Măi omule, uite, aici ai o pungă de bani, mergi acasă, cumpără-ţi car şi boi, vaci şi oi, să ai de dulce-n casă şi să nu mai cari lemne-n spate.

– Dumnezeu te ţină, zise bietul om sărac şi plecă voios pe coastă la vale, punând punga-n mâneca cămeşei.

Când a fost lângă sat, dă de neşte ţâgani pescuind într-o băltoacă. El, în loc să-şi ţină drumul, se băgă-n băltoacă şi prinde peşti cu ţâganii. Şi stă până către seară. Dar când merge acasă cu câţiva

pescuți, merge însă fără de pungă, căci o scăpase-n băltoacă și atâta n-a mai aflat-o.

– Dar tu ce vii așa târziu din pădure, barem adus-ai lemne ?

Bărbatul spuse muierei toată întâmplarea: cum s-a-ntâlnit în pădure cu doi oameni; cum unul i-a dat o pungă de bani; cum el venind către casă a văzut pe țâgani pescuind în băltoaca de lângă sat și uitând de pungă s-a apucat și-a pescuit și el cu țâganii, iar punga a pierdut-o în băltoacă.

Auzind muierea toate acestea, era să se prăpădească de supărare și începu la el:

– Nărodule și prăpăditule, dacă ai căpătat tu o pungă de bani nu puteai veni acasă să ne cumpărăm vite de jug și hrană la copii ! ? Și mi ți-l sfădi și mi ți-l ocărî numai ca pre el, de gândeai că-n veci nu s-or mai împăca.

A doua zi, iar merse omul în pădure: Norocul cu Mintea erau tot colo. Cum vede Norocul pe om mergând în pădure numai cu săcurea se mânie de gândeai că are să-l prăpădească cum s-a apropia de el; dar Mintea-i zise, nu te înfuria, Noroace, mai bine-ți mai cearcă o dată norocul cu el, că să mă crezi, el nu e vinovat.

– Cum de vii iar numai cu toporul la pădure ? unde-ți sunt boii și carul ? ce-ai făcut cu banii de ieri ? I-ai beut în crâșmă ? Ce ? Răspunde ! zice Norocul înfuriat.

– Să fie cu iertăciune, moșule, zise bietul om: mergând către casă cu punga în mâneca cămeșei, am ajuns până la balta de lângă sat; acolo niște hăramuri de țâgani pescuiau și scoteau niște drăguți de pești, de să tot mănânci din ei. Am lăcomit și eu, flămând cum eram, să-mi prind vreun pescuț, să mi-l frig pe cărbuni dacă ajung acasă. Cum am umblat, cum nu, destul că mi-am pierdut punga; de aceea venii iară să duc uscături în spate.

– Na ! zice Norocul, îți mai dau o pungă de bani, mergi și-ți cumpără boi și car, și să nu te mai văd cărând lemne în spate. Dar vezi și mai prăpădește iar banii !

Și mulțămește omul Norocului și merge tot cu banii în mâneca cămeșii până intră-n sat: acolo, înaintea birtului, se băteau doi oameni beți; el, nu să-și caute de cale, intră între ei să-i domolească, să-i împace. Și unde mi se pun amândoi bețivii pe el și dă-i, dă-i ! până-i sfârticară toate hainele și-l bat ca mărul. Scăpând ca printre pene, fuge ca din pușcă oblu acasă, dar punga ca-n palmă, nu-i și pace !

Muierea, cum îl vede bătut și zdrănțuit, prinde la el:

– Aşa, că tu în loc să mergi la pădure s-aduci lemne, în loc să-ncerci doară vei da de omul cel bun de ieri, să te mai miluiască cu ceva, tu umbli prin făgădaie, tu te baţi cu beţivii, prăpăditule, hăbăucule, neghiobule...

– Dar taci, muiere, că doară din pădure vin, iar am căpătat o pungă de bani, dar când veneam către casă am aflat pe vărul Culiţă şi pe cumătru Pahon pricinuindu-se la birt şi-am voit să-i despart, iar ei cam beţi cum sunt, mă bătură şi-mi sfârticară cămeşa, apoi fugind către casă, ce mai ştiu eu unde am pierdut punga ? !

Nici să fi turnat unsoare pe foc parcă nu s-ar fi bobotit mai tare, de cum s-a bobotit muierea, când a auzit vorbele acestea.

În cealaltă dimineaţă iară plecă omul nostru în pădure, fireşte numai cu toporul pe umăr. Până nu plecă de-acasă, bătutu-i-a muierea perele cum să se poarte de s-ar întâlni cu omul cel bun, cum să se roage de iertare şi, de i-ar mai da ceva, cum să vină sfoară acasă.

Când îl vede Norocul apropiindu-se de pădure tot numai cu toporul pe umăr, şi mai zdrenţos decât în celelalte zile şi tot zgâriat, sta să-şi iasă din piele.

– Îmi vine să-l toc în cap, să-l omor, zice Norocul către Minte, că încă atâta necaz nime nu mi-a făcut ca mişelul acesta.

– Domoleşte-te, îi zice Mintea, nu el e de vină, ci eu; până nu-l voi adia eu cu mâna, să-i dai tu toată bogăţia lumii acesteia şi tot nu va avea parte de ea. Dacă chiar vrei să cunoşti puterea mea, dă-i acum, o sumă de bani cât de mică şi vei vedea ce spor va face cu ea, că o să-i sar într-ajutor.

Dar Norocul nu se poate răbda să nu ocărască pe bietul om, iar în sfârşit îi dete iarăşi o pungă de bani şi-i zise:

– Îţi mai dau o dată, acum cumpără-ţi măcar şi ştreang pe ei, că nu-mi pasă, că de trei ori te-am dăruit, încât de aveai cap... puteai să te faci ca un grof.

– Noa vezi aşa, zise Mintea, de-avea cap, tu parcă nu ai auzit zicala:

Cap ar fi, dar minte nu-i,
Ăsta-i lucru dracului !

Şi adie Mintea numai cu un deget pe om şi-ndată se cuminţi omul nostru, sărută mâna moşnegilor şi le mulţămi pentru daruri. Apoi o apucă lin către casă, ca oamenii cei cu minte.

După ce ajunge acasă, arătă nevestei punga plină de bani, îi dădu să cumpere de-ale mâncării şi el luă din bani trei sute nůmărate şi-i puse-n şerpar, să meargă la târg să cumpere car, boi, şi o vacă cu lapte, iar ceilalţi bani îi dădu muierii să-i pună chiar pe fundul lăzii.

După ce mâncară ei împreună, după ce se schimbă cu hainele cele mai bunişoare ce le-avea, plecă la târg să cumpere boi, vacă cu lapte şi car. Când plecă îl învăţă muierea cum să le aducă:

– Bagă de seamă, zice muierea, cumpără şi jug, şi funii la car, boii-i vei prinde-n jug, vaca o vei lega-o-n feleherţul[1] dinapoi, iară tu vei şedea pe feleherţul dinainte şi-i mâna boii încet, să nu se obosească, numai din când în când îi striga la ei:

– Ho Bourean, cea Surilă ! apoi din când în când te mai uită şi-ndărăptul carului la vacă; viţelul să-l legi lung de grumaz cu o funie, iară celălalt capăt al funiii îl înfăşuri pe lângă grumazul vacii. Bagă bine de seamă, c-aşa fac gazdele.

Şi ascultă omul, apoi îşi făcu trei sfinte cruci, zise un Doamne ajută şi plecă, iar a treia zi întră-n sat şăzând pe feleherţul unui car nou şi strigând:

– Ho, Bourean, cea, Surilă ! de feleherţul din dărăpt al carului era legată o vacă şi de grumazii vacii un viţel ca de nouă săptămâni, vinea adică chiar precum îl povăţuise muierea. Părerea de bine a muierii, că o ascultat.

Iar oamenii din sat se mirau de unde el, un sărăntoc, avu atâţa bani odată. Ba se chiar ciudeau şi ziceau:

– Mă, de când a dat norocul de el, parcă e şi mai cuminte !

În sat era plin că el are o mulţime de bani scumpi. Deci, cine avea ceva lucru frumos de vândut, numai la el mergea. El era însă om cuminte, nu cumpăra toate nimicurile, ci numai de ce avea neapărată trebuinţă.

Într-o zi, el era la ogor, cu boii şi cu plugul lui, copilul cel mai mărişor ca de şase ani mâna boii la jug. Era chiar într-o miercuri, parcă amu văd, zi de post. Acasă la muiere merg doi ţâgani c-un peşte cât un copil de trei ani.

– Cumpără, jupâneasă, peştele acesta de la noi, că e prea bun, noi nu ne-ndurăm să-l mâncăm, dă-ne ce ni-i da pe el şi să-l mâncaţi sănătoşi.

[1] *Feleherţ*, crucea carului, ciaclău.

Muierea cumpără peştele şi-l spintecă să facă mâncare din el. Adecă când îl spintecă: zupp ! o pungă de bani din foalele peştelui.

Ăsta nu fu scump peşte, zise muierea şi puse punga bine. După aceea, nu trecu vreme de un ceas bun şi vine la ea o muiere beată c-o traistă de făină:

– Tu, Măriucă, dă-mi două groşiţe pe făina asta, îi da-o la purcei ori la vacă, iar baba Todora ş-ar stâmpăra inima c-oleacă de rachiu.

Nevasta numai să se vadă scăpată de Todora cea beutoare îi dădu două groşiţe[2] pe făină şi-o goli în lăturariul porcilor. Adecă şi din făină huzdup ! o pungă cu bani.

Dacă veni bărbatul acasă îi spuse muierea toată întâmplarea, iară el răspunse:

– Pungile acelea ale mele au fost şi-ale mele sunt iară, că aşa a fost hotărât, ceea ce a căzut din peşte o pierdui în baltă colo pescuind, peştele a mâncat-o, ţâganul l-a prins, dară Dumnezeu l-a-ndemnat pe ţâgan să vină la noi cu peştele, iar pe tine să-l cumperi; punga cea de făină numai aşă a putut ajunge acolo:

– Când cercam să despart pe beţivii ceia la birt, ei îmi sfârticară cămeşa şi eu pierdui punga; Tudora cea beţivă cobora treptele cu traista cu făină pe umăr, ea a aflat punga şi-a ascuns-o în făină. Beată fiind a uitat de ea, acum nemaiavând pe ce bea, ţi-a vândut ţie punga cu făină cu tot pe două groşiţe: ieftină făină ! Dar punga a mea a fost şi la mine a venit iară singură. Să mulţămim numai lui Dumnezeu de darurile cu care ni-a învrednicit.

În scurtă vreme adunară loc mai mult decât un grof, că dezlegară pungile şi tot cumpărară şi cumpărară, iar oamenii ziceau:

– Pe acela ştiu că l-a păscut un noroc. Iară muierile, ca mai sfătoase adăugau:

– Norocul şi cu Mintea vreau să-l facă domn cu puterea. Şi ele aveau dreptate !

Cine o ştie mai departe, eu nu-l opresc, spună-o, că eu atâta o-am auzit, cât v-am spus-o.

Auzită şi scrisă în Rodna veche.

[2] *Groşiţă*, monedă străină de argint, care a circulat şi în ţările române.

ISTEAȚĂ ȘI PACE

Zice că a fost o dată un împărat, gazdă nu tândală, oile lui se vedeau și se cunoșteau dintre ale altor botezați, boii lui erau cei mai frumoși, în tot satul. Apoi mai departe avea doară țări întregi, că doară de aceea era el împărat: unele le moștenise de la tatăl său, altele le câștigase el vitejește, că-i plăceau bătăile. De la mumă-sa îi rămase mult aur și argint și adiamante, putea deci cu drept cuvânt zice că-i bogat cumu-i data. O dată, hai drace, că el face un plug de aur și merge să are cu el. Arând pe cel hotar, iată vine la el un moșneag:

– Bun lucru, înălțate împărate ! moșneagul dete adecă binețe.

– Bun, da scump, moșule, îi răspunde împăratul, care nu pricepuse cumsecade pe bătrân; se vede că nu știa bine românește, ce de altcum nu-i mirare pentru împărați, că doară și ei au numai un cap, apoi într-un cap numai nu pot nici ei băga atâtea feluri de limbi, câte neamuri de oameni au în împărăție ! Deci împăratul, așa, mai slăbuț, cum poate el zdrobi românește, zise către vâj[1]:

– Moșule, ce gândești că ar fi vrednic plugul acest de aur ? (Împăratul credea că vâjul despre plug a zis: «bun lucru»). Dar vâjul îi răspunse fără pic de gândire:

– Înălțate împărate, de n-a ploua în luna lui mai, nu-i vrednic nici o coajă de mălai !

Cu aceste vorbe merse moșneagul mai departe.

Împăratul se gândi mult la vorbele țăranului și le află de adevărate, căci gândise precum era într-adevăr: „De nu va fi ploaie în luna lui mai, de bună seamă că mai mult va fi vrednică o coajă de mălai decât plugul acesta, că din el nu poți mânca, pe când cu coaja îți alungi batăr o dată foamea, cât de cât". Deci se pune împăratul și vinde plugul cel de aur și cumpără o moară chiar lângă casă, că moară n-avea până într-aceea și se gândi, ce să mai împartă el bucatele cu alții pentru măcinat; mai bine să capete el ceva de la moară ! Gândul nici n-a fost rău de altcum.

După ce avea acum și moară, se gândește să se însoare, că era holtei cam stătut și-acum și-avea cu ce-și ținea muierea, că doară un împărat are venituri, nu ca noi, dar și cheltuieli îndoite și înzecite ca noi, fără îi aduce moara câștig frumos.

---

[1] *Vâj*, moș.

Se pune deci și începe a se cam uita printre cele fete, să vază care ar fi de el. Într-acelea iar se întâlnește cu moșneagul cel de la arat.

– Bună vremea, moșule !

– Bună să-ți fie inima, înălțate împărate ! Da de unde și până unde ?

– Caut ce nu am, moșule.

– D-apoi să fie într-un ceas bun și cu noroc, înălțate împărate, dar te rog de una: nu te lăcomi la rang, la neam, la avere, la zburdălnicie; dumitale îți trebuie o muiere isteață; așa-ți caută una, care va fi mai isteață; nici nu merge dumneata pe la ele, scrie numai cărți în toate părțile, răvașe în toate orașe, că vreai să te însori și vei lua de nevastă pe fata cea mai isteață și mai cuminte, fie chiar și dintre oamenii de jos, dintre plugari, apoi să văd eu dacă nu nimerești bine !

– Bine, moșule, dar cum voi ști eu care-i mai isteață ?

– O, Doamne, înălțate împărate, scrie în toate cărțile și răvașele așa: că pe aceea o vei lua de muiere care va veni la palatul Măriei tale mai întâi, dar cum ? nici călare, nici pe jos, nici îmbrăcată, nici dezbrăcată, nici pe drum, nici pe de lături, nici cu cinste, nici fără cinste !

– Bine, moșule, dară poate-se una ca asta ?

– Și de ce să nu se poată ? bată-și capul cine vrea să fie împărăteasă !

Merge împăratul acasă, face cum l-a învățat moșul și așteaptă în pace văzându-și de moară, de moșie și de împărăție.

Mult și-au bătut capul cele fete de crai și de împărați, de grofi și de baroni, de boieri și de fruntași din toate satele și orașele împăratului, cum să facă să se mărite careva după împăratul, dar în zadar le fu truda, că nu izbuti nici una. Vestea merse până în poporul de rând, și ce să vedeți ? Ce nu putură scoate la cale domnii cei mari și învățați, o fată de țăran o să ducă la îndeplinire ! Chiar a doua zi-și lepădă toate hainele de pe sine și se îmbrăcă într-un leșteu și astfel îmbrăcată prinde o vrabie și-o pune într-un blid, o acopere cu alt blid și se suie călare pe un țap și pleacă astfel călare, cu picioarele pe jos și merge tot dintr-o margine a drumului până în cealaltă. De către seară, ajunge la palatul împăratului și intră înlăuntru. Toți încep a râde de călăria și de mersul fetei, dar mai tare de călăria ei. Împăratul nu râdea, îi plăcea fata, că era frumoasă și isteață și credea că va fi și de neam mare. Deci zise împăratul:

– E drept că ai venit cum am zis, numai una tot te strică, să văd cinstea-necinstea, și dacă și aceasta ai nimerit-o, încă azi ne cununăm. Fata îi întinse blidele, împăratul ridică cel de deasupra și

vrabia zbârr ! zboară ca glonţul, încât împăratul rămânând înmărmurit scapă blidul din mână, de se făcu tot bucăţele.

– Ei bine, draga mea, zice împăratul, acum să-mi spui a cui eşti şi de unde ?

– Eu, înălţate împărate, sunt dintr-un sat cu oamenii, fata unui român, plugar, după munca lui trăiesc toţi domnii şi toţi leneşii din împărăţia Măriei tale.

– Prea bine, însă deoarece tu eşti fată de plugar şi eu numai după isteţime te fac împărăteasă, poftesc de la tine ca să te prinzi că nu vei face nici o judecată, că îndată ce ai cuteza să faci şi numai una cât de mică, te alung să mergi îndărăpt, aşa precum ai venit.

Fata se învoieşte şi astfel împăratul o duce la altar numaidecât, şi-l cunună un cinstit părinte, după cum li era legea şi obiceiul, fireşte după ce o îmbrăcară ca pe o fată de împărat, că doară nu ar duce-o la sfânta cununie, colo înaintea icoanelor, Doamne fereşte, numai iaca aşa !

Nu trece multă vreme după cununie şi împăratul trebuie să meargă la bătaie, să ia viaţa la vreo câteva mii de oameni buni de lucru, el care nici la o muscă nu-i poate da viaţă. Împărăteasa rămâne acasă să aibă grijă de una-altă, dară mai cu seamă de moară, apoi afară de aceea câte nu mai are omul de lucru dacă vrea să şi-l caute, că doară lucrul nu mai are sfârşit numai când intrăm în mormântul rece, unde gluma trece.

Într-o zi iară merge împărăteasa să mai vadă de cea moară, că doară nu se putea încrede numai în credinţa morarului. Acolo află pe doi oameni sfădindu-se, un român şi un sas. Românul adecă dusese ceva bucate la moară pe spatele unei mărţine[2]. Sasul era la moară, şi dusese bucatele în carul tras de doi boi săseşti.

Românul legase mărţina de carul sasului, şi până erau amândoi în moară aceea fătase şi se trase mânzul sub car. Sasul nu mai poate de bucurie că carul lui a fătat un mânz; nu era chip să-l poată cineva face să priceapă cum că mânzul nu poate fi decât de la mărţina românului, el nu mai da două cu două, că mânzul este al lui, că sub carul lui l-a aflat, că românul n-a adus de acasă decât iapa cu sacul desăgit pe şeauă, iar în urma iepei nu era nici un mânz, decât un sas, care însă era mai mare şi decât iapa, şi deci n-a putut să fie mânzul acelei iepe, şi cine ştie câte nu îndrugă sasul în prostia lui.

---

[2] *Mărţină*, iapă.

Văzând împărăteasa cearta, uită că nu are drept să facă judecată şi zice către cei doi pricinaţi:

– Măi oameni buni, plecaţi amândoi în două părţi, care cu ce are; tu, sasule, cu carul tău, şi tu, române, cu mărţina ta; după care va merge mânzul, al aceluia să-i fie, că a aceluia se cade să fie. Fireşte că pricinaşii au trebuit să se supună la judecata împărătesei, dară mânzul naibei, spre năcazul sasului, merse după mărţâna românului. Acum văzând sasul una ca asta, se mânie foc pe român şi pe împăcător, că nu pierduse în viaţa lui nici un proces şi-acum să piardă, şi chiar faţă c-un român, şi înaintea împărătesei ! Îndată ce veni împăratul acasă, merse şi-i spuse întâmplarea. Împăratul ascultă pâra sasului până la capăt, apoi îi spuse verde în buze că: «Lege mai dreaptă de cum v-a făcut Măria sa împărăteasa nici un împărat din lume nu vă poate face», dară se şi cam năcăji împăratul văzând că nevasta se amestecă în lucrurile lui, fără slobozenie.

De cumva erau pe atunci advocaţi, ce mai ştii, poate aflau vreun paragraf cu care să arate, că carul sasului a fătat mânzul, aşa însă din lipsă de advocat rămase dreptatea pe partea românului, precum o făcuse împărăteasa. Numai atunci se făcu şi românului dreptate, ci cine i-o făcu, era cât pe aci să o păţească cât de rău.

Împăratul chemă pe împărăteasa înainte, îi spuse că mai mult pită şi sare pe o masă nu pot mânca, şi că ea să se gândească în trei zile ce are de gând să-i ceară, că îi va da orice va încăpea pe o căruţă, numai iertare să nu ceară, că iertare nu-i poate da.

Vorba împăratului fu vorbă sfântă. A treia zi, dimineaţa, stăteau două căruţe gata de cale dinaintea uşei palatului, într-una să-şi pună împărăteasa câte ceva şi într-una să se urce împăratul să o petreacă până între hotară. Împărăteasa însă nu vrea să primească nimic de la împăratul, zicând că ea n-are ce face cu atâta avere, câtă ar încăpea într-o căruţă, că se îndestulează numai cu cât va putea strânge în braţe. Nu-şi ia deci chiar nimic, fără se pune lângă împăratul în căruţă şi pleacă, poruncind ca cealaltă căruţă să nu vie în zadar cu ei, că ea n-o primeşte nici plină, necum goală ! Câţiva miniştri încă o petrecură până între hotară, în altă trăsură, fiind foarte mâhniţi că trebuie să se despartă pentru totdeauna de o împărăteasă atât de isteaţă şi de cuminte, apoi frumoasă, Doamne ! După ce ajung între hotară, se coboară toţi din trăsură şi începură a-şi lua rămas bun. Deci împăratul o mai întrebă încă o dată:

– Dar vezi, muiere, de cere ceva, că orice-ţi dau, numai iertare, cum ţi-am spus, nu pot să-ţi dau, deci iertare nu cere.

Atunci ea zise:

– Înălţate împărate, iertare nu-ţi cer, că nu-s vrednică de ea, dar zici că-mi dai ce voi putea strânge în braţe ?

– Dau, iată aud şi miniştrii mei !

Atunci împărăteasa se răpede şi cuprinde pe împăratul în braţe zicând:

– Numai atâta îmi trebuie şi nimic mai mult !

Pacea fu gata. Toţi se suiră în trăsuri şi se întoarseră la palat precum şi veniseră; împăratul şi împărăteasa într-o trăsură drăgostindu-se, iară miniştrii într-altă trăsură, clătinând din cap şi zicând: «Isteaţă şi pace !»

Auzită în Năsăud, când eram şcolar.

MĂR ŞI PĂR

A fost o dată ca niciodată. A fost un împărat şi o împărăteasă, care cu toate că erau trecuţi cu anii, nu aveau nici un copil, de care să se bucure, care să facă să le treacă de năcazuri, să mai uite de suferinţele vieţii acesteia, căci, ca şi acum, atunci încă erau suferinţe; n-aveau nici un copil, pe care din dragoste părintească să-l dezmierde, împodobindu-l ca pe-un copil de împărat şi sărutându-l ca pe-un singur copil la o casă părintească.

Toate acestea ar fi fost şi ar fi trecut, dar durerea cea mai mare era că nu avea cine să moştenească scaunul împărătesc, avuţiile cele multe, căci avea împăratul multă blagă, multe scumpeturi, din care să fi mâncat cu lingura şi tot nu s-ar fi gătat în veci.

Dar ce plăteau toate, dacă nu avea cine să le folosească ?

Şi astă durere cât de cu greu, totuşi mai trecea; de una însă erau mai îngânduraţi ca de toate, şi aceea era că li se stinge sângele, seminţia lor.

Oh ! Doamne ! Şi mare era lucrul ăsta. Când îşi aduceau bieţii aminte de aceasta, plângeau ca şi nişte copii mici. Cum să nu ? Cum

să nu aibă năcaz şi suferinţe, cum să nu-l ajungă jalea pe oricine, când ştie că n-are cine să-l cânte, cine să-l plângă cu adevărată durere la moartea lui, şi cine să-l pomenească cu sfinţenie după aceea ?

Nu însă numai ei erau supăraţi, tot poporul din împărăţia lor era pătruns de durere, văzând că se stinge seminţia împăratului; şi vai, ce oameni buni erau, şi împăratul şi împărăteasa, ca şi-o bucată de pâne ! Nu era om în întreaga împărăţie, căruia să nu-i fi făcut un bine, nu era sărac pe care să nu-l fi ajutat; nu era bolnav la care împărăteasa să nu-i trimită ceva bun îndată ce auzea de boala lui.

Toate acestea erau prea mult de la un împărat, şi chiar pentru asta era în jale toată împărăţia, văzând că neamul bun de oameni se împuţinează.

Se temeau ca nu cumva să deie peste vrun neam rău de oameni, care tocmai aşa să le amărască zilele, precum le-a îndulcit împăratul de-acum.

De-a mai avea copil a trecut nădejdea, căci erau bătrâni, îşi puseră dară nădejdea-n Dumnezeu, se lăsară în voia lui, fiind încredinţaţi că Dumnezeu toate le face cu socoteală pentru binele oamenilor, şi oamenii nu trebuie să judece despre ceea ce face Dumnezeu, căci el într-un chip ne iubeşte pe toţi, apoi nici nu ştim ce ni-e bun nouă, numai Dumnezeu ştie, care nu face decât bine.

Într-o zi, venind împăratul cu împărăteasa de la biserică şi trecând peste un pod, văzu împărăteasa în apă un peşte foarte frumos, deci îi zise împăratului:

– Uită-te, împărate, în apă, ce peşte frumos ! acela ar fi foarte bun de prânz, mi-e şi dor de peşti proaspeţi, căci de mult nu am mâncat; la cel din apă mi se dă.

Se uită şi împăratul şi văzu peştele. După ce ajunse acasă, dete poruncă pescarilor ca să prindă vreo câţiva peşti de care văzură.

Câţi pescari au fost în oraş şi-n apropiere, toţi s-au dus să împlinească porunca împăratului cât de în grabă. Căutară mult timp, dar degeaba s-au trudit, căci numai unul a aflat de felul acela, cum spusese împăratul, dar totuşi era destul, ca să-i treacă împărătesei de dorul peştilor.

Bucătăreasa, o ţigancă, se şi puse îndată să pregătească din acel peşte o mâncare cât se poate de bună, îşi adună dar toată iscusinţa, ca să poată face o bucătură, care să-i placă împărătesei.

Când era mai fript, gustă de sare, dar cu toate că a pus destulă, era ca şi când n-ar fi pus, mai puse deci şi gustă iar, dară nici acum nu era sărat deplin, şi-a treia oară puse, şi mai gustând o dată o află bună.

Acum putea să o ducă împărătesei, care tot aştepta să se frigă odată.

Mâncă împărăteasa, iar oasele le dete la o căţea. După câtva timp băgară de seamă, atât împărăteasa, cât şi bucătăreasa, că au pornit grele; căţeaua încă se vedea a fi prins căţei.

La nouă luni de la mâncarea peştelui, împărăteasa a născut un copilaş frumos, pe care l-a numit «Măr». Îşi poate închipui orişicine bucuria împăratului, a împărătesei şi-a întregului popor.

Bătrânii aveau la cine să se bucure, pe cine să sărute, era cine să le urmeze în împărăţie şi cine să le moştenească averile, iară poporul acum nu se temea că se va stinge neamul cel bun.

Ştiură toţi bine că această întâmplare e numai de la Dumnezeu, deci nu încetară a-l lăuda pentru împlinirea rugăciunii lor.

Tot în ziua aceea, mai de către seară, născu şi bucătăreasa un copil, pe care îl numi «Păr». Căţeaua puiase încă de mult şase căţei, tot unul ca altul de frumoşi; acum erau mari.

Tot din braţe-n braţe creştea Măr, copilul împăratului; când era la mumă-sa, când la tată-său; dar nici Păr, copilul bucătăresei, încă nu se lăsa de crescut, şi cu toate că Măr era ţinut mai bine şi mai odihnit ca Păr, care trebuia, după ce mai crescuse, să ajute mamei sale, totuşi erau unul ca şi altul, parcă ar fi fost chiar fraţi gemeni şi la un cost. Împărătesei nu-i plăcea de aceasta şi s-a gândit mult cum să facă, ca să se cunoască bine copilul ei din al bucătăresei, dar ce-a gândit să facă a lăsat pe alte timpuri.

După ce au trecut de opt ani, au început a merge la vânat; şi-au împărţit cânii cei şase de la căţea; Măr i-a numit pe-ai lui: Florian, Cioban şi Frunză-de-Măgheran, iar Păr i-a numit: Bujor, Rozor şi Cetina Brazilor; când de ici, când de colea, săgetau cu arcurile lor câte ceva şi duceau la părinţi. O dată, fiind iar amândoi în pădure la vânat, s-au făcut fraţi de cruce, jurându-şi dragoste vecinică.

După ce s-au făcut fraţi de cruce, Măr nu a mai vrut să poarte veşminte de cele scumpe, ci numai de acelea de care avea şi Păr, apoi părinţii ce nu ar fi dat pentru iubitul lor, care acum nu era copil, ci voinic, i-a făcut şi lui Păr tot aşa vestminte frumoase ca şi lui Măr.

Acum chiar nu se puteau cunoaşte unul din celălalt. Nu era nici un semn prin care să se deosebească unul de altul. Până acum, când

baremi de pe vestminte se cunoşteau, mai putea suferi împărăteasa, dar acum nu. De multe ori vrea să-şi dezmierde feciorul cu câte un sărutat şi săruta pe al bucătăresei; de multe ori, vrând să-şi ţină feciorul cu câte ceva mâncări mai bune, chema pe-al bucătăresei. Îşi puse dar de gând că neapărat îi va face vreun semn lui Măr, de pe care să-l cunoască.

O dată venind iar amândoi de la vânat, împărăteasa-şi cunoscu odrasla, căci o strigă: «Mamă». Ea îl chemă de sine, şi cu un fier ce l-a fost ars în foc îl înfieră la mâna dreaptă.

Ca şi un leu răcni Măr, când simţi că e înfierat şi zise:

– Mamă, mi-ai mâncat norocul ! Fără noroc voi fi deci în lume şi până atunci nu mă odihnesc, până ce nu-mi capăt iar norocul, căci fără noroc nu pot sta. Vă las cu Dumnezeu !

Împăratul şi împărăteasa, când auziră aceste cuvinte ale fiului lor, leşinară de durere, îl rugară să nu se ducă, dar toate rugăciunile lor, a lui Păr, şi a întregului popor fură zadarnice. El răspundea:

– Mă duc ca să-mi împlinesc cât mai iute viaţa cea fără noroc, şi ajutând Dumnezeu, să îmi câştig iarăşi cea cu noroc.

Când plecă, fratele său de cruce, Păr, îl petrecu cale de două zile, şi îl rugă baremi lui să-i spună adevărat pentru care pricină se duce, căci se temea să nu-i fi părut rău, pentru că el, fecior de împărat, s-a făcut frate de cruce cu un fiu de bucătăreasă.

– Frate, să mă crezi, răspundea, mama mi-a mâncat norocul, eu nu le-am spus lor, dar trebuie să mor; tu însă când vei vedea pe mărama aceasta, pe care ţi-o dau acum, trei picături de sânge, să ştii că am murit, vino şi mă caută, căci de mă vei afla iar voi fi cu noroc, dar până atunci nu.

Şi-i dete o maramă.

– Atunci, frate Măr, nu te las; acum voi veni şi eu cu tine, că dacă vei da de vreo nenorocire atunci îndată să te pot scoate.

– Lasă-mă, frate, rogu-te, să mă duc şi vină de mă caută când va fi de lipsă.

Se sărutară şi se despărţiră.

Măr, însoţit de cei trei câni ai lui, a mers prin o pădure până unde văzuse o licurire de foc. Acolo erau nişte păcurari la oi.

– Bună seara ! zise Măr.

– Să ai noroc, străinule ! răspunseră păcurarii, dar şezi cu noi aici pe butucul acesta, căci ştim că eşti ostenit.

– De ostenit nu sunt ostenit, căci numai de astă dimineaţă călătoresc. Dar faceţi bine şi îmi daţi puţină apă să beau, căci nu mai pot de sete.

– Apă n-avem, răspunseră păcurarii, dară îţi dăm să beai zăr, de care bem şi noi.

Bău dar zăr, de care n-a mai băut niciodată, şi-i plăcu, totuşi nu putu să nu întrebe pentru ce n-au apă.

– Ei, frate, răspunseră păcurarii, aici în apropiere se ţine un zmeu, care bea toată apa din izvorul nostru, vitele ni se împuţinează, că le mâncă şi el, dar şi mor de sete. Am vrut să mergem de aici, dar nu ne lasă, ci precum a zis, nu se odihneşte până ce nu ne va mânca pe toţi. Precum vedem, ne sunt numărate zilele, şi ale noastre şi ale tale, căci nu te va mai lăsa să te duci de aici, cum nu ne lasă nici pe noi.

– Voi cerca să mă lupt cu el, dacă nu vor putea face cânii mei nimic cu el.

– Şi te-ai încumeta să-ţi cerci puterile cu el ?

– De când eram de opt ani, toată ziua cu cânii mei am fost la vânat, am omorât ca copil urşi cu ajutorul fratelui meu, dar acuma că-s voinic să nu încerc cu un zmeu, am nădejde în cânii mei, ca şi în mine.

Nici nu gătă bine vorba, când auziră o zbierătură în pădure, de care vitele şi cânii păcurarilor aşa s-au înfricoşat, încât toate s-au strâns grămadă la un loc.

– E aci zmeul, ziseră păcurarii, iar ne duce câteva vite.

Atunci voinicul îşi strigă cânii lângă sine şi merse cătră zmeu; când era aproape de zmeu, care arunca foc din gură, îi zise:

– Nu fi aşa de turbat, focul din gură-ţi nu-mi strică, numai mă încălzeşte, căci nu mi-e frică de tine.

– Cine eşti tu de-mi stai în cale ? întrebă zmeul, doar nu eşti tu Măr sau Păr cu cânii tăi ?

– Eu sunt, răspunse voinicul, dar ce ai tu cu oamenii aceştia de omenie, de nu le dai pace să trăiască de pe-o zi pe alta ?

– Vreau să trăiesc şi eu bine, mai ales azi, când te voi mânca şi pe tine cu cânii-ţi cu tot, zise zmeul.

– Aşa ? răspunse Măr. Îşi strigă apoi cânii:

– Na Florian ! Na Cioban ! Na Frunză-de-Măgheran ! prindeţi-l şi ţineţi-l !

Numai aceasta o aşteptară şi cânii: îndată săriră la el şi-l prinseră de grumazi. Măr se duse şi îi tăie capul.

Trupul l-a dat la câni, iară capul l-a ars şi oasele le-a pisat tot praf şi praful l-a suflat în vânt.

Bucuria păcurarilor era nespusă de mare, căci acum nu aveau de cine se teme, îşi puteau prăsi vitele în tihnă. Îi mulţămiră foarte şi-l rugară să primească dăruinţa jumătate din vitele de la ei.

Măr nu s-a învoit nicicum, dar numai aşa scăpă de ei făgăduindu-le că le primeşte când se va întoarce.

După aceea, îşi luă rămas bun de la ei şi plecă.

A mers iar o bucată bună de vreme, până ce într-un târziu a ajuns într-un sat; a tras la o muiere bătrână şi a rugat-o de conac peste noapte. Bucuros l-a primit bătrâna, căci era şi ea cu frica lui Dumnezeu şi primitoare de străini, ca românul.

Când înseră, Măr scoase din traistă ce biet a fost vânat, şi s-a rugat de bătrâna să facă bine să-l lase să-şi gătească cumva carnea de vânat.

Bătrâna a luat-o şi a pregătit-o ea. Când gândi Măr că acuma va fi friptă carnea, zise către bătrână:

– Mamă ! dar de unde aş putea cumpăra puţină pâne de-aici, eu nu ştiu rândul; nu ai face bine să te îngrijeşti dumneata ? iată aici câţiva bani.

– Oh, dragul meu ! foarte bucuros ţi-aş da eu şi nu te-aş lăsa să-ţi cheltuieşti banii, căci un călător are lipsă de bani, dar zău n-am şi nici nu vei putea căpăta la noi. Căci crede-mă, dragul meu, nici noi de mult nu mâncăm pâne. Aici în pădure este un taur sălbatic care ne strică toate bucatele, şi care rămân încă le lăsăm noi pe câmp să se strice, fiindu-ne frică de acel taur. Din aceea pricină nici nu punem pe câmp nimic, de vro câţiva ani, ci trăim şi noi ca vai de noi; de dus, iar nu ne-ar plăcea să ne ducem din satul acesta, căci aici ne-am născut. Multe nenorociri s-au întâmplat şi cu oamenii, căci pe care l-a văzut numai n-a mai scăpat de coarnele şi de picioarele acelui taur sălbatic. Vei mânca carnea şi fără pâne, cum mâncăm şi noi ce biet avem.

– Cum puteţi duce fără pâne ? întreabă Măr.

– Vai de traiul nostru, răspunse baba, Dumnezeu să ferească pe toată lumea, să nu ajungă ce am ajuns noi.

– Apoi fii bună, mamă, şi-mi spune despre taurul acela ce ştii. Unde se ţine ? Când vine ? Cum ştiţi că vine ? Mare e ? şi altele, din care aş putea cunoaşte mai bine acel taur.

– Lasă-l năpustului[1], zise bătrâna, să te ferească Dumnezeu să nu-l cunoşti, ci să fii totdeauna ocolit de el. Dar dacă vrei să ştii, iată-ţi spun. E un taur mare, cu părul sur – aci se întrerupse bătrâna făcându-şi cruce zicând: Doamne fereşte-ne, – precum zisei e cu părul sur, cu două coarne de câte o jumătate de stânjin de lungi şi de largi, şi c-un ochi în frunte, şi cu dinţii ca la porcii cei sălbatici, aşa spun care l-a văzut mai de-aproape. Se ţine aici în pădurea de lângă sat şi pe câmp; mai ales acum, când e iarbă verde pe câmp, mai mult e acolo decât în pădure. Apoi când e aci-l cunoaştem după zbierătura lui cea urâtă, prin care ne dă de ştire să nu mergem nici unul afară din sat, că apoi e capăt de acela care se duce.

– Unde-l-aş putea întâlni ? întreabă Măr.

– Ba să te ferească Dumnezeu; şi ce te-ar duce păcatele să-l întâlneşti ?

– Aş vrea să-l omor !

– Poate ţi-ai urât zilele !

– Ba aş vrea eu să-i iau zilele !

– Lasă-te, dragul meu, de aşa gânduri, căci cu acela nu se poate lupta nimeni, au cercat oamenii de la noi, s-au dus mulţi, satul mai tot cu furcoaie, cu topoare şi cu coase, dar abia jumătate s-au întors vii, pe ceilalţi i-a omorât.

– Eu totuşi mă încred în cânii mei.

A cinat, apoi i-a făcut bătrâna pat şi s-a culcat, de s-a mai odihnit, căci s-a fost ostenit.

Dimineaţa, s-a sculat, s-a rugat lui Dumnezeu, mai mult ca în alte dimineţi, s-a îmbrăcat, şi-a săturat bine cânii şi s-a gătat de plecat.

Bătrâna încă s-a rugat la Dumnezeu, ca să-i ajute.

Mergând pe câmp, Măr nu văzu nimic, se-ntoarse deci către pădure şi-atunci auzi o zbierătură puternică. El îşi strigă cânii:

– Na, Florian ! na, Cioban ! na, Frunză-de-Măgheran, să staţi tot lângă mine.

Nu trecu mult şi iată vine taurul cel cu un ochi în frunte. Ţinea drept către el. Atunci el luă arcul, îşi îndreptă săgeata şi-l nimeri tocmai în ochi, de-i scoase ochiul. O zbierătură puternică dete taurul din pricina durerii, ce avea din pierderea ochiului; coarnele şi le împlântă în pământ şi scotea pământ ca şi cu lopata.

Atunci iar strigă Măr:

---

[1] *Năpust*, în expresia: *lasă-l năpustului*, lasă-l naibii.

– Na, Florian ! na, Cioban ! na, Frunză-de-Măgheran, pe el, căci şi eu vin !

Şi-l prinseră cânii şi-l spintecară, iar când ajunse Măr acolo nu mai trebuia nimica, decât să-l lase în grija cânilor, căci şi-a fost scos limba.

Lăsă cânii să se sature şi se întoarse apoi în sat.

O mulţime de oameni-l aşteptau în capătul satului, care, înştiinţaţi de bătrâna şi de zbierătul puternic al taurului, ieşiră să vadă ce s-a fi întâmplat.

– Fugit-a taurul ? întrebară oamenii.

– N-a fugit, răspunse el, şi n-a mai fugi, căci l-am omorât. Uitaţi la gurile cânilor cum s-au sângerat în el.

Plecară deci cu toţii să vadă mort e taurul, care atâta pagubă le-a fost făcut. Oamenii nu mai încetară de-a veni, căci s-a întins ca fulgerul vestea că un străin a omorât taurul.

Când văzură taurul mort, mulţimea toată s-a strâns împrejurul lui Măr, se puseră în genunchi şi voiră să-i mulţămească. Dar el zise:

– Sculaţi din genunchi, fraţilor, căci numai lui Dumnezeu se cuvine să mulţămim în genunchi.

Plângând de bucurie, îi mulţămi toată mulţimea.

Iar el le zise:

– Luaţi-i capul şi-l ardeţi, iar trupul trebuie îngropat în pământ, ca nici poveste să nu mai fie de el.

Atunci merse la taur, îi tăie capul şi-l dete la oameni, iar ei merseră toţi în sat şi făcură ceea ce le spuse Măr.

Făcură apoi şi-o petrecere şi-şi petrecură toţi. După petrecere, l-au întrebat oamenii pe Măr cu ce sunt datori pentru că a omorât taurul:

– Cu nimic, răspunse Măr.

– Numai aşa nu te lăsăm, trebuie să primeşti ceva de la noi, strigă mulţimea, îţi vom da bani câţi vei putea duce.

– Fraţilor, le zise, eu acum nu merg acasă, ca să-mi fie de ceva folos banii voştri, ci când mă voi întoarce va fi alta; acum nu pot să primesc nimic, dar nimic chiar.

Ascultară oamenii şi nu-l mai îmbiară.

Şi iar a mers multă lume împărăţie, până a ajuns într-un oraş. Chiar pe la miazăzi ajunse şi fiindu-i foarte cald, se băgă într-o casă, ca să ceară puţină apă, ca să-şi stâmpere setea.

În casă era numai o muiere bătrână, care la rugarea lui ca să-i deie apă răspunse:

– Oh ! dragul meu, bucuros ţi-aş da, numai să fie în casa mea, dară nu e nici o picătură. Aici în oraşul nostru e numai o fântână, în care este un bălaur cu şapte capete. Acesta tot la o jumătate de an cere câte o fată, pe care o vrea el, iar oraşul trebuie să-i deie, căci de nu, nu ne dă apă. Acum chiar pe fata împăratului a cerut-o; împăratul, fiindcă o are numai pe ea, nu ar vrea s-o deie, a şi cercat să o schimbe, dar balaurul a cunoscut că nu-i aceea şi acum nu vrea să ne mai deie apă, până nu-i va da împăratul fata. De cinci zile nu am băut şi aşa nu o mai putem duce; poate azi, aşa era vorba, o va da împăratul, că n-are încătrău. Nici noi n-avem ce face, dacă suntem aşa de nefericiţi.

– Dar frumoasă e fata împăratului ? întreabă Măr.

– Dar încă cât de frumoasă ? parcă ar fi ruptă din soare ! Nu e mai bătrână decât de vreo şase-şaptesprezece ani, cu părul galbin ca de aur.

Dar apoi ce buneţă, ce inimă are, nimeni nu ştie şi nici nu-şi poate închipui, numai acela a putut să vorbească vreodată cu ea. Destul de rău ne pare şi nouă, de mai că ni se rupe inima, căci numai pe ea o are împăratul şi ar fi pagubă mare dacă s-ar stinge neamul împăratului, că e neam milostiv, dar n-avem ce face, aşa ne-a rânduit Dumnezeu, bag seamă.

– Ei ! dar nu e nimeni să poată omorî pe acel balaur ?

– Oh ! Doamne, răspunse bătrâna, dar cine s-ar putea împotrivi cu acea bidiganie spurcată ? Nu se poate apropia nimeni, căci îndată-l trage în fântână. Apoi cine ar putea lupta cu şapte capete înveninate ? Se zice, că dacă i-ar tăia cineva un cap, îndată alte trei i-ar sări în locul celui tăiat.

– Iată, aici am puţină carne, ce am vânat în pădure, fii bună, lasă-mă să o frig, să mănânc şi să odihnesc puţin, apoi mă duc să văd şi eu ce bălaur se ţine în fântână şi ce fântână e aceea.

– Ţi-o frig eu, dragul meu; vom merge mai mulţi acolo, căci precum ştiu, chiar azi îşi va aduce împăratul fata.

– Voi cerca să-l omor, zise Măr.

– Ba lasă-te de aceea socoteală, căci nu vei putea şi atunci mai tare se va mânia balaurul pe noi, şi nici după ce îi va da împăratul fata nu va vrea să ne mai deie apă: lasă să petrecem după cum ni-e ursita.

– Să mănânc şi să odihnesc oleacă numai, apoi fie ce-a fi, tot cerc; cânii mei mult îmi vor ajuta, dar şi eu lor.

Atunci bătrâna fripse carnea şi o puse înaintea lui Măr, care mânca cu poftă, fiind tare flămând. Tot ce a rămas carne friptă şi nefriptă dete câniior.

După ce mâncă, se puse să odihnească, însă nu putu să doarmă, căci gândurile îi umblau tot pe la fata împăratului. Văzând că tot nu poate să odihnească, se sculă, făcu trei cruci, îşi luă cânii, încinse sabia şi plecă la fântână.

Acolo, când ajunse, văzu o mulţime de oameni care aşteptau să vină fata împăratului. Se băgă şi el în mulţime. Nu mult însă stătu, căci iată veni dintr-o parte o trăsură, toată îmbrăcată în negru, din care, când se opri, se coborî o fetiţă frumoasă de gândeai că e înger scoborât din cer. Păru-i galbin, lăsat pe spate, faţa-i gingaşă, ochii cei vineţi, buzele subţiri şi roşii o ridicau peste celelalte zidiri ale lui Dumnezeu de pe pământ.

Cum se coborî din trăsură, o înecă plânsul şi cu ea plângeau toţi oamenii. Ţi se rupea inima văzând-o pe sărmana fată cum îşi aştepta moartea. Nu mai putu sta pe picioare, leşină şi căzu la pământ. Când văzu aceasta Măr, nu mai putu răbda, ieşi din popor, chemă cânii cu el, se duse la fată şi zise:

– Scoală, cocoană, nu te teme, că eu nu te voi lăsa să te omoare bălaurul.

Atunci ea-şi ridică capul şi văzându-l aci, zise:

– Cine eşti tu de mă batjocoreşti, sau îţi pui viaţa pentru mine ?

– Eu sunt, dragă, un străin, care din norocire am ajuns aici şi văzând ce este, voi cerca să te scap...

– O să-ţi pui viaţa, zise fata. Lasă-mă, du-te de-aici, scapă-ţi baremi viaţa ta şi nu gândi la mine, la o nenorocită ale cărei minute din viaţă sunt numărate.

– Fără tine nu mă duc; mai bine mor ! fu răspunsul scurt al lui Măr.

– Apoi, de ce ţi-ai pune viaţa pentru mine ? întrebă fata.

Atunci Măr nu mai ştiu ce să zică.

Într-un târziu zise:

– Nu mă întreba: nu este iertat şi nu o să murim nici unul, căci trebuie să trăim şi să fim fericiţi.

Poporul adunat văzând acestea zicea:

– Ce om străin poate să fie acesta, de vorbeşte cu atâta cutezare, ca şi când nu i-ar fi frică de bălaur, sau e voinic viteaz şi atunci poate că scapă fata împăratului şi ne mântuieşte şi pe noi de nefericirea aceasta, ori este smintit !

Cânii neîntrerupt se preumblau în jurul stoborului fântânii, râcâind cu picioarele în pământ și schilăind, parcă ar fi știut că acolo este ceva.

Măr îi întreabă pe oameni:

– Ce semne se văd când iese bălaurul afară ?

– Ies stropii din fântână, ziseră oamenii.

– Atunci, draga mea, pune-ți capul la mine în poală și odihnește-te puțin, căci rămân eu să priveghez.

Ea-și puse capul la el în poală și fiind ostenită și suferind mult îndată și adormi.

De la un timp, cânii începură a țilăi și hămui.

El trezi atunci fata de împărat, căci gândea că o să fie ceva și îi zise să meargă mai încolo.

Nici nu greși cu gândul lui, căci abia se duse cu câțiva pași mai încolo, și ieșiră câțiva stropi din fântână.

El își chemă cânii lângă el și-și pregăti sabia.

Poporul, cât a fost adunat, tot a fugit.

Odată ieși un cap de balaur din fântână: Măr se repezi și-l reteză, din acela însă se făcură trei capete, dar cânii apucară fiecare câte un cap; el tăie vârfurile limbilor și le băgă în buzunar, dar deodată din acele capete ieșiră trei șerpi, cu care însă avură ce face cânii; îi sfâșiară în bucăți.

Al doilea cap, când ieși, iarăși nu avu răgaz și îl reteză, tot așa făcu cu al treilea, al patrulea, al cincilea și al șaselea, pe toate le reteză. Făcându-se apoi din ele câte trei, cânii le apucau pe câte unul, Măr tăia vârfurile limbilor, care ieșeau la câte un șarpe, iar cânii îi sfâșiau pe rând. Când ieși al șaptelea cap, încă-l reteză, dar din acela nu se făcură numai trei capete, ci nouă, din care se făcură nouă șerpi mari. Trei din ei îi apucară cânii și-i sfâșiară, mai rămase însă șase, care săriră toți la capul lui Măr, să îl apuce în toată clipita. El călcă cu picioarele doi, cu mâna apucă alți doi, dar mai rămaseră doi, cari săreau și mai turbat asupra capului lui Măr.

Ce să facă el atunci ? Nu se gândi mult. Îi apucă și pe aceștia și cu o vitejie uimitoare se luptă cu ei, până ce cânii gătară cu cei mai de înainte; atunci Măr slobozi pe rând și pe ceilalți șerpi, pe care încă îi sfâșiară cânii, încât n-a mai rămas nici urmă de înfricoșatul bălaur.

După ce gătă, mai așteptă Măr o bună bucată de vreme să vază, că poate tot o să mai iasă ceva, dar spre bucuria lui nu mai ieși nimic.

Atunci scoase apă din fântână cu o vadră şi beu el, îi dete fetei şi chemă şi pe oamenii, care cu mânile încrucişate se uitau la cele ce s-au întâmplat.

Veniră şi ei şi beură până ce se săturară.

Fata împăratului atunci luă pe după cap pe Măr şi zise:

– Mi-ai scăpat viaţa; de nu erai tu, eu nu aş mai fi pe pământ. Eşti voinic de care nu s-a mai pomenit.

– De nu te scăpam nici eu nu mai trăiam; neputându-te să te uit în veci. Să nu uităm însă, dragă, că Dumnezeu, bunul nostru părinte din cer, a fost care ne-a ajutat, ca noi, biruind pe vrăjmaş, să putem fi fericiţi, să-i mulţămim dar lui întâi.

Se puseră în genunchi amândoi, se puse tot poporul şi cu o rugăciune tainică, cu lacrămi în ochi, mulţămiră lui Dumnezeu pentru ajutorul ce l-a dat.

Veni apoi poporul la el şi îi mulţămi şi lui, pentru că l-a scăpat de năcaz, nemaiavând grijă de aici înainte de bălaur să-i câştige tot la o jumătate de an o fată.

Mai înşiră apoi vârfurile limbilor, care erau 27 la număr, pe o aţă, puse steag alb pe trăsură, sui fata împăratului în ea, se sui şi el, apoi chemă şi cânii la picioarele lor, şi plecară către curtea împăratului.

Ajungând acolo, găsiră pe împăratul şi pe împărăteasa leşinaţi de durere pentru pierderea fiicei lor. Dau să le vorbească, dar în deşert, căci nu aveau cu cine; împăratul şi împărăteasa înnebuniseră.

Curtenii înainte erau supăraţi pentru una, acum erau supăraţi pentru alta. Nu se puteau deci îmbucura din destul pentru scăparea fiicei, erau însă supăraţi că împăratul şi împărăteasa sunt în aşa stare, încât le era în primejdie viaţa.

Iute chemă Măr toate babele din oraş să le întrebe ce ar fi de făcut, ca să se scoale împăratul şi împărăteasa. Şi au venit babele şi au cercat cu câte de toate: descântat-au, vrăjit-au, bosconit-au, tămâiatu-i-au, dar toate nu au folosit la nimic. Veni în urmă o babă foarte bătrână, se uită la împăratul şi la împărăteasa, şi pe-o parte şi pe alta, apoi le-a descântat cu inimă de şoarece mestecată cu usturoi, dar nici asta n-a folosit nimic.

În urmă zise:

– Împăratul şi împărăteasa nu se pot scula până nu se vor spăla cu apă adusă de la „Zâna de Peatră".

– Unde-i Zâna de Peatră ? întrebă Măr.

– E foarte departe, dragul mamii, peste nouă țări trebuie să meargă cineva, dacă vrea să ajungă acolo.

– Apoi bună va fi apa aceea ? întrebă din nou Măr.

– Va fi foarte bună, chiar și morții se pot scula cu ea. Așa mi-a spus mama și așa trebuie să fie, dar până acum nimeni n-a putut străbate până acolo, cu toate că s-au dus foarte mulți și nu s-au mai reîntors.

– Într-adevăr este Zână de Peatră ? cum curge apa ? și pentru ce se poate merge așa de cu greu acolo ? întrebă iar Măr.

– Acea fântână știu bine că este, apa curge la picioarele unei Zâne de Peatră, iar pentru ce se poate ajunge așa de cu greu eu nu pot să-ți spun; atâta însă știu, că împărăția aceea e a unei zmeoaice bătrâne, care a avut trei feciori.

– Eu plec să aduc de-acolo puținică apă, să scol pe împăratul și împărăteasa, zise Măr.

– Ba să nu te duci, dragă, îl întrerupse fata, căci te vei pierde p-acolo și eu rămân singură; nici părinții nu mi se vor scula, nici tu nu vei veni și apoi va fi vai de mine.

– Nu te teme, iar vin, răspunse Măr.

– Lasă-l să meargă după apă, zise fratele cel mai mic al împăratului, care gândea că dacă va merge Măr acolo nu se va mai întoarce, iar frate-său împăratul și cumnată-sa împărăteasa vor muri, și el va rămânea singur împărat.

Se și gătă Măr de cale, luă un cal din stavă, cânii lui, paloșul împăratului și sabia adusă de-acasă și plecă.

Cu lacrămi în ochi-l petrecu fata împăratului până la marginea orașului. Acolo el o sărută și o mână acasă zicând:

– Du-te, dragă, acasă și mă așteaptă.

– Te voi aștepta, scumpul meu, orișicât, zise ea.

Merse Măr multă lume și împărăție, cu gândul la norocul ce l-a fost pierdut, când l-a fost înfierat mumă-sa, dar care până acum nu l-a lăsat, se temea că acuma va da de rău, nu avea ce face, căci ce-i era scris în cartea sorții tot trebuia să i se întâmple. Se gândea și la fata împăratului și-atunci uita toate năcazurile, ba nici de moarte nu-și aducea aminte, numai să ajungă iar la ea cu veste bună.

Iată că ajunse cu seara o dată la un loc, unde se vedea «Zâna de Peatră». Cugeta ca mai bine să odihnească puținel până dimineața, când apoi va lua apă și va pleca cu ea spre casă. Se puse deci sub un copac și făcu foc și vru să frigă niște carne, ce a vânat-o în pădure.

Înserase bine, când le gătă aceste și abia își putu întoarce în frigare carnea de vreo câteva ori, când auzi un glas din copac.

– Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

Se uită în sus și văzu o babă bătrână în copac. Ca om milos ce era zise:

– Scobori, babă, de te-ncălzește.

Ea iar zise:

– Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

– Scobori, babă, de te-ncălzește, zise iar Măr.

– Vai, că frigu-mi-e, mor de frig, zise a treia oară baba.

– Dar scobori și te încălzește, să nu te aud văietându-te, zise Măr răstit.

– M-aș scobori, dar mi-e frică de cânii tăi, zise baba.

– Nu te teme, până voi fi eu aici nu-ți vor face nimic.

– Ba mă tem, numai na, fii bun, trei peri din capul meu și țipă peste câni.

– Bine.

Ea luă trei peri din cap, îi aruncă jos și zise încet, încât el să n-o audă:

– Lanț peste cânii tăi !

Atunci se scobori și se puse lângă foc și iar zise:

– Vai, că mor de foame.

– Fă-ți de mâncare.

Baba-și luă o broască, o împlântă în frigare, o puse lângă foc să se frigă, pe care, atingând-o de carnea lui Măr, zicea: «Cine frige broască va mânca carne și cine frige carne va mânca broască».

– Taci, babă spurcată, zise Măr, și nu-ți tot atinge broasca de carnea mea, că te dau cânilor mei să te mănânce.

– Te mânc eu pe tine ! răspunse baba, precum ai mâncat tu pe cei trei feciori ai mei.

Atunci ca mușcat de șarpe sări sus Măr și strigă către câni:

– Na, Florian ! na, Cioban ! na, Frunză-de-Măgheran, prindeți-o și-o faceți tot fărâmi, nimic nu mai rămâie din ea.

Cânii nici nu se mișcau, căci erau lănțuiți peste tot trupul, cu perii din capul babei.

Prinse sabia, dar nu avu putere să o scoată și nemaiavând nici alte puteri în trup, baba îl mâncă, iar inima i-a așezat-o într-un buștean.

Păr rămânând acasă, în toată ziua privea năframa de la frate-său Măr. O dată privind-o, văzu trei picături de sânge pe ea, și zise:

– Oh ! săracul frate-meu Măr, e mort, mă duc să-l caut.

Şi-şi luă rămas bun de la mumă-sa, de la împăratul şi împărăteasa, care de când se pustii Măr îl ţineau ca pe fiul lor.

Îşi chemă cânii şi plecă.

Merse multă lume-mpărăţie, până ce ajunse la locul unde erau păcurarii.

– Bine că ai venit, ziceau păcurarii până nici nu se apropie bine de ei, de mult te-am aşteptat, hai de-ţi ia ce ţi-am făgăduit, pentru că ne-ai scăpat de năcaz.

– De ce năcaz ? întrebă Păr.

– De zmeul care l-ai omorât.

– Oh ! fraţilor, răspunse Păr, nu eu l-am omorât, ci fratele meu, care a trecut pe-aici şi acum a murit, mă duc să-l caut, doar voi putea da de el.

– Ce mare pagubă că a murit, căci a fost om bun, ziceau păcurarii. Dumnezeu să te îndrepte în calea în care ai plecat, iar când vei veni înapoi să vii şi pe la noi.

Se duse mai încolo, multă lume, până ajunse în satul unde omorâse frate-său Măr pe taurul cel sălbatic.

Acolo, fiind ostenit şi sosind pe înserate, se băgă la bătrână şi ceru cortel peste noapte.

– Cum să nu-ţi dau, zise bătrâna, că doar dumneata ne-ai făcut binele cel mare, când cu dihania cea de taur !

– N-am fost eu, zise Păr, a fost frate-meu care a murit şi mă duc să-l caut, doar voi da de el undeva.

– Unde a murit ?

– Nici eu nu ştiu, tocmai pentru aceea mă duc să-l caut.

– Pagubă de el, căci era un suflet de om bun; Dumnezeu să-ţi ajute, să-l poţi afla.

Stete noaptea aceea la bătrână, iar dimineaţa îşi luă rămas bun şi plecă mai departe.

Merse iar multă lume-mpărăţie, până ajunse în oraşul cu fântâna. Acolo se băgă la bătrâna la care fusese şi frate-său Măr, şi se rugă să-i deie cortel peste noapte.

– Eu-ţi dau bucuros, dar fost-ai la împăratul ?

– La ce împărat ?

– La împăratul nostru, căruia i-ai mântuit fata de moarte şi-ai slobozit fântâna, omorând bălaurul.

– Care bălaur ?

– Poate că ți-ai uitat de bălaurul care l-ai omorât și de fata împăratului, pe care o-ai mântuit de moarte și care acum te așteaptă cu dor, să vii odată de la «Zâna de Peatră», sau nu ești dumneata acela și atunci greșesc eu ?

– N-am fost eu acela, ci frate-meu, care a murit; acum mă duc să-l caut; Dumnezeu știe, da-oi de el undeva ori ba ?

– Unde a murit ?

– Nici eu nu știu, tocmai pentru aceea-l caut.

– Oh ! cum sameni cu el, fie iertat și mâie pe unde a-nserat, căci bun suflet de om mai era; pe fata împăratului era să o ieie de soție; nu mergi până acolo ?

– Nu merg, numai fii bună spune-mi cum s-a întâmplat de a omorât bălaurul și cum s-a cunoscut cu fata împăratului.

Îi spuse bătrâna toate, cum s-au întâmplat și i-a spus și de «Zâna de Piatră» la care s-a dus.

– Ce fel de Zână de Piatră e aceea ? întrebă Păr.

– Eu nu știu, dacă vei vedea, vei ști, numai grijește să nu pați ca fratele dumitale.

Noaptea, durmi acolo, iar dimineața plecă. Bătrâna-l petrecu până la portiță cu cuvintele: «Dumnezeu să-ți ajute în calea în care ai pornit».

Merse prin oraș, dar cu fața astupată, ca să nu-l mai cunoască nimeni.

La marginea orașului văzu o casă, care era să se huruie de veche, el se gândi: «Precum văd, aici șade cineva și i se huruie casa, iar de reparat nu și-o poate. Tot atâta, cu câteva minute, mă duc s-o proptesc cu un lemn».

Se duse la casă și puse un lemn, ridicând cornul picat. Când era să plece, ieși din casă o muiere bătrână, era Sfânta Duminecă, care îl strigă înapoi zicând:

– Vino încoace, omule, vino.

Se duse, îl băgă în casă, îl puse pe scaun și îl întrebă:

– Unde mergi ?

– Am avut un frate, răspunse feciorul, cu numele Măr, pe mine mă cheamă Păr, frate-meu s-a dus în lume și precum am auzit s-a dus la Zâna de Piatră după apă, ca să spele pe împăratul și împărăteasa spre a se însănătoșa. Acolo de bună samă a pierit, căci pe năframa ce mi-a lăsat-o s-au ivit trei picături de sânge. Mă duc să-l caut.

– Oh ! dragul meu, acolo și tu piereai, dacă nu te-ai fi abătut pe la mine. Ești bun la inimă, pentru că mi-ai proptit casa de nou; și

fratele tău a fost bun om, dar adâncit în gânduri nu s-a uitat în lături, și așa ca toți care au trecut p-aici și nu au dat de mine, nu s-au mai întors. Ți-am spus că ești bun și toți oamenii buni trebuie să aibă ceva răsplată, un viitor frumos te așteaptă. Ascultă dar ce-ți spun eu. A fost odată un împărat, care avea numai o fată. Împărăția lor era mare și puternică, se putea măsura cu toate împărățiile. Lor nu le-a fost destul că li-a dat Dumnezeu o fată, ci ar fi dorit ca să aibă un fecior, care să moștenească împărăția și avuția lor; pentru aceea totdeauna cârteau împotriva lui Dumnezeu. Apoi știut este că Dumnezeu totdeauna pedepsește pe aceia care deși știu, sau trebuie să știe, că Dumnezeu toate le face bine, totuși cârtesc împotriva lucrării lui, nefiind îndestuliți cu ce face. Când a crescut fata mărișoară, ba încă și când se juca în colb, a avut destui pețitori, dar împăratul nu a vrut s-o deie, zicând că lui îi trebuie împărat în loc. Pe-aici se ținea o zmeoaică bătrână, care avea trei feciori, pe care i-a omorât fratele tău, Măr, pe unul în chip de zmeu, pe altul în chip de taur și pe al treilea în chip de bălaur; acea zmeoaică ceru fata pe sama feciorului ei cel mai puternic, acela care a fost în chip de bălaur în fântâna din orașul nostru, dar firește împăratul nu s-a învoit. Nu s-a rugat lui Dumnezeu să-l scape din încurcătură, n-a cerut de la nime vrun sfat, ci numai de capul lui a lucrat. A pornit cu oaste în contra zmeoaicei pentru îndrăzneala care a avut-o, când a cerut fata. Zmeoaica, cum a făcut, cum n-a făcut, ce a vrăjit, ce n-a vrăjit, destul că a omorât pe împăratul, pe împărăteasa sa și pe toți oștenii lui, iar fata a făcut-o piatră, chiar când era la izvor. A fost foarte frumoasă fata aceea și pentru aceea se chemă Zâna de Piatră.

Poate ursita a voit ca până va fi rămășită de zmeoaica aceea, Zâna de Piatră să nu se mai miște de acolo, ci tot piatră să fie. Acum cei trei feciori ai ei sunt omorâți, mai este bătrâna în viață, care a omorât pe fratele tău. De vei avea grijă, o vei omorî și-atunci, folosind ce-ți va spune bătrâna de zmeoaică, vei învia pe fratele tău, vei învia și pe fata cea de împărat, o vei lua de soție și vei fi împărat preste împărăția aceea. Norocul fetei, că zmeul în chip de bălaur a pierit de sabia fratelui tău, că luând pe fata împăratului de-acolo niciodată nu i s-ar fi gătat neamul și rămășița. Eu am fost la împăratul de le-am spus că e bună apa de la Zâna de Piatră, cu toate că aceea apă e ca și cealaltă, gândind, că fratele tău, ca om bun și credincios ce l-am cunoscut, se va abate pe la mine și, după sfaturile mele, va dezlega de vrăjituri pe aceea nenorocită fată, omorând zmeoaica, dar am

văzut că el aceea nu a făcut-o, dar a şi păţit-o cu negândirea lui. Zmeoaica i-a ţipat păr din capul ei, ca el să-l ţipe preste câni, el aşa a şi făcut, iar ea cu vrăjiturile ei a legat cânii ca şi cu nişte lanţuri; lui i-a luat puterea şi aşa l-a prăpădit. Te vei duce şi te vei feri de aceasta. Ai grijă însă la lucrurile acestea, nu uita de Dumnezeu, căci atunci toate sunt trecute. Dumnezeu să-ţi ajute. Iată eu-ţi dau nişte picături, acestea bându-le nu se va lega de tine nici o vrăjitură. Acum te du, căci fiind ziua mea, eu trebuie să merg la biserică.

Plecă Păr mulţămind lui Dumnezeu pentru îndreptare şi gândind la ceea ce zisese Măr cătră mumă-sa, când l-a înfierat; acesta era norocul, care i l-a mâncat mumă-sa, căci şi-a uitat să facă o faptă bună şi din aceea au provenit toate nenorocirile lui şi mai în urmă moartea.

Ajungând şi el în aşa loc, de unde se vedea Zâna de Piatră, un dor fierbinte-l cuprinse. I se părea departe locul până acolo, să vadă pe-aceea care îi este ursită lui.

Totuşi gândi, că fiindcă înserat, să rămână sub un copac şi să se odihnească până dimineaţă, ca aşa în ziua următoare mai bine să se poată lupta cu zmeoaica, dacă va fi lipsă de aceea.

Se duse tocmai sub copacul unde fusese frate-său, făcu un foc bun şi vru să-şi frigă carnea ce a fost vânat-o prin pădure. Când întorcea carnea în frigare mai bine, auzi din copac glasul:

– Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

Se uită în sus şi văzu o babă în copac. Îndată ştiu cine e, deci zise:

– Scobori, babă, de te încălzeşte.

Baba iară zise:

– Vai, că frigu-mi-e, mor de frig.

– Da scobori-te şi te încălzeşte, să nu te aud văietându-te, zise Păr, făcându-se răstit.

– M-aş scobori, dar mi-e frică de cânii tăi, zise baba.

– Nu te teme, zise Păr, până voi fi eu aici nu-ţi vor face nimic.

– Ba mă tem, răspunse baba, numai fii bun na trei peri din capul meu şi-i aruncă peste câni.

– Bine.

Ea luă trei peri din cap, îi aruncă jos, şi zise încet, ca el să n-audă:

– Lanţ peste cânii tăi !

El luă perii şi-i băgă în foc. Însă ea simţi putoarea şi zise:

– Ai aruncat perii în foc, mă înşeli, poate ţi-e frică, un june voinic de o biată babă rătăcită şi ascunsă aici de fiarele sălbatice.

– Ba, nu mi-e frică. Na, Bujor, ce ţi-ai băgat coada în foc de ai pârlit-o ? Coada cânelui s-a pârlit, nu perii tăi.

Ea crezu; se scobori jos, se puse lângă foc şi zise:

– Vai, că mor de foame.

– Fă-ţi de mâncare ! zise Păr.

Baba luă o broască, o împlântă în frigare, o puse pe foc să se frigă, şi pe care atingându-o de carnea lui Păr, zicea:

– Eu mânc carnea şi tu broasca.

– Taci, babă spurcată, aibi grijă, nu atinge broasca ta de carnea mea, căci ţi-o arunc în cap.

Iar atingea broasca de carnea lui Păr şi zicea:

– Eu mânc carnea şi tu broasca.

– Taci, babă spurcată, zicea Păr, şi aibi grijă, nu tot atinge broasca ta de carnea mea, căci te dau la cânii mei să te mănânce.

– Te mânc eu pe tine, cum am mâncat şi pe frate-tău.

Atunci, ca muşcat de şarpe, sări Păr în sus şi strigă cătră câni:

– Na, Bujor, na Răzor, na, Cetina-Brazilor ! prindeţi-o şi mi-o ţineţi !

Îndată săriră cânii, unul o prinse de grumazi, altul de picioare şi altul de mâni.

Atunci zise Păr:

– Afurisită-ţi fie mumă-ta, te-nvăţ eu pe tine ! Unde-i frate-meu ?

– Lasă-mă, că ţi-l dau, răspunse baba, e aci la copacul din dreapta, vezi cânii acolo.

– Haid' iute şi mi-l arată.

– Du-te la buşteanul acela, scoate-i inima din el, te du cu ea spre dreapta şi vei găsi lacul zânelor, pune-i inima jos şi fă formă de trup de om din pământ pre lângă inimă, spală-l cu apă din lac şi va învia.

Aşa şi făcu, se duse, făcu ceea ce zise baba, şi învie frate-său Măr.

– Vai, că mult am dormit, zise Măr.

– Ai fi durmit tu pentru totdeauna de nu veneam eu, şi îi spuse în ce umblase şi câte păţise, şi ce ştiuse.

Atunci Măr zise:

– Cât e de bine că are cineva un frate credincios ca tine, îţi mulţămesc că m-ai scos din nenorocul în care m-a băgat mama.

Vorbind, ajunseră la zmeoaica, care era tot în ghearele cânilor.

Măr îi zise:

– Unde sunt cânii mei ? !

– Iată colo, arătă zmeoaica, sunt dezlegaţi.

– Na, prindeți-o și cânii mei ! Florian, Cioban și Frunză-de-Măgheran.

Păr îi zise:

– Babo, cum să înviez Zâna de Piatră ?

– Este acolo dedesubtul ei un cui de fier, acela să-l scoți și apoi învie, zise zmeoaica.

– Ai grijă, frate Măr, zise mai încolo Păr, să nu-i faci nimic, că poate n-a fi spus drept și când mă reîntorc s-o aflu încă aici.

– Bine, frate.

Plecă Păr, ajunse la Zâna de Piatră, beu apă din izvor și scoase cuiul dedesubt.

Piatra din ce în ce se schimba în carne și-n oase, până în urmă se făcu o fată frumoasă, ca și care n-a mai fost sub soare.

– Vai, că mult am durmit, zise.

– Ai fi durmit în veci, de nu te sculam eu.

Văzând ea un june înaintea ei, se înspăimântă și zise:

– Cine ești tu ?

– Eu sunt cela care din blăstămul zmeoaicei te-am scos.

– Unde-i zmeoaica ?

– Zmeoaica e aci, mai încolo, îndată o să-i curm zilele !

Ea căzu leșinată în brațele lui.

– Nu te teme, dragă, zise el, nime nu te va mai scoate din brațele mele, a mea vei fi, și o sărută cu dragoste.

Ea se trezi din leșinul în care căzuse și zise:

– Dacă m-ai scos, a ta voi fi.

Merseră înapoi și ajungând la zmeoaică zise Păr către câni:

– Na, Florian, na, Cioban, na, Frunză-de-Măgheran ! na, Bujor, na, Răzor, na, Cetina-Brazilor ! toată fărâmi să o faceți !

Cânii o prinseră și o făcură toată praf, nu mai rămase scheamătă din ea. Capul i-l arseră.

Încă tot atunci noaptea a mers la curtea fetei celei schimbate din stâncă, acolo toți au cunoscut-o de pe chipul ei, care era pe păretele casei unde dormea ea.

Tot orașul, care o aștepta de mult, îi veni înainte să o vadă, și a întrebat-o:

– Unde ai fost atâta timp ?

– Am fost moartă, răspunse ea, dar junele acesta m-a înviat, omorând zmeoaica, vrăjmașa noastră.

– El să ne fie dar împărat !

S-au logodit, fiind de față și Măr, și au plecat cu toții la orașul unde era fata împăratului, pe care o scoase Măr de la bălaur. La marginea orașului, se uită Păr să vadă căsuța cea stricată, dar nu văzu. Deci, zise către Măr:

– N-ai văzut aici o căsuță ?

– Ba mi s-a părut că am văzut, dară nu m-am uitat la ea.

Atunci spuse Păr toată istoria cu casa aceea, și știură toți că Dumnezeu i-a îndreptat pe calea aceea.

Ajungând la împăratul, el și împărăteasa s-au fost sculat și îl așteptau pe Măr.

Au spus toate câte au pățit: au făcut apoi logodnă și au mers cu toții la tata și mama lui Măr și la mama lui Păr.

O ! ce bucurie mare a fost pe toată împărăția.

Au făcut apoi un ospăț ca acela ! Măr a luat de soție pe fata de împărat, ce o scăpase din gura bălaurului, rămânând la tatăl său, iară Păr a luat cu sine pe mumă-sa, pe bucătăreasa, și cu logodnica lui se duse acasă în împărăția acesteia; a făcut apoi și el ospăț, și a rămas împărat. Măr împăratul și Păr împăratul au trăit apoi și mai departe ca doi frați, și dacă n-au murit și astăzi trăiesc.

Cine nu crede să se ducă să vază.

Comunicată de N. Trâmbițoniu din Grădiște (Ulpia Traiană).

SĂRACA MAMĂ

Lumea asta nu e numai de ieri, de alaltăieri, ci e tare demult; Doamne, cine ar fi în stare să ne spună de câți ani e lumea ? Multe rânduri de oameni s-au mai părândat într-însa, și buni și răi, suflete bune și inime împietrite, putrezi de bogați și săraci de nu le ardea nici focul în vatră, domni mari și slugi plecate, frumoși și urâți, toți au trăit împreună și au încăput unii lângă alții, și în urmă s-au stins, s-au dus ca să nu mai vină, s-au mutat de la noi, de n-a mai rămas nici pomenire de ei. Este însă câte un om care și după moarte e pomenit de următorii lui; ori că a fost prea bun, ori prea rău; prea avut, ori prea sărac; prea cuminte, ori prea prost; prea frumos, ori prea urât și

Dumnezeu mai ştie pentru ce, destul că câte-un om e pomenit şi după moarte, numele lui umblă din gură în gură, faptele lui le ştiu povesti şi copiii din şcoală şi fetele din şezătoare, şi moşnegii de lângă cuptor.

Aşa a fost şi badea Ion din... nu ştiu, zău, din ce sat a fost, că doară de atunci e tare demult. Destul că badea Ion era avut, nu Tândală împăratul, că-i împărat, dar cu el nu se putea măsura în bogăţie. Câmpiile lui, vitele lui, casa lui, pădurile lui, viile lui, slugile lui, erau mai presus decât ale împăratului. Şi era credincios badea Ion şi cu frica lui Dumnezeu. Avea badea Ion şi copii, că doară văzându-se atât de avut se tot ruga lui Dumnezeu să-i dea şi copii lângă avuţie. Nouă feciori şi o fetiţă îi dărui bunul Dumnezeu. Se credea foarte fericit; şi avea de ce se ţinea, că nu în toate zilele şi nu în toate satele se întâmplă să vezi câte un om fericit ca el: bogat, sănătos şi cu copii buni, ascultători şi sănătoşi.

Toată lumea nu vorbea în acea vreme decât de casa lui; ba că om fericit ca el nu este; ba că copii ca el buni nu avea nimeni, ba că viile şi ţarinile badei Ion rodesc mai bine decât ale altor oameni; ba că femeie ca badea Ion rar om are; ba că nu-i femeie să aibă un bărbat cuminte şi înţelept cum avea lelea Irina, muierea badei Ion; cei mai mulţi ziceau încă că rari copii se nasc într-o zodie, într-o planetă bună ca copiii badei Ion. Şi erau fericiţi şi copiii văzându-şi părinţii voioşi, sănătoşi şi în stare ca nimeni în satul lor; şi erau fericiţi şi părinţii văzând fericirea copiilor lor, şi ziceau adesea: Doamne, fericit e omul care e părinte !

Dar bine a zis cine a zis, barem de nu ar fi zis, ori dacă a şi zis, barem de n-ar fi grăit într-un ceas rău; drept a avut cine a zis că nu e nici o dulceaţă să nu fie urmată de amăreală, nu e nici un suiş fără coborâş, nu e nici un bine să nu vină după el şi răul, căci aşa a lăsat Dumnezeu, după bine s-aştepţi rău !

După voie bună, vine
Plâns, nevoi şi mari suspine.

Apoi:

Păn' vine iar binele
Rău-mi ciuntă zilele.

Când era bucuria mai mare, fericirea mai deplină, când gândeau să trăiască mai fără gânduri, atunci vine o durere mare, o întristare neaşteptată: badea Ion moare, se duce de cea parte, de unde nimeni n-a venit să ne poată spune cum e acolo. Un plâns şi o jale urmă în

locul bucuriei, întristare în locul veseliei, nefericirea în locul fericirei, amarul în locul binelui. Dară omul e făcut în lumea asta ca să se dedea cu toate, cu binele şi cu răul, cu răul ca şi cu binele. Încetul cu încetul uitară năcazul, începură a se mângâia, şi numai din când în când mai gândeau la nefericirea urmată din moartea părintelui. Când erau mai consolaţi le veni alt necaz, muri fratele cel mai mare. Năcazul se reînnoi, biata văduvă trebuia să înceapă a doua oară a umbla în cimitir spre a vizita două morminte: al bărbatului şi al feciorului celui mai mare. Cine ar putea spune nopţile petrecute în plâns şi zilele petrecute în lacrămi, nopţile jelindu-se, zilele văietându-se, nopţile fără somn şi zilele ajunând ! Sărmana muiere ! după pierderea bărbatului zicea adeseori plângând «Doamne, greu e a fi văduvă !» Acum, după ce-şi pierdu şi copilul mai mare, plângea şi zicea: «Doamne, Doamne, greu e a fi văduvă şi mamă !»

O durere după alta, un năcaz după altul, o jale după alta ajunse pe biata văduvă, nouă ani dupăolaltă pierzând în tot anul pe cineva din cei iubiţi ai săi; mai întâi bărbatul apoi câte un copil după altul, în tot anul tot cel mai mare.

După tată fiii toţi
Se mutară-ntre cei morţi,

pierdu, unul după altul, după bărbat, toţi copiii, şi-i rămase numai cel mai mic, Constantin şi fata Maria. Din muiere cu bărbat înţelept ajunse văduvă, din zece fii, ajunse numai cu doi, cu cei mai mici.

Rămânând biata muiere numai cu copiii acei doi mai mici, îşi văzu de trebile sale, suspina şi învăţa copiii să meargă în toată ziua în cimitir, şi-n toată ziua îngenunchea şi plângea pe nouă morminte, pe opt ale fiilor şi pe unul al bărbatului. Avută însă era ca şi mai nainte, averea nu o pierduse, numai bucuria şi dragostea casei o părăsiră; acum era numită «văduva cea avută». Aşa trecea o zi după alta; Constantin era azi mai mare decât cum fusese ieri, şi Maria mâne mai frumoasă ca azi. Lelea Irina avea numai un dor: să-şi vază copiii mari; şi la Dumnezeu numai o rugare: să o ţină să şi-i poată vedea căsătoriţi.

Maria era mai tânără cu vreo cinci-şase ani decât Constantin, dar totuşi îi veni mai curând vremea măritişului, decât frate-său, vremea însurăciunei. Constantin nici nu se gândea la însurat, când Mariei începură a-i umbla peţitorii. Apoi ştiţi dumneavoastră cum e lumea şi cum sunt feciorii, unde dau de-o fată frumoasă şi bogată se îndeasă

care de care. Şi Maria era bogată şi frumoasă, frumoasă ca o zână şi bogată ca o crăiasă, şi bună ca pita cea albă, când e omul flămând; frumoasă ca primăvara, bogată ca toamna şi bună ca o fată mare; şi îi mersese vestea peste nouă ţări şi nouă mări, că frumoasă ca ea nu-i nimeni, apoi lângă frumseţe era şi avere ca la o crăiasă. Se îmbulzeau deci peţitorii care de care, unii mai frumoşi decât alţii, unii mai avuţi şi mai din oameni decât alţii, căci ştiţi zicala: «La fântâna bună, mulţi voinici s-adună !»

Apoi o fată frumoasă şi bogată e ca fântâna cea bună. Mulţi îi mai trăgeau nădejdea, mulţi îi mai duceau dorul, mulţi se credeau vrednici de a o căpăta de soţie, dară al ei numai unul poate fi, ea numai după unul poate merge, toţi ceilalţi peţitori trebuiau să fluiere a pagubă, numai unul a bucurie. Cine va fi fericitul acela ? S-a vedea.

Lelea Irina, ca muiere cu minte şi înţeleaptă, nu dădu pe Maria cui veni mai întâi, că doară nu avea o sută de fete, nici nu era sărântoacă să o dea cui o cere numaidecât. Lelea Irina se gândea şi chibzuia: după cela aş da-o că e frumos, dar nu-i de neam, celălalt ar fi de neam, dar nu-i frumos, altul ar fi din neam şi frumos, dar e departe. Tot cu de-aste gânduri îşi petrecea zilele, după ce mergea câte o păreche de peţitori cu corfa goală de la ea. După aceea iar mergea în cimitir, iar se punea pe plâns şi plângea, plângea pe nouă morminte, pe mormântul bărbatului şi a celor opt fii iubiţi, şi nu venea din cimitir numai seara; de dimineaţa până seara sta acolo, se muta de pe mormânt pe mormânt plângând şi văietându-se. Într-o zi, iar se întoarce lelea Irina supărată de la morminte şi cu ochii roşii de plâns. Ea adică adormise pe un mormânt, pe mormântul bărbatului şi visase că rătăceşte singură printr-o pădure mare, deasă şi întunecoasă şi tot striga, acum după bărbat, acum după feciori, acum după fată, dar în zadar, nu-i venea nici unul într-ajutor. Deşteptându-se în starea aceasta, merse supărată acasă, părându-i-se că visul îi preveşteşte o nefericire nouă. Acasă pe cine află ? Un peţitor voinic şi frumos ca un soare, voinic ca un stejar şi bogat ca un fecior de împărat. Lui Constantin şi Mariei îi plăcea foarte mult de el. Lelea Irina se uită la el plină de îndestulire şi din faţa ei parcă puteai ceti: numai de n-ar fi de departe.

– Dar de unde eşti, dragul lelii ? îl întrebă lelea Irina.

– De-aici a noua ţară ! – răspunse junele, de preste apa lucioară. Când auzi lelea Irina una ca asta, înlemni deodată; îi veniră în minte toate necazurile: văduvă jelindu-şi bărbatul şi opt fii, să mai mărite şi

fata atât de departe... nu era în stare să suporte atâta necaz, ci zise aci ca să auză toţi cei din casă:

– Dragii mei, ne-a dat Dumnezeu avere, ne-a fost dat şi mângâiere, dar ne-a luat-o; pe bărbatul meu, fie iertat, l-am îngropat acum sunt doisprezece ani, după aceea în tot anul câte un fecioraş, până îmi rămaseră numai aceşti doi copii mai mici, tu Constantine şi tu Mario; credeam baremi că de aceşti doi voi avea parte la slăbiciunile şi bătrâneţele mele; o dată cu capul n-aş voi ca tu, draga mamei, Mario, tu scumpa mamei, tu să te măriţi aşa departe şi să mă laşi singură; îţi va da Dumnezeu şi aci un om de treabă, chiar de nu ar fi atât de bogat ca noi, numai să fie de aci mai de aproape, nu mă lăsa pentru Dumnezeu singură şi necăjită, fără mângâiere la bătrâneţe.

Maria însă avea foarte drag pe holteiul acela din minuta când întră în casă şi astfel nu ştia ce să facă, ca să umble mai bine. De peţitor nu s-ar despărţi bucuroasă, de mamă-sa îi era jale să o lase singură şi să se depărteze aşa tare.

Constantin vedea chinul şi al surorei şi mamei sale, deci luă şi el vorba şi zise:

– Mamă dragă, poate că asta ne-a fost împărţită, să nu fim aproape deolaltă, dar deoarece Mariei îi place de feciorul care o peţeşte, deoarece e din oameni aleşi şi om cinstit, eu aş gândi să o lăsăm a se mărita după el, că de câte ori te va lovi dorul de ea, totdeauna voi merge şi ţi-o voi aduce; ştii, mamă dragă:

Patru cai înhăma-oi,
Fata acasă aduce-ţ-oi.

Cu mare năcaz se despărţi lelea Irina de Maria, de draga ei fată, dar tot se despărţi, ea rămase locului cu Constantin şi Maria merse cu mirele ei chiar a noua ţară, preste apa lucioară. Nu trecu mult dup-aceea şi muri şi Constantin, cel mai iubit din toţi copiii ei, cea din urmă mângâiere, şi pe el îl îngropă, nu în cimitir între alţi morţi, ci:

Sub fereastră, în grădină,
Ca să-i fie la-ndemână.

să poată merge în toată ziua, în tot ceasul, în toată minuta, şi nu spre a plânge după el, nu spre a-i binecuvânta ţărâna, ci spre a-l blestăma cât o lua gura: «Constantine, dragul mamei, scumpul mamei, fiul mamei, ieşi afară din mormânt, ieşi, du-te şi-mi adă fata acasă,

adă-mi pe Maria, că tu aşa te-ai lăudat, că nu mă vei lăsa să-i duc dorul, ci mi-o vei aduce ziua şi noaptea, când m-ajunge dor de ea; te-ai lăudat că nu mă vei lăsa să-i duc dorul, ci mi-o vei aduce: du-te dară, că de nu, te blastăm să nu te rabde pământul, precum mi-ai luat şi cea din urmă mângâiere. Scoală-te, Constantine, du-te, tu ştii unde, în care parte mi-e fata, adă-mi-o s-o văd, că de nu, sap pământul, te scot afară şi te blastăm, să n-ai odihnă în veci, de nu-mi aduci tu mângâierea îndărăpt; nu te rabde ţărâna cum mi-ai ars tu inima !»

Bietul Constantin n-avu odihnă în groapă de gura mamei sale, ci se sculă odată, noaptea, şi zise către mormânt:

Dragul meu, mormântul meu,
Fă-te tu căluţul meu;
Iară tu pânzuca mea,
Să te faci o cărărea
Să mă duc la sora mea,
Să o aduc la maica mea,
Că de nu m-a blăstăma,
Pământul nu m-a răbda.

Şi mormântul l-a ascultat şi s-a făcut un cal, un armăsar năzdrăvan şi s-a suit Constantin călare pe el, şi pânza lui s-a făcut o cărare albă, luminoasă şi lungă, până la casa surorei sale, a Mariei. Cât ai bate în palme, fu acolo Constantin, că mersese mai repede decât vântul, mersese chiar ca gândul, era zmeu ! Soru-sa nu se culcase încă:

– Soră, soră, mama moare de dorul tău.

– Acum, zise Maria, bine c-ai venit, odihneşte-te până dimineaţă ş-atunci plecăm să văd pe biata mea maică.

Dar el îi răspundea:

– Soră dulce, soră dragă,
Nu pot sta, că mi-e degrabă,
Maica nu poate răbda
Până nu te va vedea !

Văzând Maria cât dor duce mamă-sa după ea, se hotărî să meargă, deci zise fratelui său:

La car caii prinde-i-om
Şi la mama duce-ne-om !

Şi s-a pus pe cale. Caii mergeau de gândeai că mâncă pământul. Cum n-or merge, că doară mergeau pe calea cea fermecată, făcută din pânza de pe obrazul lui Constantin. Dar, minunea-minunei, era noaptea înainte de miezul nopţei şi păsările cântau cât le lua gura: «Ce rând e pe acest pământ, de umblă viii cu morţii !»... Că doară păsările îi cunoşteau, ele ştiau că nu-i lucru curat. Crengile şi tufele şi toţi copacii din păduri strigau în urma lor: «Oare ce rând e pe pământ de umblă viii cu morţii ?»

Auzind Maria atâtea glasuri strigând în urma lor, zise către Constantin:

– Ce zic acelea, frate ?

– Dar lasă-le să cânte, ele nu ştiu ce zic !

Când erau aproape de casă, zise Constantin către soru-sa:

– Soră dragă, stai puţin, eu merg înainte să deschid porţile. În aceste Constantin merge şi deschide porţile, apoi întră curând în mormântul său, de unde nu s-a mai sculat. Văzând Maria că frate-său nu se mai reîntoarce, a întrat cu trăsura în curte şi văzând pe mamă-sa ieşind din casă în haine negre de jale, o întrebă:

– Dară, dumneata ce călugăriţă eşti aici ?

– Oh, draga mamei, nu-s călugăriţă ci sunt draga ta mamă, jelesc pe frate-tău, pe Constantin, care a murit şi l-am îngropat aci sub fereastră în grădină, ca să-mi fie de-ndemână să pot merge în toată minuta ca să-l blăstăm, că te-a-nstreinat aşa tare de mine.

– Dară, mamă dragă, cu el am venit eu ! el m-a dus, aseară după cină am plecat şi acum cântă cocoşii de miezul nopţii şi iată suntem aci; am venit în câteva ceasuri o cale care de-abia o pot alţi oameni bate în două săptămâni; el îmi zise că se grăbeşte aşa tare ca să nu mori dumneata de dorul meu; vai de mine, am călătorit cu morţii, cu strigoii, cu zmeii... zicând acestea Maria căzu moartă de groază, iară lelea Irina înnebuni, şi se vedea în toată ziua umblând la celea unsprezece morminte, la al bărbatului şi la cele zece ale fiilor, iar când ajungea la mormântul lui Constantin îşi smulgea părul şi zicea:

Nu te rabde mormântul
Cum mi-ai rănit sufletul;
Nu te rabde ţărâna
Cum mi-ai rănit inima !

Auzită şi scrisă în Reteag.

AZIMA MERGĂTOARE

Zice că a fost ce-a fost, că de n-ar fi fost nu s-ar povesti; că nu-s de când poveştile, ci-s mai dincoace cu vreo două, mai dincolo cu vreo nouă. Au fost odată trei fraţi orfani, care adecă nu aveau nici tată nici mamă. De atunci însă este tare de demult, a trecut multă vreme, cu toate că şi azi sunt destui copii orfani, supăraţi, săraci şi năcăjiţi, în cea lume mare. Şi fraţii aceşti trei, ca mai toţi orfanii, erau foarte săraci; ei n-aveau decât un bordei gol, o grădiniţă mică şi un pom, un măr frumos şi mare; atâta le rămase de la părinţi. Bordeiul, după ce era gol, mai avea şi altă scădere, numai cât nu cădea de rău, de slab; grădina după ce era mică, era şi dezgrădită; iar pomul, mărul, era într-adevăr un măr frumos, mare şi chiar de la pământ era împărţit în trei părţi, avea adecă trei ramuri. Apoi cum a înflorit mărul acela într-o primăvară, se dusese vestea jur-împrejur; nu vedeai tu crăngi, nu frunză, ci numai flori mândre ca rujile cele de Rusalii, care miroseau şi numai vâjâiau albinele în ele. După ce cad florile, încep a creşte merişoarele, azi erau tot mai mari de cum au fost ieri; timpul cel cald, cel de vară, ploiţele, roua, toate le ajuta să crească şi să se rumenească. Când începură merele a se rumeni, colea mai de către toamnă, printre Sântă-Mării, începură şi fraţii a se gândi la merele lor, le era frică de furat. Se pun deci şi se sfătuiesc: ce-i de făcut. Din sfatul lor iese că mărul vine împărţit la fiecare frate câte-o creangă, şi din ziua aceea se şi pun la pază, ci nu toţi trei odată, ci în toată ziua unul, şi se hotărâră să păzească sub măr până ce vor culege merele. Toţi trei se legară a păzi cu credinţă, nu numai de creanga lui, ci şi de a fraţilor.

Colea, pe la Sântă Măria cea mică, încep merele a fi bune de mâncare, şi din ce în ce tot mai bune, până le merse chiar vestea cale de un ceas şi mai bine.

Într-o zi, pe când era fratele cel mai mare păzitor, vin doi oameni pe drum, şi-l întreabă dacă sunt bune merele ori ba. El le răspunde că sunt bune pentru plată, dar de pomană nu se dau. După ce drumarii se învoiesc cât să-i plătească pentru o traistă de mere, el se pune şi scutură din creanga fratelui celui mai mic, căci din ale sale îi păru rău să dea chiar şi pentru bani, necum de pomană; apoi de frate-său cel mic nici nu se temea, căci doară el era tare şi mare, pe când cela slab şi fără putere; de păcat nici vorbă să-i vină prin minte.

În altă zi, pe când era fratele cel mijlociu la pază, iară vin doi călători şi după ce dau bineţe, îl întreabă dacă le poate vinde mere; acesta, poftăreţ pe bani, se pune şi scutură şi el creanga frate-său celui mai mic, că doară nici el nu era mai bun nici mai slab decât frate-său cel mare.

Astfel amândoi fraţii cei mari vindeau mere tot de pe creanga fratelui celui mai mic, şi încă, poate mai în multe rânduri.

Într-o zi, când era băieţanul cel mai mic la pază, adecă fratele cel mic, iară vin doi călători. Era căldură mare. Nici nu se apropie bine de băiat şi acela îi şi pofteşte să şadă la umbră până le va scutura vreo două mere. Şed călătorii la umbră şi el se urcă în creanga lui, care era mai goală, şi începe a le scutura mere. Unul din cei doi oameni l-a întrebat de ce nu scutură din crengile celelalte, că sunt mai încărcate, dar el răspunde că acelea sunt ale fraţilor mai mari şi că nu se cuvine să ia el mere de-acolo fără ştirea lor.

Nu trece vreme de un ceas, şi unde nu începe a se-nnora apoi a trăsni şi a fulgera, gândeai că piere lumea, sufla un vânt şi ploua ca din cofă. Băieţandrul se trage în bordei dinaintea vremei acele rele şi cheamă şi pe cei doi drumari înlăuntru, să nu-i ploaie. Nici vreme rea ca aceea, ba să mai vezi !

Colo într-un târziu, vin şi cei doi fraţi acasă de la câmp, de unde vor fi fost la lucru, şi unde nu încep a face o gură, unde nu se apucă a sudui pe bietul băieţan, era cât pe-aci să-l apuce în pălmi: de ce a lăsat pe străini de mas ? Dar şi bieţii drumari numai după multă rugăminte mai fură suferiţi a rămânea la ei noaptea aceea. După ce-şi domoliră fraţii cei mari mânia, făcu băieţanul foc bun, că până-i veniră fraţii nu cutezase, temându-se că-i vor împuta pentru lemne, şi se aşezară toţi cinci pe lângă foc şi începură a povesti, mai de una, mai de alta, până într-un târziu fratele cel mai mare zice:

– Doamne, Doamne, să am eu o turmă de oi, mult bine aş mai face la săraci; n-ar ieşi nici un sărac ne-ndulcit de la mine; le-aş da lapte, brânză, caş, urdă, ba şi lână le-aş da, să-şi facă haine.

– Ba eu, zise fratele cel mijlociu, nu aş pofti de la Dumnezeu alte decât să am loc mult şi bun şi patru boi buni, să muncesc cu ei, să adun bucate peste bucate, apoi lasă-mă de-ar ieşi vrun sărac flămând din casa mea.

Mai în urmă zice frăţiorul cel mic:

– Nu doresc nici turme de oi nici boi frumoşi şi scumpi, nu doresc nici moşii, eu doresc numai atâta, să-mi deie Dumnezeu o luntre şi

un bordei lângă Dunăre; apoi cheme-mă oamenii la miezul nopţii să-i trec, eu n-aş zice o dată ba ! Doamne, drag mi-ar fi mie să trec oamenii preste Dunăre şi pe cei ce ar fi în primejdie, în valurile Dunării, să-i scap de înecat.

Aşa făcură ei planuri până-i mai prindea somnul; atunci străinul cel mai bătrân zice:

– Bine ! Fie cum ziceţi voi ! Tu, zice către cel mai mare, vei avea turmă mare de oi ! Iară către cel mijlociu zice: Tu vei avea moşii mari şi boi după cum doreşti; iar tu băiete, zice cătră fratele cel mai mic, tu vei veni cu noi, să te-nsurăm, să-ţi câştigăm o luntre şi un bordei lângă Dunăre, şi apoi să te lăsăm cu dorul împlinit.

Nu scoase streinul bine vorba din gură, şi toate se-mplinirä; feciorul cel mai mare avea o turmă de oi, de nu se mai sătura omul de a se uita la ele; cel mijlociu avea nişte boi frumoşi, da nişte holde de grâu curat, da locuri cu cucuruz, numai de cules; şi cum să nu se împlinească vorba streinului, că doară el era Domnul Hristos, umbla pe pământ cu Sfântu Petru şi împlinea dorinţele oamenilor.

După ce împliniră dorinţa celor doi fraţi, luară pe fecioraşul cel tânăr cu ei şi-şi ziseră noapte bună. Ploaia încetase, frig nu era, era lună frumoasă afară, încât îţi era mai mare dragul să călătoreşti. Merseră ei tustrei cât merseră, până ajunseră într-un sat, acolo întrară într-o casă şi-şi cerură cortel peste noapte. Stăpânul casei îi primi cu toată bucuria, ba îi îmbie şi cu cina. Omul acesta însă avea o fetiţă frumoasă, numai bună de măritat. Ba o vorbă, ba alta, vedeţi dumneavoastră, din vorbă-n vorbă dau la peţit. Stăpânul casei începe ca toţi oamenii cu fete mari de măritat:

– Noi, oameni buni, de oameni de omenie nu ne ferim, ştim noi bine că fetele, dacă le vine vremea, măritate-s bune, ştie Dumnezeu după cine va fi rânduită să se mărite şi fetiţa noastră, noi o încredinţarăm de credinţat cu un fecior de aci din vecini, acum Dumnezeu va alege, care să-i fie al ei.

În vorbele acestea iată vine şi mirele, cum e datina, să mai vază mireasa, să se mai drăgostească oleacă şi să se înţeleagă de nuntă. Mirele, ca toţi junii până sunt miri, se poartă ca o fată mare, tot gătit, tot cu vorbe alese, cum-decum să placă mai tare miresei. Când întră în casă, dete bună seara la toţi şi prinse a vorbi cam smerit, mai numai aceea răspundea, ce-l întrebau cei din casă. Cam băgă el de seamă că flăcăul cel strein, ce era cu cei doi oameni, încă ar fi venit a peţi, ci nu cuteza a zice nimic; gândea însă că streinul se duce cu

buzele umflate. Ei, dar Hristos Dumnezeu știe și gândul omului, deci nu lăsă pe nimeni ca să se frământe cu atâtea gânduri, ci spuse de aud toți cei din casă:

– Văd, fătul meu, că ție-ți place de copila asta; la copilul nostru încă-i place de ea și chiar de aceea am venit s-o pețim, că spunându-ți cea dreaptă, feciorașului îi e dragă și nouă încă nu ni-i urâtă; dar vouă la amândoi nu poate fi, pentru că vezi tu, e cu neputință; tu nu te-ai despărți bucuros de ea, noi încă n-am merge bucuroși fără de ea de aci. Drept aceea, Dumnezeu să aleagă: scoateți fiecare cuțitul din șerpar și-l împlântați în masă; acela va avea fata de nevastă al cărui cuțit va fi înverzit până dimineață.

Îndată începură holteii a scociori și-a scormoni prin șerpare după cuțite; flăcăul ăst de sat scoase un cuțit de teacă de vreo trei degete de lat și lung cât un paloș, și cum îl împlântă în masă, cum sta drept ca și cum ar fi fost crescut acolo, holteiașul acesta însă, care venise cu cei doi oameni, tot căuta prin șerpar, și ori că nu afla ce căuta, ori că-i era chiar rușine să scoată un cuțitaș copilăresc, o brișcuță jidovenească de doi crițari. În urmă o scoase și el, cu toată rușinea. Când, a doua zi, dimineața, cuțitul cel mare al holteiului de sat era cum îl lăsase împlântat în masă, iar al feciorului celui strein răsărise o viță de vie, înfrunzită și rodită, cu struguri buni de mâncare. Era minune-ntreagă ! Nici nu se mai gândea nimeni să pășească preste hotărârea lui Dumnezeu sfântul; fetei îi plăcu de băiat ca de cel trimes de la Dumnezeu; părinții fetei nu se-mpotriviră, căci nu le cerea zestre, părinții feciorului nu se-mpotriveau, căci erau în groapă, iară Domnul Hristos și cu Sfântul Petru se puseră unul popă și altul nănaș și-i cununară. Mare nuntă n-a fi fost, dar tot a fost destul de frumoasă pentru niște oameni săraci. Mi se pare însă că la logodnicul cel dintâi al fetei nu-i cam venea la socoteală nunta cea pripită, dar totuși se mângâia și el zicând că așa a voit Dumnezeu.

Feciorul cel sărac, îndată după nuntă-și ia nevasta și pleacă cu ea, și merg, și merg până ajung la Dunăre. Acolo află o luntriță legată de un pociumb și pe țărmure află o căsuță goală, dar curată și bună. Din ceasul acela el a început a trece la oameni cu luntrea de pe-un țărmure al Dunărei pe celălalt; dar se și înavuțea văzând cu ochii, că pe câți-i trecea, toți îi dau câte ceva; mai bani, mai bucate, de dulce, care ce voia și ce avea, că el nu era lăcomos la averi.

Dumnezeu dară a dat la tustrei frații ce-au dorit ei.

*

Domnul nostru Isus Hristos şi cu Sfântul Petru tot pe pământ erau.

Odată merg la ţară, cam în locul unde era fratele cel mai mare cu turma. Ei erau ca doi moşnegi slabi şi bătrâni. Dau bună vremea la ciobanul cel cu turme multe şi-l roagă să le dea ceva de mâncare, că nu mai pot de foame şi de oboseală. Gândiţi că ciobanul le-a întins ceva, ferit-a Dumnezeu ! El de loc începu:

– Dumnezeu mai poate da la toţi calicii şi coldanii din lume câţi trec pe drum; dacă aş umbla să dau la toţi, mie nu mi-ar mai rămânea nimic, miluiască-vă Dumnezeu. Şi nu le dădu chiar nimic, nici chiar o ulcică de zăr. Bătrânii se depărtară, dar nu trecu un ceas şi oile zbrr ! se fac cioare şi se-nalţă în văzduh; acum ia oi dacă ai de unde ! Ciobanul rămâne cu bâta în mână şi cu buzele umflate, părându-i rău că n-a miluit săracii, până avea cu ce şi din ce.

Cei doi bătrâni se duc de aci la fratele cel mijlociu. Îl aflară în vârful unui stog mai mare decât şura.

– Bună ziua, jupâne gazdă !

– Să trăiţi, dar ce vă trebuie ?

– D-apoi, jupâne gazdă, fă-ţi milă şi pomană şi ne dă ceva de mâncare, să-ţi ţină Dumnezeu binele şi sănătatea.

– Ba mai mergeţi şi la lucru ! Cine să hrănească pe toţi leneşii ? Acum e vremea lucrului, umblaţi la lucru, că apoi şi mâncare veţi căpăta !

Cu vorbele acestea alungă pe bieţii bătrâni din ogradă şi el rămâne râzând în vârful stogului cu lucrătorii.

Bătrânii merg acum chiar la Dunăre. Acolo ajunge pe la miezul nopţii, era o beznă de nu-ţi vedeai nici mâna şi ploua, şi sufla un vânt, cât să nu scoţi nici cânele afară.

– Măi podar, măi luntraş, vino de ne treci, că aci pierim !

Luntraşul aude, o ia tot într-o fugă din casă, se aruncă în luntre şi hai ! printre valuri, fără de a afla pe cineva. Se întoarce supărat în casă şi spune nevestei plângând că se înecară doi sau trei oameni din pricina lui. Nu se pune bine pe scaun şi iarăşi aude pe cineva strigând:

– Vino, luntraşule şi ne treci la ţărmure, că aici ne-necăm.

Iar alergă în fuga mare, iar se aruncă în luntre şi începu a o mâna într-acolo, de unde i se părea că a auzit glasul: fu însă prea târziu, că nu află pe nimeni. Acum merge şi mai supărat în casă, spune nevestei că iar se înecă cineva şi se pune oftând pe un scaun lângă foc. Dar nu apucă a se aşeza bine şi aude a treia oară strigând:

– Dar pentru Dumnezeu, luntraşule, nu te temi de păcat, de stai în casă şi noi ne prăpădim aci ?

Acum porneşte bietul luntraş, pentru a treia oară, şi spune muierii că nu se mai întoarce până nu va afla pe streinii aceia, ori vii ori morţi. Într-adevăr că-i şi află, erau adecă cei doi moşnegi. Îi pune în luntre, îi scoate la ţărmure, îi duce la sine în casă şi-i schimbă în haine uscate, că ale lor toate erau ude, după aceea îi îmbie cu ceva de cină. Unul dintre cei doi moşnegi însă îi zice: Nu vom mânca, numai dacă ni-i frige ce ai tu mai drag la casă. El nu se mai gândi nici o minută, fără făcu jarul în laturi de pe vatră, luă copilul din leagăn şi-l puse pe vatra fierbinte, apoi îl acoperi cu spuza şi cu cărbunii cei roşii. Ce mare îi fu mirarea însă când văzu că în vatra focului, cât ai zice «unul», era crescută iarbă verde şi copilul se juca acolo cu nişte mere de aur. Acum văzu bietul luntraş pe cine are în casă, căzu la picioarele Sfinţiei-sale şi se rugă de iertare, de cumva le-a greşit ceva. Domnul Hristos îl ridică de jos zicându-i: «Scoală-te, n-ai greşit nimic şi tot aşa să te porţi.» După asta, se ospătară, apoi se culcară să se odihnească.

A doua zi, când erau moşnegii să plece, dau cu ochii de un stog mare de grâu, ce-l căpătase de la cei oameni, ce-i trecea cu luntrea şi cu podul peste Dunăre, de la unul un snop-doi, de la altul trei-patru, până se făcu stogul hăt mare. Unul din moşnegi luă un tăciune mare de foc şi-l puse sub stog. Acela luă pe loc foc, dar casa, cu toate că stogul era lipit de ea atât de tare de nu puteai nici umbla printre ele, casa, zic, nu se aprinse. Când ardea stogul mai bine, vine la el frate-său cel mai mare şi-i spune întâmplarea, cum doi moşi i-au deocheat oile şi acelea s-au prefăcut în cioare. Toţi se mirară de povestea aceluia, ce zicea că oile lui s-au deocheat şi s-au făcut cioare; dar mai mare fu mirarea tuturor când văzură că numai paiele arsese şi că grâul a rămas vrav în mijloc, ca ales pe masă.

Fratele cel mic omeneşte frăţeşte pe frate-său cel mare şi la plecare umple o pungă mare cu galbeni şi i-o pune în cale, chiar pe unde avea să treacă; lui, săracul, i-a fost milă de frate-său cel mai mare, dar n-a cutezat să-i dea banii în mână, temându-se că nu-i va primi, deci îi aruncă, cum zisei, în cale, să-i afle. Ce vezi însă ? minune ! Frate-său cel mare merge până era aproape de pungă; atunci îi vine în minte să-şi închiză ochii, să vază cum umblă orbii. Aşa şi făcu, trece cu ochii închişi pe lângă pungă şi se cam mai duce cătră frate-său cel mijlociu. Acestuia-i spune că fratele lor cel mic

îmblăteşte nu cu îmblăcii, ci a aprins stogul şi paiele şi pleava au ars, iar boabele de grâu au rămas curate ca aurul. Fu destul fratelui mai mijlociu ştirea auzită, numaidecât se dă şi-şi aprinde stogul, că doară n-a împărţit el grâul cu îmblătitorii, de nu alta să-l şi mai fure !

Dar vai, rău s-a păcălit; i-a ars nu numai stogul, dar şi casa, grajdul, şura şi cu un cuvânt tot ce avea. Acum pune-te, copile, la plâns, la sudalme, ci toate fură în zădar, ce cuprinde focul face numai scrum.

Fratele lor cel mic, luntraşul, îndată după plecarea fratelui celui mai mare, se ia tot încet, încet, pe departe, înapoia lui, să vază lua-va acela punga ? După ce văzu că într-adevăr punga e tot la locul care o pusese el însuşi, se puse şi-o luă şi-o duse acasă, zicând nevestei:

– Tu, nevastă, frate-meu cel mare nu-i hotărât de la Dumnezeu să aibă cândva ceva, uită-te tu, punga plină la locul unde am pus-o eu, şi el pare-mi-se a călcat-o chiar cu piciorul, nu-i alta, fără i-a luat Dumnezeu minţile.

– D-apoi – răspunse femeia, – dacă nu sunt banii aceia împărţiţi de la Dumnezeu să fie ai lui, îi poţi băga chiar în sân, că şi de-acolo trebuie să-i arunce; lasă-i de-a-ndemână, vom mai împărţi din ei celor bieţi de oameni săraci, ce se mai abat pe la noi în cerşit.

De-abia trec câteva zile şi vine la luntraş frate-său cel mai mijlociu. Bucuria lui fu de tot mare, îl primeşte cu dragostea cea mai frăţească. Dar în zadar toate, frate-său cel mijlociu era supărat, nu-i venea nicidecum să-şi facă voie bună. Văzându-l frate-său cel mai mic atât de întristat, îl roagă să-i spună ce năcaz are.

Atunci el începe a-i spune toată întâmplarea, de la despărţirea lor până în ziua întâlnirei.

Îi povesteşte paguba ce-o avu cu grâul şi cu casa, îi spuse că nu mai are nimic, decât câmpul gol şi că toate acestea se întâmplară, zice el, numai că ascultai pe frate-meu, care zise că tu ţi-ai îmblătit stogul cu foc.

– Da, răspunse luntraşul, însă nu l-am pus eu focul în stog, ci doi moşnegi bătrâni, care dormiră o noapte la noi în casă.

Cu aceasta aduse şi mai mare năcaz fratelui celui mijlociu, începând a gândi că doară moşnegii aceia pe care nu i-a miluit el, aceia l-au cumpănit să paţă astă pagubă; şi avea dreptate, de gândea aşa.

Când se gătă şi acesta de întors către casă, adecă către locul casei, zice luntraşul către femeia sa:

– Tu, nevastă, fă tu o azimă de făină de cea mai albă, cernută prin sita cea deasă, pune în mijlocul ei toţi galbenii din punga aceea şi, de

socoteşti, mai pune vreo doi, s-o dăm de merinde la bietul frate-meu, îi va prinde bine pe cale şi acasă.

Muierea se-nvoieşte prea bucuroasă: da numai face o azimă de grâu curat, cernută prin sita cea deasă, da n-o umple cu galbini, da n-o coace chiar după cum se înțelese cu bărbatul său, de gândeai că s-o mănânci cu ochii.

O pun în traistă la fratele, ce era gata de plecare, dar ce să vezi, a doua zi azima fu iarăşi la luntraşul pe masă, care scoase gălbinii din ea, precum i-au băgat. Iată însă cum îi veni iarăşi lui în mână:

Frate-său cel mijlociu o dete la un plugar pentru o bucată de mălai, că i se părea prea grea în traistă şi, văzând-o atât de grea, cugetă că da de nu-i coaptă bine ? !

Plugarul, având şi el frică, că nu va fi coaptă, de aceea este aşa grea, o dase la ţâganul, să-i ascuţă fiarele plugului pentru ea, zicând că bani n-are de unde-i da. Ţâganul avea de trecut Dunărea, să-şi aducă cărbuni şi, neavând nici el bani, apoi ştiind că luntraşul este om de omenie, nu face mult din bani, îi aduse luntraşului azima, care numai cu o zi mai înainte fu coaptă în cuptorul lui. Aceasta fu povestea cu azima mergătoare !

P-atunci se vede că rămânea binele numai la cei vrednici de el. Oare şi azi este tot aşa ?

Auzită şi scrisă în miliție de la un fecior din Bănat.

POVESTEA LUI PAHON

A fost odată un moşneag bătrân, dară bătrân ca vremea, alb ca zăpada şi bun ca pâinea cea bună.

El avea un băiat, vedeți dumneavoastră, băiat ca toți băieții, frumuşel şi sprintenel, dară şi fără obrăzel. Moşneagul însă nu avea nici o avere, nici o bogăție, numai inima cea bună şi sufletul în oase. El începuse a slăbi, ba era slab cum e data, iar băiatul nu se prea îndemna la lucru. Odată zice bătrânul către băiat:

– Mă Pahoane, că Pahon îi era numele, tu vezi bine că avere nu avem, vezi bine că numai bordeiul şi vaca asta cu lapte ni-i toată

averea, eu sunt slab, nu mai pot munci, du-te şi te bagă undeva slugă şi mai înseamnă-ţi şi tu baremi pentru tine, că eu voi mai face ce mi-a ajutat Dumnezeu; iată-ţi dau trei bănuţi să ai de cale, tu cearcă-ţi norocul prin cea lume mare.

Şi primi Pahon cei trei bănuţi şi merse în lume să-şi capete loc de slujit. Dar cum mergea, dă de nişte copii făr' obraz chinuind un căţeluş. Şi i se făcu milă lui Pahon de căţeluş şi zise copiilor:

– Măi copii, nu chinuiţi voi căţeluşul acela, mai bine daţi-mi-l mie şi eu vă dau pentru el un bănuţ, ca să vă cumpăraţi ceva. Şi se învoiră copiii, luară bănuţul şi dădură căţelul lui Pahon.

Acum mergea Pahon voios, că el are ceva. Dar cum mergea pe cale, nimereşte nişte copii care chinuiau un pisic. Lui Pahon i se făcu milă şi de pisic şi zise către copii:

– Măi copii, e păcat de Dumnezeu să chinuiţi voi pisicul, mai bine daţi-mi-l mie şi eu vă dau pe el un bănuţ ca să vă cumpăraţi ceva. Şi copiii se învoiră bucuros, primiră bănuţul şi dădură pisicul. Acum avea Pahon şi căţel şi pisic.

Mergând mai departe dă de nişte copii care chinuiau un pui de şarpe. Şi i se făcu milă de puiul de şarpe, deci zise către copii:

– Măi, dragii mei, nu chinuţi voi puiul de şarpe, că şi el e făptura lui Dumnezeu, mai bine daţi-mi-l mie, că vă dau pe el un bănuţ, să vă cumpăraţi ceva. Şi se învoiră copiii, dădură puiul de şarpe şi căpătară un bănuţ de la Pahon. Acum Pahon avea trei jivine: un căţeluş, un pisic şi un pui de şarpe, dar nu mai avea nici un ban.

– Mai departe nu merg, zise el, în calea asta, destul am lucrat şi destul mi-am adăogat: am scăpat trei vietăţi de la pierire şi mi-am adunat trei prieteni; acum merg acasă.

Şi se luă Pahon şi merse aţă acasă cu cele trei vietăţi.

– Tată, zise el, după ce ajunse acasă, fost-am în lume, mântuit-am trei vietăţi de la pierire şi acum sunt aci sănătos şi voinic, cum mă vezi, şi cele trei vietăţi tot aşa; vom munci împreună şi ne vom ţinea cum ne va rândui Dumnezeu, dar vom ţinea şi cele trei vietăţi; ce va da Dumnezeu, aceea va fi.

– Bine, zise moşneagul, nu-mi bănuiesc, fie cum zici tu.

Şi se puse Pahon pe muncă, şi lucra pe la oameni şi căpăta atâta cât trăia el, tată-său şi vietăţile lor, toţi îndestuliţi. Căţelul şi pisicul creşteau ca din apă şi se făcură frumoşi de să te fi tot uitat la ei; şarpele creştea văzând cu ochii; şi cum să nu crească, că vaca dădea lapte destul, apoi mai numai ei îl mâncau, că Pahon mânca tot prin

sat, pe unde era la lucru, moşneagul puţină pradă făcea în bucate. Destul că bordeiul lor era fericit. Şi trecu multă vreme; căţelul se făcu câne, pisicul se făcu mârtan, iar puiul de şarpe era cât o talpă de casă de mare şi de gros. Pahon era fecior holtei, iară moşneagul numai umbră şi vis; aşa e în lume: cei mici cresc, iară cei mari scad.

Într-o zi frumoasă de primăvară ieşiră toţi din bordei afară la soare; moşneagul şedea pe prispă cu capul între mâni, mârtanul torcând se freca de umărul moşneagului, Pahon se juca cu cânele, iar şarpele sta lungit la soare.

Deodată numai zice şarpele:

– Drag domnul meu, destul năcaz ai avut cu mine până m-ai crescut, acum nu mai şed la tine, mă duc în ţara mea, iară tu vino cu mine să-ţi răsplătească tatăl meu binele ce mi l-ai făcut, că m-ai scăpat de la moarte şi m-ai crescut mare. Pahon se minună auzind pe şarpe vorbind, iar bătrânul îşi ridică capul şi zise:

– E năzdrăvan, dragul tatei !

– Şi unde să merg cu tine ? întrebă Pahon.

– Să vii, zise şarpele, până în ţara şerpilor, tata e împăratul şerpilor şi eu sunt copilul lui, să vii numai cu mine, şi te faci avutul avuţilor, o să-ţi dea tata ce vreai: bani, aur, argint, scumpeturi, vite, orice vei cere; tu însă să nu ceri altceva decât mărgeaua de sub limbă, că mai bine-ţi va prinde. Iată eu te învăţ ce ai să faci, numai pentru că şi tu mult bine mi-ai făcut.

Atunci cânele încă începe a vorbi, că doară şi el era năzdrăvan, el zise:

– Domnul nostru, şi eu merg cu tine, că poate că vei da de năcaz pe cale, şi să fie cine să te apere.

Mârtanul, care însă era năzdrăvan, încă prinde a vorbi şi zise:

– Nici eu nu mă las de domnul nostru, că mult bine mi-a făcut şi mie, ca şi vouă: doar de cumva îi voi fi de vreun folos în cea cale lungă.

Şi porniră la drum, şarpele înainte, Pahon călare pe el, şi cânele cu mârtanul îndărăpt, numai bietul moşneag rămase la bordei, singur ca cucul.

Şi mergând, mergând, ies din lumea cu oamenii şi intră în ţara şoarecilor. Şi erau şoareci şi cloţani grozăvenie, mulţi câtă frunză şi iarbă şi cu dinţii ascuţiţi, de gândeai că acum-acum apucă pe Pahon să-l mănânce. Dar mârtanul numai câte-o labă arunca după ei şi fugeau mâncând pământul. După ce au ieşit din ţara şoarecilor,

nevătămați, intrară în țara sobolilor. Și erau acolo soboli mari și mici, de era negru pământul de ei. Șarpele de-abia înainta printre ei, iară Pahon tot tremura, că-l vor trage jos și-l vor mânca. Cânele însă numai morăia și toți le făceau cale, de gândeai că trece solgăbirăul[1] printr-un sat țâgănesc. Acum intrară în țara șerpilor. Și erau, Doamne sfinte, șerpi și șopârle și bălauri de era greu pământul de atâtea jivine, care de care mai mare, care de care mai grozavă și mai înfiorătoare, care de care mai primejdioasă. Pahon tremura ca frunza pe spatele șarpelui, cânele-și vârâse coada între picioare, iar mârtanul mergea zgulit[2] și tremurând.

– Nu vă temeți, zise șarpele, nici un rău nu vi se va întâmpla, că aici eu sunt domn.

Și fluieră odată de nici fluierul de la carul de foc nu l-ar fi întrecut, și toate făcură loc, iar ei mergeau încet și semeți ca nemeșii când aleg deputații. Și au ajuns la curțile împăratului șerpilor. Aci se coborî Pahon de pe șarpe, iar șarpele zise:

– Voi stați afară, că eu întru în curte să vorbesc cu tata.

Când își văzu împăratul șerpilor copilul, nu știa ce să facă de bucurie, îl strânse și-l sărută, și tot juca prin curte de părere de bine:

– Cum ai venit, dragul tatei, unde ai pribegit, unde ai trăit așa bine ? Spune-mi, dragul tatei, că eu era să mor de dorul tău !

– Oh, bunul meu părinte, zise șarpele, de când nu m-ai văzut am pățit foarte multe. Am ieșit odată, când eram mic, din gaură și niște copii mă prinseră și mă chinuiră de mai nu mă și omorâră. Atunci aduse p-acolo Dumnezeu un flăcăiaș, milos, care mă cumpără cu un ban, mă duse la el acasă și tot cu lapte de vacă m-a ținut, până am crescut cât mă vezi. Acum am venit acasă.

– Îmi pare bine, fiule, zise împăratul șerpilor cu glas popesc, îmi pare bine, fiule, dară nu ai adus cu tine pe făcătorul tău de bine, ca să-i întoarcem binefacerea ?

– Ba l-am adus, dar nu cutezam a-l băga în curte, temându-mă că tu-l vei mânca.

– Nu-l voi mânca, dragul tatei, cheamă-l înlăuntru, să-l cinstim ca pe un om de omenie.

Și chemară pe Pahon înlăuntru, iar dacă întră îi zise împăratul șerpilor:

---

[1] *Solgăbirău*, pretor, prim-pretor în vechea administrație austro-ungară.

[2] Ghemuit, strâns ca un ghem.

– Fătul meu, tu ai făcut un mare bine copilului meu, de aceea şi eu am să te cinstesc cu ce vei cere; îţi dau turme de oi, ciurzi de boi, stave de cai, bani, ce pofteşti îţi dau, cere dară, fătul meu, după gândul inimei tale. Iară Pahon zise:

– Înălţate împărate, vite, de mi-ai da cât de multe, toate mi le mâncă şerpii şi sobolii şi şoarecii, când voi trece prin ţările lor cătră casă, bani nu pot lua, mă tem că mă vor prinde hoţii de oameni în ţara noastră şi mă vor sluţi, şi-mi vor lua şi banii, dar dacă chiar voieşti să-mi faci un bine, atunci să-mi dai mărgeaua de sub limbă şi rămas bun !

Împăratul se cam supără pe Pahon de îndrăzneala lui cea mare, dar venindu-i în minte că el i-a scăpat fiul de perire, aducându-şi aminte cât năcaz a avut cu el până l-a crescut, apoi văzând că altceva nu primeşte, se înduplecă a-i da şi mărgeaua, căci ce nu ar da un părinte la binefăcătorul copilului său ! Şi dădu împăratul şerpilor lui Pahon mărgeaua cea de sub limbă, iar Pahon îşi luă sănătate bună şi se gătă de cale. Puiul şarpelui însă-l petrecu până-l scoase afară din ţara şerpilor, iar pe drum îl învăţă ce fel de putere are mărgeaua.

– Pahoane, îi zise puiul şarpelui, ce vei voi ca să ţi se împlinească, numai scoate mărgeaua din şerpar, ţine-o în mâna stângă, iar cu dreapta fă-ţi trei cruci şi zi: «Eu vreau asta şi asta», şi aceea se va face, ce vei dori.

Şarpele se întoarse acasă, iar Pahon îşi urmă drumul prin ţara sobolilor şi a şoarecilor până acasă.

După ce ajunse dinaintea bordeiului, scoase mărgeaua din şerpar şi o ţinu în mâna cea stângă, iar cu cea dreaptă îşi făcu trei sfinte cruci şi zise: »Aş vrea ca să se facă în locul bordeiului acestuia nişte curţi ca ale împăratului !» Şi îndată se făcură curţi împărăteşti în locul bordeiului.

Acum se puseră pe trai bun, ce doreau aceea li se împlinea. Şi erau fericiţi. Cânele umbla tot sărind pe lângă Pahon, mârtanul tot torcea împrejurul moşneagului, iar moşneagul pare că se temea a se sui pe treptele curţilor şi să şadă pe scaunele cele scumpe la mesele cele încărcate cu mâncări şi beuturi alese.

Odată, într-o seară, după cină, zise moşneagul cătră Pahon:

– Dragul tatii, ţi-ar fi vremea să te însori, că, Doamne, greu e fără femeie la casă; unde nu-i femeie în casă, casa e ca şi pustie, aibă omul ori câte averi !

– Bine, zise Pahon, dumneata mergi mâne la împăratul şi-i spune că eu vreau să iau pe fata lui de soţie.

– O, Doamne, Doamne, zise moşneagul, dar nu mai sunt ele fete, ci numai chiar la împăratul ? Acela nu ţi-o va da, numai în zadar vei călca şi mi-oi răci gura; să ne încercăm norocul în alte părţi, dragul tatei !

– Apoi, tată, dacă nu mergi să-mi peţeşti fata împăratului, nu mă însor.

Ce era să facă bietul moşneag ? Ar merge... se teme că împăratul nu-i va da fata; n-ar merge... cum să-şi lase feciorul neînsurat ? Deci se gândeşte: ce va da Dumnezeu, aceea va fi, şi dimineaţa plecă spre curtea împărătească. Dacă ajunse la curte, îşi întocmeşte ciupii[3] cei de păr, îşi netezeşte mustăţile şi intră la împăratul.

– Bună ziua, înălţate împărate !

– Bună să-ţi fie inima, moşule; dar ce veste ne aduci ?

– D-apoi, înălţate împărate, să nu-ţi fie lucru cu supărare, am venit să te rog, dacă va fi cu voia lui Dumnezeu, să dai fata după feciorul meu, după Pahon.

Împăratul se uită lung la moşneag, apoi zise:

– Glumeşti, măi bătrânule ?

– Ba nu glumesc, înălţate împărate.

– Apoi dacă nu glumeşti, mergi acasă şi spune feciorului tău, că dacă va face până dimineaţă un pod de aramă de la casa voastră până la curţile mele, eu îi dau fata.

Moşneagul îşi ia rămas bun şi merge supărat spre casă. Cum îl vede Pahon, îl întreabă încă de departe:

– Ei, da ce-i tată, fân ori paie ?

– Mestecătură, dragul tatei !

– Da cum aşa ?

– D-apoi, iată, mi-a zis, că dacă vei face până dimineaţă un pod de aramă de la casa noastră până la curţile lui, atunci îţi dă fata, dacă nu, nu; care va să zică să-ţi pui pofta-n cui.

– Adecă nu chiar aşa, tată: eu gândesc că dacă-mi va ajuta Dumnezeu, am să-i fac podul mai altcum decât a poftit.

Şi îndată ce înseră scoase Pahon mărgeaua din şerpar şi-o luă în mâna stângă, iar cu dreapta făcu trei cruci şi zise: «Voi să se facă un

[3] *Ciupi*, şuviţă de păr.

pod de aramă d-aici până la curţile împăratului». Şi într-o minută podul fu gata. Dimineaţa, se plimba împăratul pe el.

Acum merge moşneagul la împăratul şi zise:

– Înălţate împărate, făcut-a feciorul meu podul după cum ai poruncit ?

– Făcut, moşule !

– Aşadară acum îi dai fata ?

– Adecă nu încă, ci spune-i că de va face până mâine dimineaţă o apă de argint de la voi până la noi şi pe ea să pluteascǎ corăbii de argint, să înoate pasări de argint, să fie în ea peşti de argint, atunci i-o dau, altcum nu.

Şi iarăşi merse moşneagul acasă supărat.

– Ei, da cum ţi-a umblat ? îl întreabă Pahon.

– Bine şi nici prea, zise bătrânul. Mi-a zis împăratul că de vei face până dimineaţă o apă de argint de la noi până la el şi pe ea să plutească corăbii de argint, şi să înoate pasări de argint şi să pescuiască în ea peşti de argint, să tragi nădejdea fetei, altcum pune-ţi pofta-n cui.

– Numai atâta e, tată ? Las' că va fi cum va vrea Dumnezeu.

Şi după ce înseră scoase iar mărgeaua, o puse în mâna cea stângă, iar cu dreapta făcu trei sfinte cruci şi zise: «Dorire-aş să se facă de-aci până la împăratul o apă mare toată de argint şi pe ea corăbii de argint, şi pasări de argint şi peşti de argint în ea». Şi când gătă vorba, toate fură gata. Dimineaţa, pescarii împăratului pescuiau la mrene de argint.

– Ei, zise moşneagul, doară acuma nu va avea călcătură să mai poftească ceva, ci-ţi va da fata.

– Du-te de vezi, zise Pahon.

Şi se duce moşneagul la curtea împăratului şi se întâlneşte cu împăratul, şi prind la vorbă:

– Place-ţi, înălţate împărate, cum a împlinit feciorul meu porunca ?

– Place, moşule.

– Aşadară acum vei da fata după el ?

– Adecă nu, moşule, ci dacă va face până mâne dimineaţă din şesul acesta un deal tot cu viţă de vie şi viţele să fie tot cu struguri copţi, iar în vârful parilor să cânte tot pasări de aur, atunci nu zic ba, dar altcum nu pot.

Şi iară merse moşneagul supărat acasă şi spuse feciorului, dar acela zise:

– Lasă, tată, va fi ce va vrea bunul Dumnezeu ! Şi peste noapte se făcură toate, de gândeai că de când lumea acolo au fost.

Acum se duse moşneagul iar la împăratul, iar împăratul, minunându-se de puterea lui Pahon, zise:

– Ei, moşule, de azi încolo suntem cuscri; lucrurile ce le făcu Pahon nu mi le putu face nici unul din peţitorii fetei mele; hai acum să ne ospătăm oleacă amândoi, apoi mergi acasă şi vă gătiţi de nuntă.

Acum să fi văzut bucuria bătrânului, gândeai că a prins pe Dumnezeu de picior, aşa era de voios; puteai prinde iepuri cu el; nici nu-i mirare, când ne vom aduce aminte că el a fost om sărac, iar acum se face cuscru cu împăratul ! Dar pe atunci aşa erau vremile.

După ce se ospătară cuscrii amândoi oleacă şi mai povestiră una-alta, ca neamurile, moşneagul o luă la picior, ca să poată spune vestea cea minunată lui Pahon, fiului său. Şi-i spuse, cum ştiu mai cu ponturi, din fir în păr toată întâmplarea, apoi începură a se găta de nuntă. Peste scurtă vreme Pahon era ginerele împăratului şi fata împăratului era nevasta lui, iar moşneagul era socru la fata împăratului şi cuscru cu împăratul.

Ar crede cineva că aci povestea e gata, dar se înşeală, căci d-aci încolo vin minciunile.

Zice că fata împăratului, până era acasă, avea un drăguţ de arap, care era slugă în curtea împărătească. După ce se mărită fata împăratului după Pahon, ea îşi duse şi sluga cea de arap cu sine şi, când nu-i vedea Pahon, se sfătuiau în diferite chipuri împreună.

Odată zice arapul către ea:

– Tu întreabă pe Pahon în ce-i stă puterea, cu care face el atâtea minuni. Dacă am putea afla, bine ar fi să-i luăm puterile, apoi să fugim amândoi în lume.

– Las' pe mine, zise ghiolbana, o să aflu eu năzdrăvăniile lui, numai atunci să fii om, să ştii unde să fugim, ca să nu ne dea de urmă. Astfel se înţeleseră ei în mai multe rânduri.

Odată, şezând cu nevastă-sa la masă numai amândoi, se puse ea cu linguşire să scoată vorba de la el:

– Scumpul meu bărbat, zicea ea, de mult trăim noi împreună, tu bine vezi cât de tare te iubesc, dar niciodată nu te-am întrebat unde-ţi ai tu puterea de faci atâtea năzdrăvănii, fii bun spune-mi, scumpul meu, în ce-ţi stă puterea.

Pahon, unde să se gândească că doară nevastă-sa vrea să-l înşele, îi spune limpede şi curat, din fir în păr, toate năzdrăvăniile mărgelei,

ba îi arătă şi mărgeaua. Ea se făcu atât de voioasă, ba drăgăstoasă, ba săruta pe Pahon, de gândeai că mai mare dragoste nu-i în lumea întreagă ca între ei.

Trecu multă vreme şi nu mai vorbiră nimic despre mărgea. Odată însă, când vrea să plece Pahon la vânat cu cânele şi cu mârtanul, nevastă-sa îi ţine calea şi mi-l giugiuleşte, şi mi-l drăgosteşte, şi prinde a-l săruta şi a-l ruga să-i lase ei mărgeaua până deseară, când va veni de la vânat, că-i e urât singură. El unde să-şi aducă aminte de înşelăciune, scoate mărgeaua din şerpar şi o dă nevestei sale, apoi pleacă.

Cum se vede nevastă-sa singură acasă cu mărgeaua în mână, strigă pe arap şi-i arătă, şi-i spune din fir în păr cum şi ce au de-a face cu mărgeaua. Iar arapul luă mărgeaua în mâna stângă şi cu cea dreaptă îşi făcu trei sfinte cruci, cu toate că era păgân, apoi zise: «Eu doresc ca curţile acestea cum stau, cu noi cu tot să se mute în ţara arăpească, dincolo de mare !» Şi într-o minută se ridicară curţile din loc şi zburară ca o pasăre în ţara arăpească, iar în locul lor rămase numai bordeiul cel rău şi moşneagul în el.

Doamne, cum mai plângea bietul moşneag văzându-se căzut aşa de jos din mărirea la care ajunsese.

Seara, când ajunse Pahon acasă, i se întunecă lumea înaintea ochilor, mai căzu ca lovit de trăsnet, văzând numai bordeiaşul cel sărac în locul curţilor de azi-dimineaţă. Nevasta, ca-n palmă.

– Nu ţi-am spus, zise moşneagul, să nu te ridici aşa sus pe la fete de crai şi de împăraţi, că-ţi vor mânca capul ? Acum ce folos ai că ai luat pe fata împăratului ? Ea s-a dus şi a luat cu sine tot ce aveam; ce amar ne vom şti face ? Iată am rămas calici ca mai nainte ! Pahon nu zise deocamdată nimic, apoi după ce suspină una a pagubă, se uită lung la câne şi la mârtan, ca şi când ar fi vrut să-i întrebe ce e de făcut, cânele zise:

– Nu te spăria aşa tare, drag domnul nostru, că de va rândui Dumnezeu iar vei fi bogat cum ai mai fost; vino cu noi.

Şi se luară toţi trei, Pahon, cânele şi mârtanul, du-te, du-te, cânele tot adulmecând încătrău au apucat fugarii. Şi au ajuns tocmai la mare. Dincolo de mare, departe, se vedeau nişte curţi mari, chiar cum fuseseră ale lui Pahon.

– Vedeţi curţile acelea ? întreabă cânele, acelea sunt ale noastre, care le-a dus arapul cu stăpâna noastră. Până acolo nu-i chip să poată străbate stăpânul nostru, dar noi vom merge; tu, mârtanule, suie-te călare pe mine, că eşti uşor şi eu voi înota cu tine până de cealaltă

parte; acolo apoi te voi aştepta pe ţărmure până vei umbla tu prin curţi, că eu mă tem că nu voi putea întra. Şi aşa făcură. Pahon rămase acolea, iar mârtanul se sui călare pe câne şi înotară până de cealaltă parte. Acolo cânele rămase pe mal, iar mârtanul se ia binişor, numai în vârful picioarelor, cum ştiu mâţele şi merse până la zidul dimprejurul curţilor, apoi tot umbla, tot cerca mai ici, mai colea, dar de unde să poată sări peste zid, că doară era înalt de nici pasările nu cutezau să zboare preste el. Apoi, după ce văzu că nu-i modru să poată sări, merse la poartă. Aceea era de laţi de brad şi mârtanul îndată fu în vârful porţii şi de acolo în curte. Până colea pe înserate se ascunse în nişte paie, apoi se luă chitiş către uşa curţilor. Din întâmplare uşile erau deschise, că era căldură foarte mare. Intră în o sală, apoi în alta, şi tot aşa până era în o casă cu arapul. Acolo întră sub pat şi nu zise nici miau. Tot povesti arapul cu nevastă-sa multă vreme, mai de una, mai de alta, apoi dădură în vorbă de Pahon.

– Oare ce o fi făcând Pahon al tău ? zise arapul.

– Dar dă-l în bubă, zise hoţomana de femeie, nu mi-l mai pomeni, mai bine scoate mărgeaua să ne jucăm oleacă cu ea.

Şi scoate arapul mărgeaua şi o durigă pe masă către coţofana lui, aceea dă să o prindă, dar nu poate şi astfel se durigă jos şi, fiind podelile tare lucii, se durigă chiar sub pat. Atunci mârtanul pune gura pe ea şi ţâşt ! afară, în fuga mare.

Arapul nu băgase de seamă că mârtanul a fost aci, nu-l văzuse nici întrând, nici ieşind, deci se pune a căuta mărgeaua pe jos, pe sub paturi, pe sub dulapuri, pe unde numai gândea că s-a rostogolit, hăbăuca de muiere-i purta lumina, că deoarece era întunerec în odaie, de arap se întuneca şi mai tare.

Mârtanul însă tot o fugă ţinu până la câne, apoi, după ce-i arătă mărgeaua, o luă în gură, se urcă pe spatele lui şi înotară la Pahon. El dormea, nu dormea, ca omul necăjit, dar când se apropie cânele de mal, sări drept în picioare şi întrebă:

– Cu bine veniţi ? Nu primi însă nici un răspuns; cânele nu putea de obosit, iar mârtanul ţinea gura închisă temându-se să nu scape mărgeaua. După ce ajung pe mal, povestesc lui Pahon toată întâmplarea şi pornesc spre casă.

Dar Pahon îşi aduse aminte că cu mărgeaua în mână e domn, deci zise:

Mărgeluţă, mărgeluţă,
Du-ne l-a noastră căsuţă,

Du-ne iute, cum gândesc,
La bordeiul părintesc.

Şi când gătă vorbele de zis, era înaintea bordeiului: veniră într-o clipită calea ce o făcură pe jos în câteva săptămâni. Acum iar ţinu mărgeaua în mâna stângă şi cu dreapta îşi făcu trei sfinte cruci şi zise:

– Să vină curţile mele, aci, cum sunt ! Şi veniră. Adecă ce să vezi ? Arapul tot căuta mărgeaua pe sub paturi, înjurând, iar blăstămata de muiere îi purta lumina plângând.

– Da ce căutaţi ? întreabă Pahon. Atunci arapul se întoarse să vadă cine-l întreabă, că nu ştiuse nimic despre strămutarea curţilor. Când vede arapul pe Pahon stând cu puşca în spate, cânele cu dinţii rânjiţi şi mârtanul cu ghearele gata de luptă, nu ştiu ce-o fi gândit, atâta însă ştiu, că muierea scăpă lumina din mână de frică şi se stinse, adecă acum era ziuă albă şi numai în jurul arapului era întunerec.

Pahon însă nu le făcu nici un rău, ci-i alungă de la sine pe amândoi zicând:

– Blăstemat să fie cel ce ş-a lua nevastă care să crede mai pe sus decât el !

Apoi zise mărgelei:

– Du-i de unde i-ai adus, dar fără curţi, numai pe amândoi, cum sunt acum. Şi când a gătat de zis vorbele acestea, numai îi văzură ridicându-se în sus şi... unde au ajuns, ce au mai făcut, e treaba lor; destul că Pahon nu s-a mai însurat în veci ci-şi ţinea numai găzdoaie cum îşi ţin şi... Doamne iartă-mă, că era să greşesc; iar când cerea cineva sfat despre căsătorie îi zicea:

– Fata care se ţine mai sus decât tine nu o lua şi de ţi-ar da tată-său cât bine în lume, mai bine rămâi ca mine.

Auzită şi scrisă în Sâncel.

NU MINŢI !

Era odată un om foarte sărac, dar atâta era de sărac, încât nici focul în vatră nu-i ardea. Şi astăzi mai sunt oameni săraci, dar parcă tocmai ca acela rar ai afla. Şi avea omul acela o fată, dar aşa fată frumoasă, cum nu era în toată lumea ca ea. Lumea zice că la omul

sărac o fată frumoasă îi face şi mai mare sărăcie; dar pe el nu-l putea sărăci mai tare, căci nu avea chiar nimic, decât un bordei vechi în pământ.

Odată veni la bordeiul acela zâna Ilina, cea mai măiastră zână şi îi zise omului:

– Măi omule, fata e numai sărăcie la casa omului; tu ai mai trăi de pe o zi pe alta cum ai putea, mai lucrând pe la alţii, mai miluindu-te cei creştini, dar cu fata îţi merge mai greu, eşti tot cu frica în spate, să nu o laşi singură şi să i se întâmple ceva primejdie. Dă-mi tu fata mie, eu voi griji de ea ca o mamă, i-oi căpăta şi bărbat cinstit, când va fi de măritat. Ce zici, omule ?

Şi bietul om se gândi cât se gândi, îi părea rău să-şi dea fata la o zână, dar văzând sărăcia ce-i în bordeiul lui, aducându-şi aminte, ca omul, de toate primejdiile ce i se pot întâmpla unei fete frumoase şi sărmane, cugetă în urmă: eu voi trăi cum m-a milui Dumnezeu, numai pe ea să o văd ferită, şi dete fata zânei, zicându-i:

– Fii cuminte, fiica mea, şi ascultă de dumneaei, că doară s-a milostivi şi te-a aşeza mai bine, cum te-aş fi putut eu aşeza !

Şi se duse fata cu zâna, se duse prin codri şi prin munţi, prin văi şi pre dealuri, pre stânci şi prin poieni, se duse multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că cuvântul din poveste de aici înainte este, se duse până îşi pierdu urma, de nu ar mai fi ştiut veni la bordeiul bătrânului. Cam trei săptămâni călătoriră până ajunseră la curţile zânei. Doamne, ce mai curţi pompoase ! curţile zânelor, şi pace ! cum nu mai putea avea nici un om pământean.

După ce întrară în curţi, dădu zâna la fată 13 chei şi îi zise:

– Aci ai 13 chei de la 13 chilii; cu 12 chei vei deschide cele 12 chilii şi vei şedea şi-ţi vei petrece în ele, lipsă nu vei avea de nimic, tot ce-ţi va cere inima, vei afla în ele mâncare, beutură, îmbrăcăminte, fel de fel de scumpeturi şi de flori, ci în casa 13-a să nu întri, cu cheia aceasta micuţă să nu deschizi casa cea de către răsărit, că atunci nu va fi bine. Te legi că mă vei asculta ?

– Leg !

– Te legi ?

– Leg ! Te mai întreb o dată: legi-te că nu vei întra în casa cea de către răsărit ?

– Leg !

– Bine-i, fii ascultătoare, eu merg de acasă, dară tu să faci după cum te-ai prins.

Şi plecă zâna de acasă, se duse în trebile ei, că doară omul că-i numai om şi câte trebşoare nu mai are, dar o zână ? o vâlvă ? iară fata rămase singură. Se desfăta fata în palatul zânei ca într-un rai, nimic nu lipsea; avea mâncări peste mâncări, beuturi peste beuturi, feliuri de haine şi de scumpeturi, mulţime de flori mirositoare şi pasări cântătoare, care de care mai minunate o încungiurau; şi umbla dintr-o casă într-alta cântând şi veselindu-se. Dar zâna zăbovi multă vreme în umblările ei. Odată ce îşi gândi fata ? Oare să întru în casa cea de către răsărit ? Doară zâna nu e acasă să mă vază, până vine ea, eu întru puţin şi închid uşa bine dacă ies, de nici n-a şti nimic. Iese până afară, se uită nu cumva vine zâna, şi hait cu cheia a 13-a la uşa casei cei de către răsărit. Cum o deschide cade leşinată la pământ de atâtea mândrii ce văzuse. Dacă se deşteptă, dă să se scoale şi ca să poată ridica mai repede adie un scaun cu degetul, atunci toate curţile ţiuiesc şi degetul îi rămase într-aurit. Se supără fata şi o prinde o frică, apoi se ridică, iese din casa aceea şi întră în celelalte, apoi o închide bine. Tot cearcă să-şi destraurească degetul, dar nu poate. Într-un târziu vine şi zâna. Ea ştia de toată întâmplarea, dar se făcea a nu şti nimic; deci întreabă pe fată cu frumuşelul, ca să nu o sperie:

– Nu ţi-a fost urât, fata mea, în timpul cât ai fost singură ?

– Nu, mamă.

– Bine-i, draga mea; dar nu ţi-a lipsit ceva ?

– Nu, mamă.

– Ai avut tot ce ţi-a cerut pofta inimei ?

– Avut, mamă.

– Foarte bine; dar în casa cea de către răsărit întrat-ai ?

– Ba nu, mamă.

– Nu ai întrat ?

– Nu, mamă !

– Te mai întreb o dată, copila mea, întrat-ai în casa a treispezecea, în casa cea de către răsărit, spune-mi adevărul, că de minţeşti, îţi leg limba şi te alung să mergi unde te vor duce doi ochi ce-i ai ! Spune drept, întrat-ai ori ba ?

– Nu am întrat.

Atunci nemiloasa zână amuţi pe mincinoasa copilă şi o alungă de la palat.

Şi s-a dus fata plângând unde o duceau vederile ochilor, nici ea nu ştia unde merge şi de unde vine, unde ar putea ieşi din acei codri înfiorători, pe unde nu întrase om pământean niciodată; pribegea

copila de pe stâncă pe stâncă, din munte în vale şi din vale în deal, din codri în tufişuri şi din tufişuri în codri, nutrindu-se cu smeură, mure, alune, fragi, jir, ghinde, corobeţe şi rădăcini. Şi de ce mergea se înfunda tot mai tare în codri. Odată, fiind lângă un părău limpede de munte, îşi vede faţa în el şi rămâne uimită de frumseţa ce zări în apă, dar o loveşte şi o adâncă jale, că nu poate vorbi şi cânta, să-şi facă voie bună. Astfel trăi ea cam trei ani singură ca o căprioară, neputând scoate nici un cuvânt din gură şi neîntâlnindu-se cu suflet de om. Zâna însă o scutea pe nevăzute să nu i se întâmple nimic, alunga lupii şi urşii, mistreţii şi şerpii din giurul ei. Când o prindea somnul, ea se urca pe un copaciu înalt şi între crengile lui dormea mai liniştită şi mai bine decât pe toate dricaiele şi perinile din lume. Odată i se făcu milă zânei de ea şi îi trimete un fecior de împărat, care încă rătăcise prin cei codri, umblând la vânat cu puşca-n spate. Cum o vede feciorul cel de împărat dormind între crengile copaciului, rămâne înmărmurit de atâta frumseţă. O deşteaptă şi o roagă să se coboare jos. Dar ea era mută, nu putea vorbi, fără de înţeles înţelegea vorbele lui şi-i făcu semne că bucuroasă ar merge cu el oriunde, ci ea e mută. Nu face nimic, zise prinţul, vino cu mine, fii-mi nevasta mea, nu am grijă că nu poţi vorbi; Dumnezeu e bun, da de ţi-a da şi grai; dar chiar să nu-ţi deie, eu nu merg fără tine de sub acest copaciu, să ştiu că aş muri chiar aşteptându-te, că şi de voi merge, tot trebuie să mor de dorul tău, căci altă fiinţă sub soare nu pot afla, care să fie mândră ca tine. Fata se înduplecă şi coborându-se jos din copaciu merse cu prinţul acasă, unde se cununară şi mare nuntă făcură.

La un an după cununie, făcu crăiasa, (că acum era crăiasă căci murind tatăl prinţului, acela rămase crai în locul tătâne-său), născu, zic, crăiasa un copil frumos de gândeai că e rupt din soare. Mare bucurie era în casa lor. Lumea zicea că crăiasa cea frumoasă a făcut un copil chiar ca ea de mândru; iar fetele, care s-ar fi măritat bucuroase după prinţul, ziceau că crăiasa cea mută a născut un copil, dar poate că n-a trăi, ori şi de va trăi, va rămâne mut ca mumă-sa. Aşa cobesc muierile în răutatea inimei lor, din râncoare[1], vezi bine.

Nu mult după botezul copilului, când era crăiasa singură acasă şi-şi legăna copilul, intră zâna Ilina la ea şi o întrebă:

– Spune-mi drept, întrat-ai în casa de către răsărit ?

Ea făcu cu capul că nu.

[1] Invidie, răutate.

– Nu ai întrat ?
– Nu !
– Te mai întreb o dată: întrat-ai ori nu ?
Şi biata crăiasă iar face semn cu capul că nu.
Atunci zâna ia copilul din leagăn şi se face nevăzută.
Mai ia copilul dacă ai de unde !
Cu cât fu bucuria de mare la naşterea pruncului, cu atât fu acum supărarea mai mare. Vremea însă le schimbă toate. Peste un an are crăiasa alt copil, mai frumos decât cel dintâi. Acum bucuria le era nespus de mare; ospeţe preste ospeţe, veselii preste veselii, dar odată, când era iarăşi numai crăiasa singură acasă şi-şi scălda copilul, se iveşte zâna Ilina, pe unde şi cum ştia ea, şi zice crăiesei:
– Fost-ai în casa de către răsărit a palutei[2] mele ?
Crăiasa iar face din cap, că nu a fost.
– Nu ai fost ?
– Nu !
– Şi zici şi a treia oară că nu ai fost ?
– Nu ! Atunci iar se face nevăzută ducând cu sine şi pe acest copil.
Supărarea acum nu avea margini. Nu se puteau din destul mira cum şi cine le fură copiii, unul din leagăn şi altul din ciupă. Unii curteni îşi dau cu socoteala că crăiasa e în legătură cu Necuratul, şi acela-i fură copiii; alţii ziceau, şi cu deosebire muierile, că mamonul a norocit-o de s-a făcut crăiasă şi că ea îi datoare să-i dea lui rodul pântecelui; alţii ziceau că e strigoaie şi-şi omoară ea copiii, ori îi mănâncă. Ştiţi dumneavoastră câte iscodesc oamenii. Craiul, în supărarea sa, chemă senatul ţărei, bătrânii norodului, să chibzuiască şi să judece ce ar fi de făcut. Şi hotărî senatul ţării să-i mai dea graţie încă un an, şi dacă va mai naşte un copil şi nu va avea grije de el, să nu i-l fure, atunci să o arză de vie în foc. Şi începu biata crăiasă a plânge şi a se ruga lui Dumnezeu din toată inima să-i mai deie un copil, că va griji mai bine de el. Şi o ascultă Dumnezeu; la anul iar avu un copil. Nu se mai bucura curtea crăiască aşa tare de el, crezând că vor păţi ca mai nainte. La câteva zile veni iar zâna Ilina la crăiasă şi-i zise.
– Spune-mi drept, fiica mea, fost-ai tu în casa palatului meu cea de către răsărit ? Crăiasa, spăimântată, voi să minţească şi acum, dar

[2] *Palută*, palat.

aducându-şi aminte că de-i duce şi copilul acesta ea va fi arsă de vie, îi spuse adevărat:

– Fost-am în casa a 13-a şi fie-ţi milă de mine şi mă iartă !

Atunci zâna îi dezlegă limba de putu vorbi, băgă mâna în sân şi îi scoase şi ceilalţi 2 copii de o sută de ori mai frumoşi şi se depărtă de la ea zicându-i:

– Te iert, ci mai mult să nu greşeşti, nici să minţeşti în toată viaţa ta !

Acum să fi văzut bucurie şi veselie, crăiasa putea vorbi şi avea trei feciori ca rupţi din soare, iar craiul zicea: «Doamne mulţămescu-ţi, că m-ai fericit !»

Morală: Nu face preste voia mai-marilor; ai greşit, nu minţi, ci descopere greşala ta, că de nu tot iese la iveală şi te face de ruşine. Mărturisirea, cât de târzie, aduce mântuire.

Auzită şi scrisă în Valea Jiului.

PIPĂRUŞ PETRU ŞI FLOREA ÎNFLORIT...

A fost ce-a fost, că de n-ar fi nu s-ar povesti. A fost odată o muiere văduvă, îi murise adecă bărbatul şi ea rămase cu trei copii; doi feciori şi o fetiţă. Şi nu era săracă văduva, că bărbatu-său, fie iertat şi mâie pe unde a înserat, fusese un om foarte harnic; avea o moşioară bună, avea boi şi plug de putea ara ea de ea, fără a se mai însâmbra cu alţii, şi mai avea câte ceva, ştii cum au muierile care rămân după oamenii harnici. Destul că era pe timpul aratului, toată lumea ara şi sămăna, deci se pun şi feciorii ei într-o zi să meargă la plug să are un loc într-o poiană, bunăoară. Pleacă deci feciorii într-o dimineaţă la plug, dar nu-şi iau merinde, că n-aveau coptătură, ci spun mamei lor să le trimită de amiazi acolo.

– Bine, dragii mamei, zise văduva, dar cine să vă aducă vouă de amiazi, că eu nu pot merge, vedeţi voi bine că sunt beteagă, iar sora voastră nu ştie unde-i locul nostru din poiană, ea n-a fost niciodată acolo şi de nu alta, dar s-a prăpădi prin cea secreată de pădure, ori a nimeri chiar la curţile zmeului, apoi atâta o mai vedem !

– Nu te teme, mamă, zic feciorii, nu te teme, vom trage noi o brazdă cu plugul de cum ieşim din sat şi până la loc, de nu poate greşi, numai tot pe brazdă să vină.

Se duseră deci feciorii şi se apucară de lucru şi arară până la amiazi, dar nici pomană să le vină sora cu ceva de gustare. Slobozirä dar boii la păşune şi, după ce se săturară, iar îi înjugară, şi arară până la ojină. Atunci nu mai puteau feciorii de foame.

Să hotărâră deci să meargă acasă. Nu ştiau ei ce s-a putut întâmpla: rătăcit-a soru-sa prin pădure ? N-a trimes-o mumă-sa ? Ori ce poate să fie de-i lasă o zi de primăvară fără mâncare ? Cum ajung în curte, întreabă pe muma lor:

– Ei bine, mamă, dar cum de n-ai trimes pe sora noastră cu gustarea, de ne laşi să venim în sat de la ojină ?

Auzind biata lor mamă vorbele acestea, căzu ca lovită de trăsnet, căci ea trimisese pe fată cu gustarea, deci ştia că alt modru nu poate să fie decât că s-a rătăcit prin cea secretă de pădure, cine ştie unde. După ce-şi mai veni în fire, le spuse copiilor tot plângând:

– Spusu-v-am să nu mergeţi la plug, dacă n-am avut ce vă pune merinde ? N-am zis că s-a pierde biata copilă prin pădure ? Iat' că s-au împlinit vorbele mele; mai bine era de minţeam ! Vai de mine şi de mine, copila mea, sufletul meu, nădejdea mea ! A dat zmeul de ea, nu-i alt modru, ori că au mâncat-o lupii ?

Auzind feciorii plânsul şi văietarea mamei lor se puseră pe gânduri, ce-ar fi de făcut. Se sfătuiesc, se gândesc, dau în dreapta, întreabă-n stânga... sora nu-i ca-n palmă ! Deci zise feciorul cel mare:

– Mamă, nu mai plânge, bun e Dumnezeu, şi eu gândesc că trebuie să aflu pe soru-mea; plec, mâne dimineaţă, plec, mamă, ba nici nu stau până dimineaţă, cum iese luna plec, şi fără ea nu mă mai vezi; mă tot duc până dau de ea, ori vie, ori moartă şi ţi-o aduc acasă, ori că-mi pun capul.

Auzind biata mamă vorbele acestea hotărâte se mâhni şi mai tare, presimţea oareşicumva că într-un ceas rău pleacă feciorul de acasă; deci se încercă a-l îndupleca să rămână acasă, începu să plângă, că doară l-ar putea opri, dar toate fură în zadar, feciorul şi-a fost pus caru-n pietrii, să nu se oprească până nu va da de soru-sa. Pleacă deci la drum, iar mumă-sa rămâne plângând, numai cu copilul cel mai mic acasă. Şi plângea şi se văieta cât o lua gura. Şi cum să nu plângă biata muiere; numai ieri dimineaţă, nu mai departe decât ieri dimineaţă avea trei copii, acum numai de are unu; fata-i e pierdută, iar feciorul

cel mare a plecat pe o cale de unde nu-i modru să se mai întoarcă ! Nu-i trebuia bietei muieri mâncare, nu beutură, nu hodină, nici lucru, ci tot ieşea până afară în poartă plângând şi frângându-şi mânile şi iar întra înlăuntru în casă, sta să moară de urât fără copiii ei, afară n-afla pe nimeni, cine să o mângâie. Cât era ziulica de mare tot plângea; de era în casă era tot cu ochii la fereastră, doară îşi zăreşte fata ori feciorul cel mai mare, dacă ieşea afară, în curte, în drum întreba pe toţi călătorii: nu mi-aţi văzut fata ? nici feciorul ? Dar nime nu-i ştia spune ceva despre ei, de la plecarea lor. În sat se lăţise faima că zmeul a furat pe fata văduvei, că feciorul cel mai mare s-a dus s-o caute şi nu s-a mai reîntors.

Aşa şi era. Feciorul cel mai mare se duse să afle pe soru-sa. El s-a tot dus până în pădure, acolo a dat de-o brazdă proaspătă, şi s-a dus tot pe ea până a nimerit la nişte curţi, la curţile zmeului. Şi erau întărite curţile zmeului, ca la zmei, tot cu stânci de bolovani, dar el nu se înfrică deloc, ci sui treptele celea de piatră, gândindu-şi: Ce-a vrea Dumnezeu aceea a fi cu mine, dar eu întru; de nimeresc la soru-mea, bine, de nu chiar la zmeul să fie, tot c-o moarte-s dator, dar necăutate nu las aceste curţi.

Aşa şi făcu. Intră înlăuntru. Adecă acolo pe cine află ? Pe soru-sa, gătită, Doamne, ca o grofoaie şi făcând de mâncare.

– Bună ziua, soră !

– Să-ţi deie Dumnezeu bine, frate, dar tu cum ai ajuns aici ?

– Eu, cum mă vezi; dar tu cum ai ajuns ?

– Oh ! frate dragă, bine zicea mama să nu mergeţi voi la plug fără merinde, că iată că m-a trimis la voi cu demâncare şi eu am venit tot pe brazdă, gândind că dau de voi, când colo – nimerii unde mă vezi. Acum ce va fi cu tine, că îndată vine zmeul şi poate că te omoară, de nu ne-a omorî încă pe amândoi. Mai bine rămâneai acasă, că de scăpat tot nu mă poţi scăpa, iar de te omoară zmeul, biata mamă o să se prăpădească de supărare.

Atunci numai văzură că se deschid uşile şi un buzdugan întră în casă, să învârte de trei ori deasupra mesei şi se anină într-un cui în părete.

– Ce e aceasta, soră ? întreabă fratele.

– O, frate, aceasta e semnul zmeului; când vine buzduganul, e semn să pun mâncările pe masă, că îndată-i aci. Dar oare unde să te ascund dinaintea zmeului ? Ian hai şi te bagă colea sub covată.

De-abia avu biata soră atâta timp, cât să pună covata pe frate-său şi zmeul fu aci:

– Tu mândruţo, pare că miroase a om pe aci, cine-i aci ?

Biata fată dă să mintă, că mâncările miroasă, ba una, ba alta, dar zmeul, zmeu, nu crezu nimic, ci o făcu să spună cine a venit şi că e sub covată.

– Aşa ? zise zmeul ! Atunci de ce se teme de mine ? Hai, cumnate, afară să te omenesc, dacă venişi la casa mea ! Şi scoase pe fecior afară şi-l puse la masă şi porunci fetei:

– Mie să-mi pui nouă coaste de porc şi frate-tău două, mie nouă cupe de vin, şi frate-tău, două, şi măi cumnate, la noi e datina că cine gată mai iute de mâncat să arunce ciolanele în capul cărui întârzie: acum hai la mâncare !

Şi se pun la mâncare; până mâncă feciorul oleacă de carne de pe coastă, zmeul mâncă toată porţia şi prinde a arunca ciolanele în capul feciorului. Văzând zmeul că feciorul nu se apără, că se teme şi tremură, îi zise:

– Hai, cumnate, afară la largul, să văd bine ce cumnat am, dară să-mi spui pe unde vrei să mergi, pe horn, ca mâţele, ori pe uşă, ca cânii ?

– Eu mă duc pe uşă ca oamenii, zise feciorul. Şi iese pe uşă, dară zmeul ieşise pe horn ca mâţele şi se repezi asupra lui şi-i taie capul. Apoi scoase inima şi-o puse într-un blid şi trupul îl îngroapă sub un gard.

Văzând biata văduvă că trece o zi, trec două, şi trei şi nu-i mai nimereşte nici fata nici feciorul, era să se arunce în fântână de supărare, dar iară îşi întăreşte firea şi zice: «Doamne, fie voia ta !»

Dar pe feciorul cel mai mic nu-l prindea starea, nu putea de jalea mamei şi de dorul frate-său şi al soru-sei. Deci într-o dimineaţă zice:

– Mamă, ce a rândui Dumnezeu, aceea să fie cu mine, dar eu n-am pace până nu dau de soru-mea şi de frate-meu. De aceea nu te supăra, că eu trebuie să merg până unde voi da de ei.

Acum biata mamă iar începe a plânge şi a se dăoli:

– Dar nu merge, cui mă laşi ? Ştiu că nici tu nu te vei întoarce, fie-ţi milă de bătrâneţele mele şi stai baremi tu aci, dacă de ei n-avui parte. Dar feciorul era neastâmpărat de dorul frate-său şi al soru-sei, şi deci trebui să plece. Şi se duse, şi nimeri nici mai bine nici mai rău, de cum o nimerise frate-său cel mai mare.

Acum biata văduvă nu mai avea nici un copil, nici o bucurie, nici o mângâiere, nici un ajutor; rămăsese singură ca cucul. Multă vreme o fi tot plâns biata de ea, multe nopţi le-o fi petrecut fară somn şi zile fără mâncare, dar în urma urmelor îi întări Dumnezeu inima şi începu a-şi veni în fire. Să mă sodomesc[1] e păcat de moarte, trebuie să trăiesc şi năcăjită, cum am trăit în bine până aveam bărbat şi copii, îşi zise văduva, şi prinse a mai lucra câte ceva, şi a mânca să nu se omoare cu foamea până mai are zile.

Într-o dimineaţă, cum mătura prin casă, zicând rugăciunile, iată vede un bob de piper jos şi se plecă de-l ridică şi-l pune pe masă. Dar bobul se durdulică pe masă şi iară cade jos. Ea, ca muiere strângătoare, nu lăsă să se prăpădească nici un fir de piper, deci se plecă şi ridicându-l îl băgă în sân: cum, cum nu, destul că şi din sân iese şi cade chiar înaintea ei. Ea iară se plecă şi-l ridică de jos, şi-l băgă în gură şi zicând rugăciunile îl scăpă pe grumazi la vale. Din minuta aceea văduva prinde grea şi la nouă luni face un drag de fecior de să mai fi avut doi ochi să te uiţi la el.

Ea chemă pe preotul satului, îl boteză şi-i puse numele Pipăruş Petru, căci dintr-un fir de piper era zămislit. Când era de o lună, era ca alţii de un an, când era de două luni, era ca altul de trei ani, şi începu a umbla pe uliţă şi-a vorbi toate celea. El tot auzea pe oameni vorbind: ce mai fecior, pagubă că nu-i trăiesc fraţii, că ei trei ar bate un sat întreg când s-ar mânia bine. Aşa azi, aşa mâne, aşa ziceau oamenii în toate zilele. Când era Pipăruş Petru de trei ani, era cel mai frumos şi mai voinic fecior în tot satul.

Într-o zi, întreabă pe mumă-sa:

– Mamă, mai avut-am eu fraţi ? Dar ea temându-se să nu meargă şi el ca fraţii lui şi să nu se mai reîntoarcă, îi zise:

– Nu, fătul meu, nu ai avut nici un frate.

– Nu ? Atunci fii bună şi-mi mai o dată ţâţă, dar pe sub pragul casei. Şi ridică Pipăruş pragul casei cu degetul cel mic, iar mamă-sa se plecă să-şi bage ţâţa sub el şi să lăpteze pe fiu-său. Atunci Pipăruş lăsă puţin pragul în jos de o cam strângea pe mumă-sa şi-o întrebă:

– Mamă, mai avut-am eu fraţi ? Ea, văzând că nu-i alt modru, îi spuse:

– Da, ai avut doi fraţi şi-o soră; pe soru-ta a furat-o zmeul, iară fraţii s-au dus să o caute şi de-atunci nu i-am mai văzut.

---

[1] *A sodomi*, a se distruge, a se prăpădi.

Atunci iar ridică pragul şi zise mame-si:

– Acum scoală-te şi-mi fă o azimă de grâu curat, frământată cu lapte numai din ţâţele tale, că eu am semne că trebuie să dau de ei şi să-i aduc.

Auzind vorbele acestea biata mamă iară începe a plânge şi a se văieta.

– Dar cum te lasă inima să mă laşi acum la bătrâneţe, slabă, beteagă, singură ? Nu am dus şi nu duc destul bănat după cei trei, acum te mai prăpădeşti şi tu prin cea secreată de lume; de nu alta, va da zmeul de tine, de nici de nume nu-ţi voi mai auzi. Rămâi, dragul mamei, aci, nu te mai duce nicăiri: fi-va ce va rândui Dumnezeu de noi, numai nu merge; rămâi şi te însoară, batăr de tine să am parte.

Ei, dar Pipăruş Petru era voinic, lui îi trebuia vitejii, deci nu scăpă mumă-sa de gura lui până ce nu-i făcu o azimă de făină de grâu curat, frământată numai cu lapte din ţâţele ei şi cu lacrimi din ochii ei. După ce i-a copt-o ca rufa, Pipăruş şi-o puse în traistă şi zise:

– Rămâi sănătoasă, mamă, nu te supăra deloc, că nici trei zile nu vor trece şi eu trebuie să fiu înapoi, ori cu veste bună ori rea, dar mai degrabă cred că cu bună.

Şi se luă Pipăruş Petru la drum, du-te, du-te, până dă în pădure, şi acolo nimereşte o brazdă mai astupată. Hai să merg pe ea, îşi zise Pipăruş, şi se duse tot pe ea până ajunse la curţile zmeului. Şi acolo întră înlăuntru. O fată frumoasă, Doamne ! şi îmbrăcată ca o împărătească, era singură şi făcea de mâncare.

– Bună ziua, soră !

– Să trăieşti cu bine; dar ce-mi zici soră ?

– Îţi zic soră fiindcă-ţi sunt frate; de nu crezi, ian hai de mâncă din azima asta. Şi scoase Pipăruş Petru azima din traistă şi-i dete fetei să mănânce. Dar cum îmbucă, o dată zise:

– Asta-i cu lapte din ţâţele mamei mele, acum cred că-mi eşti frate, dar nu pricep cum, că tu eşti fecior holtei, iar eu când am ajuns în robia zmeului numai doi fraţi am avut, pe care zmeul i-a şi omorât, iar de atunci nu sunt mai mult de cinci ani de când sunt eu aici, deci nu pricep, dacă-mi eşti frate, când te-ai putut naşte, că doară nu eşti numai de 4-5 ani ? ! Tu trebuie să fii baremi de 20 de ani !

– Nu-s, soră, ci numai de trei ani şi mai ceva, dar aşa mi-e felul. Să-mi spui acum, soră, ce semne face zmeul când vine ?

– Vai, frate, bine ar fi să mergi de aci până nu vine semnul lui, că după semn şi el îndată soseşte. Că are un buzdugan, frate, un

buzdugan de fier, mare cât 50 de ferii[2], şi-l aruncă cale de două ceasuri de departe şi drept în uşă nimereşte cu el; uşa atunci se deschide şi buzduganul se pune singur în cuiul cela din părete. Dar du-te, frate, nu sta, că acum e vremea să vină, şi de te află aci te omoară şi pre tine, ca şi pe cei doi.

– Lasă-l să vie, soră, să văd şi eu cum sunt zmeii, că şi aşa până acum n-am văzut nici unul.

Atunci aud buzduganul trosnind în uşă; uşa se deschise şi dă să se pună în cui. Dar Pipăruş nu-i dă răgaz, îl luă de toartă şi zvârr ! îndărăt cu el dincătrău a venit. Şi cu aşa putere a aruncat cu el, de chiar pe lângă zmeu a trecut şi s-a tot dus cale de trei zile şi s-a împlântat într-un munte de piatră. Nouă zile a trebuit să scobească zmeul pe lângă buzdugan, până şi l-a putut scoate din munte şi-a venit apoi cu el pe umăr năcăjit. Când ajunse acasă, zise din curte încă:

– Cine-şi bate joc de buzduganul meu, Florea Înfloritul ori Pipăruş Petrea, viteazul de cumnatu-meu ?

– Eu sunt, cumnate, eu Pipăruş Petrea, dar de unde mă cunoşti ?

– Eu ? nu mă întreba, doară o săptămână m-au tot scuturat frigurile când te-a născut mumă-ta. Dar bine c-ai venit în casa mea, hai să trăim puţin şi bine. Adu, drăguţă, mâncarea pe masă, mie nouă coaste fripte de porc şi frăţâne-tău două, mie nouă cupe de vin şi lui două, să ne punem la ospăţ...

– Adecă... să fie vorbă întoarsă, zmeule, zise Pipăruş. Adă-mi, soră, mie nouă coaste de porc şi nouă cupe de vin, iar zmeului adă-i două coaste şi două cupe de vin, dar să ai grijă, zmeule, care cum gătăm de mâncat carnea de pe os, osul îl aruncăm în capul celui ce n-a gătat încă, că parecă pe aci aşa e obiceiul.

– Cam aşa a fost, zise zmeul, dar de vrei putem strica obiceiul.

– Ba, nu vreau să stric obiceiul ţărei, zice Pipăruş. Om de nimica e cine cutează a strica obiceiurile ţărei, lasă cum a mai fost şi hai la masă.

Şi se puseră la masă, şi cum apucă Pipăruş o coastă în mână, o băga în gură şi despoia carnea de pe ea, iar cu oasele: – pliosc ! la zmeu în frunte. Zmeul se cam năcăji, dară ce să facă ? Trebuia să rabde, că şi-a dat de om. Şi Pipăruş ia altă coastă, apoi alta, şi alta, până mâncă carnea de pe toate nouă coastele, iar oasele le da de capul zmeului, de toate se zdrobeau. Când gătă Pipăruş coasta cea din urmă şi de băut cea din urmă cupă de vin, atunci gătă şi zmeul de mâncat cea dintâi coastă şi dă să arunce cu oasele în capul lui Pipăruş. Dar

[2] *Ferie*, măsură de capacitate de conţinutul unei vedre.

acesta nu-i dă răgaz, se repede la zmeu şi pliosc ! cu o palmă peste obrazul cel gras al zmeului, de-i mută o falcă din loc, apoi se încăierară la luptă, la trânteli, de gândeai că nu alta, ci să se omoare unul pe altul. De la o vreme zmeul nu mai putea de osteneală, că ostenit era şi de cale şi nu putuse nici să se sature baremi cumsecade, omeneşte, că Pipăruş nu-i dăduse răgaz.

Deci ostenit cum era, zise bietul zmeu:

– Lasă-mă în pace, că-ţi înviu pe cei doi fraţi.

– Hai de mi-i învie, zise Pipăruş.

Şi merse zmeul şi-i dezgroapă, şi le puse inimile la loc, şi-i stropi cu apă vie, şi se sculară mai frumoşi de cum au fost.

– Vai, că greu adormii, zise unul.

– Doar aşa şi eu, zise celălalt.

– Dormit, dormit ! zise zmeul, că de nu venea fratele vostru ăst mai mic să vă trezească, mai dormeaţi voi un somn lung.

– Dar nu sta de sfaturi, zise Pipăruş, hai să ne luptăm, că de aci eu nu merg până ce nu rămâne unul mort, ori eu, ori tu, că aşa e firea mea.

Şi se puseră a se bate în săbii, şi se tăiară de curgea sângele vale. Atunci se repezi Pipăruş, o dată şi bine, voiniceşte, şi-i tăie zmeului capul, apoi tot îl dumică bucăţele ca de tocană şi făcu trei grămezi de carne din el.

Apoi zise către fraţi:

– Fraţilor, hai să ne ospătăm oleacă, că apoi mergem către casă, că mama ştiu că nu mai poate de dorul nostru, o fi gândind că ne-am prăpădit cu toţii, de nu mai nimerim nici unul. Şi se ospătară feciorii mei, soru-sa le făcu mâncare şi ei aduseră vin de cel bun, şi beură şi se desfătară, până ce începu a prinde beţia pe Pipăruş. Atunci se gătară de cale, încărcară carele de bunătăţi, că doară acolo erau de unde, şi plecară.

Mergând ei aşa către casă, dau de o fântână în cale şi boii se trăgeau către ea, semn că le era sete.

– Adăpaţi boii, zise Pipăruş către fraţi, că eu mă dau oleacă lângă stejarul acesta umbros să mă odihnesc, că aşa-s de obosit. Şi cu vorbele acestea se apropie de un stejar mare şi se rezimă de el, aşa stând în picioare, şi cum se rezimă, cum adormi ca mort.

După ce fraţii lui adăpară boii şi-i înjugară de nou, ca să purceadă mai departe, merse soru-sa la Pipăruş să-l trezească, dar era pace de a-l mai putea trezi. Atunci zise fratele cel mai mare:

– Mă, dragii mei, oare facem noi bine că ducem pe streinul acesta cu noi ? Bine, că el zise că ne este frate, dar poate-se una ca aceea ? Bine ştiţi voi că numai noi trei am fost la părinţi; bine ştiţi că mai întâi te-ai pierdut tu, soră, de acasă, apoi eu şi în urmă tu, frate, dar atunci mama nu mai avea alţi copii. De l-ar fi avut după înstrăinarea noastră ar fi iată aşa, un băieţan, dar el e de mare ca şi noi, şi de tare... Oh, mai tare decât Ucigă-l-Toaca. Poate că-i vreun strigoi, ori doară chiar zmeu, că văzurăţi cum omorî pe zmeul, ca pe un pui de găină ?! Eu gândesc că n-ar fi bine să mai mergem cu dânsul pe o cale.

– Să nu mai mergem, zise celălalt frate, să-l lăsăm dormind, iar noi să ne păzim drumul.

– Aşa e, zise cel mai mare din fraţi, dar dacă se trezeşte tot ne ajunge; nu vedeţi ce ogaşe adânci taie carele ăstea cu povară ? Tot pe ele vine până ce ne ajunge şi face din noi tot tocană, ca şi din zmeul acela, iar cu sora fuge cine ştie unde, de nu mai aude mama de ea, nici de noi. Dară, de vreţi voi, eu ştiu ce-ar fi de făcut: haideţi să luăm lanţurile de la cară şi, cum doarme răzimat de stejar, să-l legăm de el bine cu lanţurile, atunci ştiu că nu va mai veni să se laude că el a scăpat pe sora de la curţile zmeului, ba să zică că şi pre noi chiar din morţi ne-a înviat.

– Să-l legăm, zise fratele cel mai mic, să-l legăm, că pe cară avem destulă blagă, nu mai avem lipsă de el.

Şi-l legară de stejar cu lanţurile şi-l legară pogan, de-i auzeai oasele pârăindu-i şi el tot nu se trezi, dormea ca mort, de ostenit şi de beat ce era.

Soru-sa bucuros l-ar fi deşteptat, dară nu putea; apoi să facă împotrivire celor doi fraţi încă nu putea.

Deci se uita lăcrămând cum leagă pe binefăcătorul ei şi-şi zicea: «Doamne, scapă-l».

După ce-l legară de stejar, îşi făcură cruce, ziseră un «Doamne ajută» şi începură a plesni boii mânându-i: cea, Surilă, ho, Bourean, ho !

Soru-sa se gândea singură mergând îndărătul carelor: cum mai cutează făţarnicii aceştia a-şi face cruce şi a zice Doamne-ajută, după ce numai acuma săvâşiră o faptă din cele mai mişele ? Dar iarăşi zise: bag-seamă şi hoţul când merge la furat zice Doamne ajută, necum ăştia, care cred că un lucru bun au săvârşit !

Şi ajunseră acasă. Mama lor îi cunoscu şi vărsă lacrămi de bucurie la vederea lor, dar îi întrebă:

– Pipăruş Petru n-a dat de voi ? Fraţiorul vostru cel mai tânăr ?

– Nu, mamă, răspund feciorii, n-am văzut nici un fel de Pipăruş. Iată pe sora noastră, a fost prins-o zmeul să o ia de nevastă şi de atunci şi până acum ne tot luptarăm amândoi cu el pentru sora noastră, dar nici un fel de Pipăruş n-a venit să ne ajute. De-abia am putut omorî zmeul ca să-ţi aducem fata. Acum bucură-te împreună cu noi, că iată şi comori am adus de la zmeul; uită pe Pipăruş, că de-ar fi vrun viteaz ca noi, trebuie să vină, cât de târziu.

Se puseră, frate, pe ospăţ, aduseră carne şi vin, şi lăutari, şi adunară tot satul să se bucure şi să se mire de vitejia lor, că au omorât pe zmeul şi i-au luat comorile cele scumpe.

Într-un târziu, se pomeneşte şi Pipăruş Petru şi dă să se scoale, dar se simte legat de stejar cu lanţuri preste piept şi preste mijloc, preste grumazi şi preste picioare.

– Hm ! hm ! dulcii mei fraţi, zise el, dar bine mai ştiţi voi răsplăti bunătatea ce vi-o făcui ! Bine a zis cine a zis: fă bine şi aşteaptă rău ! Dar lăsaţi, că vi-o fac eu, de nici dracul nu vi-o mai desface !

Şi numai o dată se umflă şi lanţurile cad rupte, zală de zală, de gândeai c-ar fi numai de buciniş[3]. «Acum să mai dorm una pe pajişte, îşi zise Pipăruş, că am eu vreme să ajung şi acasă; cu cât aş merge mai iute cu atât ar fi bucuria fraţilor mai scurtă».

Se puse deci să se odihnească, dar nu mai vrea somnul să se apropie de el, că nu-i putea ieşi din cap nemulţumirea fraţilor săi. Începu a se gândi la toate minutele de când a plecat de acasă. «Măi, îşi zice, adecă zmeul nu ştia de bună seamă cine i-a zvârlit buzduganul îndărăpt; eu ori Florea-nfloritul. Trebuie că viteaz om e Florea acela; cum aş vrea să-l cunosc; dar l-oi cunoaşte acuşi. Acum să merg să văd ce face biata mamă, apoi să caut pe Florea-nfloritul, să mă prind cu el frate de cruce».

S-a luat dară să plece, dar uitându-se la stejarul cel mare, de care-l legaseră fraţii, îşi zise: «Biata mamă, nici lemne de foc n-o fi având, că harnicii de fraţi nici lemne nu i-or fi dus; hai să-i duc eu un cătur[4] batăr».

Şi merse la stejarul de care fusese legat, îl smulse din pământ, ca pe un morcov, îl luă pe umăr, cum iai o greblă bunăoară, şi hai cu el spre sat.

---

[3] Cucută. Din cotorul ei, gol, se face bucine.

[4] *Cătur* (de lemne), butuc, trunchi de arbore tăiat, ciot, buturugă, buştean.

Când era ospăţul mai pogan, când jucau şi beau pe întrecute în ocol, că în casă nu mai încăpeau, atunci nimeri şi Pipăruş Petru cu stejarul pe umăr. Tot satul îl cunoscu, că doară numai de câteva zile plecase de acasă, dar fraţii lui nu ştiau ce să facă, unde să se ascundă, văzându-l cum vine către ei şi îşi gândiră că acuma are să-i omoare.

– Bun ospăţul la dumneavoastră, zice Pipăruş, întrând cu stejarul cel mare pe umăr.

– Bună să-ţi fie inima, ziseră sătenii, pe când fraţii lui o luară la sănătoasa.

– Oho ! strigă Pipăruş, încătrău, cinstiţilor ? Ian staţi oleacă de vorbă cu mine, că avem o ţâr de răfuială ! Frumos fu aceea de la voi să mă lăsaţi dormind în pădure şi încă legat cu lanţuri ca pe un hoţ ? Asta-i mulţămită fiindcă v-am aflat, am bătut pe zmeul care vă omorâse, până v-am înviat, l-am omorât pe el să scap satul întreg de urgia lui, v-am umplut de averi şi v-am pus pe drumul către casă, eu fratele vostru, aşa răsplată am fost vrednic să aflu de la voi ?

Atunci fraţii începură a plânge şi a se ruga de iertare zicând că numai au glumit, că bine ştiau ei că el atâta-i de tare, de cu stejar cu tot poate veni acasă. Se mai rugă şi mumă-sa, şi soru-sa, şi tot satul să-i ierte, iar el fiind om cu inimă bună i-a iertat şi s-a pus şi el la ospăţ.

Când a fost a doua zi, dimineaţa, după ce s-au sculat toţi voioşi şi sănătoşi, Pipăruş Petru se gătă de cale.

– Dară unde vrei să mergi iară, Petre, puiul mamii ? îl întrebă mamă-sa.

– Mă duc, mamă, mă duc departe, până unde voi da de Florea-nfloritul, doar de cumva l-oi putea aduce să fie soţ sorei mele, că am auzit că e un voinic de om şi ar fi păcat să nu ne cunoaştem.

– Da nu merge, stai acasă, aveţi voi destulă avere, însuraţi-vă, dragii mamei, iar soru-ta vom mărita-o noi după cineva, că doară sunt destui feciori zdraveni în sat, ce să mai baţi calea ţării ? Stai tu aci, în satul tău, între neamuri, aproape de mine, acum la bătrâneţele mele, să nu-ţi mai duc atâta dorul.

Multe vorbe bune şi înţelepte îi spuse maică-sa, dar el tot ca el, dacă îşi punea o dată carul în pietrii pentru ceva, apoi nu mai era om să-l dezbaiere. Îşi luă dară rămas bun şi se cam duse, multă lume-mpărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că din poveste multă este, mândră şi frumoasă, să o ascultaţi şi dumneavoastră, că cine o-a asculta o-a învăţa iară cine va dormi se va hodini şi povestea nu o va şti.

S-a dus, s-a dus până a nimerit într-o pustietate mare, de nu vedeai nimic, numai cerul în sus şi sub picioare pământul, nici o frunză, nici un fir de iarbă, dară nimic ce-i nimica.

A mers el mult prin pustietatea aceea până a dat de un vâj bătrân, dar bătrân nu glumă, alb la păr şi la barbă ca o oaie bălaie, cu o cârjă în mâna dreaptă, iar cu cea stângă îşi tot ferea genele de pe ochi să vadă înainte, că aşa-i erau de lungi şi de dese, de-i veneau până la gură şi se împreunau cu barba şi cu mustăţile.

– Bună ziua, moşule !

– Să trăieşti cu bine, voinice, dar de unde şi până unde ?

– Mă duc, moşule, până unde voi da de Florea-nfloritul, că am auzit că e un voinic mare şi vreau să îmi cerc puterile cu el, nu ştii unde l-aş găsi ?

– Oh, puiul moşului, în zadar mergi tu pe jos, că nici în trei ani de zile nu vei ajunge la el, dară du-te îndărăpt la curtea zmeului. Ştii unde ţi-ai aflat sora şi fraţii ? Acolo să mergi, ca să cauţi în fundul grajdului, că-i găsi un cal singur şi atâta-i este de urât singur, de stă să moară; de urât a slăbit, de numai pielea pe os a rămas, că de când ai omorât pe stăpânul său, pe zmeul, el din grajd n-a mai ieşit, nici n-a mâncat, nici n-a beut, numai tot a rânchezat. Acolo să mergi şi să-l iei, că acela te poartă cât a purtat şi pe stăpânul său, ba şi mai mult de-i porunci, apoi să vii iar pe la mine, înţelesu-m-ai ?

– Te-am înţeles.

Şi merse Pipăruş Petru îndărăpt până la curţile zmeului şi întră în grajd. Adecă acolo într-un ungher văzu un cal mai mult mort decât viu, de-i puteai număra coastele cale de o poştă, de-abia se mai putea ţine pe picioare. Cum văzu calul că întră cineva în grajd, începu a fi voios şi a prinde curaj, nu ştia ce să facă bietul cal de bucurie, da cu picioarele în pământ şi vrea să se dezlege de la iesle, dar nu putea, că era legat cu lanţuri.

Pipăruş Petru dezlegă calul şi-l scoase afară şi se uită la el. «Cu gloaba asta să merg eu ?» îşi zicea. Sta să nu-şi creadă ochilor. Dar calul răsuflă o dată bine şi se scutură de-şi dezmorţi oasele, căci doară stătuse multă vreme acolo, ca-ntr-o temniţă, legat scurt, fără nutreţ şi neadăpat. Pipăruş îl slobozi de păscu oleacă, apoi îl adăpă şi se urcă pe el. Atunci calul începu a vorbi:

– Cum vrei, domnul meu, să te duc, ca vântul ori ca gândul ?

– De m-ai putea duce numai ca caii, încă mi-ar părea bine. Aşa-i răspunse Pipăruş, văzându-l atât de slab.

Şi prinse calul a merge, şi merse, şi merse tot în galop până la un munte de sticlă. Acolo nu mai putea de obosit. Dă să se suie pe el la deal, dar nu putea calul merge. Atunci zise Pipăruş:

– Bag-seamă te-oi mai duce şi eu în spate, precum m-ai dus tu pre mine. Şi luă calul după cap, ca pe un miel, şi-l sui în vârful dealului, şi acolo huzdup ! cu el pe pământ. Şi se ridică calul de jos şi se făcu cât un munte de mare, şi zise lui Pipăruş:

– Place-ţi cum sunt acuma ?

– Ba place-i cânilor şi lupilor, fă-te tu cal ca caii !

Şi se făcu calul ca caii noştri, dar tot năzdrăvan, şi zise către Pipăruş:

– Cum să te duc acum, stăpâne, ca vântul ori ca gândul ?

– Ba să mă duci ca gândul !

Şi începu calul a merge ca gândul de iute şi într-o clipită erau la moşneagul cel alb ca oaia.

– Bună ziua, moşule !

– Bună să-ţi fie inima, puiul moşului, da ajuns-ai abia ?

– Precum mă vezi, moşule.

– Vezi aşa: acuma cred că-i ajunge la Florea-nfloritul. Dar să-ţi dau şi eu trei lucruri: ţine aci ai o ceteră, un pieptene şi o cute. Ţine minte, fătul meu, zise moşneagul, vei tot merge până-i ajunge la câmpul cu dorul, acolo te va lovi dor de maică, soră, fraţi, prieteni şi cunoscuţi, încât de nu vei cânta cu cetera aceasta, vei fi silit să te întorci înapoi de dor.

De acolo vei ajunge în pădurea cu lupii, aceia te-ar mânca cu cal cu tot, că sunt mulţi şi flămânzi, dar tu aruncă-le pieptenele. Scăpând, vei merge până vei ajunge în ţara şoarecilor. Acolo vor fi şoareci câtă frunză şi iarbă şi vor vrea să te tragă jos de pe cal să te mănânce, atunci aruncă-le cutea jos şi vei fi mântuit de ei.

După ce-a luat Pipăruş lucrurile acestea trei, a mulţămit bătrânului şi s-a pus pe cal, şi s-a tot dus până a ajuns în câmpul cu dorul. Acolo îl lovi un dor de satul lui, de mamă-sa, de soru-sa şi de fraţi, dar aşa dor, de mai cădea de pe cal şi era cât p-aci să cază de pe cal, ori să se-ntoarne de unde a plecat. Atunci îi vine în minte că are o ceteră de la vâjul cel bătrân. Şi unde nu scoate cetera, şi unde nu începe a trage cu arcuşul pe strune, de răsuna câmpul, şi deloc îi pieri tot dorul.

Apoi merse mai departe, până ajunse în pădurea lupilor. Şi era acolo, Doamne ! era tot un lup şi un copac, şi toţi stau cu gurile

căscate, numai să-l prinză și să-l mănânce. Dară el aruncă pieptenele jos, și îndată se făcu un bou gras și având lupii ce înhăța, lăsară pe Pipăruș să meargă în pace. Și merse cât merse, deodată se trezește în țara șoarecilor. Dar nu altmintrelea erau șoarecii, ci ca urșii de mari, și mulți ca furnicile în furnicar. Aci începu a se înfiora Pipăruș Petru, dar îi veni în minte cutea și, cum o aruncă jos, se făcu între el și între șoareci un stan de piatră, gros cât un munte până la nori. Și se duse Pipăruș Petru tot pe lângă zid, până ce ieși din țara șoarecilor.

Acum nimeri în câmpul cu florile. Acolo erau numai flori, una mai frumoasă decât alta și toate se îmbiau să le ia. Dar Pipăruș nu luă nici una. Colo de departe zări el un cal păscând și trase într-acolo. Adecă după ce se apropie văzu pe Florea-nfloritul dormind dus, calu-i păștea printre flori, iar paloșul îi juca în aer pe deasupra lui. Se dă Pipăruș jos de pe cal și-și sloboade și el calul să pască, apoi se gândi: «Cum doarme acum dus Florea-nfloritul, eu lesne l-aș putea prăpădi; numai una de-i dau cu paloșul, e dus pe cea lume; dar așa numai un mișel ar face; să mă pun lângă el să ațipesc și eu oleacă».

Și își aruncă și el paloșul în sus, și acela începu a-i juca prin aer ca și al lui Florea-nfloritul, apoi se culcă jos pe flori. Cum era obosit de-atâta amar de cale adormi ca dus. Dar iată că se trezi Florea-nfloritul și văzu voinicul dormind lângă el, iar în flori lângă calul lui mai păscând un cal și în aer lângă paloșul lui mai jucând un paloș. «Oare cine să fie, zise el. Hm ! oricine-i e viteaz și om de omenie; cum dormeam mă putea face tot bucățele; i-oi da deci pace până ce s-a trezi, să te miri cine-i; știu că nu-i Pipăruș Petru, de care și zmeii se tem !»

Apoi se puse și Florea-nfloritul și mai trase un pui de somn, iar când se trezi a doua oară, se trezi și Pipăruș cu el deodată.

Când se văzură voinicii față-n față, nu se puteau mira destul unul de altul; unul mai voinic decât celălalt, care de care mai spătos și mai frumos.

– Ce vânturi te-au adus p-aici pe la mine, vere ? zise Florea-nfloritul.

– Am venit să te văd, că ți-am auzit de nume și nu m-am putut răbda să nu ne cunoaștem.

– Doară nu ești tu Pipăruș Petru de care și zmeii tremură ?

– Ba ai chiar gâcit; dar tu doară ești Florea-nfloritul ?

– Eu da, că altul nici că are drept a ședea aci în țara mea; mult mă mir de tine ce cap ai să vii aici ?

– Eu am cap ca capurile, dar tu ce cap ai de mă întrebi atâta ? De nu-ţi place că ţi-am călcat ţara, ia-te la păruială cu mine, hai la luptă dreaptă, luptă voinicească !

Şi se prinseră voinicii la luptă, şi se luptară o zi de vară şi nu fu chip să se învingă, până mai căzură de pe picioare de obosiţi, atunci zise Pipăruş Petre:

– Hai, frate, să schimbăm lupta în paloşe.

Şi apucară voinicii paloşele, şi se vânzoliră, până ce în urmă Florea-nfloritul ciungări[5] oleacă din degetul cel mic al lui Pipăruş Petru. Atunci s-au lăsat de luptă şi s-au prins fraţi de cruce, jurându-se pe vârfurile paloşelor, că nu se vor mai lăsa unul de altul, nici în bine, nici în rău. Şi ajuns-au şi în năcaz şi în bine, ca omul care trăieşte în astă secreată de lume, dar ei unul de altul nu s-au lăsat.

Umblând ei o dată la vitejii, nimeresc la o casă în mijlocul codrului şi intrară înlăuntru. Adecă acolo era o fată la război, ţesea, dar fata frumoasă era chiar Ileana Cosânzeana, din cosiţă ruja-i cântă, şi cum ţesea, de câte ori bătea cu brâgla, totdeauna ieşeau câte două cătane îmbrăcate şi-narmate. Mult se mirară voinicii noştri de această vedenie, dar Pipăruş Petru nu mult stătu pe gânduri şi începu a se drăgosti cu fata, ştiţi dumneavoastră, a o prinde, a o gogoli, mai a o săruta, cum fac tinerii.

Fata, nu-i vorbă, se ferea şi nici prea, ca toate fetele, ci se cam temea de tată-său; deci le spuse:

– Dragii mei, băgaţi de seamă că de vine tata vă omoară.

– Şi cine-i tata dumitale ? o întrebară voinicii.

– Tata e Ciută Nevăzută şi încă nici un om nu i-a ieşit în cale pe care să nu-l omoare.

– Ei bine, dragă, dar ce nărav are când vine acasă ?

– El, răspunde fata, are nărav, că cum intră în casă mai întâi se bagă după cuptor şi de-acolo ia o ulcică de leacuri şi toată o bea, iar de leacurile acelea atâta se întăreşte, de-ar bate şi zece ca voi.

– Aşa ? zise Pipăruş Petru, atunci adă încoace leacurile, să le bem noi.

Şi le dădu Ileana leacurile, iar voinicii le băură şi din ce erau tari, mai tari se făcură. Dar chiar atunci sosi şi Ciută Nevăzută acasă şi s-a repezit după cuptor la leacuri; ei, dar acelea erau lecuite !

[5] *A ciungări*, reteza.

Văzându-se astfel înşelat, într-atâta s-a turburat de-i purta în palme ca pe nişte mere pe amândoi voinicii şi, de n-ar fi apucat să bea ei leacurile, nu era bine de ei; dar aşa îl apucară voinicii amândoi, apoi lasă că l-au omenit ! Nici ferfeniţă nu s-a ales de el. Apoi Pipăruş Petru se căsători cu Ileana Cosânzeana şi se încărcară de averi şi plecară de acolo. Dar pre lângă toată prietenia ce era între Pipăruş Petru şi Florea-nfloritul, cest din urmă nu se uita cu ochi buni la Pipăruş văzându-l cu nevastă, iar el nu. Dar Pipăruş pricepu gândurile lui Florea-nfloritul, de aceea îi zise:

– Frate, să lăsăm nevasta acasă găzdoaie şi să mergem să-ţi aflăm şi ţie una.

– Bine ar fi, zise Florea-nfloritul, dar oare unde vom da de una ?

– Nu fi îngrijat, frate, zise Pipăruş, mergem în lumea noastră şi, de nu s-o fi măritat soru-mea, numai bună ar fi de tine.

– Apoi hai s-o vedem, zise Florea-nfloritul.

Şi lăsară pe Ileana Cosânzeana singură acasă şi ei se luară la drum, şi du-te, du-te, până ce ajunse într-o pădure; nici unul nu mai fusese în pădurea aceea. Mergând ei prin pădure văzură o casă.

– Hai să vedem cine e în casă, zise Pipăruş.

– Hai, dacă chiar vrei, zise Florea-nfloritul.

Şi intrară înlăuntru. Acolo aflară numai o babă bătrână stând cu picioarele la foc.

– Bună vremea, mătuşe !

– Să trăiţi cu bine, dragii mătuşii, haideţi şedeţi oleacă şi vă hodiniţi până ce vă aduce mătuşa ceva de mâncare; iată mă urc în pod să vă aduc slănină, dragii mătuşii.

Feciorii şezură pe-o laviţă, iar baba se urcă în pod, cu numele să le aducă slănină. Dar cum ieşi baba din odaie, veni un şoarece la feciori şi le zise:

– Nu staţi, dragii mei, că nu-i de-a sta; mergeţi în plata lui Dumnezeu sfântul, că doară baba nu s-a dus în pod să vă aducă de mâncare, ci să-şi ascuţă dinţii, să vă poată mânca; că are în pod o piatră de moară, de care-şi toceşte dinţii, n-o auziţi ?

– Ei şi cine-i baba asta ?

– Hm, zice şoarecele, asta-i Muma-Pădurii, a fost drăguţa lui Ciută Nevăzută, şi de când l-aţi omorât tot descântă să-i cădeţi în brânci; acuma, de nu fugiţi, nu mai scăpaţi vii din colţii ei.

– Dacă-i aşa, hai la drum, ziseră voinicii.

Şi se luară feciorii mei la drum, nu mergeau, ci gândeai că-i alungă cineva dindărăpt; bag-seamă şi ei, cu toate că erau viteji, ştiau de frică.

După ce-şi ascuţi baba dinţii se coborî jos în casă, dar feciorii ca în palmă. Şi se cătrăni, şi se înfioră, de gândeai că toată ţâră se face. Atunci dă cu ochii de şoarece.

– Aha ! numai tu mişelule le-ai spus să se ducă.

– Numai eu, de nu te-ai supăra, răspunse şoarecele glumind, ian hai de mă prinde şi-ţi răzbună !

Şi se puse baba a fugi după şoarece; el se sui pe cuptor, ea îşi strică cuptorul; se sui pe un pärete, ea strică şi acel părete, şi tot aşa strică câte un părete, umblând după şoarece, până ce-şi strică toată casa, şi tot nu a putut prinde şoarecele, că vedeţi dumneavoastră, şoarecele-i şoarece şi pace, nu stă să-l prindă chiar o babă, să fie aceea chiar Muma-Pădurii.

Dar când umbla ea după şoarece, feciorii îşi păziră drumul şi când plecă baba după ei, ei erau hăt departe. Se pune deci baba la fugă, du-te, du-te, până ce mai ajunse pe feciori. Atunci au ajuns ei la casa Marţolii, care era mătuşa lui Florea-nfloritul.

– Bună vremea, mătuşă !

– Să trăiţi cu bine ! Dar ce-i, nepoate, ce vânt te poartă pe la mine ? Cine-i voinicul ăsta cu care vii ?

– O, mătuşă, zise Florea-nfloritul, am plecat cu ortacul acesta, care se cheamă Pipăruş Petre, am pornit să merg la soru-sa în peţite, dar ne urmăreşte Muma-Pădurii, căci am omorât pe Ciută Nevăzută, pe ibovnicul ei, şi acum ne pare bine că am nimerit la dumneata, doară ne vei scăpa de colţii ei.

– Nu vă temeţi deloc, dragii mătuşei, haideţi numai în casă şi vă hodiniţi.

Şi ieşi Marţolea afară să aştepte pe Muma-Pădurii, şi cum ajunse aceasta, cum se încăierară, apoi să fi văzut bătaie de babe; se încinse între ele o luptă, dar luptă ca de doi lupi turbaţi, iar nu ca de două babe de când bucii, şi se mâncară în dinţi, şi-şi smulseră părul, de gândeai că sunt două zmeoaice. Iar feciorii, când văzură că sunt mai înfierbântate, de erau oarbe de mânie, porniră încetinel, iar după ce se depărtară merseră mai tare, să nu le mai vază. Care a fost mai tare ? care pe care a învins ? nu pot să spun, că nu ştiu; ştiu însă că voinicii au mers aţă acasă la mama lui Pipăruş Petre. Şapte ani nu fusese Pipăruş Petre acasă, şapte ani nu-l văzură fraţii şi sora, şi neamurile, şi sătenii şi totuşi îl cunoscu care cum îl văzu.

Florica, sora lui Pipăruş Petre nu era încă măritată, se ţinuse de vorba ce i-o dăduse frate-său la plecare.

Şi era mândră Florica, mândră ca o scânteuţă de câmp, şi cum o văzu Florea-nfloritul zise către frate-său de cruce:

– Asta ţi-e sora, frate ?

– Asta.

– Dacă ţi-e asta sora şi dacă vrea, eu chiar azi mă cunun cu ea.

Şi Florica a vrut, fraţii şi mă-sa încă n-au zis ba, apoi au tras o nuntă românească, care a ţinut două săptămâni şi după ce s-a gătat nunta, şi-a luat Florea-nfloritul nevasta, şi s-a cam dus cu ea şi cu Pipăruş Petru în ţara lui, unde aştepta Ileana Cosinzeana, nevasta lui Pipăruş.

Când s-au văzut aceste două cumnate laolaltă, mult s-au bucurat, iar bărbaţii lor se bucurau şi ei de bucuria lor, iar florile din câmpul înflorit se bucurau şi ele împreună cu cele două părechi vesele. Dar şi eu mă bucur, că v-am putut spune povestea până-n capăt.

Poveste din Sălaj comunicată de plugarul
M. Bene din Lupurul de Sus.

ZÂNA APELOR

Pe vremile pe când era iobăgia cea grea, trăia un om sărac într-o colibă din pădurea domnească, căci era păzitor la pădurea aceea. O dată a mers domnul la pădure şi părându-i-se că pădurarul ar fi dat cuiva lemne fără slobozenie domnească, atâta l-a bătut, până ce l-a lăsat mort. Muierea pădurarului cu un copil ca de 3-4 ani, plângea şi se ruga la domnul să nu mai bată pe bietul om, că nici vreascuri n-a dat cuiva fără poruncă domnească, necum lemne. Dar domnul nu vru să creadă ci, după ce omorî pe pădurar, se puse şi bătu şi pe muierea lui până ce rămase şi ea moartă jos. Pre copil îl scoase apoi din pădure şi îi zise: «Cară-te de aici, mergi în lume şi te ţine cum poţi, iar după ce vei creşte mare să vii la mine să slujeşti în locul tătâne-tău !»

Şi s-a dus bietul Alexandru, că aşa-i era numele, s-a dus cerşind din casă-n casă, din sat în sat, până a nimerit lângă Dunăre la un pescar. Pescarul acela nu era Dumnezeu ştie ce om bogat, trăia numai

din pescuit, dar deoarece n-avea copii, luă pe Alexandru copil de suflet. La coliba pescarului a trăit copilul până ce a crescut mare şi-a învăţat şi el meşteşugul pescăritului. Pescarul era acum bătrân şi nu mai putea pescui, dar Alexandru, ca om harnic şi băiat de omenie, câştiga atâta ca să poată trăi bătrânul şi baba moşneagului liniştiţi ! Dă Dumnezeu însă că moare pescarul şi moare şi baba lui şi rămâne Alexandru numai singur. Acum pescuia el numai pe sama lui. Dar gândeai că e făcătură, de când murise pescarul cel bătrân mai că nu erau peşti în Dunăre; umbla bietul copil ziua deplină uneori şi nu-i prindea mreaja nici un peşte. O dată, năcăjit cum era şi dară şi flămând, aruncă mreaja în Dunăre şi nu mai merge la ea până a doua zi la amiazi. Atunci se duce şi trage mreaja. Nu era în ea nimic altă decât o mreană, e drept că foarte frumoasă. Noa, o ia el în mână şi o duce la colibă să o belească şi să o frigă pe cărbuni, că era mai leşinat de foame săracul ! Dar când dă să o spintece, mreana îi scapă din mână şi, cum cade jos, cum se face o drăguţă de fată ca ruptă din soare şi îmbrăcată colea ca o zână; cu ie albă ca laptele, împănată cu flori galbene, roşii şi vinete de mătase, cu cătrinţă ca fetele noastre, cu pieptăruţ mândru tot pene şi cu părul slobozit pe spate.

– Nu mă spinteca, Alexandre, zise ea, că eu sunt rânduită de Dumnezeu să-ţi fiu soţie !

– După ce văd că eşti om ca şi mine, cum să te spintec ? zise Alexandru, dar eu gândeam că tu eşti mreană !

– Eu sunt Zâna Apelor, zise fata, şi la porunca lui Dumnezeu am intrat în mreaja ta şi pentru binele tău şi a altor oameni trebuie să-ţi fiu muiere !

– Mulţam Doamne, zise iară Alexandru, de când văd că eşti fată, îmi trecu foamea şi năcazul !

– Noa, hai Alexandre acuma acasă la tine, acolo unde te-ai născut tu !

– Hei, draga mea ! Acolo nu-i de-a merge, poate că nici n-aş nimeri, că eram mic când am venit de-acolo, dar chiar să nimeresc n-aş merge bucuros, că domnul la care a slujit tata e atât de pogan de-a omorât şi pre tata şi pe mama, numai că ce i se păru că ar fi înstrăinat lemne din pădurea lui !

– Nu face nimic, Alexandre, hai să mergem, că va fi cum va rândui Dumnezeu !

Şi s-au dus amândoi în pădurea aceea şi-au dat de-o colibă părăsită; era coliba unde se născuse Alexandru. Muierea făcu iute de

cină ceva, adecă fripse nişte bureţi ce aflase prin pădure, cinară şi după ce ziseră rugăciunile s-au culcat şi-au dormit. S-au culcat, se-nţelege, pe vatra goală, căci n-aveau alte haine decât hăinuţele de pe ei. Dar ce să vezi, dimineaţa, când se pomeniră din somn, se trezesc în nişte curţi mai pompoase decât curţile împărăteşti şi pline de toate cele trebuincioase pentru trai, şi de post şi de frupt, şi curţile erau tot acolo în pădure, în locul colibei. Mulţămiră lui Dumnezeu şi se puseră a căuta una-alta prin curţi, şi, după ce dădură de ale traiului, se puseră la prânz.

Birişii[1] domnului în toată ziua veneau câte zece cu cară în pădurea aceea după lemne şi fiind aproape de sat, ajungeau încă de cu vreme acasă.

În ziua aceea iară veniră şi, trecând prin poiană, unde ştiau ei coliba, rămân înmărmuriţi de frumuseţea curţilor care s-au făcut numai de ieri până azi. Şi se tot înholbară birişii pre de toate laturile pe lângă cele curţi, până era târziu dupa-amiazi, atunci îşi aduc abia aminte ce domn au şi-şi încărcară iute carăle, şi dau biciu la boi, să ajungă curând acasă. Dar totuşi ajung târziu acasă, colo pe la cina cea bună. Domnul îi aştepta cu o bâtă de corn în poartă şi pe care cum trecea mi-l măsura peste spate, de gândeai că dă în sac. Când ajunse birişul cel din urmă la poartă, zise:

– Domnule, nu ne bate în zadar, noi nu suntem de vină că am întârziat aşa tare, că uite, în pădure, colo unde era numai ieri, nu mai de mult, coliba cea părăsită a pădurarului, azi aflarăm nişte curţi mai minunate ca a Măriei tale şi noi ne tot înholbarăm şi ne minunarăm de ele, până ce uitarăm nu numai porunca Măriei tale, dar şi mâncarea, blăstămaţi să fim de am mâncat azi ceva !

– Aşa ? zise domnul, mai potolindu-şi mânia, noa, bine-i; mâne dimineaţă să mergi să chemi pe mişelul acela care a cutezat a-şi face în pădure casă fără ştirea mea, să-l chemi la mine; ai priceput ?

– Priceput, domnule ! Şi se duse birişul a doua zi la curţile din pădure şi spuse omului din ele că e poftit în sat la curtea boierească.

– Ce să fac acum, muiere ? zise Alexandru cătră muierea sa.

– Ce să faci ? Iacă-i merge, că ştiu că nu te-a mânca Măria sa domnul !

Şi s-a dus Alexandru la domnie în sat.

– Bună dimineaţa, domnule !

[1] *Biriş*, argat al grofilor.

– Să fii sănătos. Ce cauţi aici ? La ce-ai venit ?

– Am venit, domnule, că un biriş d-al Măriei voastre a zis că mi-aţi poruncit să viu !

– Bine-i ! Adecă tu eşti mişelul care şi-a făcut casă în pădurea mea ? Cum ai cutezat să faci un lucru ca acela ?

– D-apoi că domnia ta mi-ai poruncit; ştii când ai omorât pe tata şi pe mama, când ai zis să merg unde m-or duce ochii, iar după ce voi creşte să vin în slujba dumitale, în locul tatei; şi iată m-am ţinut de cuvânt; în coliba unde m-am născut acolo m-am aşezat alaltăieri cu muierea mea; dar dacă Dumnezeu a voit ca peste noapte să se facă din ea o casă bună, domnească, eu nu sunt de vină !

– Să mergi şi până dimineaţă toată pădurea din jos de casa ta să fie tăiată, trupinele scoase, locul arat, sămânat cu mălai mărunt, care pe dimineaţă să fie copt, şi mie să-mi aduci de acolo făină de mălai mărunt, ca să-mi facă din ea mămăligă de prânz ! Înţeles-ai ?

– Dar cum se poate una ca asta, domnule ?

– Taci şi mergi, iar dacă dimineaţă nu vii după cum ţi-am poruncit, nu-ţi mai stă capul unde-ţi stă acuma, că ţi-a sta unde-ţi stau picioarele !

Se porneşte Alexandru supărat acasă; muierea îl aştepta în portiţă.

– Noa, dar de ce te-a chemat ?

– Oh, Doamne ! Acesta vrea să ne omoare, şi pe noi cum a omorât pe tata şi pe mama !

– Cum aşa ?

– Iată, draga mea, mi-a poruncit că până dimineaţă toată pădurea câtă-i din jos de casa noastră să o tai, să scot trupinele, s-o ar şi samăn cu mălai mărunt, iar acela până dimineaţa să fie crescut şi copt şi eu să-i duc din el fărină de mămăligă, să prânzească mâne din ea !

– Nu-i nimica, scumpul meu soţ, lasă că va fi cum va rândui Dumnezeu; nu fi tu îngândurat pentru aceea !

Dacă veni seara, cinară ei, se rugară lui Dumnezeu şi se culcară. Iar dimineaţa sculă muierea pe Alexandru şi-i zise:

– Vezi de du fărină la domnu de mămăligă pentru prânz ! Şi se sculă Alexandru: adecă cât vedeai cu ochii pe coastă la vale, din jos de casele lui, unde fusese ieri pădurea cea uriaşă, acum era numai o holdă de mălai mărunt, frumoasă şi coaptă; iar într-o desagă-i pusese muierea grăunţe şi în alta fărină de mălai mărunt. Se minună Alexandru, mulţămi lui Dumnezeu şi merse la domnie în sat.

– Bună dimineaţa, domnule !

– Să trăieşti, Alexandre ! Noa, da adus-ai fărină de mălai mărunt ?

– Adus, domnule, am adus o desagă de făină şi una de grăunţe !
– Şi cum e holda unde a fost pădurea ?
– Frumoasă, domnule, a dat Dumnezeu de s-a făcut chiar după porunca dumitale !
– Bine, Alexandre, e bine. Acum până dimineaţă să lăzuieşti[2] toată pădurea cea din sus de casa ta, să lucri pământul şi să prăseşti vie, iar pe dimineaţă să-mi aduci struguri copţi din ea !
– Dară, domnule, una ca asta nu se poate face într-o noapte; numai de lăzuit n-aş găta-o într-un an de n-aş avea barem o sută de lucrători lângă mine; apoi via, ştii dumneata, de-abia în trei ani o poţi aduce să rodească !
– Cară-te, mişelule, îi zice domnul, şi de nu faci până dimineaţă toate câte ţi-am poruncit, te sting de pe faţa pământului !
Iară merge Alexandru supărat acasă şi spune muierii porunca cea nouă, ce-a căpătat-o de la domnul pământesc.
– Nu te supăra nimic, Alexandre, că va fi ce va rândui Dumnezeu, îi zise muierea.
Adecă când se scoală a doua zi, în locul pădurei cei din sus de casă era o drăguţă de vie de să mai ai doi ochi să te uiţi la ea; toată în rând, toată cu struguri copţi numai de cules şi mari ca purceii. Alexandru iar mulţămi lui Dumnezeu şi culese o corfiţă de o duse boierului.
– Noa, vezi că ai putut face ? Numai eşti câne la maţe, vrei să te tragi de la muncă ! zise boierul, când îl văzu întrând cu strugurii.
– A făcut Dumnezeu sfântul cu puterea lui cea mare, dar ştiu că eu nu, un om păcătos, răspunse Alexandru.
Dar domnul îi grăi:
– Ce-mi pasă mie cu cine ai lucrat şi cu cine nu, destul atâta că mi-ai împlinit porunca. Acum să mergi în grajd să duci cele două bivoliţe la taur, iar pe mâne dimineaţă să fie fătate, cu viţei sub ele, să le mulgi şi să-mi aduci apoi lapte pentru cafea de la ele; pricepi ?
– Pricep, domnule, dar una ca asta nu se poate, că doară ştii dumneata că bivoliţele poartă un an de zile !
– Taci din gură, nememicule, zise domnul, şi te cară, că n-am vreme de pierdut cu tine; de nu vii pe dimineaţă cu ele fătate, ştii ce te aşteaptă !

---

[2] *A lăzui*, a curăţi un teren de tufe, spini, rădăcini.

Şi se duse Alexandru supărat acasă mânând bivoliţele dindărăt. Muierea îi ieşi înainte:

– Da ce-i, Alexandre, doară pe noi ne-a cinstit domnul boier cu bivoliţele acestea ?

– Oh, Doamne, tu muiere ! boierul acesta tot ne pune capul !

– Da cum aşa ? Ce eşti iară supărat ?

– Da cum să nu fiu; ascultă tu: să duc eu bivoliţele acestea sterpe la taur, dar până dimineaţa ele să şi fete şi să-i duc de la ele lapte pentru cafea. Una ca asta nu se poate !

– Nu zice aşa, dragul meu, că va fi cum va rândui Dumnezeu. Hai de prânzeşte şi te odihneşte oleacă, apoi li duce la taur şi mai departe lăsăm toate în voia lui Dumnezeu sfântul !

A prânzit bietul Alexandru, apoi şi-a pus merinde în traistă şi a mânat bivoliţele chiar la al treilea sat la taur, că mai aproape nu era şi de-abia a ajuns îndărăt colo pe la cina cea bună. Apoi a cinat ceva şi, obosit cum era, a dormit ca mort până în zori de zi. Atunci l-a trezit muierea:

– Scoală, Alexandre, mergi de du bivoliţele la curte, că s-o scula domnul şi-i trebuie lapte de cafă !

Să sculă Alexandru şi merse în grajd, adecă bivoliţele fătaseră şi aveau doi pui mândri sub ele, negri ca doi pui de drac, şi ugerile lor pline de lapte. Mulţămi el lui Dumnezeu şi le mână în sat la curtea boierească. Domnul era în târnaţ cu pipa cea lungă.

– Vii, Alexandre ?

– Sunt aici, domnule !

– Noa, vezi că nu prea grea poruncă ţi-am fost dat; ştiam eu că de frică împlineşti bucuros poruncile mele; acum numai o poruncă-ţi mai dau, dacă-i împlini-o şi asta, apoi te las în pace, iar de nu, îţi sucesc grumazul ca la un pui de găină !

– Ce să mai fac iară, domnule ?

– Să-mi aduci pe Dumnezeu la prânz, auzi ? la prânz să mi-l aduci ! Acum nu mai sta pe gânduri, ci te cară şi să nu-ţi mai aud de nimic până nu mi-l aduci !

– Da cum să pot eu un biet om păcătos să şi gândesc una ca aceea ?

– Taci şi te du !

Se luă Alexandru mai supărat ca totdeauna şi mere cătră casă. Muierea chiar îi făcuse un drăguţ de copil, de nici de împărat nu poate fi mai altfel. Cum îl văzu îngândurat îl întrebă:

– Iar eşti supărat, Alexandre ?

– Dar cum să nu fiu ? Ascultă tu aici, pe când gândeam că şi-o fi stâmpărat gândurile celea preste fire de poftalnice, pe când mulţămeam lui Dumnezeu că mi-a ajutat de am împlinit toate poruncile boierului, el iese cu altă poruncă şi mai păgână !

– Cu ce poruncă ?

– Oh, doamne, muiere draga mea ! Mă tem şi să gândesc la porunca cea nebună a păgânului acestui de domn; zice că să-i aduc lui pe Dumnezeu la prânz, la el, la un păgân ca el !

– E drept că-i lucru mare, Alexandre, dar nu te întrista din samă afară; Dumnezeu va direge lucrurile ca un stăpân bun. Tu vezi de mănâncă ceva, ia-ţi merinde şi te pune la cale, te tot du până-i da undeva de Dumnezeu şi-i spune porunca ce-o ai de la boier; Domnul cerului este mult mai milostiv decât domnii pământeşti !

Aşa şi făcu Alexandru; mâncă ceva, ce mâncă, îşi luă merinde şi bâta în mână şi hai la cale. Şi s-a tot dus, s-a tot dus, până a dat de-o apă mare. Ar fi trecut bucuros dincolo, dar nu era nici pod nici luntre, iar de-a înotul nu se încumeta s-o treacă, fiind apa foarte lată. Deci sta pe gânduri: ce să facă ?

Atunci apa-l întrebă:

– Ce stai aci, omule ?

– Stau, răspunse el, că aş trece dincolo şi nu-i aci nici pod, nici luntre şi de-a-notul mi-e frică să intru !

– Şi unde mergi, tu omule ?

– Eu aş merge până aş da de Dumnezeu sfântul, că am un lucru mare să-i spun !

– Aşa ? atunci te trec eu, dar să întrebi pe Dumnezeu: de ce în mine nu este nici peşte, nici broască, nici o jivină.

– Că-l voi întreba !

Atunci apa se desface în două şi merge Alexandru ca pe-o cărare de prin cucuruz prin mijlocul apei.

Ajungând de cealaltă parte, tot merge el până dă de un câmp mare cu iarbă până în brâu; acolo era o ciurdă de boi mari, dar slabi, numai cu pielea pe oase; se legănau de slabi ! Se minună mult Alexandru de astă vedenie: cum de boii acei mari, în aşa bună şi multă păşune, şi numai nu cad de pe picioare de slabi ?

Dar merse el mai departe, până nimeri într-un câmp năsipos, numai ici-colea câte o buruiană şi acolo o ciurdă de boi mici, dar frumoşi şi graşi de gândeai că amu-amu pleznesc de graşi. De astă vedenie se minună Alexandru şi mai tare, dar merse mai departe,

până ajunse într-o pădure mare, acolo poame multe şi grâneţe, şi prin copaci nişte păsări mari ţipau cât le lua gura: «Vai de noi şi de noi, că rău vedem, rău am văzut şi mai rău vom vedea !» Ele adecă ţipoteau de foame !

Mergând mai departe, ajunse într-un tufiş numai ici-colea câte o alună, acolo mii de păsărele ciripeau şi cântau: «Bine ni-a fost, bine ni-e şi mai bine vom ajunge, că suntem toate sătule !»

Minunându-se Alexandru şi de acestea vedenii, merge mai departe, până ajunge la curţile lui Dumnezeu sfântul. Cu multă sfială intră înlăuntru şi dete bineţe ca un om de omenie.

Dumnezeu sfântul îl primeşte cu bunăvoinţă şi cu vorbe blânde, ca un părinte adevărat, apoi îl întrebă că după ce umblă el atâta lume.

– O, Doamne, mi-i şi groază să-ţi spun !

– Spune, fătul meu, că de mine tot nu poate nime ascunde nici un cuget.

– Apoi să-ţi spun, Doamne: m-o trimes domnul pe a cărui loc mi-e casa, să vin să te poftesc la el la prânz !

– Bine, fătul meu, după ce-i ajunge acasă să-i spui că atunci oi merge, când va face şi el câte ai făcut tu !

– D-apoi oare nu m-a omorî, Doamne ?

– Nu te teme; dar să-mi spui ce ai văzut în calea ta de acasă până aici.

– Am văzut multe, Doamne: mai întâi am ajuns la o apă mare, fără luntre, fără pod şi nu ştiam cum să trec, dar apa, după ce i-am spus unde mi-e calea, mi-a făcut loc de-am trecut ca pe uscat; m-a rugat însă să te întreb de ce în ea nu sunt nici peşti, nici broaşte şi nici o jivină.

– 'Ţi-voi spune fătul meu, dar tu să nu-i spui până te-a trece dincolo; acolo de aceea nu sunt nici peşti, nici broaşte şi nici alte jivini, că încă nici un om nu s-a înecat în ea. Dar apoi ce-ai mai văzut ?

– Am văzut, Doamne, un câmp mare cu iarbă ca mătasea şi de mare până în brâu; în ea păştea o ciurdă de boi mari, dar se legănau pe picioare de slabi în păşunea aceea bună !

– Aceea, fătul meu, sunt boierii cei bogaţi, care fac câteodată pomene şi ospeţe, dar numai ei pe ei se pomenesc şi se ospătează, iar după ce li se împrăştie oaspeţii le pare rău de cheltuiala ce-au făcut, dar după aceea ce-ai mai văzut ?

– Am văzut, Doamne, un câmp năsipos, tot năsip și pietriș, numai ici-colea câte o buruiană, și acolo era o ciurdă de boi mici, dar grași și frumoși, de nu mă mai puteam depărta de ei.

– Noa, vezi, fătul meu, aceea sunt oamenii cei săraci, bieții iobagi, care n-au alta decât numai ce vreau să le lase domnii lor cei procleți, dar ei când fac vreo pomană ori vreun ospăț, adună la masa lor pe toți lipsiții și săracii, și aceea la mine este bine primită, de aceea după ce vin pe astă lume se desfătează; dar după aceea, adu-ți aminte, ce-ai mai văzut.

– Venind mai încoace, Doamne, am văzut o mulțime de pomi mari cu poame frumoase și printre ei tot soiul de sămănături, dar în pomi erau niște păsări urâte și zburlite, și țipau cât le lua gura: «Rău am văzut, rău vedem și încă și mai rău vom vedea, că murim de foame !»

– Noa, fătul meu, aceia sunt zgâciții care au tot ce le trebuie, dar nu numai nu dau lipsiților de pomană, dar nici ei nu mănâncă să se sature și trag și plata lucrătorilor; pe astă lume de foame o să se vaiete ! Mai văzut-ai ceva în călătoria ta ?

– Mai, Doamne, am văzut un tufiș și în el numai unde și unde câte o alună, dar acolo era mii de păsărele ciripind și cântând: «Bine am văzut, bine vedem și bine vom vedea, că nimic nu ne lipsește !»

– Vezi, fătul meu, acelea păsări sunteți voi muncitorii, care munciți de dimineața până seara, de multe ori chiar flămânzi și însetați, numai ca să puteți ținea din munca voastră pe câte venituri toate, și totuși mulțămiți lui Dumnezeu și pentru atâta; plăcută este înaintea mea purtarea voastră !

– Acum mergi, fătul meu, acasă, că te așteaptă muierea și copilul ! Și plecă Alexandru către casă mulțămind lui Dumnezeu. Când ajunse la apa cea mare îl întrebă apa:

– Noa, da spusu-ț-a Dumnezeu pricina pentru care n-am eu nici pești nici broaște ?

– Spus !

– Ei, cum a zis, care-i pricina ?

– Trece-mă, că apoi îți spun !

Și l-a trecut apa iarăși de acea parte, adecă s-a făcut în lături până a trecut de aceastalaltă parte, cu toate că dincolo încoace pe nimeni nu mai trecuse, că nime nu ceruse să-l treacă. După ce-a fost de aceastălaltă parte, apoi îi spuse Alexandru:

– În tine, aşa mi-a spus Dumnezeu, că de aceea nu sunt nici peşti, nici broaşte şi nici un fel de jivină, că încă n-ai înecat nici un om.

Atunci se înfoaie apa de trecu peste ţărmuri şi era cât pe-aci să înece pe Alexandru. Dar el fugi şi-i zise:

– Dar nu ţi-e ruşine, chiar pe mine vrei să mă îneci unde ţi-am spus ce-a zis Dumnezeu sfântul ? Apa atunci s-a ruşinat şi s-a tras în matca ei zicând: cum n-am ştiut mai degrabă, că nu scăpai tu din undele mele !

Acum Alexandru merse aţă la boier acasă şi ajunse chiar pe înserate.

– Noa, da chematu-l-ai ? zise boierul.

– Chemat ! răspunse Alexandru.

– Şi vine ?

– Vine de bună seamă, vine dacă-i face şi dumneata lucrurile care le-am făcut eu, dar până atunci, ba !

Auzind domnul cuvintele acestea cutezătoare ale lui Alexandru se mânie atât de tare de porunci slugilor să-l bage în fiară şi în pente, din tălpile picioarelor până în grumazi, şi să-l bage într-o pivniţă şi acolo să-l închidă, să nu poată scăpa, că dimineaţa îl spânzură pentru cutezarea vorbelor celor nesocotite. Toată noaptea o petrecu Alexandru acolo, rugându-se lui Dumnezeu. Când fu de către ziuă, veni Dumnezeu la uşa pivniţii şi strigă:

– Aci eşti, Alexandre ?

– Aci, Doamne !

– Dar ieşi afară !

– Că nu pot, că sunt băgat în fiară şi-n pente până-n grumazi !

– Ia mişcă-te oleacă !

Şi cum se mişcă Alexandru, o dată-i căzură fiarăle de pe el, ca şi când ar fi fost putrede şi uşa se deschise singură, şi ieşi afară de mulţămi lui Dumnezeu că l-a scăpat.

– Noa, Alexandre, zice Dumnezeu, dar mergem la boierul la prânz, ori mergem la tine ?

– Ba să mergem la mine întâi, că fi-va timp de mers la el şi după aceea.

Şi merseră la Alexandru acasă. Bucuria muierii şi a copilaşului că se mai văd, dar bucuria şi-a lui Alexandru că a ajuns în pace la ai săi. Acum Alexandru porunci nevestei să facă de prânz, că iată chiar şi Dumnezeu prânzeşte azi la ei.

Şi se puse să facă ce ştia ea mai bun de mâncare, dar Dumnezeu zise:

– Să-mi frigi să mănânc ce-aveţi voi mai drag la casă !

Atunci Alexandru numaidecât porunci să arză muierea cuptorul, şi când era ars gata, trase jarul şi duse copilul pe lopată şi zvârr cu el în cuptor, apoi puse jarul în gura cuptorului şi intră înlăuntru de mai povesti cu Dumnezeu.

Peste vreun ceas de vreme, merse el să aducă copilul fript să-l pună înaintea lui Dumnezeu. Adecă minunea minunilor !

Copilul se juca cu două mere de aur şi cânta în treaba lui, cum cântă copiii.

Văzând Alexandru şi muierea lui minunea asta, căzură cu feţele la pământ şi mulţămiră lui Dumnezeu.

Iar Dumnezeu îi ridică de jos şi le zise:

– Să ştiţi că boierul în clipita aceasta a plesnit de năcaz, căci nu te află în pivniţă să te spânzure; de azi încolo nu mai eşti iobag, ci domn în casa ta şi în scurtă vreme nici un iobagi nu va mai fi în lume.

Aşa s-a şi întâmplat; iobăgia a căzut; dar cel dintâi care a scăpat de iobăgie a fost Alexandru cu muierea lui, cu Zâna Apelor, care de n-au murit şi astăzi trăiesc şi măresc pe Dumnezeu.

Auzită şi scrisă în Sâncel.

VOINICUL PARSION

A fost odată ce-a fost, că de n-ar fi fost nu s-ar povesti.

A fost odată un moşneag bătrân, dar bătrân nu şagă, de-abia se mişca dintr-un loc într-altul, apoi era şi sărac, dar sărac de n-avea chiar nimic. Numai cât avea trei feciori harnici de muncă, aceia ţinea şi pe bietul moşneag, din lucru mânilor lor, lucrând adecă pe plată pe la alţii.

Odată iar ies feciorii tustrei în sat să capete ceva de lucru şi căpătară cei doi mai mari numaidecât, dar cel mai mic, anume Parsion, era cât pe aci să se întoarcă acasă la moşneagul cu mâna goală, căci nu căpătase de lucru. Dar în cale cătră casă se întâlneşte cu un moş bătrân ca şi tatăl-său.

– Unde mergi, Parsioane ?

– Mă duc acasă, că n-am căpătat de lucru pe ziua de azi, o să merg în pădure să mai aduc vreo două lemne, baremi frig să nu rabde bietul tata.

– Mă Parsioane, da să vii tu la plug la mine, că uite, eu sunt bătrân şi slab, nu mai pot munci, apoi loc şi vituţe am de la Dumnezeu sfântul, umblă la mine la plug în săptămâna asta, apoi îţi dau loc de o zi de plug, îţi dau grâu să-l semeni şi plugul cu vitele să ţi-l ari, vreai Parsioane ?

– Vreau, moşule !

Şi se duse Parsion la plug şi ară toată săptămâna în locul moşneagului, iar seara când mergea acasă îi da moşneagul de mâncare, să ducă şi la tatăl său.

În cealaltă săptămână, îi dădu moşneagul boii şi plugul să-şi are şi pe sama lui, dar loc bun nu mai avea de unde-i da, că acela îl sămănase moşneagul pe sama lui, fără-i dădu o coastă plină de spini, să şi-o lăzuiască şi are cum va voi, apoi grâu de sămânţă i-a da el.

Şi se apucă Parsion de lăzuit, el tot tăia spinii cu toporul şi-i scotea din pământ cu rădăcini cu tot, iar un câne al stăpânului său îi lua în gură şi-i căra într-un fund de părău. În câteva zile fu coasta lăzuită, arată şi semănată. Se bucurară fraţii că au şi ei sămănătură, că până atunci nu mai avuseră, dar mai tare se bucură tatăl lor văzând ce feciori buni şi harnici are.

Dete Dumnezeu şi veni timpul seceratului, deci merg toţi trei feciorii la secerat în holda lor, un lucru acesta pe care nu-l mai făcuse nicicând, că ei până-ntr-aceea numai în holde streine seceraseră. Nici moşneagul nu vru să rămână acasă, trebuiră feciorii să-l ducă şi pe el la holdă, cum vor putea, că de va muri să nu poată zice că n-a fost baremi la holda lui, că în holde streine destul a lucrat până şi-au crescut copiii.

După ce ajung la holdă, se minunează. Şi cum nu s-or minuna, mă rog dumneavoastră, când holda lor era cu spicele de aur ! Mulţămesc deci lui Dumnezeu şi se pun pe muncă şi seceră bărbăteşte tustrei feciorii, iar bătrânul se uita mângâiat, ce spor fac; ar fi secerat şi el săracul, dar nu mai putea decât să adune ici colea câte un spic ce vedea că a rămas îndărătul harnicilor feciori.

Când fu seară, făcură din holda secerată patru grămezi mari şi se puse fiecare din fraţi câte pe-o grămadă să doarmă peste noapte, dar să şi păzească să nu le fure cineva vreun spic, că aurul, vedeţi

dumneavoastră, e scump. Bătrânul încă se puse să străjuiască o grămadă.

Când fu colo pe la miezul nopţii, veni o pasăre şi smulse un spic de grâu chiar din grămada care o păzea Parsion, feciorul cel mai mic. Dar el nu vru să se lase de pagubă, strigă la fraţi să aibă grijă şi de grămada lui şi el se luă tot într-o fugă, după pasăre, că ea nu putu zbura pe sus fiindcă-i era spicul greu, ori că doară aşa voia ea.

Şi s-a tot dus Parsion după pasăre până se omizea[1] de ziuă. Atunci au ajuns la o pădure mare. El află o zburătură de lemn şi zvârli în pasăre. Şi-o nimeri de-i rupse o aripă, dar de lăsat tot nu lăsă spicul din gură. Până află el aripa, care căzuse de la pasăre, pierde pasărea dinaintea ochilor şi se pierde şi el prin pădure numai cu aripa în mână.

Tot umblă el prin pădure până-l apucă noaptea şi nu mai dă de urmă să scape din pădure. După ce înnoptează bine, vede departe un foc mare. Acolo vor fi nişte păcurari la oi, merg într-acolo, că doară îmi vor da ceva de cină, ori baremi m-or lăsa să dorm şi eu cu ei, iar dimineaţa îmi vor arăta calea să ies la largul. Şi se duse aţă la foc. Adecă acolo era un uriaş mare încolăcit pre lângă foc ca un şarpe. Acum începu a se înfrica bietul Parsion; s-ar fi dus, dar unde ? nu ştia calea, ar fi rămas, se temea de uriaş. Deci îşi luă inima-n dinţi şi se băgă în mâneca sumanului la uriaş cum era obosit, de loc adormi ca mort.

Când se trezi uriaşul şi se ridică căscărind, pică Parsion din mâneca sumanului lui, dar nu se trezi, aşa dormea de greu. Uriaşul se uită la el şi se miră de unde a putut el răsări în mâneca sumanului. În urmă-şi socoate: ce-o fi, aceea o fi, dar eu îl duc acasă. Şi-l luă uriaşul în braţe şi-l duse la casele lui, în mijlocul pădurei, unde, dacă intră în casă, îl puse în pat să doarmă, şi plecă pe uşă afară.

Dar când închise uriaşul uşa, bag seamă cam scârţâia, că se trezi feciorul şi începu a striga din toate puterile:

– Da unde-s eu ?

Uriaşul veni îndărăpt şi-l mustră cum de a cutezat el să se culce în mâneca sumanului lui. Iar Parsion se rugă de iertare şi-i spuse toată întâmplarea, cum vi-o spusei şi eu dumneavoastră.

Ş-apoi zise Uriaşul:

---

[1] *A se omizi*, a se crăpa (a se zări) de ziua.

– Fătul meu, dacă ai rătăcit tu chiar la mine, rămâi de tot aici şi fii copilul meu.

Şi s-a învoit Parsion şi a rămas la uriaş copil de suflet, şi trăiau acolo în mijlocul codrilor numai amândoi.

Într-o zi, când veni uriaşul acasă, află feciorul pus pe gânduri, supărat, şi-l întrebă:

– Da ce eşti supărat, fiule ?

– Nu-s supărat, răspunde feciorul, numai mă gândesc că rău o ducem noi aci fără muiere la casă, nu avem cine să ne facă o mâncare cumsecade, cine să ne spele o haină, cine să grijească casa, cum ştiu ele.

– Aşa e, răspunse uriaşul, bine zici tu, iacă tu ai fi chiar bun de însurat, dar pe aci nu sunt fete, nu sunt muieri, numai cât vin în tot anul o dată trei zâne de se scaldă în tăul cel din mijlocul pădurei, mâne poimâne iar li-i timpul să vină, vin în formă de porumbiţe zburând şi, dacă se slobod jos din văzduh îşi lasă aripile pe ţărmure, apoi se bagă în tăul cel de lapte dulce şi se scaldă cându-i cruce amiazăzi. Du-te, şi când s-or scălda mai bine, tu fură de la una aripile şi vino cu ele numaidecât, dar să nu te uiţi îndărăt, că de te vei uita nu va fi bine.

Şi s-a dus Parsion cum a zis uriaşul la tăul de lapte dulce, când era cruce amiazi şi văzu pe zâne scăldându-se în lapte dulce şi jucându-se acolo, iar aripile erau pe ţărmure. Şi s-a repezit Parsion şi-a luat o părechе de aripi şi s-a cam dus cu ele, iar zânele cum l-au văzut, au ieşit din tău şi şi-au luat aripile şi au zburat, dar una ale cărei aripi le luase feciorul nu s-a putut face porumbiţă şi nu a mai putut merge cu cele două surori, ci a rămas fată frumoasă, zână. Deci a fugit după fecior plângând şi rugându-l să-i dea hainele, adecă aripile; dar el nu o ascultă, nici că se uită îndărăt s-o vadă în faţă. Şi s-au tot dus ei aşa, el înainte şi ea după el, până au ajuns la uriaş acasă. Acolo i-au dat haine muiereşti şi au făcut o veselie, că îşi căpătară muiere în casă.

Parsion însă era om cuminte, el ştia că de va pune mâna pe aripi, atât o mai vede, deci se puse şi cusu aripile în pieptar, nime să nu ştie de ele. Ea bine ştia că unde sunt, dar nu se putea apropia să le descoasă, că el îşi grijea pieptarul ca ochii.

Trăiră ei multă vreme acolo fericiţi numai toţi trei: uriaşul, Parsion şi zâna, muierea lui Parsion. Dar pe Parsion îl lovi odată dorul de casă, de tată şi de fraţi. Deci se rugă de uriaşul să-l sloboadă

pe câteva zile la ai lor. Şi uriaşul s-a învoit, l-a lăsat să meargă cu muiere cu tot, ba le-a arătat şi calea, şi ei s-au dus multă lume împărăţie, ca Dumnezeu să ne ţie, că din poveste multă este, lungă şi frumoasă, s-ascultaţi şi dumneavoastră, că cine o ascultă o va învăţa, iar cine o adormi bine s-a hodini; cui nu-i place n-o asculte, ci-mi deie mie pace s-o minţesc până-n capăt. Şi s-au dus Parsion până au ajuns acasă la ei în sat. Tatăl său trăia însă, dară era slab şi bătrân, fraţii-i erau însuraţi şi erau gazde bune, că doară avuse o holdă de aur, pe care moşii şi vite şi-au cumpărat. Veselia era mare când se mai văzură toţi fraţii laolaltă, toţi sănătoşi, toţi însuraţi, unul avea muiere mai frumoasă ca altul, dară zână numai Parsion avea.

S-au pus deci toţi la voie bună şi mâncară, şi beură şi-şi petrecură. Iar după ce se săturară s-a pus zâna la hori, dar hori cum ştiu zânele. Parsion fiind cam vinos[2] şi obosit s-a pus să se culce să doarmă; şi-au adormit, dar zâna tot cânta. Cumnatele ei se minunară cum poate cânta aşa frumos, dar ea zise, hm ! şi mai frumos aş cânta, dar glasurile îmi sunt cusute în pieptarul lui Parsion şi acum nu cutez să-l trezesc, să mi le dea.

Cumnatele, poftăreţe ca toate femeile, să audă cântece şi mai frumoase, traseră pieptarul de sub capul lui Parsion şi-l dădură în mâna zânei.

Ea descusu repede aripile şi, cum şi le văzu în mână, cum se făcu porumbiţă şi zbură pe un pom afară, de unde strigă: «Să spuneţi lui Parsion dacă s-a scula, că de vrea să mă mai vadă, să mă caute la cetatea nevăzută şi neauzită, că numai acolo mă mai poate afla».

După aceea, zbură ca glonţul de repede. După ce se trezi Parsion, cel dintâi lucru-i fu să întrebe că ce-i face nevasta, dormit-a vr-oleacă şi ea, ori tot cântat-a până în dalba ziuă ?

Atunci fraţii şi cumnatele i-au spus toată întâmplarea, după cum v-o spusei şi eu dumneavoastră, iar el se supără de moarte şi nici rămas bun nu le zise, fără apucă drumul tot întrebând pe toţi trecătorii, nu cumva au auzit de cetatea cea nevăzută şi neauzită. Dar nimeni nu-i putea spune nimic.

Şi s-a tot dus până a ajuns iară la uriaşul din pădure şi-i spuse toată păţania. Iară uriaşul îi zise:

– Nu te supăra din samă în afară, că poate aşa a fost să se întâmple. Şezi şi te odihneşte, apoi ţi-oi pune merinde şi-i merge

---

[2] Cherchelit, ameţit de băutură.

până la fratele meu cel mai mare, care este împărat peste toate fiarele pădurilor, poate că el te va şti îndrepta.

Şi se odihni Parsion, o zi şi o noapte, la uriaşul, apoi îşi luă merinde, iară uriaşul îi arătă drumul şi merse trei zile şi trei nopţi, până ajunse la fratele uriaşului, care era împărat preste toate fiarele pădurilor, şi era un urias groaznic de mare, cu cap ca de urs.

– Bună ziua, moşule !

– Să trăieşti cu bine, fătul meu, dară ce păcate te poartă pe aici, pe unde încă picior de om pământean n-a umblat ?

– D-apoi, moşule, îndreptat de fratele dumitale, de Uriaşul Pădurilor, vin cu o rugare la dumneata, să faci bine să-mi spui unde este cetatea nevăzută şi neauzită, că mi-a fugit nevasta, şi chiar acolo a zis că merge.

– O, dragul meu, eu nu ştiu, fără stai puţin şi te odihneşte, că mi-oi întreba supuşii mei, dar de cumva vor şti ei.

Şi ieşi uriaşul afară şi răcni o dată, ca urşii, şi începură a se aduna tot felul de fiare de prin pădure, şi de jivini mici şi mari, urşi, lupi, dihori, soboli, şoareci, iepuri, cerbi, căprioare şi alte bidigănii ce sunt în lume şi pe sub soare, şi le întrebă:

– Care din voi ştie unde este cetatea cea nevăzută şi neauzită ?

Iară ele tăcură ca mute, că pesemne nici nu auziseră de cetatea aceea.

Dacă a văzut uriaşul că fiarele nu-i ştiu da răspunsul, le porunci să meargă care de unde a venit, şi intrând la Parsion în casă-i zise:

– Nu te supăra peste fire, fătul meu, că deşi supuşii mei nu ne putură spune nimic despre aceea cetate, dară eu am o soră mai mică, ea este crăiasă preste toate pasările, vei merge la ea şi poate că ea te va şti îndrepta.

Şi-i dete uriaşul merinde şi-i arătă calea care duce până la soru-sa, tot prin munţi şi prin crânguri, prin păraie şi prin prăpăstii, de gândeai că nici cerbul n-ar cuteza să umble pe acolo. Dar Parsion îşi luă rămas bun şi plecă. Unde n-ar merge un bărbat pentru o muiere frumoasă ? ! Şi s-a dus şi s-a dus, şapte zile şi şapte nopţi, până a ajuns la curţile crăiesei pasărilor, care erau între nişte stânci, pe un vârf de munte. Şi intră Parsion înlăuntru, dar se îngrozi când o văzu, că era o urieşiţă groaznică, cu un cap mare ca buhele, dar cât o bute de cincizeci de vedre de mare.

– Bună ziua, înălţată împărăteasă !

– Să fii sănătos, voinice, dar ce cauţi prin astă lume pustie, pe unde picior de om n-a mai călcat ?

– D-apoi, înălţată împărăteasă, nu umblu de bunăvoie, ci de mare nevoie; mi-a fugit nevasta, şi-a zis că numai la cetatea nevăzută şi neauzită o pot afla; întrebat-am de fraţii dumitale, pe Uriaşul Pădurilor şi pe Craiul Fiarelor şi nici unul nu m-a putut îndrepta acolo, fără m-au îndrumat la dumneata, doar vei face bine să mă îndrepţi.

– Nu ştiu, dragul meu, fără fiindc-ai bătut atâta amar de cale, o să cerc, doar vor şti supuşii mei.

Şi ieşi urieşiţa afară şi făcu o dată U-hu ! ca buhele, dar atât de tare, de răsună toate pădurile şi tremurară munţii de groază. Şi au prins a se aduna pasări, fel de fel: vulturi, ulii, găi, buhe, huhurezi, libuţi, cioare, corbi, ţărci, vrăbii, porumbi, pajori cu două capuri, pasări mari şi mici, de era greu pământul sub ele, şi tăceau aşteptând porunca împărătesei. Atunci le zise împărăteasa: «Care din voi ştie unde este cetatea nevăzută şi neauzită ?» Dară toate tăcură, pesemne nu ştiau nici ele; mai întrebă împărăteasa o dată, dar iar tăcură toate; atunci văzu că se apropie o presură ostenită, numai cu o aripă şi cu un spic de aur în gură.

– Tu cum de vii aşa încet, ce întârzii atâta ? o întrebă crăiasa.

Dar mica presură răspunse:

– Să fie cu iertare, înălţată împărăteasă, am văzut pe pământ o holdă cu spice de aur, şi am gândit să-ţi aduc un spic de cinste, dar stăpânul holdei, hoţul cel de om care e lângă dumneata, m-a simţit când am luat spicul şi a fugit tot după mine, iar când s-a apropiat mai tărişor de mine m-a pălit cu o zburătură de lemn, de mi-a rupt aripa; de aceea întârziai aşa tare, că spicul e greu, iar eu numai o aripă am.

– Dar cetatea nevăzută şi neauzită ştii unde este ?

– Ştiu, înălţată împărăteasă, dar e foarte tare departe.

– Fie cât de departe, te vei pune pe umărul feciorului acestuia, dacă zici că eşti obosită, şi îl vei duce acolo; pricepi ?

– Pricep.

Şi mulţămi Parsion la urieşiţă şi se puse la cale, peste râpe, peste gropi, peste hârtopi, preste munţi şi surupături, s-au tot dus vro trei luni de zile. Acum nu mai putea de obosit bietul fecior, dar mergea, mergea mereu; cum duce dorul pe om !

Bine zice cântecul:

Când îmi vine dor de ducă,
Merg pe deal ca şi pe luncă !

Aşa era şi Parsion.

Odată au ajuns la cetate. Pasărea a rămas afară pe un pom, iară Parsion a intrat înlăuntru unde a aflat trei porumbiţe.

– Dar ce cauţi pe-aici, voinice ? îl întrebă o porumbiţă.

– Caut pe nevasta mea, că mi-a fugit şi una din voi trebuie să fie.

– Aşa ? bine-i, uită-te dară bine şi de vei cunoaşte care-i a ta, cu muiere vei fi, iar de unde nu, vei merge pe unde ai venit, fluierând a pagubă. Şi se uită Parsion lung la ele, să nu smintească cumva, apoi puse mâna pe una şi zise:

– Tu eşti !

– Ai avut noroc că m-ai cunoscut, că de nu mă cunoşteai, mergeai precum ai venit; apoi se aruncă preste cap şi se făcu nevastă cum fusese.

Şi-şi luară rămas bun de la cele două porumbiţe şi porniră pe cale cătră casă, luând pasărea cea din nou cu el şi ducând-o când unul, când altul, până ajunse la crăiasa pasărilor. Aci lăsară pasărea cea cu aripa ruptă şi-i mulţămiră de povaţă, şi ei s-au tot dus apoi până au ajuns la Craiul Fiarelor; acestuia încă-i mulţămiră de povaţă; apoi s-au dus acasă la Uriaşul Pădurei, care s-a bucurat foarte tare văzându-i iar pe amândoi. Şi a făcut un ospăţ mare, mare, unde toţi cânii umblau cu colaci în coadă. Multă lume de om a mai fost acolo, chiar şi eu am fost, tăiam lemne cu sapa şi căram apă cu ciurul; iar ouăle le duceam cu furca-n casă, şi pentru slujba ce le-am făcut, atâta m-au omenit de n-oi uita-n veci.

Cine-o ştie mai departe, mai departe s-o spună, că eu mă suii pe-o şea, şi v-o spusei aşa, mă suii pe un cui, să nu v-o mai spui.

Auzită şi scrisă în Rodna Veche.

URMĂ GALBINĂ ŞI PIPĂRUŞ PETRU

Zice că a fost odată un împărat mare şi puternic, numit Împăratul Verde. El avea împărăţia sa lungă şi lată, încât îi trebuia câţiva ani ca să o poată ocoli; chiar lângă palat, adică nu departe de curţile lui, avea o grădină fermecată, dar fermecată nu glumă, atât de fermecată,

de ea făcea minuni cu oamenii care treceau pe lângă ea, că de cumva cel ce trecea pe lângă ea era tânăr se făcea bătrân, de era bătrân se făcea tânăr, de era fată sau nevastă devenea împovărată.

Şi Împăratul Verde avea feciori şi fete, dar din toţi fiii ce-i avea mai mici era o drăguliţă de fată, colea ca fetele de împărat, mândră cât gândeai că să-i bei apă din gură. Şi împăratul ca tată, îngândurat, ca toţi taţii, se temea ca nu cumva fiica lui să meargă pe la grădina cea fermecată, de aceea o ţinea închisă într-o chilie din curţile lui, şi de acolo nu o lăsa nicicând afară, numai doară când mergea şi el cu ea, dar atunci o lua în altă parte, nu pe lângă grădina fermecată.

Într-o sărbătoare mare s-a dus împăratul la biserică şi a uitat chilia fetei deschisă. Fata văzându-se singură, şi-a bătut capul că oare de ce nu o lasă tatăl său în dreptul grădinei aceleia, deci se ia frumuşel şi merge de ici până colea, până ajunge la grădină. Se uită în dreapta, se uită în stânga, dar nu vede ceva deosebit şi se întoarce iar în chilie, să nu ştie tată-său că doară ea a fost pe afară. Dar după ce ajunse în chilie, simţi că ea este împovărată. Năcazul şi supărarea ei era mare.

Acum văzându-se ea în aşa stare, se gândi că de aşteaptă până ce vine tată-său, cum o va vedea că e împovărată, cum o omoară, mai bine să nu îl aştepte acasă. Şi se puse fata şi îşi adună tot ce biata putu cu degrabă, oleacă de merinde, nişte hăinuţe şi vreo doi bani ce avea de-ndemână, le îndesă toate într-o pereche de desagi, îşi ia desagii pe umeri şi se cam mai duce. Şi s-a tot dus până a ajuns într-o pădure, unde s-a pus sub un stejar mare, a făcut foc şi s-a culcat să se hodinească, că era obosită de cale.

Colea, când se făcea ziuă, a născut un drag de copilaş cât să mai ai doi ochi să te uiţi la el. Ea se bucură foarte de copilaş, făcu o colibă de vreascuri sub acel stejar şi stătu acolo cu copilaşul, drăgostindu-l ca mamele. Când colo, către amiazi, nimeresc p-acolo doi oameni, unul bătrân-bătrân şi altul mai tânăr. După ce dau ei bineţe, ca oamenii cei de omenie, întrebă pe fată că botezat e copilaşul. Iar ea le răspunse că nu-i botezat, că n-a avut pe nimeni să îl boteze, iară ea nu ştie. Deci se pun cei doi oameni şi botează copilul; cel mai bătrân i-a fost naş, iar cel mai tânăr a făcut slujba de preot. Şi i-au pus numele: Urmă Galbină.

Nănaşul a cinstit pe finul său cu o puşcă şi cu un paloş, apoi şi-au luat rămas bun şi s-au făcut nevăzuţi. Numai după aceea i-a plesnit mamei lui Urmă Galbină prin minte că acei doi moşnegi nu au putut

fi decât Dumnezeu cu Sf. Petru, că chiar atunci umblau prin lume, printre oamenii ceşti păcătoşi. Dar Urmă Galbină aşa tare a prins a creşte după botez încât seara îşi luă armele şi merse la vânat, şi peste o clipită veni cu o căprioară la bordei. Mumă-sa se bucură foarte văzând căprioara, că li se gătase mâncarea, dar mai tare se bucură văzând ce fecior voinic are.

În toate zilele mergea Urmă Galbină la vânat şi totdeauna aducea câte ceva la mamă-sa, mai un mistreţ, mai un cerb, mai o căprioară, ori barem un iepure, dar gol nu venea niciodată.

Odată vine Urmă Galbină supărat de la vânat, iar mamă-sa-l întrebă:

– De ce eşti supărat, dragul mamii, doară ţi s-a întâmplat ceva ?

– Nu mi s-a întâmplat nimic, mamă, dară m-a ajuns dorul de însurat. Mamă-sa se minună foarte de vorbele lui, că el era numai de patru zile, deci zise:

– Nu zic, dragul mamei, să nu te însori, dar nu ştiu ce fată ar fi potrivită pentru un voinic ca tine; tu fă cum te-a trage firea.

Într-o seară l-a ajuns pe Urmă Galbină şi mai tare dorul însuratului, deci neştiind ce să facă, încătrău să plece, s-a suit în vârful unui copac şi de acolo şi-a aruncat căciula într-o parte, şi a zis: «Încătrău s-a dus căciula mea, într-acolo mă voi duce să-mi caut mireasa».

Dimineaţa, s-a sculat şi-a luat armele şi s-a dus în partea încătrău îşi aruncase căciula, şi s-a dus până a ieşit afară din pădure, dar nu s-a întâlnit cu nime; când era acuma ieşit la larg, aude lătrat de câni, încât răsunau pădurile. Şi merge în partea aceea, adecă acolo dă de vânătorii Împăratului Verde. Prinde vorbă cu ei, le spune cine este el, ei îi spun cine sunt ei, şi tot povestesc împreună până ajung ei la Împăratul Verde, care încă era la vânat. Cum îl vede împăratul îndată gândeşte că trebuie să fie un viteaz mare; deci-l îmbie să rămână cu ei până deseară la vânat. Dar Urmă Galbină răspunse:

– Bucuros aş rămânea, dar uite eu am plecat să mă însor.

– Aşa ! zise împăratul, atunci fii pe pace, rămâi cu noi, că deseară vei veni la curţile mele, că şi eu am fete de măritat.

Şi-a rămas Urmă Galbină la vânat toată ziuliţa şi tot ce le ieşiră în cale, numai el vâna, că nici împăratul, nici vânătorii lui nu nimereau, oricât îşi încordau arcurile şi puştile.

Seara, l-a întrebat împăratul că de unde este. Iar el a răspuns că de-aci din pădure. L-a mai întrebat împăratul că al cui e. Dar el n-a

voit să-i spună. Au mai povestit ei ce-au mai povestit şi-apoi a zis împăratul:

– Acum ia-ţi şi tu ceva din vânat, şi pe mâine să vii la mine la amiazi.

– Din vânat nu mi-oi lua nimic, că mai aflu eu ceva până acasă, dar pe mâne la amiazi încă nu m-aştepta, că nu viu.

– Nu ?

– Nu !

Acum şi-a gândit împăratul: dacă n-aş şti că numai de câteva zile e fata mea dusă de la curte, aş gândi că-i chiar al ei, că prea seamănă la vorbă şi la nărav: e drăcos ca ea. Deci nu i-a mai zis nimic, ci s-au despărţit, împăratul cu vânătorii lui s-au dus la curţile lui, iar Urmă Galbină la bordeiul din pădure, unde-l aştepta mamă-sa.

A doua zi, iar îşi luă Urmă Galbină armele şi merse la vânat, dar în altă parte, nu în aceea unde se întâlnise cu împăratul. Umblând el aşa prin pădure, a dat de nişte curţi mari, iar înaintea curţilor era un tău[1] de lapte dulce.

Şi s-a uitat Urmă Galbină bine la curţi să vadă pe unde poate intra omul în ele şi, de ar fi vreo primejdie, pe unde ar putea-o tuli la sănătoasa, apoi păşi hotărât şi apăsat până la poarta cea mare, care era de fier, şi bătu cu paloşul în ea de trei ori. Atunci un glas din curţi a întrebat: «Cine bate în poartă ?» Dar el n-a răspuns nimic ! După aceea, a mai bătut cu paloşul în poartă de trei ori, şi iar l-au întrebat cei din curţi că cine bate. Dar el iar nu a răspuns nimic. După ce tăcură cei din curţi, a bătut Urmă Galbină a treia oară cu paloşul de trei ori şi atunci numai văzu că se deschid porţile şi un zmeu îşi scoate capul să vadă cine bate. Dar Urmă Galbină îi reteză capul şi-l aruncă în tăul cel de lapte dulce, şi iară bătu în poartă de trei ori cu paloşul. Auzind zmeii cei din curţi bătătura în poartă se minunară că ce poate să fie, că streinul tot bate în poartă, şi ortacul lor care s-a dus să-i deschidă nu mai vine. Atunci le plesni în minte că ce poate fi pricina; deci strigară că de nimeni nu se tem, numai de Urmă Galbină, doară nu-i poartă corbii ochii şi cioarele picioarele pe aici ! Deci năvăliră toţi asupra porţii, numai mamonul cel bătrân rămase în curţi, dar care cum scotea capul pe poartă, Urmă Galbină îndată îl reteza şi îl arunca în tău, până ce i-a omorât pe toţi.

---

[1] **Baltă, lac.**

Apoi a intrat în curţi, unde a aflat pe mamonul cel bătrân, pe tata dracilor. Acela era după-masă, cu pipa cea cu cănaci (ciucuri) în gură şi cu sânge de om într-o sticlă mare, din care tot bea.

Când a văzut însă pe Urmă Galbină intrând, şi-a scăpat şi sticla din mână şi pipa din gură, şi din negru ce era a îngălbenit de frică, şi tremura ca varga, că el cunoştea pe Urmă Galbină. Iar Urmă Galbină l-a întrebat:

– Hei, mamoane, dar acum ce moarte-ţi doreşti, că şi tu multe ai făcut până am dat de tine. Iar mamonul i-a răspuns:

– Fă cu mine ce-i voi, că cunosc că ai putere, nici nu cerc a mă apăra, dar fiindcă eşti în curţile mele mă rog să mă înfunzi într-o bute şi să mă bagi în una din chiliile mele. Iar Urmă Galbină a zis:

– Aşa să fie cum zici, ca să nu gândeşti că mi-e frică de tine ştiindu-te viu, dar să ştii că din bute nu vei ieşi până ce nu te va scoate Mandalina mea, căci el ştia că aşa se cheamă fata Împăratului Verde, care o să-i fie nevastă.

Apoi Urmă Galbină s-a dus la bordeiul mamei sale şi i-a spus toată întâmplarea; mamă-sa s-a bucurat foarte tare şi a doua zi s-au mutat la curţi, care acum erau ale lor.

A doua zi iar a plecat Urmă Galbină la vânat, dar a băgat de seamă că unde călca se făcea urmă, dar ce urmă, urmă întraurită. El s-a minunat de acest lucru şi-a întrebat pe mamă-sa că oare ce să fie pricina de după el rămâne urmă galbină întraurită. Iar mamă-sa i-a răspuns:

– De aceea te-a botezat nănaşul tău Urmă Galbină !

Multă vreme n-a mai trecut şi iar i-au venit în minte gândurile însuratului; deci, într-o bună dimineaţă zise:

– Mamă, eu merg să mă însor !

– Du-te, puiul mamei, în voie îţi stă ce să faci, că eşti destul de mare şi de cuminte.

Şi s-a dus Urmă Galbină aţă la Împăratul Verde şi i-a peţit fata, pe Mandalina. Fetei îi plăcea tare de Urmă Galbină, că era un voinic numai ca el; părinţii încă nu se împotriviră şi în câteva zile să văzu Urmă Galbină cu nevastă şi Mandalina cu bărbat. După ce făcură nunta, se duse cu nevasta la mamă-sa în codru, la curţile lui.

Şi duceau ei zile bune împreună, Mandalina îi era şi soţie şi mătuşe, tinerii nu ştiau nimic de una ca asta, numai mama lui Urmă Galbină ştia, dar tăcea. El mergea în toată ziua la vânat, însăma cele trebuincioase pentru traiul casei, iar mamă-sa şi cu nevastă-sa şedeau

acasă ca femeile şi mai lucrau câte ceva prin casă, mai şi povesteau una-alta, cum e năravul lor.

După ce ştiu Mandalina că ale cui au fost mai înainte curţile acelea şi cum au ajuns în mâna lui Urmă Galbină, se simţea făloasă că are un bărbat atât de voinic. Dar muierea-i muiere şi pace ! Nu se poate răbda până ce nu ştie ea toate. Umblase ea în toate chiliile, văzuse toate bunătăţile, dar în chilia din fund nu fusese niciodată, că cheia aceleia o purta Urmă Galbină tot la el.

Odată se furişă Mandalina şi îi fură cheia, şi după ce bărbatu-său se duse la vânat, deschise uşa chiliei din fund încetinel şi întră înlăuntru. Dar nu păşi bine înlăuntru, când şi plesniră cercurile de pe bute, şi din ea ieşi un voinic mândru şi frumos, de să mai ai doi ochi să te uiţi la el. Era mamonul în chip de om. Mandalinei îi căzu foarte drag. Se drăgostiră ei toată ziua, până de către seară, când era vremea să sosească Urmă Galbină. Atunci zise mamonul:

– Acum mergi, draga mea, şi pe mine mă încuie aici, dar vezi de poţi, fură paloşul lui Urmă Galbină şi mi-l dă mie, că, de ne putem mântui de el, mai bine o să trăieşti tu cu mine, decât cum trăieşti cu el. Am eu şi alte palate mai frumoase, vom merge acolo şi vom trăi ca doi porumbi.

Şi Mandalina a ieşit de la mamonul şi şi-a aşteptat bărbatul. El a şi ajuns în scurtă vreme, şi-a aninat armele în cui, ca şi de alte dăţi şi s-a pus la cină, iar după cină la odihnă.

Când dormea mai bine, se sculă drăguţa lui de muiere de lângă el, luă paloşul din cui şi-l duse mamonului. Acela ieşi repede din chilia lui, merse la patul unde dormea Urmă Galbină, îl trezi din somn şi-i zise:

– Ce moarte-ţi doreşti ? Iar Urmă Galbină zise:

– Taie-mi capul şi mă aruncă în tău, că văd că m-au părăsit puterile de când credincioasa mea de muiere ţi-a dat paloşul.

Şi mamonul i-a tăiat capul şi l-a aruncat în tău, apoi a luat pe Mandalina de mână şi s-a dus la alte curţi cu ea, care-i erau într-o pădure mare, departe de acolea, cale de trei zile drăceşti.

Mama lui Urmă Galbină rămase singură plângând după copilul ei şi văzându-se fără mângâiere şi fără ajutor.

Dimineaţa, dă să mături prin casă, şi mătură ea cât mătură, până i se năzăreşte că vede un fir de piper. Ea se pleacă şi ridică piperul şi-l pune pe masă, dar acela se durdulică jos; îl mai ia o dată, şi-l pune în sân, dar el şi de acolo sare jos; atunci s-a mâniat şi l-a băgat în

gură, şi huzdup piperul pe grumazi la vale. Din minutul acela ea a rămas îngreunată şi nu peste multă vreme a născut un fecior frumos şi voinic.

Nu mult după aceea nimeresc pe acolo doi moşnegi şi o întreabă că botezat este copilul. Iar ea le răspunde că nu-i botezat. Deci cei doi moşnegi îl botezară şi îi puseră numele Pipăruş Viteazul şi îl dăruiră cu un paloş, o puşcă şi cu o traistă în care erau trei suflete.

Şi Pipăruş Viteazul creştea ca din poveste; numaidecât a treia, a patra zi era fecior holtei, şi mergea la vânat, şi aducea mamei sale căprioare şi cerbi, mistreţi şi iepuri şi alte sălbăticii bune de mâncare. El era cu mult mai viteaz şi mai priceput decât Urmă Galbină, ştia şi limba păsărească, şi a tuturor dobitoacelor, şi a gadinelor din pădure.

Când mergea dimineaţa la vânat, auzea păsările ciripind şi el pricepea ce zic ele, că ele ziceau: voinicul acesta seamănă tare cu frate-său, cu Urmă Galbină, dar e mai viteaz decât acela.

Într-alt loc, auzi doi cerbi sfătuindu-se. De când a omorât mamonul pe Urmă Galbină, am avut pace prin crânguri, dar de când s-a ivit Pipăruş Viteazul, fratele lui Urmă Galbină, n-avem pace nici în somn, că este mult mai viteaz decât Urmă Galbină.

Şi el pricepea glasul lor şi se gândea adesea: dacă am mai avut fraţi, de ce oare nu îmi spune mama ce s-a întâmplat cu ei, să merg să-i caut ?

Într-o zi, după ce iară auzi păsările ciripind şi gadinile vorbind în glasul lor despre ei şi despre Urmă Galbină, nu se putu răbda să nu întrebe pe maică-sa:

– Mamă, mai avut-am eu fraţi ? Iar mamă-sa îi răspunse că nu a mai avut nici un frate.

Atunci Pipăruş s-a supărat, văzând că mamă-sa nu vrea să-i spună şi s-a făcut beteag; mamă-sa l-a întrebat că ce să-i facă ca să îl poată tămădui. Iar el a răspuns:

– Eu nu mă voi tămădui până nu voi suge lapte din ţâţele tale pe sub talpa curţilor acestora !

Mamă-sa, temându-se să nu i se bolnăvească feciorul şi mai rău, i-a răspuns:

– Dar cum nu ţi-aş da, dragul mamei, dar cine să ridice curţile acestea mari, ca să îţi pot da ţâţă pe sub talpa lor ?

Iar Pipăruş Viteazul numaidecât s-a sculat din pat şi numai cu degetul cel mic a ridicat curţile, de şi-a putut băga mamă-sa ţâţa, a mai întrebat-o:

– Mamă, mai avut-am fraţi ?

Şi mamă-sa i-a răspuns:

– Ai mai avut un frate, pe Urmă Galbină, dar *mamonul* i-a tăiat capul şi l-a aruncat în tăul de lapte dulce, care-i înaintea curţilor.

Atunci Pipăruş Viteazul a ridicat iară curţile, în mamă-sa şi-a putut scoate ţâţa şi i-a zis:

– Vezi aşa, nu mi-ai putut spune dintru început ?

Apoi s-a pus a pescui în tău, doară va da de trupul fratelui său, şi-a scos de-acolo trei trupuri şi trei capuri. Dar el nu ştia acum care-i capul şi trupul lui Urmă Galbină.

Urmă Galbină însă avuse un căţeluş, el cum mirosi îndată cunoscu care-i trupul şi capul stăpânului său şi dete semne de bucurie. Atunci Pipăruş puse capul lângă trup, scoase din traistă un suflet şi îndată învie pe Urmă Galbină. Acesta dacă se sculă zise:

– Ce păcate, până pe astă vreme am dormit ? Că era soarele pe la ojină. Iar Pipăruş spuse întâmplarea şi lui Urmă Galbină îndată-i veni prin minte că aşa este. Acum întrară în curţi la mama lor, care se bucură foarte tare văzându-se cu doi drăguţi de feciori ca doi brazi. Atunci le povesti minunata întâmplare cum a avut ea pe Pipăruş Viteazul.

Nu trecu multă vreme şi Urmă Galbină îşi aduse aminte de Mandalina lui, şi nu-l mai ţinea locul până va da de ea. În zadar îl sfătui mamă-sa să nu mai umble după cea sprăhuiată[2], că iar îi va pune capul, în zadar i se puse în poartă frate-său Pipăruş Viteazul să nu meargă, el ardea de dorul ei; gândeai că stă pe cărbuni, până ce în urmă nu avură ce-i face, ci trebuiră să-l lase să plece, baremi să o mai vadă o dată. Până nu plecă însă, zise Urmă Galbină către Pipăruş:

– Ştii ce, frate, eu mă fac un cal frumos, iară tu te fă neguţător şi mă scoate în târg la vânzare, că de m-a cumpăra mamonul şi de s-a sui călare pe mine, eu fug cu el până aci şi-l omorâm, apoi mergem şi aducem pe Mandalina.

– Aşa să fie, zise Pipăruş Viteazul. Şi Urmă Galbină se făcu un cal, de să mai ai doi ochi să te uiţi la el, iar Pipăruş să sui călare pe el şi merse la târg. Acolo se adună o mulţime mare de oameni şi se minunau toţi de calul acela frumos. Nimeni nu avea însă atâta amar de bani câţi cerea pentru el. Veni, într-un târziu, un om cam bătrân,

---

[2] Zănatecă.

îmbrăcat în haine domneşti ıl; calul numaidecât îl cunoscu, ia mamonul cumpără c. .ıse acasă fălos.

– *Hai, afară*, scumpă Mandalin., .zi ce cal frumos ţi-am adus. Mandalina ieşi afară şi se uită bine la .al, apoi zise:

– Ucigă-te toaca, mamonule, dar prost mai eşti tu, nu vezi că în capul calului ăstuia sunt ochii lui Urmă Galbină ? Atunci mamonul îl scoase afară în ogradă şi-i tăie capul.

Pipăruş nu era departe, numai cât era tupilat sub un gard, să vază ce s-a întâmplat. Deci, îndată ce s-a depărtat mamonul, s-a dus lângă trupul calului, i-a pus capul la loc şi i-a băgat un suflet, şi îndată a înviat.

– O, frate, dar greu mai dormisem, zise Urmă Galbină sculându-se.

– Greu, că de nu eram aci la îndemână, dormeai de veci.

Acum s-au dus acasă. Dar nu mult s-a ogoiat Urmă Galbină, iar l-a lovit dorul Mandalinei, deci a zis către Pipăruş:

– Ştii ce, frate ? Eu mă fac un porumb, tu mă ia şi mă du de vânzare în târg, dar nu mă vinde nimănui până ce nu va veni mamonul să mă cumpere şi să mă ducă, să mai văd o dată pe Mandalina mea.

– Eu mă tem că tu iar îţi vei pune capul, zise Pipăruş, dar tot te ascult. Şi s-a făcut Urmă Galbină un porumb, iar Pipăruş l-a dus la târg şi ori câţi l-au întrebat ce cere pe el, nici unul nu l-a putut cumpăra, că cerea bani foarte mulţi. Către amiază, îl vându mamonului, care şi merse acasă şi-l arătă Mandalinei:

– Uite, draga mea, ce porumb frumos ţi-am adus. Şi Mandalina luă porumbul în mână şi se uită la el bine, apoi îl aruncă cât colo zicând:

– Sări-ţi-ar vederile, năucule, nu vezi tu că porumbul acela are ochii lui Urmă Galbină ? !

Atunci mamonul dă să-l prinză, dar fiind fereastra deschisă porumbul zbârr ! zbură afară şi se puse într-un pom. Mamonul după el, tot de pe creangă pe creangă, porumbul se urmă tot mai sus şi mai sus, până ce ajunse în vârful pomului; atunci mamonul, ca să poată merge până la el, îşi aruncă paloşul jos, ştiţi paloşul acela cu care omorâse de două ori pe Urmă Galbină. Cum văzu porumbul paloşul jos, se dete ca fulgerul de iute peste cap de trei ori şi căzu jos, lângă paloş, în statura lui de om voinic şi frumos cum era. Apoi luă paloşul în mână şi zise:

– Jos, mamonule, să ne răfuim. Şi s-a coborât mamonul, apoi l-a întrebat Urmă Galbină:

– Ce moarte îţi doreşti ? Iar mamonul a zis:

– Taie-mă tot bucăţele, şi mă pune în desagi pe calul meu, şi-i dă drumul să meargă încătrău va vedea cu ochii.

Aşa şi făcu Urmă Galbină, tăie pe mamon tot bucăţele, carnea cea spurcată o puse în desagi, îi aşeză pe cal şi-i dete drumul pe poartă afară. Dar Pipăruş era acolea de îndemână, prinde calul şi zise lui Urmă Galbină:

– Ce gândeşti, frate, de-l laşi să meargă numai aşa ? Nu-ţi aduci aminte că încă o să-ţi mânce capul ?

– Dar ce să facem ? întrebă Urmă Galbină.

– Ce să facem ? Uite încoace ! numaidecât găuri fundul desagilor şi apoi dădu drumul calului, şi ici pica o bucăţică de carne, colo alta, până ce nu mai rămase nimic, şi care cum pica, cum o apucau corbii şi cioarele.

După aceea, a luat Urmă Galbină pe Mandalina de mână şi-a voit s-o ducă acasă, dar Pipăruş a zis:

– Stai, frate, că trebuie lecuită, că-i plină de zmei de cei micuţi. Şi-a luat paloşul şi-a crepat-o drept prin mijloc şi-a curăţit zmeii din ea, şi i-a aruncat în foc, apoi a aşezat-o laolaltă, i-a pus un suflet curat şi a înviat-o.

Acum au mers acasă şi-au făcut un ospăţ mare, mare. Mama lor le-a spus toată întâmplarea, cum a purces grea cu Urmă Galbină, precum v-o spusei şi eu, şi de n-or fi murit şi azi trăiesc.

Cine o ştie mai departe, spună-o !

Auzită şi scrisă în Rodna.

PĂRINTELE ARVINTE

Bine zice moş Arvinte
Vai de cap unde nu-i minte.
prov. pop.

Sus, în sus, în cei munţi săcreţi, trăia odată, demult, un sihastru alb ca oaia de bătrân şi gârbovit de spate ca o leucă; lumea-i zicea părintele Arvinte. Nime nu-l ştia când s-a aşezat pe acelea locuri, de

unde a venit şi cum a ajuns el chiar acolo. Dar părintele Arvinte era un om cucernic şi cu frica lui Dumnezeu trăia înfrânat în toate poftele trupeşti, numai în post şi-n rugăciuni îşi petrecea viaţa. Iarna, vara el era tot în munte; oamenii mai milostivi de la poalele muntelui îi duceau merinde iar el ruga pe Dumnezeu pentru sufletul lor. În sfânta zi a învierii Domnului însă se trăgea şi el la bisericuţa din sat, atunci apoi în toată ziua da sfaturi înţelepte la cei ce mergea la el. Şi cine nu mergea atunci la biserică, iar după sfânta slujbă cine nu rămânea în ţintirimul bisericei să asculte sfaturile moşului Arvinte, a părintelui ?

Când a mâncat cele din urmă paşti, a spus oamenilor păţaniile sale, cari şi eu voi să vi le spun, după cum le auzii de la aceia cari le-auziră chiar din rostul fie iertatului părinte.

Iată cum le spuse el:

– Dragii mei ! Nu în munţii acei săcreţi m-am născut eu, nu, eu m-am născut colo departe , la ţară, unde se face păpuşoiul şi grâul, şi vinul.

Când am început a cunoaşte lumea, mi-a murit mama iar când eram de cincisprezece-şasesprezece ani muri tata, şi eu rămăsei gazdă bună, cu loc destul, cu vite bune şi cu casă, cum îi data. Dar la bătrâneţe silit am fost să las câmpia cea bogată şi să mă trag în săcreţii de munţi, unde şi muşchiul se teme să crească, şi m-am tras acolo, ca să-mi spăsesc păcatele din tinereţe. Şi nu-mi pare rău după lumea cea mare, care o am lăsat, numai de s-ar milostivi Dumnezeu să-mi ierte greşelele cele de voie şi cele fără voie, cari le-am făcut cu priceperea sau numai cu gândul.

Auzind oamenii vorbele bătrânului, toţi îşi făcură cruce şi se gândeau că cine ştie ce păcate mari o fi făcut părintele Arvinte. Şi moşneagul pricepu gândul lor, deci nu-i lăsă în nedumerire, ci le spuse:

– Dragii mei, cel mai mare păcat îl face omul care n-ascultă sfaturile părinţilor săi. Eu încă n-am ascultat sfaturile tatălui meu, de aceea sunt silit a mă osândi până ce voi avea zile, că baremi la a doua înviere să dobândesc ceriul. Iată cum s-a întâmplat.

Când trăgea tata de moarte, m-a chemat la patul lui şi mi-a zis: „Fiule, numai pe tine te am urmaş în toate bunurile mele, câte mi le-a dat Dumnezeu, şi bucuros te las, încredinţat fiind că vei fi drept urmaş al meu, după cum fusei şi eu al tatălui meu. Până acum te-ai purtat bine, mulţămesc tatălui celui de sus că mi te-a dat cuminte şi înţelept. De acum fă cum te-a îndrepta Dumnezeu, dar nu uita nici

vorbele mele. Mai întâi să ştii, fătul meu, în slujba împărătească nu întra; a doua, copil de suflet nu primi, şi, a treia, nu spune muierei tale toate tainele."

Mai mult n-a putut grăi bunul meu tată, căci i s-a încleştat gura pe vecie.

După ce petrecui pe bătrânul la celea vecinice, după ce mai trecu din vreme şi mi se alină supărarea, mă sfătuiră neamurile să mă însor. Şi mă însurai, că atunci nu era ca azi, să stea feciorii holtei până vor scăpa de săcreata de cătănie, nu, atunci feciorii se însurau îndată ce chibzuiau că pot ţine casă; apoi, de cerea lipsele ţărei, cătănea şi însurat; de unde nu, rămânea fiecare la trebile sale acasă. Destul că m-am însurat şi câţiva ani am dus zile albe cu nevasta.

Odată se aude vorbă din om în om că la curtea împăratului se caută un om sprinten şi cuminte, ca să fie pus într-o slujbă împărătească. Muierea mea încă aude vorba, că împăratul şedea chiar la noi în sat, şi nu-mi dă pace, tot sta de mine să merg şi să merg la împărat să cer slujba. Şi n-am scăpat de gura muierei până m-am dus la împărat şi am cerut slujba, şi mi-o dete împăratul, că eram om sprinten ca prisnelul. Şi nici nu-mi păru rău că am întrat în slujba împărătească, că plată aveam bună iar de lucru mai nimic, numai cât grijeam de-o pasăre care era închisă în cuşca de drot (sârmă), îi dam apă şi de mâncare, apoi dormeam ca un popă. Tot nu am umblat rău, cu toate că am călcat porunca tatălui meu, aşa mă gândeam atunci în mintea mea cea necoaptă. Odată merg acasă şi aflu încălzindu-se la foc un copilandru ca de 11-12 ani.

– Ce copil e acesta, muiere hăi ? întreb pe nevasta mea, că noi n-aveam nici un copil laolaltă.

– Un biet copil sărac, umblă a cerşi prin case. L-am lăsat de mas la noi, că ni-a fi pomană, vezi ce vreme-i afară.

– Bine, muiere, bine făcuşi, dă-i de cină, să nu doarmă flămând, zisei eu muierei mele, care se şi grăbi a pune cina pentru noi doi la masă, iar pentru copil la vatră. După ce se culcă copilul şi muierea mea simţi că a adormit, îmi zice:

– Măi Arvinte, noi copii n-avem, tu eşti în slujbă împărătească, eu stau tot singură acasă, n-am nici cine mi-aduce un urcior de apă, ori un braţ de lemne. Da să luăm copilul acesta de suflet şi să-l creştem ca pe al nostru, că numai spre bine ne poate fi colo când vom fi bătrâni.

Eu m-am învoit şi copilul acela din această minută a fost socotit ca şi al nostru. Şi nu-mi părea rău, era bun, ascultător, şi era de ajutorinţă muierei mele.

Odată, la vreo doi-trei ani după aceea, vin într-o seară supărat acasă. Muierea mă întrebă de ce sunt supărat. Doar mi s-a întâmplat ceva ?

– Da, îi răspund eu, am scăpat din cuşcă pasărea cea scumpă a împăratului. Dacă prinde împăratul de veste, ştiu că-mi taie capul.

– Nu te teme, îmi zice muierea mea, nu te teme, ştiu eu într-un loc, la un meşter, o pasăre chiar ca aceea, merg şi o cumpăr.

Şi merse muierea să o cumpere, şi-o cumpără şi mi-o dete s-o pun în colivie, în locul celei împărăteşti. Eu luai pasărea şi mă făcui că merg la curte cu ea, dar o slobozii, că eu numai cercasem firea muierei.

Câţiva ani după aceea, avui pace şi-mi mergeau trebile foarte bine; din greu nu lucram, plată bună aveam, lucrul acasă încă nu sta locului, că copilul cel luat de suflet era acum cotângan (junişor, prăscău) şi lucra tot lucrul; nici de aceea nu eram supărat că n-am copii de ai mei. Dar bine-o zis cine-o zis:

Aşa a lăsat Dumnezeu,
După bine s-aştepţi rău.

Într-o zi, merg acasă de la curte. Adecă scumpa mea muiere se drăgostea cu prăscăul ei, cu copilul cel de suflet. Văzând eu atâta fărădelege, mă înfuriai şi mă bursucai ca un urs şi prind a face gură mare, dar buna mea muiere prinde a plânge şi merge aţă la curte, unde mă pârăşte că pasărea cea adevărată am prăpădit-o şi că aceea care este acum în cuşcă este altă pasăre. Pâra ei află crezământ; eu nici că cerc a mă dezvinovăţi, să văd până unde vor merge lucrurile.

Şi mă băgară frumuşel la umbră şi trimiseră cărţi în toate părţi, doară s-a afla cineva să-mi taie capul. Dar p-atunci nu era lumea aşa stricată; nimeni nu voi să taie cap de om pentru o pasăre scăpată.

Şi am stat eu multă vreme în temniţă. Odată numai văd că mă scoate pârcălabul afară spuindu-mi că s-a aflat om care pentru plată mi-a tăia capul. Eu ies afară. Adecă era copilul acela pe care-l luasem de pe uliţe. Nime n-a cutezat să taie cap de om pentru o pasăre, numai el s-a aflat, care s-a sfătuit cu muierea mea aşa: „Decât să pună alţii mâna pe bani, pentru că va tăia capul lui Arvinte, mai bine să luăm noi banii aceia, că de rămâne cu zile tot nu vom avea noi pace de el, ni-a mustra pentru dragoste."

Văzând eu lucrul acesta, mi-au venit în minte vorbele tătâne-meu şi am prins a plânge ca un copil.

Împăratul era de faţă, deci mi-a zis:

– În zadar plângi, ce-am hotărât trebuie să se îndeplinească, că un împărat nu poate minţi – pe atunci împăraţii îşi ţineau vorba – dară de ai vreo poftă, numai graţie nu cere. Aşa zise.

– Nu cer graţie, am răspuns împăratului, că de graţie nu sunt vrednic, ci mă rog să mă laşi să spun poporului adunat trei sfaturi, care mi le-a dat tatăl meu cu limbă de moarte, şi cari eu, neascultându-le, am ajuns în starea în care mă aflu.

– Spune, zise împăratul.

Atunci eu am început:

– Oameni buni, feriţi-vă de slujba împărătească; nu spuneţi toate sfaturile voastre muierilor, şi copil aflat pe uliţe nu primiţi de suflet; aşa m-a învăţat tata, nu l-am ascultat. Acum vedeţi ce păţesc.

Împăratul numaidecât porunci de mă dezlegară, că pricepu că în lucru este ceva, şi-mi porunci să spun toată păţania mea, din fir în păr. Am spus-o înaintea mulţimei şi a împăratului, precum vi-o spusei şi d-voastră, iar bunul împărat îmi dădu slobozenie şi pre scumpa mea muiere şi pe ştrengarul de prăşcău îi băgă în temniţă. Ce s-a mai întâmplat cu ei nu ştiu, dar eu n-am mai stat acolo nici o minută, m-am tras în munţii voştri şi m-am făcut pustnic, să-mi spăsesc păcatele. Iată, dragii mei, aşa am ajuns eu aci, numai o dată în an, la ziua învierei Domnului, mă cobor în sat. Zile multe nu mai am, că sunt bătrân şi slab, dar să vă mai spun o dată sfatul pe care mi l-a dat bunul meu tată: feriţi-vă de slujba împărătească ca de foc, că câtă vreme cineva e slugă, fie chiar şi la împăratul, nu e stăpân, iar stăpânii-şi judecă slugile cum vreau ei. Nu spuneţi toate tainele la muieri, că ele pentru o nimica se mânie foc şi fac din ţânţari armăsari, îţi pun capul, apoi se bocesc, ori îşi caută alţi bărbaţi. Copii de suflet nu primiţi, miluiţi-i pe cei săraci şi le daţi drumul, că dreaptă-i zicala:

Cui dai pâne şi sare,
Ăla te mâncă mai tare.

Cu aceste vorbe părintele Arvinte încetă, oamenii îşi făceau cruce zicând: Feri-ne, Doamne, de rău, iar el s-a tras în munţi, de unde nu s-a mai reîntors. Poporul şi azi mai ţine minte vorbele lui, numai cât puţinei sunt cari le urmează, iar după ce dau de necaz ştiu zice:

Bine zicea moş Arvinte:
Vai de cap unde nu-i minte.

Auzită de la un bănăţean şi scrisă la Rodna.

CUPRINSUL